

“ARSLANLARLA CEYLANLAR
DOSTTUR KUCAĞIMIZDA”
BARIŞI

Türk'ün Devlet Kuruculuğu ve
Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsü

CİLT I

MÖ 4000 ————— MS 1000

TÜRK TARİHİ

FATİH ÖZCAN

İçindekiler		
Tarih bilimi, sosyal bilimlerin temelidir	4	Çin'e 4.000 yıl önce medeniyeti getiren
Türk tarihinin derinlikleri...	5	İskit/Sakalar'dır
Siyasette, tarih bilinci en iyi mürşittir	6	Şamanizm din değil büyücülüktür
Altın elbiseli adam	7	Tengricilik Atlı Çobanların ekonomi
Müthiş bir zenginlik belirtisi	8	mecburiyetidir
Devlete delalet eden bir yüzük		Öntürklerde mezarlarına saldırı savaş
Mühür 1200 yıl önce Orhon Yazısına		sebebiydi
benzeyen iki satır yazı		Göbeklitepe ezberleri bozdu
Pantolon ve at	9	Tekerleğin keşfi meselesi: 3.500 yıl önce
Prehistorik devirlerde Orta Asya'nın		mi 10. 000 yıl önce mi?
dışında her yerde etek, entari,		Yazının icadı meselesi ve Türk Runik
peştamal var		yazıyla ilişkisi
Avrupa pantolonu 18. yüzyılda giydi		Sümer Türk'tür
Toplumsal kültürün belirlenmesinde		Viking Tanrısı Odin Türk'tür
giysilerin rolü önemlidir		Kızılderililer Türk'tür
Kıyafet tarihinin en gelişmiş aşaması		Antik Türklerle Kızılderililerin benzerliği
olan dikişli kıyafet-pantolon- Orta		Atatürk'ün ölümünden sonra bize unutturulan
Asya Türklüğüne aittir	10	tarihi gerçeklerimiz
Turfan'da 3.000 yıl öncesine ait		Yeniden Asya Çağı
erkek pantolonu bulunu		Yunan mucizesi diye bir hakikat
Bir medeniyet harikası, Türk şaheseri		kalmamıştır
Karız Kanalları	11	Anadolu 13.000 yıldır Türk'tür
Çölün altındaki Türk mucizesi: Çin		1071 Konsepti
Seddi kadar uzun		Hakkari'de bulunan 4.000 yıllık steller
Çölün 110 m altına kazılmış: 5.272		(Balballar/ Türk mezarları)
km. uzunluğunda		At ve Türkler
Yerçekimi kullanılarak çalışması sağlanmış	12	Koppers: "İlk İndogermenler, atı ve Atlı
Türklerin ünlü ordu kuruculuğu	13	Çoban Kültürünü eski Türklere
"Kaplanlarla koyunların aynı kaptan		borçludur"
su içtiği" Yeryüzü Hükümdarlığı		Türkler, tarihi boyunca hiç köle olmamış
Ülküsü	14	nadir milletlerdendir
Yeryüzü Hükümdarlığı ve Cihangirlik		Türkler tarihin hiçbir döneminde kölelik
Attila'nın Roma'yı kuvveti olduğu halde		altına düşmedi
talat etmemesi		Türkler Roma ve Antik Yunanlar gibi köleci
"Arslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda"		olmamış bir halktır
Barışı Öntürk atalarımız İskitler'de atın		Köle isyanları, MÖ ilk yüzyıllara damga
evcilleştirilmesi ve devlet kuruculuğu	15	vurdu
İnsanlık tarihinin ilk medeni halkı		Batı medeniyetinin asıl kaynağı köle ticaretidir
İskit Yazıtları yazıya delalettir	16	2 Aralık, "Uluslararası Köleliğin
Atatürk'ün Tarih araştırmalarının ilk		Kaldırılması Günü" olmasına rağmen
adımı İskitler/Sakalar'dır		Bugün dünyada 50 milyon modern
Türk'ün farklı etnisiteleri dönüştürücü özelliği		köle vardır
İskitler'de başlamıştır	17	Türkler, ilk komünal toplumdan
İskitler, Hunlar'ın atalarıdır		medeniyete ve devlete beylerin
İskitler Anadolu'da		önderliğinde sıçramıştır
İskitler'in geri dönüşü: Malazgirt Savaşı	18	Türk adının tarihselliği ve etimolojisi (Türk,
Çin'e medeniyetin Türklerce		tarihin sahnesine devrimlerle çıktı)
Götürülmesi		Devrimler Türk'ü doğurdu
Atlı Çoban Kültürünün üstünlükleri		Türk adındaki siyasi ve devrimsel
Çin'e medeniyeti Öntürk atalarımız		bağ
İskitler götürmüştür		Tarihi miras

"Türkiye Cumhuriyeti"ni kuran Türkiye halkı..."		Hükümdar hanedanlığının Uygurlara geçmesi	
Atatürk'te millet ve kavim kavramları	46	"...Ve ilk olarak onlar ölüme gittiler"	73
İçinde merkezkaç kuvvetlerini de barındıran		Kutluk Kağan'ın akla sığmayan başarısı	
Türk Ülüş Sistemi	47	Yollıg Tegin'nden mükemmel bir devlet	
Orta Asya'da medenileşmenin motoru olan		teorisi	74
çelişme	50	Tonyukuk: Türk devlet yönetim tarzının	
Kent- bozkır diyalektiği		simgesi	75
Orta Asya'daki toplumsal-ekonomik		Medeniyette daha ileri bir aşama: Uygurlar	77
gelişimin temelindeki çelişme		Uygurlar Tengri Kağan Döneminde zirveye	
Hakimiyetin yolunun kentlere		çıkarması	
hükmetmekten geçtiği gerçeği		Maniheizmin tarımın gelişmesine yol açması	78
Kadim Türklerin Doğu ile Batı arasında köprü		Kent inşasını bilmektedir	80
kurmaları	53	Kent-bozkır diyalektik çelişmesi	
İpekboceği kaçakçılığının stratejik dengeyi		Antik Türklerde ordu	81
değiştirmesi	54	Türkler insanlık tarihinde iki bakımından belirleyici	
Türk Tarihi'nde kurdun önemi (Kurt mitolojisi ve		rol oynadı	
Türkler)	55	Ekonomik ve toplumsal bakımlardan	83
Türklerin, Hun prensesiyle dışı bir kurdun		Medeniyet ve devlet ve ordu	
birleşmesinden türemesi		kuruculuğunun fideliği olan Atlı Çoban	
Bin yılları ve çağları aşır gelen Ata-kültü:		Kültürü Orta Asya'dan çıktı, Germanler ise	
Bozkurt	55	bunun alıcısıdır	
Kadim Türklerde inanç sistemi	59	Büyük ordular kurmak ve sevk ve idare etmede	
Şamanizm din değil büyücülüktür		kritik nokta	
Bozkırdaki Şaman kabileler okyanusuyla		Yüksek örgütlenme yeteneğidir	84
kentlerdeki Tengrici asilzadeler yanyana		Atlı Çoban Kültürü yerleşik tarımcılıktan çok ileridir	
Tengri inancının kökeninin 6.000 yıl önceye, Atlı		Atlı Çoban Kültürü kaynaklı devletin gözü herdaim	
Çoban Kültürüne dayanması	59	kentlere dikili olmuştur	
Tengriciliğin özündeki "Gökyüzü Hükümdarlığı"		Türklerin devletleşme sürecindeki Batı'ya	
düşüncesi	61	akınları	85
Attila ve Hunların amacı yağma ve		Macar halkı, Hunların torunlarıdır, yani	
talant mıydı?	63	soydaşlarımızdır	87
Atlı Çoban Kültürü medeniyet ve devlet		Macarlar, Gunlar üzerinden Şyungnu	
aşısıdır		kökenlidirler	
Atlı Çoban Kültürünün yerleşikliğe		Şyungnular, Çinli göçmenlerle Hun-Yü ve H'yenyun	
üstünlüğü		halklarının karışımına dayanır	
Kurtla kuzunun aynı kaptan yemek		Neolitiğin sonlarında Öntürkler medeniyetin	
yiyebildiği barış ve adalet için		zemini olan Atlı Çoban Kültürünü yarattılar	88
Tanrısal destekli Yeryüzü Hükümdarlığı		Tarih, ağırlığını aristokrasinin kefesine	
Ülküsü	62	koymuştur	
Bal yemek için kovani parçalayan ayı rolü		Şyungnulara esas darbeyi Çinliler değil,	
Antik atalarımız İskit/Sakaları izleyen		Siyenpiler vurdu	89
Hunlar	66	Yurtlarından çıkarılan kavmin önündeki iki	
Hun siyasi örgütlenmesinin yapısı		seçenek	
Orta Asya Hun siyasi örgütlenmesinin kuruluşu		Tarihte sadece Türklerin yapabildiği eylem: 30	
sırasında kuvvetler dengesi	67	yılda Büyük bir halk olarak binlerce kilometre	
Batı savaşlarıyla Avrasya hakimiyetinin		mesafe katetmek	90
belirlenmesi		"Oğur evlatları"nın Macar'a dönüşmesi sürecinin	
Mo-Du'nun siyasi iktidar darbesi	68	tarihteki izleri	91
Mo-Du iktidarı Şyungnu toplumsal gelişim		Sinkovics: "Defalarca kanıtlanmış tarihi bir	
aşamasına göre gecikmelidir		gerçeği; Hunların torunlarıdır"	92
Hunlarda (Şyungnulara) devlet başkanı		Orta Asya'dan batıya (Maveraünnehir'e) kayan	
ve siyasi kuvvet		Türk tarihi-	

En büyük Şan-Yü ama otoritesi mutlak değil	69	Anadolu'nun fethi için planlı ve örgütlü seferler	
Şan-Yü'nün dinsel ve idari görevleri		Bizans'tan Tuğrul Bey'e barış önerisi	104
En belirleyici ve önemli Hun boyu		"Üçlü Kollektif Yönetin: merkezin görelî zayıf olduğu Selçuklu feodalizmi"	105
İskit-Saka ve Hunlardan sonra Türk adının tarih sahnesine çıkması ve Göktürkler	70	Kaos dönemi ve imparatorluğun sonu	107
Türk adıyla tarih sahnesine ilk defa hem de bir devrimle çıkan devlet Göktürkler		Sultan Sancar'ın esir olması	109
Göktürkler etnik köken olarak Açına klanına mı dayanır?		Yurtlarından çıkarılan kavmin önündeki iki seçenek	110
Göktürkler Şyungnuların (Hunların) torunları mı?		30 yılda binlerce kilometreyi kavim halinde katetmek: Türk halklarının yapabildiği eylem	111
Açına adı Orhon Yazıtları'nda anılmamaktadır	71	Feodalleşmenin daha ileri şekilleri; merkezin kuvvetlenmesi	
(Türk Orta Çağı -Maveraünnehir/Çay Ardı'nda Türkler)	93	1. Süleyman Şah'ın ölmesi ve kaos dönemi	112
"Oğuz" kelimesinin çifte içeriği	94	Anadolu Selçuklularının acılarıyla dolu ikinci zor dönemi	113
Maveraünnehir'de beş devlet		Anadolu Selçuklularının zenginlik ve refah döneminin başlangıcı	115
Türkler, "Kılıç Müslümanı" mı	95	Babai İsyanı, bir Türkmen eylemidir; dinsel görünümlü bir sınıf mücadeledir	116
Ters istikametlerde esen iki kuvvetli rüzgar"	96	Kösedağ Savaşı ve Selçuklu Devleti'nin Moğol'a vassallaşması	
İlk Müslüman Türk devleti: Karahanlılar		"Bal yemek için kovayı parçalayan ayı tutumu"	117
Türkiye Türklüğü damarı	98	Deşti Kıpçak'ta medeniyet eserlerinin Moğollarca tahribi	
1071 Türklerin Anadolu'ya ilk gelişleri mi?	99	Çöküş ve dağılış sathı maili	
Selçuklu soyluları, istila edilen geniş toprakları iktalar halinde Türkmen şeflerine dağıttı	100		
Selçuklulardaki ademi merkezîyetçilik ve Osmanlılardaki katı merkezîyetçilik	101		
Gelişen Selçuklu feodalizmiyle askeri demokratik (Göçmen) Türkmenler arası çelişme	102		

Tarih bilimi, sosyal bilimlerin temelidir.

Tarih bilincinin eksikliği ya da çarpıklığı, toplumsal hayatta insanları rüzgârgülüne benzetir. Yanlış ve zararlı yollara düşmelerine, vatana ve millete düşman saflara savrulmalarına yol açar.

Tarih bilinci, toplum hayatında insanların en hakiki yol göstericisidir. Bütün diğer bilgilerin ve bilinçlerin anasıdır, zeminidir.

Türk ve Dünya tarihinin en büyük Tarihçisi olan İbn Haldun, Tarihini, ***“bilimlerin anası”*** olduğunu ifade etmiştir. Dr. Doğu Perinçek, ***“Tarihsel Materyalizm de diyebiliriz”*** diyor. (*1)

Tarihinin hiçbir döneminde bağımsızlık ve hürriyetten yoksun kalmamış, köleleşmemiş ve sömürgeleşmemiş, zengin tarihi boyunca insanlık tarihine yön vermiş büyük imparatorluklar, dünya tarihini yönlendirmiş büyük devletler örgütlemiş, sadece son 150 yıllık Demokrasi Devrimi dönemine beş devrim sığdırmış ender milletlerden olan milletimizin devlet ve medeniyet kuruculuğunu anlamak için Türk Antikitesinin derinliklerinden başlamak gerekmektedir. Zira devletin ayrılmaz parçası olan medeniyet denilen maddi ve kültürel varlıklar toplamını insanlık tarihinde ilk defa Orta Asya’da Öntürkler ve Türkler, yani atalarımız yaratmışlardır.

Bu çalışmada bize yön verecek olan Avrupa merkezci Tarih anlayışı değil, gerçek milli Tarih anlayışımız olacak. Tarihimizin Orta Asya yataklarındaki halkların avcı toplayıcılıktan yeni çıkmaya başlamış, uçsuz bucaksız bozkırlarda sürülerinin arkasında kepeneklerine bürünmüş ilkel göçebe toplulukları olduğu şeklindeki küçümseyici teorileri eleştirerek bakacağız tarihimizin değerlerine.

At sırtında devlet yönetilemeyeceği belirtilmiş, ancak devlet kuruculuğu aşamasına gelmiş atlı çoban kültürünü yaşayan halklar çalışkan ancak devlet kuruculuğunda beceriksiz tarımcı yerleşik halklardan daha üstündürler. Günümüzden 6 bin yıl önce MÖ 4. bin yıllarında Orta Asyalı kadim atalarımız vahşi atları evcilleştirmeye başlamasıyla birlikte devlet ve medeniyetin zeminini de döşemeye başlamışlardır. (*2)

Bu yazılarımızda tarihimizi çarpıtarak öğreten Avrupa merkezci tarih anlayışına karşı, Avrupalıların henüz daha pantolon giyme becerisi bile gösteremediği çağlarda, 1969’larda bulunan Altın Elbiseli Adam’da gördüğümüz gibi atalarımızın altın elbiseler ördüğü gerçeğinden hareket edeceğiz. Çin seddi ayarında değerinin olduğu saptanan, medeniyet tarihinin en harika eserlerinden sayılan, Tanrı dağlarının eteklerindeki kar kar sularını, çölün altından geçirerek 60 km ötedeki Turfan kentine ulaştırarak çölü şenlendiren, uzunluğu 5 bin 272 km olan yeraltı Karız kanalları gibi bir medeniyet harikasının göçebe toplumlarca inşa edilemeyeceği bilincini vermeye çabalayacağız. Bu medeniyet harikalarının etkin bir kamu kuvveti olmadan ilkel göçebe halkların beceremeyeceğini göstereceğiz.

(*1) Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Baskı, s. 18

(*2) Dr. Doğu Perinçek, Age, S. 134

Türk tarihinin derinlikleri...

Tarihimizi Batı tarihçilerinden öğrenen aydınlarımız, Anadolu'ya gelişimizi 1071 yılıyla başlatırlar. Anadolu'nun kapıları 1071 yılında Malazgirt savaşıyla açılmıştır. Ama Anadolu'ya Türk'ün ilk gelişi Malazgirt Zaferi ile değildir.

Ya da Cumhuriyet dönemine gelinceye kadar Türk tarihi Osmanlı'yla başlar ve biter.

Millî Mücadele'den sonra Kemalist Devrim'in Tarih çalışmaları sayesinde tarihimizin Orta Asya yataklarıyla tanıştık. Ancak orda da gene Batı tarihçilerinin manipülatif etkileri sonucu at sırtında kepenegine bürünmüş sürülerinin arkasında uçsuz bucaksız bozkırlarda o yaylak senin bu kışlak benim dolaşıp duran kabileler (boyar) olarak tanımlandık.

Oysa son araştırmalar, son bulgular işin aslının öyle olmadığını, medeniyeti kendileriyle başlatan ve bitiren Avrupa tarihçilerinin Türk'ü ve Türklüğü küçümseyici teorilerinin gerçekliği yansıtmadığını ortaya çıkardı.

Sadece 1969 yılında bulunan Altın Elbiseli Adam bile gösterdi ki, Prehistoryaya inen derinliklerde Türkler altın kullandılar ve işlediler. Altının olduğu yerde para vardır. Paranın olduğu yerde devlet vardır. Oysa Orta Asya Türk toplum yapısının kabile kökenli olduğunu iddia ediyorlardı. Kabile toplumunda sınıflar yoktur, dolayısıyla devlet de henüz ortaya çıkmamıştır.

Batı niçin böyle yaptı?

Türklüğü niçin Tarihten çıkarmaya çalıştı?

Çok açık; aşağılık duygusundan dolayı...

Batı, Tarihin derinliklerindeki Türk'ün azameti karşısında, bizim aydınlar da Tanzimat'tan beri Batı'nın karşısında aşağılık kompleksinden ölür dirilirler.

Çünkü örneğin -150 yıllık azametine bakmayın siz- 250 yıl geriye gidilirse Amerikalı diye bir millet bulamazsınız. Kuruluşları 1776'dır.

1100 yıl geriye giderseniz de Rus bulamazsınız; tarihleri, 860'larda Vikinglerin güneye inişleriyle başlar. 1200 yıl geride İngiliz yoktur; kökenleri, 800'lerde adaya Angil ve Saksonların gelişi ve karışmalarına dayanır.

1700 yıl geride Fransız göremezsiniz; kökenleri, 3'üncü yüzyıllarda Frankların Keltlerle karışımına dayanır.

2000 yıl geride ise Alman bulamazsınız; kökenleri, ilk yüzyıl içinde İskandinavya'nın güney kesimlerinden aşağılara inerek ve Keltleri kovalayarak yerleşen Germenlere dayanır.

Ama insanlık tarihinde ne kadar geriye ve dünyanın neresine giderseniz gidin Türk vardır. Milattan Sonra'nın ilk yüzyıllarında bile Türkler çeşitli etnik kavimleri bir arada yaşatma becerisinin tarihsel tadına varmıştır. Neolitğin derinliklerinde bile bir Öntürk tarihinden bahsedilir oldu son zamanlarda. Batılılar, Tarihin derinliklerine indikçe kaybolduklarını, yokolduklarını gördüler.

İliklerine kadar titrediler, aşağılık kompleksinden ruhlarını yiyip bitirdiler. Ata mezarlarında at kemikleri arar oldular. Tarihten Türk'ü çıkardıklarında geriye hiçbir şeyin, tarihin kalmadığını gördüler. Muazzez İlmiye Çığ'ın dediği gibi, Türkleri tarihten çıkarın tarih kalmaz. (*3) İlber Ortaylı'nın dediği gibi **"Türklerin olmadığı bir tarih yok."** (*4)

Yakınlarda keşfedilen Göbeklitepe de tarihin yeniden yazılmasını zorunlu hale getirdi. Orada da Türk Tamgaları gündeme damga vurdu.

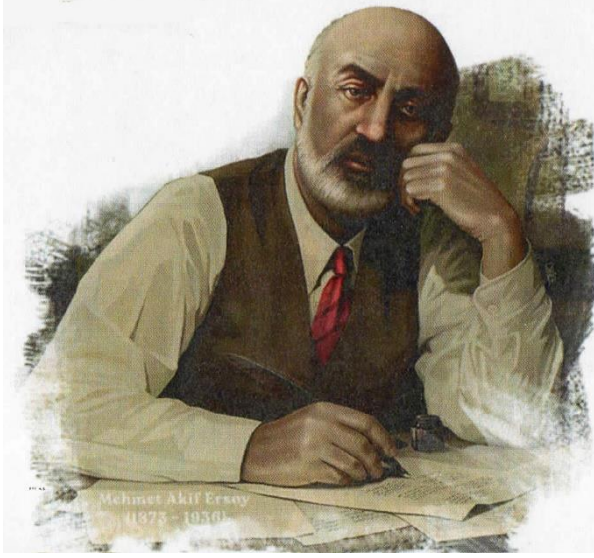
(*3) Muazzez İlmiye Çığ, <https://www.youtube.com/watch?v=2030JepCclI>

(*4) İlber Ortaylı, <https://www.youtube.com/watch?v=6 twPAqq13g>

Siyasette, tarih bilinci en iyi mürşittir

(Yüzyıl önce “medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar” saptamasındaki tarihsel derinlik)

Tarih, sosyal bilimlerin anası, tarih bilincini de bilinçlerin anası ve zemini olarak belirtmiştir. Tarih bilinci eksikliğinin, insanları çeşitli olaylar karşısında takındıkları tutumlarda düşman saflarına savrulmalarına neden olabildiğini ifade etmiştik.

Mehmet Akif, geçen yüzyılın başlarında ***“Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar”*** saptamasıyla, emperyalizmin tynetini ve kapitalizmin çürüdüğünü yüzyıl önce ortaya koymuştu. Ve bu saptayıştaki tarih bilincinin derinliği, örneğin o dönemdeki karşıt kutbun ve düşman saflarına savrulmanın temsilcisi Ali Kemal’le devrimci aydın Mehmet Akif’in farkını göstermektedir.

Her bir somut olayda, dört yanımızı kuşatarak namlularını ülkemize çeviren ABD ve NATO karşısında nasıl tutum takınacağını bir türlü kavrayamayan tarih bilinçsiz insanlarımızın hali perişanı karşısında Mehmet Akif’in ***“Medeniyet”*** kavrayışındaki tarihi derinliği önemsemek zaruri olmaktadır.

İstiklal Marşı’mızı ***“Korkma”*** diye başlatarak Türk milletine cesaret ve kararlılık aşılayan Mehmet Akif’in bazı torunları ne yazık ki günümüzde onu ve onun hatırlattığı tarih bilincini unuttu. Bu yüzden daha dün, 2015 yılı 15 Temmuz’unda meşru hükümetimizi devirmeye kalkışan, yüzlerce vatandaşımızı şehit eden, Gazi Meclisi’mizi bombalayan NATO/ Gladyo’ya ***“karşı çıkmanın bir anlamı yok!”*** diyebilecek kadar gaflet ve dalalet –ve ihanet içinde demiyorum; belki bonzainin etkisinden kurtulur da anlar beni- içine düşebiliyor.

İnsanlığın ve insanımızın o saptamadan bu yana yüz yılı aşkın süredir emperyalizm tecrübesine rağmen, günümüzde hala o ***“tek dişi kalmış canavar”***dan hürriyet ve demokrasi bekleyen, iktidar rolü bekleyenlerimiz bulunmaktadır. Alafranga (Frenkleşen) aydın, insanımızın ve toplumumuzun ufkunu karartmaktadır.

Siyasette, tarih bilinci en iyi mürşittir.

Avrupalı bezden pantolon giyemezken, biz Orta Asya'da hakanlarımıza altın elbise örüyorduk

Son dönemlerde elde edilen bulgulara göre, Türklüğün ve Türkçenin Prehistoryanın (Tarih öncesinin) derinliklerine, Neolitiğin (Cıvalı Taş Devrinin) ilkel karanlıklarına kadar indiği kanıtlanmıştır.

Osmanlı, Türk tarihini kendisiyle başlatır, kendisiyle bitirmeye çalışır.

Osmanlı'dan önce Türklük yoktur.

Avrupa merkezci tarih anlayışına ya da Oryantalist görüşe göre, Türkler Orta Asya'da kabileler halinde yaşamaktadır; çoban boylardır. Böyle gelmiş böyle gitmiştir. Atlarının sırtında, sürülerinin peşinde o yaylak benim bu kışlak senin dolaşır durmaktadırlar. Böyle devlet yönetilemeyeceği aşikârdır. At sırtında devlet yönetilemez denilmiştir. Ancak bahsedilen Türkler, Ötüken ormanlarında yaşayan avcılık ve toplayıcılıkla anca geçimini sağlayan Öntürklerin de gerisinde onların atalarıdır. Avrupa merkezci tarih anlayışı, Türklerin Kahramanlık Çağındaki, medeniyete geçtikten sonraki ("**askeri demokrasi**") dönemindeki yaşayışlarını da ilkellikle nitelemektedir. At sırtında devlet yönetilmez anlayışı da zaten avcılık ve toplayıcılık dönemine aittir. Kaldı ki o dönemde Öntürklerin ataları henüz atı da evcilleştirmiş olmasalar gerektir. Atın evcilleştirilmesi, at yetiştiriciliği, çoban savaşçılığı daha sonraki (binlerce yıl sonraki) dönemlerin işidir. Ve bu dönemde Türkler, bodunları (boy birliklerini ya da konfederasyonları) örgütlemeye başlamışlardır. Bodun birlikleri devlete yönelmiştir. Medeniyete gidiştir.

Kuşkusuz Türklerin toplumsal tarihinde de bir ilkel kabile (kandaş-centilice) toplumu aşaması vardır. Türkler de eşitlikçi, sınıfların, devletin, paranın, medeniyetin olmadığı ilkel şartlarda yaşamışlardır. Onlar da tabiatın "**ilkel sınırsızlığı**" içinde, Ötüken ormanlarında tabiatın korkunç kuvvetleri karşısında korunmasız, silahsız avcı ve toplayıcı olarak hayatlarını sürdürmüşlerdir.

Batı'dan bize pompalanan Avrupa Merkezli Tarih anlayışı ya da Oryantalizm, Türk toplumunu insanlığın tarihsel gelişme yatağının dışında görme küçümsemesinden, o yatağın doğal gelişme sürecinde Türk toplumunun geliştirdiği maddi ve manevi değerlerin kendi zeminlerini oluşturduğu gerçeğinin verdiği kompleksler atmosferinden kaynaklanmaktadır. Batı kibrini ve ukalalığını oluşturan zemin, Batı toplumlarının, dünyada insanlığın "**biricik tarihsel gelişme yatağı ve öncüsü**" olduğu görüşünden kaynaklanmaktaydı.

Ancak Avrupa merkezci iddiadaki bu gelişme, tarihimizin Orta Asya yataklarında belirtildiği gibi Hunlarla, Göktürklerle, Oğuzlarla olmamıştır. Çok daha eski dönemlerin, Öntürklerin atalarının işidir. Buraya girmeyeceğiz.

Deniyor ki tarihimizin Orta Asya yataklarında Ötüken ormanlarından çıktıktan, uçsuz bucaksız bozkırlarda hüküm sürerken de Türkler henüz toplumsal gelişimin ilkel aşamasında yaşamaktadır. Kabileler (boyar) halinde örgütlenilmiştir. Kandaş aile yapısı hâkimdir. Yağma savaşlarıyla geçinmektedirler. Karınlarını ancak doyurabildiklerinden zenginlik kaynağı olarak bir üretim fazlası yoktur.

Ancak hafriyatlardan çıkan yeni bulgular öyle demiyor.

Aslında son dönemin bulguları bir bakıma tarihin yeniden yazılmasını da zorunlu hale getirmiştir. Göbeklitepe hafriyatlarından çıkan tarihi bulgular bunu özellikle güncelleştirdi.

Altın Elbiseli Adam, Kazakistan'da Esik kurganından 1969'da çıkarıldı. 3 bin yıl öncesine, (MÖ 1. bin yıllarına) tarihleniyor. Avrupa merkezci Tarih anlayışıyla bize tarihimizi çarpıtarak öğretmeye çalışan Avrupalılar pantolon giymesini

bilmezken, atalarımız 3 bin yıl önce hakanlarına ve prenslerine (Tiginlerine) altından elbiseler örüyorlardı.

MÖ 5-6 yüzyılda (1. bin yılın ortalarında) İç Asya'da Öntürklerden İskitler hüküm sürmektedir.

Çinlilerin Hsiungnu (Şyungnu) diye nitelediği Hunlar, tarih sahnesinin şafağındadırlar.

Altın Elbiseli Adam'ın Kıyafeti ama hem de ne kıyafet!

Altından tam bir konfeksiyon harikası!

MÜTHİŞ BİR ZENGİNLİK BELİRTİSİ

Miğferden çizmeye altın yapımı kıyafet ve üzerindeki 4 bin altın parça müthiş bir zenginliğe işaret etmektedir. Bu zenginlik artık ürünün ve bir üretim fazlasının mümkün olmadığı ilkel toplum şartlarında elde edilemez. Devletin varlığını, bilimi, matematiği, parayı şart koşar.

2019 yılında Türkiye'ye getirilen Altın Elbiseli Adam olarak anılan zırh, üzerinde leopar, pars, koç, geyik, dağ keçisi, at motifleri işlenmiş 4 bini aşkın altın üçgen plaka barındırıyor. Zırh, sağdan sola doğru kapanan V yakalı kısa kaftan, dar süvari pantolonu, diz altında kalan kısa yumuşak çizmeden oluşuyor. Bütün bunları, 65 santimlik kalpağı tamamlıyor. Ucunda dağ keçisi motifi bulunan kalpakta, dünya hâkimiyetini simgeleyen 4 okla güneş tanrısını sembolize eden 2 kanatlı at motifiyle zırh görenleri mestediyor.

Kaftan ve kalpak, altın ipliklerle dikilmiş. Bunun yanı sıra zırhta, silah olarak 150 farklı büyüklükte altın plaka işlenmiş kakmalı uzun demir kılıç, yarısı deri yarısı ahşap hançer, altın işlemeli kamçı bulunuyor.

DEVLETE DELALET BİR YÜZÜK MÜHÜR

Altın Elbiseli Adam, mühür olarak kullandığı bir yüzüğe de sahip...

Devlet yoksa mührü ne gerek var?

BİN 200 YIL ÖNCE ORHON YAZISINA BENZEYEN İKİ SATIR YAZI

Kurgandan, sapı kırılmış gümüş kepeğin üzerinde yer alan iki satır yazı da çıkarıldı. Bilindiği gibi yazı, Tarihın başlangıcıdır.

Ön Türkçe olarak yazılan bu yazının, **"Hanın oğlu 23'ünde öldü Esik halkının başı sağ olsun!"** anlamında olduğu belirtiliyor.

Bu yazı, 8'inci yüzyılın Orhon Yazısı'na benziyor.

Yani Orhon Yazıtlarından neredeyse bin 200 yıl öncesinin yazısı...

Böylece Avrupa Merkezci Tarih anlayışı bir kez daha çöküyor.

Tabii ki MÖ 1. bin yıllarda bir anda ortaya çıkmadı bu yazı. Binlerce yıllık bir geçmiş bulunmaktadır. Bu ön Türkçe, genelde Avrupa Merkezci Tarihçilerin, Tarihın başlangıcı olarak ilan ettikleri ve şimdiye kadar bize öğretti geldikleri MÖ 3500'lerde Sümerlerin icat ettikleri yazıyla zamandştır. Yani tarihin başlangıcı olarak ilan edilen yazının icadı, Modern Tarihte öyle öğretildiği gibi Sümerler tarafından falan bulunmamıştır. Ya da Sümerlerin bulduğu yazıyla Mezopotamya'nın Tarihi başlamıştır. Yazı, onlardan önce belki de onlara da zemin hazırlayacak şekilde ön Türklerce bulunmuş ve kullanılmıştır. Öte yandan altının olduğu yerde para vardır.

Meta üretimi vardır.

Devlet vardır.

Bilim vardır.

Matematik vardır.

Medeniyet vardır.

O altın elbisenin örölmesi, bir üretim fazlasının olmadığı, dolayısıyla zenginliklerden mahrum kabile toplumundaki ekonomik, toplumsal, kültürel, teknolojik seviyeyle mümkün değildir.

Pantolon ve at

Pantolon deyip de geçmeyelim!

Medeniyetin mecburiyeti...

Modern çağların giyim tarzının önemli bir bileşeni...

Giyim, “**maddi kültürün bir unsuru**”dur.

Ama aynı zamanda “**toplumsal bir içeriğe**” de sahiptir.

Giysiye, medeni bir mecburiyet olarak belirledik. Afrika yerlileri (Lo Willi’lerde) kadınların, giysi olarak, koparılmış iki daldaki yaprakları apışaralarının ön ve arkasına dar bir kemerle bağladıkları belirtiliyor.

(*1)

Bu, kıyafetin, toplumsal bir içeriğe sahip olduğuna işaretler.

PREHİSTORİK DEVİRLERDE ORTA

ASYA’NIN DIŞINDA HER YERDE ETEK, ENTARİ, PEŞTEMAL VAR

Prehistorik devirlerde örneğin Mısırlılar, Babilliler, Sümerlerde alt tarafı örten etek vardır. Üst taraf kadın erkek çıplaktır.

Bizans, Roma ve Çin entari giyiyordu.

Antik Yunan ve Roma’da beyaz bir çarşafın vücudun yarısını örtecek şekilde bir omuzdan diğer kolun altına sarıldığını hepimiz görmüşüzdür.

Pantolon, ceket ve gömlek, tarihte ilk kez Türklerce giyildi.

Ve Orta Asya’dan dünyaya yayıldı.

Türkler, “**üm**” adı verdikleri pantolon giyiyordu. (*2)

AVRUPA PANTOLONU ANCAK 18’İNCİ YÜZYILDA GİYDİ

Gülensoy’a göre, Avrupa, pantolonu Türklerden binlerce yıl sonra, 18’inci yüzyılda giymeye başladı.

Kaşgarlı Mahmud’un Divanü Lügat-it-Türk adlı ünlü eserinde, Göktürk yazıtlarında, eski Uygur duvar resimlerinde ve Macar Rasonyi’nin “**Tarihte Türklük**” adlı eserinde bu konu net bir şekilde ortaya konmaktadır.

Bu kapsamda *Türk borkü* (serpuş/ şapka) tarihsel üne sahiptir.

Ör (biraz uzun bir ceket) ile *partu* (günümüz pardösüsü) o dönemlerin klasik Türk giysisiydi.

Ön Türkler de medeniyete geçmeye başlayan Türkler de atlıdırlar.

Atı dünyada MÖ 4. bin yıllarda ilk evcilleştiren Türklerdir.

Atlı bir kavim, Çinliler ve Araplar gibi etekle ata binebilir miydi? (*3)

TOPLUMSAL KÜLTÜRÜN BELİRLENMESİNDE GİYSİLERİN ROLÜ ÖNEMLİDİR

Pantolon giymesini öğrendiği kavme hakaret ve küçümseme olsun diye onu medeniyete geçtiği dönemlerde bile “**yağmacılık**” ve “**talancılık**”la tanımlayan Batı dünyası, kendi kültüründen üstün Türk kültürü ve Türk varlığı karşısındaki ezikliğini, bize aşıladığı Avrupa merkezci tarih anlayışıyla aşmaya çalışmıştır.

Gene TİDSAD’dan öğrendiğimize göre, toplumsal kültürün belirlenmesinde giysilerin rolü önemlidir.

Medeni tarihin seyri giysi unsurunun geliştirilmesiyle belirlenir. (*4)

Kaynaklar:

(*1) (Hammond, 1971: 70’den aktaran Doç. Dr. Mahmut Tezcan)

(*2) (Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tuncer Gülensoy)

(*3) (Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies Yıl: 5, Sayı: 19, Aralık 2018, s. 533-542/ Ögel, 1985: 1-2)- (Kaşgarlı Mahmud- Divan-ı Lügat-it-Türk)

(*4)

https://tidsad.com/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=953212469_1642%20Metin%20B%C4%B0LAL.pdf&key=30799

(*5) (Danışmend, 1967)

KIYAFET TARİHİNİN EN GELİŞMİŞ AŞAMASI

OLAN DİKİŞLİ KIYAFET –PANTOLON-, ORTA ASYA TÜRKÜĞÜNE AİTTİR

Ceket ve pantolon, giysi tarihinin dikişli dönemine aittir. Bu olgu ise giysi tarihinin en gelişmiş aşamalarından birine işaret eder. Bu tarz giyinişin kökeni Orta Asya Türklüğüdür. (*5) Çin'e pantolon ilk kez Orya Asya Türkleri aracılığıyla girmiştir. Atlı birlikler yoluyla Türk süvari giysisi olan ceket, pantolon, Hun başlığı, çizme de Çin'e girmiştir (*6)

TURFAN'DA 3 BİN YIL ÖNCESİNE AİT İKİ ERKEK PATOLONU BULUNDU

U. Beck ve M. Wagner, 2014 yılında Sinciang Uygur Özerk Bölgesi'nin Turfan kenti yakınındaki tarihi mezarlıkta iki mezarda kazı yaptı. 3 bin yıl önceden kaldığı belirlenen, kumaştan yapılmış iki erkek pantolonu bulundu. Pantolonların M.Ö. 1000-1300'lerden kaldığını kanıtladı. (*7)

O dönemde dünyanın diğer coğrafyalarında insanlar, sadece apışaralarını örtmekle yetiniyorlardı.

(*6) (Kafesoğlu, 1983: 276) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/801698>

(*7) <https://www.milliyet.com.tr/gundem/pantolon-3000-yil-once-orta-asya-da-icat-edildi-2311564>

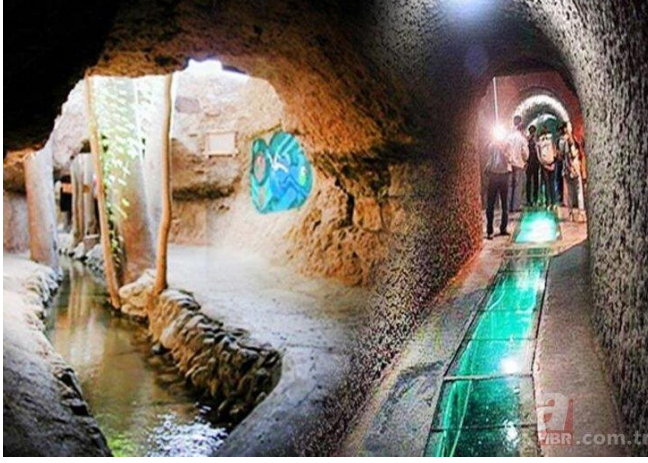
Bir medeniyet harikası, Türk şaheseri Karız Kanalları

Tanrı dağlarının karlı suları, çölün altından kazılan Karız kanallarıyla 60 km ötedeki Turfan'a götürülmüş.

Bu Türk medeniyet şaheseri, Avrupa merkezi Tarih anlayışının iddia ettiği gibi kabile toplumu imkanlarıyla inşa edilebilir mi?

2 bin 200 yıl önce...

Prehistoryada Türklerin, Avrupa merkezci Tarih anlayışına göre kabile toplumu aşamasında yaşadığı iddia edilen bir dönem...

Davarlarının, develerinin, kısacası sürülerinin arkasında o yaylak benim bu kışlak senin yer değiştirip durduğu sert bozkır şartları...

Henüz bir de devlet kurulmamış, bilim hak getire...

Teknoloji taş balta değilse bile kazma kürek...

Bu şartlarda Uygur Türkleri, Tanrı dağlarının buz gibi kar sularını, çölün 110 metre altına kazdıkları 5 bin 272 km uzunluğundaki yeraltı kanal şebekesiyle 60 km ilerde bulunan Turfan'a ulaştırıp son derece kurak iklimi şenlendiriyorlar.

Hangi teknoloji, hangi bilimsel seviye, hangi mühendislik bilgisiyle?

Davar ve deve sürülerinin arkasında koşturmaktan buna zaman bulabilirler mi?

Bulabilseler bile kandaş aile şartlarında, Centilice toplum içinde mümkün mü?

Devlet yok; para yok, bilim yok!

O halde Avrupa Tarih anlayışı ve Oryantalizm palavradan öteye geçmez.

Çünkü Karız kanallarını inşa eden Türkler, toplumsal gelişme şemasının daha üst seviyelerindedir.

Şimdi Karız mucizesinin özelliklerini ve şaheserine biraz yakından bakalım.

ÇÖLÜN ALTINDAKİ TÜRK MUCİZESİ: ÇİN SEDDİ KADAR UZUN

Tarihsel kaynaklar, "çölün altında Türk mucizesi! Neredeyse Çin Seddi kadar uzun..." diyor.

Karız Kanalları, Orta Asya'da Turfan bölgesinde yapılmış yeraltı su şebeke sistemi.

Dünya Medeniyet tarihinin en önemli buluntularından biri...

Çin sözcüğü, insanın aklına ilk önce 6 bin kilometre uzunluğundaki Çin Seddini getirir.

Ancak bunun dışında daha ilginç ve daha muazzam bir yapı var.

Uygur Türkleri inşa etmişler.

Çin'in Sincian Uygur Özerk

Bölgesinde Turfan yöresindeki yeraltı su şebekesi...

Karız kanalları...

ÇÖLÜN 110 METRE ALTINDAN KAZILMIŞ: 5 BİN 272 KİLOMETRE UZUNLUĞUNDA

Tanrı dağlarıyla Turfan arasındaki çölün 100 metreyi aşkın altına kazılmış.

Onu ilginç kılansa, çölün altında kazılmış olmasına rağmen, Çin seddi kadar uzun olması...

Karız kanalları 5 bin 272 kilometre uzunluğuna ulaşmaktadır.

Deniz seviyesinin altında olan Turfan vilayetinin merkezi Turfan şehri, su kaynaklarından mahrum ve iklimi son derece sıcak ve kurak bir coğrafyadadır.

Uygur Türkleri, bu susuzluğa ve kuraklığa çareyi 60 kilometrelik çölün sonundaki Tanrı dağlarının kar ve buzlu suyunda buldu.

Ancak suyu, buharlaşmayı önlemek için çölün altından akıtmayı düşündü.

Çölün 110 metre altından kazmaya başladı.

YERÇEKİMİ KULLANILARAK ÇALIŞMASI SAĞLANMIŞ

Karız kanalları, sadece yerçekimi kullanılarak çalışması sağlanmış.

60 kilometre ilerdeki Turfan Tanrı dağlarının buz gibi suyuyla cennete döndü.

Sincian Uygur Özerk Bölgesinin bu Türk mucizesi esere Çinliler Çin'deki üç harika medeniyet eserinden biri olarak görüyor.

Kanallar boyunca farklı aralıklarla açılan kuyular vasıtasıyla tarım alanları sulanıyor.

Karız kanalları 1,5 metre yükseklikte, 60-70 cm genişlikte inşa edilmiş.

Günde 858 metreküp su taşıyabiliyor.

Türklerin ünlü ordu kuruculuğu

Türkler, on binlerce yıl avcılık ve toplayıcılıkla geçindikleri, bir üretim fazlasının olmadığı, ancak karınlarını doyurabildikleri, kandaş-kardeşlik ilişkileri içinde yaşadıkları Ötüken ormanlarından çıkarak Karadeniz ve Hazar denizine kadar Orta ve Kuzey Asya bozkırlarının ilkel sınırsızlığına yayıldıkları dönemde MÖ 4. bin yıllarda insanlık tarihinde bir ilk olarak atı evcilleştirmişler, at yetiştiriciliğinde devasa boyutlarda ilerlemişlerdi. At yetiştiriciliğine paralel olarak metalürji (metal işleme) alanında da üst düzeyde bir gelişmişlik göstermişlerdi.

Bu devrede ilkel toplum ilişkileri çözülmeye başlamış, toplum Kara bodun ve Ak bodun olarak ayrışmaya yüz tutmuş, çoban halk ile beyler şeklinde bölünmüştü.

Zenginlik için bir üretim fazlası oluşuyordu.

Böylece medeniyete adım atan Türk toplumu, boy konfederasyonları şeklinde devleşme yolunda hızla ilerliyordu.

Bu devreye Tarihte ***“Atlı Çoban Kültürü”*** diyoruz.

Sosyolojik olarak ***“askeri demokrasi”*** denmektedir.

Örneğin daha ileri dönemlerinde Kültigin Kağan’ın 4 bin attan oluşan sürüsü vardı. (1)

Öntürkler döneminden beri evcilleştirilmiş olan at, bin yıllar sonra Batı’ya geçmiştir.

Türkler, at yetiştiriciliğine paralel olarak metalürji (demir işleyiciliği ve zanaatkarlığı) alanında da gelişmişlerdi. Bu iki sektör –atlı çoban kültürüyle maden işleyiciliği- içiçedir, birbirlerini tetikleyen bir işlevselliğe sahiptir. Bu bakımdan bilim insanları, atlı çoban kültürüne dayanan Türklerin –bilimsel olarak ***“askeri demokrasi”*** denilen- kahramanlık çağlarının ayırdedici özelliğinin, kurulan devletin ve büyük orduların sevk ve idaresindeki yüksek becerileri olduğunda birleşir. Öyle ya, dönemindeki bütün ordulardan daha kalabalık orduları, Asya’nın bir ucundan diğer ucuna yürütebilmişlerdir. Bu ilerleyişin güzergâhını da genellikle ticaret yollarına hâkim olma ve kentlerin zenginliklerini kontrol etme ülküsü belirlemiştir. (*2)

Savaşta, ilk defa atı ve at arabasını kullanan Orta Asya Türkleridir. Üzengiye, eyeri ve pantolonu ilk keşfeden Türklerdir. Atlı asker birliklerini ilk kuran Türklerdir. En sivri okları ve bunları en uzağa atan yayları üreten Türklerdir. Bu üstünlükler, dönemindekilerin tamamından daha kalabalık orduların örgütlenmesi becerisiyle birleşince önünde durulmaz ve karşı konulmaz bir kuvvet ortaya çıkmaktadır. (2)

Ama Orta Öğretim Tarih ders kitaplarında Orta Asya’dan göçler, Orta Asya’da kuraklık nedeniyle başlamıştır ve dört bir yana vuku bulmuştur. Burada bir kendiliğindencilik ve başıbozukluk mevcuttur.

Oysa Türklerde fetihler ve göçlerle ticaretin sıkı bir ilişkisi vardır.

Bu gerçeği bütün bilim insanlarının saptadığı kesindir.

Yani fetihler ve göçler, bir medenileşme hamlesidir. (3)

Öyle Oryantalist ve Avrupa Merkezci tarih anlayışının propaganda ettiği gibi Orta Asya’daki kurulup dağılan bodun konfederasyonları ilkel kabile toplumu şartlarında yaşamıyorlardı. Çoktan o toplumun ilkel çerçevesini parçalayıp medeniyete sıçramışlardı.

Kaynaklar:

(1) Talat Tekin Orhon Yazıtları s. 40-41

(2) D. Perinçek, Og’dan Oğur’a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri (s. 93)

(3) age, (s. 94)

Türklerde, “Kaplanlarla koyunların aynı kaptan su içtiği” Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsü

Çoğu zaman çeşitli Tarihçilerce eski Türklerin ana dininin Şamanizm olduğu ileri sürülmüştür. Oysa bilim insanlarınca saptandığı gibi, bırakın Orta Asya’da “**askeri demokrasi**” döneminde (kahramanlık çağındaki) kurulup dağılan *bodunlar* (*kabile-boy*) konfederasyonlarını, atlı çoban kültürünün öncülerini olan Öntürklerde bile MÖ 3. bin yıllarında tektanrıcılık (*Tengricilik*) vardı. (1)

YERYÜZÜ HÜKÜMDARLIĞI VE CİHANGİRLİK

Tengricilik aslında Türklerdeki ilkel sınırsızlığı içinde geniş bozkır alanlarını kontrol etme ve çok çeşitli boyları ve etnik unsurları bir arada düzen ve barış içinde yaşatma becerisini sağlayan atlı çoban kültürünün getirdiği *Yeryüzü Hükümdarlığı ve Cihangirlik Ülküsünün* ideolojik zeminini oluşturmuştur. İdeolojide *Tengricilik* (tektanrıcılık), siyasi hedef ve ülküde *Yeryüzü Hükümdarlığı ve Cihangirliği* gerektirir. Geniş kitlelere o ruhu verebilmenin başka yolu da yoktur zaten.

Tarih boyunca *Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsünü* izleyerek, insanlık tarihini yönlendirmiş büyük devletler ve dünya tarihine yön vermiş, dünya dengelerine ağırlığını koymuş imparatorluklar örgütlemiş milletimizdeki bu kuruculuğun ve örgütleyiciliğin siyasi ve ideolojik köklerini *Tengricilik* oluşturur.

ATTILA’NIN ROMA’YI KUVVETİ OLDUĞU HALDE TALAN ETMEMESİ

Bu kapsamda *Yeryüzü Hükümdarlığı ve Cihangirlik Ülküsü* Avrupa’ya da taşınmıştır. Bunun örneğini, henüz ilkel aşamalarda yaşayan barbar kavimlerin (Gotlar ve Vandalların) ileri toplumsal aşamalarda yaşayan halkları yağmalamalarına, kırıp geçirmelerine, ele geçirdikleri arı kovanını parçalamalarına rağmen, Atilla’nın kuvveti olduğu halde Roma’yı talan etmemesinde görüyoruz. Atilla’nın amacı ele geçirdiği Roma İmparatorluğu’nun yerine inşa edeceği devlette *Büyük Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsünü* hayata geçirmekti. Ancak ömrü vefa etmedi. (2)

Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsü, kabile toplumunun en üst aşaması olan ve maden işlemeciliği ile paralel giden atlı çoban kültürü çerçevesindeki antik Türklerin temel eğilimidir. *Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsünün* itici gücü ve hareket ettiricisiyse boy beylerinin zenginlik biriktirme eğilimidir. Bunun yolu da çeşitli boyların ve etnik unsurların, birçok halkların yaşadığı geniş alanlara hükmetme ihtiyacıdır. Bu ise barış ve huzur sorunudur. Farklı birçok etnik unsuru bir arada tutmak ve yaşatmak için derin bir *hoşgörü kültürünü* de gerektirir. Bu ise binyıllardır süren kabileler arası yağma ve talancılığı ortadan kaldırarak ve devlete doğru ilerleyerek bodun konfederasyonları örgütleyen Türklerin geliştirdiği *Tengricilik* ideolojisinde mevcuttur. Bu “*kurtla kuzunun aynı kaptan yemek yeme kültürü*”dür.

“*Kaplanlarla koyunların bir kaptan su içebileceği şartlar*”ın yaratılmasıdır. (3) Bu olağanüstü iklim ve beceriyi gösteren Türkler, çağlar boyunca Avrupa ortalarına kadar birçok farklı etnik unsuru bünyesinde barış ve huzur içinde barındırarak, zaman zaman dönüştürerek büyük devletler ve imparatorluklar örgütlediler. Dünya tarihine yön verdiler. İnsanlık tarihine damga vurdular.

“ARSLANLARLA CEYLANLAR DOSTTUR KUCAĞIMIZDA” BARIŞI

İşte Türk milletinin devlet kuruculuğundaki üstün maharetinin kritik noktası buradadır. Prehistorik (Tarih öncesi) çağlarda Öntürklerden İskitler-Sakalardan, Hunlara, Göktürklerle, Sir-i Derya Oğuzlarından Karahanlılara, Selçuklulara, Osmanlılara kadar uzanan imparatorluk kültür ve ülküsünün tarihsel derinliği vardır. Bu tarihsel derinlik, çeşitli halkları bir arada yaşatma becerisidir. Barış ve huzuru sağlama dinamiğidir. Milletimizin bu üstün maharetinden ve ruhundan nasibini almamış günümüz bazı siyasetçilerinin, ABD tayfası güçlerin ülkemizde kaos yaratma amacına hizmet eder bir tarzda kafayı Suriyelilere, Afganlara takması çok manidardır. “*Hacı Bektaş Velî’nin ‘Arslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda’ dizesindeki barış, Asya’nın binlerce yıllık kökleri olan Yeryüzü Hükümdarlığı kültüründeki barıştır*” (4)

Kaynaklar:

(1) Koppers, Belleten, C. V, s. 481, (aktaran-Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, s. 132)

(2) Rasonyi, Doğu Avrupa’da Türklük, s. 45 (aktaran Doğu Perinçek, Age, s. 138)

(3) Firdevsi, Şahname, s. 195-976, (Aktaran Dr. Doğu Perinçek, age, s.146-147)

(4) Dr. Doğu Perinçek, age, s. 147

Öntürk Atalarımız İskitler’de atın evcilleştirilmesi ve devlet kuruculuğu

Atı ilk defa evcilleştirenler Öntürk atalarımız *İskitler/Sakalar*dır. MÖ 4’üncü bin yılda Hazar Denizi’nden Kingan dağlarına kadar olan coğrafyada vahşi at sürüleri *İskitlerce (Sakalarca)* evcilleştirilmeye başlanmıştır. (1)

Atın evcilleştirilmesi, göçebeliliğin en ileri ve yüksek safhası olan atlı çoban kültürünün (2) dinamiğidir. Ve atlı çoban kültürünü insanlık tarihinde ilk defa Öntürkler geliştirmiştir. Diğer kavimler Öntürklerden öğrenmişlerdir. Örneğin tarımda oldukça ilerlemiş olan Ön Asya toplumlarında atın evcilleştirilmesinin, Öntürklerden 1.500-2.000 yıl sonra olduğu tarihi bir hakikattir. (3) Bundan dolayıdır ki, Türklerin devlet kuruculuğu ünlüdür ve önemlidir. Çünkü ileri bir medeniyet yatağı olan nehir boyları, deniz kenarlarındaki verimli tarım arazilerine sahip bölgelerde ileri bir medeniyet geliştirilmiştir ancak tarımcı kavimler, devlet kuruculuğu becerileri zayıf olduğundan, atlı çoban kültürünün *Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsüne* kavuşmayı beklemiştir, yani göçleri ve askeri seferleri... Yani Tarih, Türk aşısını beklemiştir.

Batılılar, son zamanlara kadar **medeniyete ve devlete ancak tarım devrimiyle geçilebildiği anlayışına** saplandıklarından, bizim tembel tarihçilerimiz de Oryantalist ve Avrupa tarih anlayışının güdümüne girmesinden dolayı, belki de bilinçli olarak göçebe toplumuyla atlı çoban kültürü aşamasındaki toplumun farklılığını gözlerden kaçırarak, göçebeliliğin en ileri safhası olan atlı çoban kültüründe yaşayan Türklerin **“medeniyetsiz”** olduklarını, medeni yetenekten yoksun bulunduklarını, dolayısıyla devlet vb. örgütleyemeyeceklerini ileri sürmüşlerdir. (4)

Ama şimdilerde Batı dünyası atın evcilleştirilmesinin, devlet kuruculuğu ve medeniyete geçişteki tarihi önemini ve rolünü kavrayınca atalarının mezarlarında at kemiği aramaya başlamışlardır (!)

Altın Elbiseli Adam’ın yanında Orta Asya’daki hafriyatlarda geyik desenli ve boğa başlarıyla süslü altın kılıç kabzaları bulunmuştur. (5)

Bu zenginlik sıradan bir olgu değildir. Bir üretim fazlasını, artık ürünü, meta üretimini, bilimi, matematiği, yönetilen ve yöneten sınıfları, kısacası devleti gerektirir. Devlet olmadan bu kadar büyük zenginlikler biriktirilemez, korunamaz.

İNSANLIK TARİHİNİN İLK MEDENİ HALKI

İskitler (Sakalar), tarih boyunca Batılılarca hep üstü örtülmüş, itibardan düşürülmüş, **“göçebe toplumu”** diye küçümsenmiş antik bir halktır. Ama insanlık tarihinde ilk kez olarak ilkel göçebeliliği aşma aşamasına ulaşan, devlet kuruculuğunun ekonomik ve toplumsal zeminini oluşturan, göçebeliliğin en ileri ve son safhası olan atlı çoban kültürünü geliştiren halktır. İskitler, MÖ 4’üncü bin yıllarında, yani günümüzden 6 bin yıl önce Kalkolitik şartlarında, Hazar’dan Kingan Dağlarına kadar olan coğrafyanın ilkel sınırsızlığı içinde erkenden demir çağını yaşamaya başlamış, sürüler halinde atların evcilleştirilmesini başlatmış, at yetiştiriciliğine ilaveten demir işlemeciliğini geliştirmiş bir halktır; Öntürk atalarımızdır.

Atlı çoban kültürünün iki temel özelliği olan hayvancılıkla metalürji, medeniyetin şafağının sökmesini sağladı.

Bu ne demektir?

Bu gerçek, ön atalarımızın, İskitler/ Sakaların, insanlık tarihinin ilk medeni halkı olduğu anlamına gelir.

Kaynaklar:

(1) Semih Güneri, Türk Altay kuramı, Kaynak Yayn. 1. Basım, s. 155-282 (Aktaran Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, s. 134)- Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen Kök Atalarımız, s. 93

(2) Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, 5. Basım, Kaynak Yayn. S.93

(3) Laypanov-Miziyev, age, s.40 (Aktaran Dr. Doğu Perinçek, age, s.134)

(4) Kafesoğlu 2003:33 (Aktaran Salih Özcamca, Türklerin Göçebeliliği Hakkında Birkaç Not, s.178)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/345685>

(5) Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları 1. Basım Şubat 2022, s. 45

İSKİT YAZITLARI, YAZIYA DELALETTİR

Buna rağmen atalarının mezarlarında at kemikleri arayan Batlılar, Macaristan'dan Mançurya'ya kadar müthiş genişlikte bir coğrafyada, [(Maros Nehri civarında Vuin Köyü'nde 23 parçalık) Macaristan Altın Eşya Yazıtları, (Romanya'da Seibenbürgen köylerinde Homorodkaraskoni'da bulunan) Kömeç Yazıtı, (Stalingrad'la Salsk arasında Novoçerkassk Müzesi'nde) Gümüş Şişe ve Kil Şişe Yazıtı, (Bulgaristan'da) Şuman Sintaşı Yazıtı, Nagyszentmiklős Yazıtları'ndan çıkan yazı, Uluguç Yazıtı, Esin Anıç'ta bir kabın altına yazılmış yazı]] (*1) şeklinde yazıtlar (kitabeler) diken bu halkı yok saymışlardır yakın zamanlara kadar.

ATATÜRK'ÜN TARİH ARAŞTIRMALARININ İLK ADIMI İSKİTLER/SAKALARDIR

Büyük Atatürk'ün tarih araştırmalarının ilk adımı, Batı'nın üstünü özenle örttüğü ve gizlediği İskit/Sakalardır. Bu gerçek, Türk Tarih Tezi'nde somut olarak anlaşılır.

Ancak Atatürk'ün ölümünden sonra İnönü, devletin yönünü Kemalist Devrim rotasından çıkarıp Batıcılığa kırınca Oryantalist-Avrupa Merkezli tarih anlayışı tedricen hâkim oldu. Atatürk'ün tarih araştırmaları, Türk Tarih Tezi, **“asarı atika müzesinde çıkırlık ile taş baltanın yanına”** kondu. Altın Elbiseli Adam'da görüldüğü gibi bin yıllar önce hakanlarına, Tiginlerine altın elbiseler ören, dünyanın bilinen en eski halısı olan **“Pazırık Halısı”**nı dokuyan, atlı çoban kültürüyle paralel gelişen metalürjideki başarılı adımlar sonucu tarihe **“bozkırın kuyumcusu”** diye geçen, tüm dünyaya toplumsal örgütlenme alanında örnek olan **“Türk Devlet Teorisi”**nin içinden çıktığı **“Atlı Çoban Kültürü”**nün mimarları, **“At üzerinde uzun süre durabilmek için damgalı pantolon yapan”, “Atlı süvari ordularıyla savaşlarda yenilemeyen ve dünyaya savaşmayı öğretten”,** (*2) İskitler/Sakalar, **“İlkel göçebe”** diye küçük görülmüştür.

“MÖ 5-6. Yüzyıl, İç Asya'da İskitler dönemidir. Hsiungnular (Şyungnular-Hunlar-FÖ) tarih sahnesine çıkmak üzeredir. Prens ve belki de hakanın varlığı, hükümdarlığa, altın elbiseleri (Altın Elbiseli Adam-FÖ) ise zenginliğe işaret ediyor.” (*3)

Altın Elbiseli Adam'ın varlığı, **“MÖ 5-6. yüzyıllarda İç Asya'da (Hazar-Kingan Dağları arası coğrafyada) devletin varlığına delalettir. Hem de olağanüstü zenginliklere hükmeden esaslı ve kuvvetli bir devletin varlığı kanıtlanmaktadır.”** (*4)

Böylesine olağanüstü büyük bir zenginliğin, göçebe hayvancılıkla biriktirilmesinin mümkün olmadığı, böylesine olağanüstü bir zenginliğe devlet olmadan **“el konamayacağı”,** ayrıca devlet yaptırım kuvveti olmadan bu kadar büyük zenginliklerin muhafaza edilemeyeceği somut bir gerçektir. Öte yandan Altın Elbiseli Adam üzerindeki altın eşyanın işlenişi de üstün bir işçiliğe delalet ettiğinden, **“altının üstün bir sanatkârlıkla işlenmesi”**nin de **“ancak gelişmiş sınıflı toplumda mümkün olduğu”** vurgulanıyor. (*4)

ERMENİ TARİHÇİ KIRAGOS: “İSKİTLER'İN GERİ DÖNÜŞÜ: 1071”

İnsanlık tarihinin ilk medeni halkı olan, Altın Elbiseli Adam'da görüldüğü gibi hakan ve prenslerine (Tiginlerine) dört bin parça altından muhteşem zırhlar ören (*1), MÖ 4. bin yıllarında İç Asya'da vahşi at sürülerini evcilleştirmeye başlayan, at yetiştiriciliğinin yanında Altın Elbiseli Adam örneğinde görüldüğü gibi maden işletmeci ve işlemeciliğinde muazzam aşamalar kaydederek **“bozkırın kuyumcuları”** unvanını kazanan, böylesi maddi zeminde atlı çoban kültürünü geliştiren Öntürk

Kaynaklar:

(*1) Bahtiyar Aydın, Age, s.9

(*2) Bahtiyar Aydın, Age, s. 10

(*3) (Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s. 52/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 15)

(*4) Doğu Perinçek, Oğ'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, Geliştirilmiş 5. Basım, Nisan 2019, s. 121)

atalarımızın en dingin, barış ve huzur döneminin ünlü hükümdarı Alp Er Tunga'dır. (*2) Divanü Lügat-it Türk ve Kutadgu Bilig'de Alp Er Tunga'nın MÖ 8. yüzyılda yaşamış bir İskit kağanı olduğu belirtiliyor. İran şairi Firdevsi, İran-Turan savaşlarını konu alan Şehname'sinde Alp Er Tunga'yı "**Afrasiyap**" diye anar. (*3)

TÜRK'ÜN FARKLI ETNİSİTELERİ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ÖZELLİĞİ İSKİTLERDE BAŞLAMISTIR

İskit Konfederasyonunu, bir etnik oluşum olarak görmemek gerekir. Çünkü aynı coğrafyada bir arada yaşadığı birçok farklı etnisiteden halk vardır. Öntürk atalarımız İskitler, bu halkları "**İskit**" namı altında birarada tutma ve yaşatma ustasıdır. Bu süreç içinde doğaldır ki, hâkim halkla farklı etnisiteden halklar birbirlerine dönüşür ve kaynaşır. Yüzlerce yıl sonra Hunları izleyen Göktürkler döneminde ilk kez tarih sahnesine çıkan Türk sözcüğünün içeriği artık etnik değil bugünkü siyasi yapı özelliğini gösterir duruma dönüşür. Saf kanın kalmadığı endişesi tarihi bir gerçektir. Ancak büyük devletler ve imparatorluklar örgütleyenler, büyük millet olanların yolu da buradan geçmektedir.

Çiniyatçı Eberhard, Güney Sibirya ve Orta Asya'nın geniş coğrafyasında atlı çoban kültürünün esas yaratıcı ve taşıyıcısının Öntürk atalarımız İskitler olduğunu, İskitlerin farklı birçok etnisiteyle bir arada karşılıklı etkileşim içinde yaşadıklarını, birbirlerinden öğrendiklerini, karşılıklı dönüştüklerini belirtir. Ancak üstün ve hâkim unsurun İskitler olduğunun, ilerdeki süreçte en önemli rolü onların oynadığının da altını çizer. (*4)

İSKİTLER, HUNLARIN ATALARIDIR

İskitler, Hunların atasıdır. (*5) Perinçek de aynı konu üzerine yaptığı araştırmada, MÖ 5-6. Yüzyılın iç Asya'da İskit dönemi olduğunu belirttikten sonra Hsiungnuların (*Şiyungnuların-Hunların*) tarihin şafağında olduğunu belirtir. (*6)

İSKİTLER ANADOLU'DA

En eski tarihçilerden Herodot, İskitler'in Kimmerleri önüne katarak süre süre Ön Asya ve Yakın Doğu'ya (Anadolu, Levant-Ürdün, Lübnan, Filistin, İsrail ve Suriye-Irak ve Transkafkasya -Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'ı- kapsayan coğrafi bölgeden oluşan) Ön Aya ve Yakın Doğu'ya geldiklerini belirtir. Bu coğrafyada Medleri yenerek üstünlük sağladıklarını anlatır. (*7)

Nitekim ünlü antik tarihçi Herodot da Kızılırmak'ın doğusuna "İskit coğrafyası" adını vermiştir. Yunan General Ksenofon da "**Anabasis (On binlerin Dönüşü)**" adlı eserinde Anadolu'da İskit varlığından bahsetmiştir. (*8)

İSKİTLER'İN GERİ DÖNÜŞÜ: MALAZGİRT SAVAŞI

Kısacası Türkler Anadolu'ya ilk defa 1071 yılında değil, ondan binlerce yıl önce gelmiş, orada

KAYNAKLAR:

(*1) Altın Elbiseli Adam/ Ötügen, Fatih Özcan, Yenigün,

<https://www.burduryenigun.com/e-gazete/pages/15072022.pdf>

(*2) (Bahtiyar Aydın, Age, s. 22)

(*3) (Bahtiyar Aydın, Age, s. 32)

(*4) Wolfram Eberhard, Çin Tarihi, TTK Yayınları, Ankara, '019, s. 17-18/Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 42

(*5) Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, s. 52/ Aktaran Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 23

(*6) Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları, 5. Baskı, s. 121

(*7) İlhami Durmuş, İskitler, s. 87/ Aktaran Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 18

(*8) Herodot, Tarih, çev. Müntekim Ökmen, İş Bankası Kültür Yayınları, 2019, s. 314/ İlhami Durmuş, age, s. 86/ Ksenophon (Yunan General), Anabasis –On Binlerin Dönüşü-, çev. Ari Çokona, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2021, s. 130/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 19/20

yerleşmiş, kültürünü yaymış, eserler bırakmıştır. 1071’de gelenler de (İskitler-Hunlar-Göktürkler-Karahanlılar-Selçuklular-Osmanlılar şeklinde süregelen) aynı soyun devamıdır. Nitekim Ermeni tarihçi Kiragos, Ermeni Tarihi adlı eserinde, 1071 Malazgirt Savaşı’na atıf yaparken **“İskitler geri döndü”** diyor. (*9)

Tam da İskitler dönemine tarihlenen bir gelişme de Hakkâri’de MÖ 2. Bin yıllara tarihlenen Türk mezar taşlarının bulunması oldu. (*10)

ÇİN’E MEDENİYETİN TÜRKLERCE GÖTÜRÜLDÜĞÜ

(Örneğin Avusturyalı halkbilimci Koppers, Zeki Velidi Togan gibi) bütün tarihçilerin hem fikir olduğu bir tarihi gerçek de güneyde, Çin’de Türklerin uzun tarihsel dönemler boyunca hanedanlıklar örgütlediği, Çinlilere hâkim olduğu, onları kültürleriyle etkiledikleri, onlara medeniyeti götürdükleridir. Shang (Şeng) hanedanını yıkanlar Chou (Çu) Türkleridir. Çular, Çin’de MÖ 1027 yılından 256 yılına kadar 8 yüzyıl hüküm sürmüşlerdir. (*11)

ATLI ÇOBAN KÜLTÜRÜNÜN ÜSTÜNLÜKLERİ

Teşkilatçılık, atlı çoban kültüründen kaynaklanır.

Siyasal yaratıcılık, atlı çoban kültüründen gelir.

Medeniyet, atlı çoban kültüründen yeşerir.

Türklerin hâkimiyetinin sırrı da atlı çoban kültüründedir.

Yani bütün mesele at ve süvarilikte ve metalürjidedir.

Çünkü atlı çobanlar aynı zamanda dönemin en iyi **“kuyumcuları”**dır. (*)

ÇİN’E MEDENİYETİ ÖNTÜRK ATALARIMIZ İSKİTLER GÖTÜRMÜŞTÜR

Bunu öğrenen Çinliler soluğu, Batı Türkistan’da Türklerin yetiştirdiği atları ele geçirmede alırlar. (*12)

Atlı çoban kültürünü yaratan Öntürk İskit atalarımızda tarım faaliyeti de vardır. O çağlarda iklimsel şartları çok elverişli olan Güney Sibiry ve Orta Asya coğrafyasında tarım faaliyetinde de aktiftirler. İlk defa Çin’in Şensi ve Kansu eyaletlerine MÖ 3. bin yıllarında tarım ve hayvancılığı Öntürk atalarımız getirmişlerdir. Hayvancılıkta at, tarımda darı ve buğday hâkimdir. Bu çağlarda anılan coğrafyada birçok etnisite bulunmakla beraber Öntürk atalarımız İskit/ Sakalar üstün durumda olan halktır. Bu konuda Çiniyatçı Eberhard geniş bilgi vermektedir. (*13) Çin’e medeniyetin dışarıdan, Öntürk atalarımız İskitler aracılığı ile getirildiğini sadece Eberhard ileri sürmedi. 1911 Çin Cumhuriyet Devriminin önderi Sun Yat-Sen de Çin’e medeniyetin kuzeybatıdaki yabancı kavimlerden, Öntürk atalarımız İskitlerden gelmiş olduğunu belirtiyor. (*14)

KAYNAKLAR:

(*9) Bahtiyar Aydın, age, s. 29

(*10) Tuncay Altun, Anayurt- <https://anayurtgazetesi.com/makale/10482438/tuncay-altun/1071-mi-daha-oncesi-mi>

(*11) Muhaddere N. Özerdim, “Cholar ve bu devirde Türklerden Gelen ‘Gök Dini’”, Belleken, c. 27, sayı. 105, Ocak 1963, s.1/Akt. Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları,5. Baskı, s. 131)

(*) Altın Elbiseli Adam/ Ötüken, Fatih Özcan, Yenigün, <https://www.burduryenigun.com/e-gazete/pages/15072022.pdf>

(*12) Nuri Yazıcı, Türk Tarihinin Eski Çağları, s. 176/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 38)

(*13) Wolfram Eberhard, Çin tarihi, TTK Yayınları, Ankara, 2019, s. 17-18 (Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 42)

(*14) Sun Yatsen, Halkçılık Üzerine, haz. Sadık Usta, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011, s. 100/ Akt. (Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları, 5. Baskı, s. 132)

İskit/Saka atalarımız, kuzeybatıdan Çin'e 2. bin yıllarından itibaren girmeye başlamışlardır. Çinliler kuzeybatıdan gelen davetsiz misafirleri kendi dillerine göre **"Tik'ler", "Jong'lar", "Hu'lar"** diye adlandırmışlardır. İskitler Çin'e atlı çoban kültürünü getirmişlerdir. Toprağı sürmeyi, ekip biçmeyi, atı ve at arabasını kullanmayı öğretmişlerdir. Bu özellikler, medeniyet unsurudurlar. Eberhard'a göre, Çine giren ve Çin'e medeniyet getiren İskitler, **"Türk efsanelerindeki madenci kabileler"**dir. (*15) Çin, maden bakımından sıkıntı çeken bir ülkedir. Buradaki en eski silah şekillerinin Sibiry'a'daki silahlara benzediği buluntulardan saptanmıştır. Bu saptama, bu silahların kuzeyden getirildiğine delalettir. Çünkü Orta Asya kültürünün kökeni Sibiry'a'dır. Proto Türkler, Sibiry'a'dan Orta Asya'ya inmiş ve oradan dağılmışlardır. (*16)

Öntürk atalarımızın Çin'e kitleler halinde girişleri, ilk Çin sülalesi olan Hiaların (MÖ 2205-1766) döneminde başlamış, (*17) MÖ 1. Binin ortalarında Şang Hanında döneminde devam etmiştir. (*18) MÖ 1050 ile 256 yılları arasında Çin'e Çu Sülalesi hâkim oldu.

Çular, özbeöz Öntürk atalarımızdır. MÖ 2. bin yılların başlarından itibaren kuzey Çin topraklarına kitleler halinde girmeye başlayan, Çin'e medeniyeti götüren Öntürk atalarımız yüzyıllar içinde kuzey Çin'de önemli bir demografik unsur haline gelmişlerdir. Çinlileri her yönüyle derinden etkileyen Turani kavimler MÖ 1. binin başlarında tam hâkimiyet kurarak devletleşmişlerdir. Ve Çin'e devlet örgütünü getirmişlerdir. Çuların bronz silahları ve savaş arabaları vardı. Ayrıca Çular'da, Öntürk sanatının özü olan **"hayvan üslubu"** çok belirgindi. (*19)

Dediğimiz gibi insanlık tarihinin bilinen ilk medeni halkı Öntürk atalarımız İskit/Sakalardır. Mançurya'dan Karadeniz ve Hazar Denizi'ne kadar olan coğrafyada MÖ 4. bin yıllarda, yani günümüzden 5-6 bin yıl önce atlı çoban kültürünü geliştirdiler.

Aslında Pasifik'ten Atlantik'e tüm Avrasya'da 10 bin yıl öncesinden başlayarak birbiriyle akraba olan halkların atlı çoban kültüründe öncüleri İskit/Sakalardır.

Bu kapsamda Urallar ve Karadeniz bozkırlarında atlı çoban kültürünün öncüsü de haliyle İskit atalarımızdı. Almanlar, İsveçliler, Norveçliler, Finler vb. halkların ataları olan Önhintcermenlerle Öntürk atalarımız bu bölgede MÖ 3. ve 4. bin yıllarda komşuydular. Önhintcermenler, 4. bin yıllarda İskit atalarımızdan atlı çoban kültürünü öğrendiler. **"Cermenlerin teşkilatçılığı ve siyasi yaratıcılığının kökeni bu atlı çoban etkisidir. Atlı çobanlarla karışımın azaldığı ya da olmadığı yerlerde, devlet ve uygarlık yaratıcılığının da azaldığı veya hiç görülmediği belirtiliyor."** (*20)

Kaynaklar:

(*15) Wolfram Eberhard, age. S. 24/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 43)

(*16) Wolfram Eberhard, age, s. 24/ Akt. Age. S. 43

(*17) Hüseyin Namık Orkun, Türk Tarihi, Akba Kitabevi, İstanbul, 1946, s. 21/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 44)

(*18) Wolfram Eberhard, Çin Tarihi, s.30-31/ Akt. Bahtiyar Aydın, Age, s.44

(*19) Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1970, 2. 14-15/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 45)

(*20) Oswald Menghin'den akt. Rasonyi, Doğu Avrupa'da Türklük, s. 36. Ayrıca bkz. Oswald Menghin, Weltgeschichte der Steinzeit. / Aktaran Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, Geliştirilmiş 5. Basım, Nisan 2019, s. 132

ORTA ASYA TÜRKLÜĞÜNDE ŞAMANİZM DEĞİL TENKRİCİLİK VARDIR

Orta Asya toplumlarında ve antikite Türklüğünde din ve inanış konusunda gene Avrupa merkezci tarih anlayışının etkisiyle bir “Şamanizm” iddiası vardır. Örneğin bir yandan medeniyetin, hâkimiyetin kaynağının atlı çoban kültürüne dayandığını iddia eden Bahtiyar Aydın, diğer yandan **“Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız”** adlı kitabında Orta Asya Türklüğünün dinsel inancından bahsederken İbrahim Kafesoğlu’na dayandırdığı **“ata dini Şamanizm”** nitelemesinde bulunmaktadır. (*1)

Oysa atlı çoban kültürünün ideolojik temeli Tengriciliktir (tek tanrıcılıktır.)

İşin ilginç yanı da Şamanizmin bir din değil, büyücülük olduğu gerçeğidir. Bu kapsamda uygarlık öncesi ilkel toplumlarda inanç sistemlerinin altyapısını oluşturmuştur. Şamanlar (kamlar), avcılık ve toplayıcılık dönemindeki ilkel toplumlarda geçerli bir değerdir. Türklerin de her toplum gibi bir şamanlık dönemi elbette olmuştur. Ancak burada bahsedilen konu, Avrupa merkezli tarih anlayışının dayattığı göçebe toplumunun en ileri aşaması olan ve metal işleriyle paralel gelişen atlı çoban kültürü devresindeki Öntürk ve Türk atalarımıza yakıştırılan sıfat olmasıdır.

Türklerde dinsel temanın (Allah’ın) kritik özü **“Tanrı”** yani **“Tengri”**dir. **“Tanrı”** ya da **“Allah”** sözcüğü, Göktürk ve Uygur dönemi Türk yazıtlarında **“Tengri”** olarak karşımıza çıkar. Türkçenin etimolojik yapısına göre sessiz harfleri çıkarırsak **“TNR”** harfleri köktür. Lehçe farklılıkları sebebiyle birçok kavimde bu ifade **“Tenri”, “Tenre”, “Tener”, “Teneri”, “Tanara”** vb. sessiz harf değişiklikleri ya da ekleriyle (*TenGri* gibi) ortaya çıkar.

TENGRİCİLİK, ATLI ÇOBANLARIN EKONOMİK MECBURİYETİDİR

Göçebe kültürünün en ileri ve son aşaması, devlete ve medeniyete geçiş safhası olan atlı çoban kültüründe Mançurya’dan Karadeniz’e kadar olan çok geniş otlakları kontrol altında tutmak, bu alanlarda yaşayan farklı etnik kökenden kabileleri barış ve huzur içinde **“Hacı Bektaş Veli’nin ‘Arslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda’ dizesindeki barış ve huzur”** içinde yaşatabilmek gerekiyordu. Böylesi bir hayati ve ekonomik mecburiyet, atlı çobanların örgütlenme ve devlet kurma yeteneklerini olağanüstü geliştirdi. Bundan dolayı Türklerin devlet kuruculuğu yetenekleri tarihi önemdedir. (*2)

Tengri kavramının esprisi de burada karşımıza çıkmaktadır. Niçin Tengri kavramı atlı çobanlardadır? Çünkü **“tek tanrı, geniş alanlarda yaşayan kabilelerin birleştirilmesi”, “örgütlenme”, “merkeziyetçilik”, “kabileler arası barış”, “devletleşme ve uygarlaşma”** demektir. Süryani Mikhail’in kroniklerinde belirttiği gibi (*3), MÖ 3. binlerden beri Tek Tanrıya inanan, **“Orta Asya’da kurulan kabile konfederasyonları ve ilk devletlerin başında bulunan Öntürk ve Türk hanedanların tek tanrıya tapmaları, olağanüstü bir coğrafyaya hükmetmeleriyle ve bu alanda barış sağlamalarıyla ilgilidir.”** (*4)

Kaynaklar:

(*1) Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 39)

(*2) Fatih Özcan, “Türklerde, “Kaplanlarla koyunların aynı kaptan su içtiği” Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsü” <https://www.burduruyenigun.com/e-gazete/pages/12082022.pdf>

(*3) Akt. Sencer Divitçioğlu, Oğuz’dan Selçuklu’ya, s. 33/ Akt. Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları,5. Baskı, s. 133)

(*4) Age. s. 133

Öntürklerde mezarlarına saldırı savaş sebebiydi

Öntürklerde kurgan (mezar) ve ölü gömme kültürü derin kutsallıklar içerir.

Öte dünyada dirilip yaşanacağı inancı nedeniyle kurganlara, ölüye ait çeşitli eşyalar bırakıldığı hafriyatlardan anlaşılmıştır. Bu özellik, başka kavimlerde ve coğrafyalarda da görülmüştür.

İskit/Saka kurganlarıyla Hun kurganlarının birbirine benzemesi, devamlılık ilişkisinin bir sonucudur.

Öte yandan İskit kurganlarıyla Selçuklu kümbetlerindeki mimari geleneğin dikkat çekici benzerliği, aynı tarihsel devamlılık ilişkisinin bir sonucudur. (1)

Bu ilginç tarihsel benzerliklere bir başka örnek, Frigya'nın başkenti Gordion tümülüsleriyle Altay kurganlarının birbirlerine bezeyişlerinde de görülmektedir. MÖ 455-406'lara tarihlenen beş büyük Pazırık kurganı MÖ 750-600'lere tarihlenen Gordion tümülüslerinin birbirine benzerlikleri, mimari yapıları, içerisindeki eşyalar, gömülüş şekillerinin paralellikleri Amerikalı bilim insanlarınca açıklanmıştır. Ayırdedici sivri İskit serpuşunun Gordiom'da da bulunduğu belirtilmiştir. (2)

Bu tarihi gerçek, başka birçok örnekte olduğu gibi, özellikle Kazım Mirşan'ın çalışma ve başarılarıyla ortaya çıkarıldığı gibi, Türklerin ilk defa 1071 yılında Anadolu'ya gelmedikleri, ondan binyıllar önce Anadolu coğrafyasına gelerek yerleştikleri gerçeğinin kanıtıdır.

Büyük Atatürk bu konuda, ***"Ey Büyük Türk Milleti; sen Anadolu'ya sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocukları; Sümerler, Hattiler, Hititler, Firigler, Urartular, İskitler biziz; hepsi bizim atalarımız, Sakaların kollarıdır. Hatta dahası da vardır"*** diyerek tarihi gerçeğe parmak basmıştır. (3)

Mezarlar, Öntürklerin kutsalları arasında yer alır. Öyle ki kurganlara herhangi bir tasallut, saldırı ve savaş sebebi sayılmıştır.

Herodot'tan öğrendiğimize göre, Darius Trakya'dan İskitler üzerine yaptığı sefer boyunca onca kovalamasına rağmen bir türlü İskit ordusuyla karşılaşamaz. Çünkü İskitler gerilla taktiği izleyerek, Darius'un ordusu önünden bir görünüp bir kaybolarak onları çöllere çekmeye çalışır. Morali bozulan Darius, İskit hakanına bir mektup yazar. ***"Ey garip adam, yapabileceğin iki şey varken neden sürekli kaçıyorsun? Eğer kendini bana karşı koyabilecek kadar güçlü sanıyorsan çık karşıma, savaşa gir, yok o kadar güçlü değilsen o zaman efendin olarak bana haraç olarak toprak, ekmek ve su getir, huzuruma çık!"*** der. (4)

İskit Kağanı İdanthyrso Darius'a şu cevabı gönderir:

"İranlı (...) beni hiç kimse ne korkutabilir ne de önünden kaçmaya zorlayabilir, senden kaçtığım yok. Şimdiye kadar yaptığım şey, barış zamanlarında yaptığım şeyin aynısıdır. Neden savaşa girmiyorum? (...) Bizim ne kentimiz var ne de dikili bir ağacımız ki elden gitmesin ya da yakılıp yıkılmasın diye korkup hemen savaşa girelim; ama siz eğer ille de savaşmak istiyorsanız, bizim atalarımızın mezarları var, onları bulun, onlara el kaldırın, o zaman görürsünüz mezarlarımız için dövüşüyor muyuz, dövüşmüyor muyuz." (5)

Bu durum, İskitlerde, Öntürk atalarımızda savaş sebebini somut olarak açıklamaktadır.

(1) İlhami Durmuş, İskitler, s. 73 /Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/ İskitler Gizlenen Kök Atalarımız, s.123

(2) Leonid Marsadolov, Altay'daki Pazırık Kültürü, c. 3, 2002, s. 895-902 /Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/ İskitler Gizlenen Kök Atalarımız, s. 124

(3) Önder Göçkün, Atatürk'ü Anlamak ve Sevmek/ dergipark.org.tr, s. 149(4) Herodot, Tarih, s. 346 /Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/ İskitler Gizlenen Kök Atalarımız, s. 127

(5) Age, s. 346-342 /Akt. Age, s. 127

Göbeklitepe, ezberleri bozdu

12 bin yıllık geçmişiyle "**tarihin sıfır noktası**" olarak nitelendirilen ve Neolitik döneme ait önemli bilgilere ve eserlere ulaşılan Göbeklitepe, Avrupa merkezli tarih anlayışı sahiplerinin kimyasını bozdu. Nasıl ki, Tarihte "**Milad'tan Önce**", "**Milad'tan Sonra**" şeklinde bir kavram var; Göbeklitepe hafriyatlarında çıkan bulgu ve belgeler "**Göbeklitepe'den Önce (GÖ)**", "**Göbeklitepe'den Sonra (GS)**" diye bir kavram yaratacağa benzer.

TEKERLEĞİN KEŞFİ MESELESİ: 3.500 YIL ÖNCE Mİ 10.000 YIL ÖNCE Mİ?

Şanlıurfa'da 12 bin yıllık geçmişiyle "**Medeniyetin beşiği**" olarak nitelendirilen ve UNESCO Dünya

Mirası Geçici Listesi'ndeki Göbeklitepe'den önce tekerleğin keşfi, MÖ 3000-2500'lere iletilir. Tekerlekle ilgili bilinen ilk kayıt ise MÖ 3500'lere aittir. Bu Mezopotamya'daki kazılarda çıkan tekerlekli bir kızağı resmeden Sümer (Uruk) piktogramıdır (hiyeroglif yazı.)
Bu konuda medyada biraz sörf yapmak birçok düşünceyi ortaya

çıkaracaktır.

Sümerler, Mezopotamya'da basit iki tekerlekli arabayı icat etti. (*1)

İlk tekerleğin Mezopotamya'da MÖ 5000'lerde bulunduğu sanılıyor.

(*2)

Ancak MÖ 10.000'lerde, yani günümüzden 12. 000 yıl önce Göbeklitepe'de tekerleğin heykelinin bile yapıldığı ortaya çıktı.

"**Tarihi değiştiren 9 Sümer icadı**" gibi yazılar şimdi Göbeklitepe için kaleme alınacak, gerçekten de tarih bilgilerimiz temelinden değişecek, ezberlerimiz bozulacak.

YAZININ İCADI MESELESİ VE TÜRK RUNİK YAZIYLA İLİŞKİSİ

"**Dünyayı değiştiren 9 Sümer icadı**"ndan biri de yazıdır. Yazının icadı MÖ 3 bin 500'lere kadar götürülebiliyordu, Sümer Hiyerogliflerine atfen...

Philadelphia, Penn Müzesi'nden Babil Bölümü sorumlusu ve küratör (kollayıcı) Philip Jones'a göre

yazının ilk icadı MÖ 3000-3500'lerde Sümerlerle başlar. Sümerler daha çok ticarete kullanıyorlardı. (*3)

Ama günümüzden 12 bin yıl önce, yani MÖ 10 binlerde, yani Taş Devri'nin ve Buzul Çağı'nın bitimine çok yakın bir zamana tarihlenen Göbeklitepe tabletlerinde hiyeroglifin başlangıcı görülmeye başlandı. Ayrıca Sümerlerden 6 bin yıl, Mısır piramitlerinden 7 bin yıl, Çin Seddi'nden ve Karız Kanallarından 10 bin yıl önceye dayanan Göbeklitepe sakinlerinin 12 bin yıl önce kullandıkları yazı, eski *Türk Runik* yazıydı. (*4)

Yani diyeceğim şu ki, biz Anadolu'ya ilk defa 1071 yılında gelmedik.

Kaynak:

(*1) <https://arkeofili.com/sumerlerin-dunyayi-degistiren-9-icadi/>

(*2) <https://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2012/12/tekerlekliaraba.pdf>

(*3) <https://arkeofili.com/sumerlerin-dunyayi-degistiren-9-icadi/>

(*4)

https://www.academia.edu/43330117/G%C3%96BEKL%C4%B0TEPE_DE_H%C4%B0YEROGGL%C4%B0F_YAZI_BA%C5%9ELAMI%C5%9E_MIYDI_HAD_HIEROGLYPH_WRITING_STARTED_IN_G%C3%96BEKL%C4%B0TEPE

Türkler binlerce yıl önce Anadolu'nun sakinleriydiler. Bu tarihi hakikat son zamanlarda ardardına ortaya çıkarılan bulgu ve belgelerden, bulunan Türk Tamga'lardan anlaşılmaktadır. Bu hakikat ortaya çıktıkça da Avrupa merkezci tarih anlayışı sahiplerinin uykularını kaçırmaktadır.

Son zamanların ezber bozan hakikatleri

(Avrupa merkezci tarih anlayışının ve Oryantalizmin yerle bir olması)

Sümer, Türk'tür

Sümerliler, Orta Asya'dan Mezopotamya'ya gelen Türklerin bir koludur.

Avrupa merkezli tarih anlayışı fetvayı vermiş; Mezopotamya denilen coğrafyanın güney kesiminde 6 bin yıl önce (MÖ 4000-2000 arası dönemde) inşa ettikleri medeniyetle tarihe damga vuran

Sümerlilerin etnik kökeni bilinmemektedir.

Oysa *Sümer* medeniyeti üzerinde inceleme ve araştırma yapan Atatürk kızı *Muazzez İlmiye Çığ* başta olmak üzere hakikat aşığı bilim insanları, dil ve kültür varlıkları üzerinde yaptıkları inceleme ve araştırmalar sonucu Sümerlilerle Türklerin ilişkisini ortaya koydular.

Türklerdeki Tanrı Dağları'nın göğünde yaşayan, Özbekistan devletinin armasında bulunan, Tanrının elçisi (peygamber) kabul edilen, bereket ve şans taşıyıcısı, koruyucu hayali bir kuş olan *Umay* ile göklerde yaşayan, insanlara yardımcı olan, Tanrı elçisi *Sumer Anzu (İmdigud)* kuşunun aynılığı gibi binlerce örnek belirtiliyor. (1)

Dayanıklılığı ve cesaretiyle kağanı sembolize eden, giderek kağana bağlılığı da simgeleyen *dağ keçisi* tekenin Sümer coğrafyasında dağ olmadığı halde Sümer mühürleri ve benzeri figür ve varlıklarda dağ keçisinin resminin görülmesi etnik kültürlerini sürdürdüklerinin somut bir ifadesidir. (2)

Hayatını Sümerce üzerinde araştırmalara adanmış, Atatürk'ün Batı'ya eğitime göndererek yetiştirdiği Sümerologlardan olan, İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi Çivi yazılı Belgeler Arşivinde yıllarca çalışarak oradaki Sümer tabletleri üzerinde bilimsel çalışmalar yapan Sümer Kraliçesi adıyla ünlenen *Muazzez İlmiye Çığ*'ın anlatımıyla, ***“yüzlerce Sümerce kelimenin hem fonetik hem anlam bakımından Türkçeye tam uyduğu, hatta birçok kelimenin bugünkü Anadolu Türkçesinde kullanıldığı ortaya çıktı.”*** (3)

Prof. Dr. Vecihe Hatipoğlu 1976 yılında ***“Türk Tarihinin Başlangıcı”*** adlı makalesinde, Sümerlilerin Türklerin atası olduğunu ileri sürdü. (4)

Türklerle Sümerliler arasında tarihi bir ilişki vardır. Bu ilişkiyi *Prof. Dr. Osman Nedim Tuna*, Türklerin üç bin 800 yıl önce (MÖ 1800-2000'lerde), yani Malazgirt Savaşı'ndan 3 bin 71 yıl önce Doğu Anadolu'da yerleşmeleri gerçeğine bağlayarak, ***“Türk dili 5 bin 500 yıl önce bağımsız ve iki kollu bir dil olarak bulunuyordu. İlk ana Türkçe ise 10 bin yıl daha eskiye gidiyor”*** dedi. (5)

Bütün bu tarihi gerçekler, son zamanlarda ortaya çıkarılan bulgu ve belgeler ezberleri bozacak kadar, bilinen tarihi temellerinden değiştirecek kadar önemlidir.

Bu gerçekler sadece Sümerlilerle sınırlı değildir.

Örneğin Kızılderililerle ilgili tarihi gerçekler, İskandinav ülkelerinin atası tanrı-kral *Odin*'in (*Thor* veya *Tyr*'in) Türk olması Avrupa merkezci tarih anlayışı ya da Oryantalizmin safsatalarıyla uyuşturulmuş beyinlerimizi ateşlemekte, kafalarımızda şafak attırmaktadır.

Kaynaklar:

(1) Sümerliler Türklerin Bir Kolu/ Sumer Türk Kültür Bağları ve Yeni Olgular, *Muazzez İlmiye Çığ*, Kaynak yayınları, 8. Basım, s.11-12

(2) *Age*, s.11-12

(3) *Age*, 19)

(4) Prof. Dr. Vecihe Hatipoğlu, *Türk Tarihinin Başlangıcı*, *Türkoloji*, c. 8, s. 3-(Aktaran *age*, s. 23) ya da <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/650201>

(5) *Osman Nedim Tuna*, *Sumer ve Türk Dillerinin Tarihi İlgisi ile Türk Dilinin Yaşı Meselesi*, Ankara, 1990, (Aktaran *age*, s. 27)

Viking Tanrısı Odin Türk'tür

Zamanımız tarih bakımından ezber bozan gelişmelerin cereyan ettiği bir süreçten geçiyor. Son zamanların tarih bakımından en önemli ve geleceğe damga vuracak özelliği bu. Avrupa kaynaklı dayatmaların tarihsel hakikatlerin granitten kayalıklarına çarparak tuzla buz olduğu, tarihin yeniden yazılacağı şartlarda yaşıyoruz.

Kolay değil, Batılı tarihçilerin dayattığı etnik kökeni bilinemeyen (!) Sümerlilerin Türklerle akraba olduğu ortaya çıkıyor. Türklerin 1071'de değil, 13 bin yıl öncesinden beri Anadolu'da olduğu anlaşılıyor. 12 bin yıllık Göbeklitepe'deki Tamgalar ve diğer bulgularla Orta Asya'daki Türklerin kültürlerinin benzerlikleri insanlarda şaşkınlık yaratıyor.

İşte **"Odin"** de bu seriden biri!

Odin, İsveçlilerin tanrısıdır; tanrı-kral...

Sadece İsveçlilerin değil, bütün İskandinav halklarının tanrısıdır.

Bir Viking tanrısıdır.

Ve tanrı-kral Odin, Türk'tür.

Dolayısıyla İsveçliler Türk kökenlidirler.

Bu benim iddiam değil.

Bunu söyleyen İsveç tarihinin babası, modern eleştirel İsveç tarihinin kurucusu, duayeni *Prof. Dr. Sven Lagerbring*'tir (1707-1787)

Hem de tam bir bilim insanına yakışır durumda, büyük bir hakikat aşkıyla, hakikate sadakat içinde, *Martin Luter* gibi **"Her gün bin Türk öldürmek istiyorum, Tanrım bana güç ver"** diyen bir Türk düşmanının etkisindeki Lüteryan bir ülkede, dışlanmayı göze alarak... (*1)

Atilla'nın önderliğinde Batı Hunları Avrupa'yı istila ettiğinde biz *Atilla*'nın sadece Roma'yla uğraştığını, Doğu ve Orta Avrupa arazisini istila ettiğini biliyorduk. Ya da Avrupa merkezli tarih dayatmaları bizlere bu anlayışı empoze etmişti. Hatta Hunların etnik kökeni bile tartışmalıymış! Ve Gotlara göre, Hunlar **"kötü ruhların ve cadıların soyundan gelen bir halk"**tır. (*2) Oysa Hunlar Uppsala'ya kadar İsveç'i istila etmişlerdi. Bu nedenle İsveç'te İskandinav'da Hunlardan, *Atilla*'dan türemiş birçok isim bulunmaktadır. (*3)

Modern eleştirel İsveç tarihinin babası, Lund Üniversitesi Rektörü *Prof. Sven Lagerbring* ile Etimoloji (kökenbilim) Profesörü ve İsveç Bilim Akademisi üyesi *Johan Ihre*, İsveççenin *Oden* tarafından Kuzey'e getirildiğini ileri sürüyorlar. (*4)

Ancak bu tarihsel tezi, *Luter* gibi, **"Her gün bin Türk öldürmek istiyorum, Tanrım bana güç ver"** diyen bir Türk düşmanının etkisindeki Lüteryan bir ülkede ve ortamda dışlanmayı göze almadan savunabilmek için anılan bilim insanları gibi hakikate sadakat ahlakına sahip olmak gerekmektedir.

Türk ve İskandinav halklarının yakınlığı ve akrabalığı, bugün İskandinavya yarımadasının kuzey kesimlerinde yaşayan, İskandinav yerlileri olan *Şaman Laponlara* dayanır. Bazı *Lapon* ninnileri ve ağıtlarını bizimkilerden ayıramazsınız. *Yoykaları (Jojkaları)* –şarkıları- bizim bazı tür şarkılarımıza çok benzemektedir. Laponlarla Türklerin fiziki görünüşleri de birbirlerine çok benzer. (*5)

"İsveçli, Norveçli, İzlandalı ve Danimarkalı Viking kökenli halklarla yakınlığımız daha serüvenli ve ilginçtir. Bu yakınlık 'Odin, Oden, Voden, Woden, Wotan' gibi isimlerle anılan tanrılaştırılmış öndere

Kaynaklar:

(*1) İsveççenin Türkçeyle Benzerlikleri/ İsveçlilerin Türk Ataları- *Prof. Dr. Sven Lagerbring*, Hazırlayan *Abdullah Gürgün*, Genişletilmiş 3. Basım, Kasım 2020, s. 17

(*2) Wikipedi- https://tr.wikipedia.org/wiki/Hun_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu

(*3) *Abdullah Gürgün*, *Age*, s. 17

(*4) *Age*, s. 28

dayanır. Onun ve yoldaşlarının nereden geldiğine bağlıdır. Yalnızca Oden adı bile yalnız İsveç ya da İskandinavya değil tüm Avrupa ile Türk dünyası bağları açısından oldukça önemlidir. Oden ortak ata mıdır? Pek çok bilgi o yönü gösteriyor.” (*6)

İskandinavya mitolojisi ve İzlanda sagalarının ortak tanrı figürü Viking-Türk tanrısı Odin’in Orta Asya kökenli olduğu belirtilmektedir.

“Oden’in ortak ata olduğu fikrinin dayanağı, İskandinav mitolojisi ve İzlanda sagaları (destanları), Viking tanrısı Oden’in ortak ata olduğu fikrinin biricik dayanağını oluşturmaktadır. Bu fikrin ya da tezin esas dayanağı, İzlandalı tarihçi, hukukçu, yönetici ve yazar Snorre Sturleson’un ‘Edda’sı (Soners Edda) ve ‘Kral Masalları’ (Kunga Sagor) kitaplarıdır.” (*7)

İsveç tarihinin kurucusu olan Prof. Sven Lagerbring, Türkçe ile İsveççe arasındaki ve mitolojideki benzerlikleri dikkate alarak, İsveçlilerin atalarının Türkler olduğunu ileri sürüyor. İsveç masallarında da Tanrı Odin’in **“Türkland”**den (Türklerin ülkesinden) geldiği yazılıyordu.

“Masallar, Viking Tanrısı Oden’in (Öden, Voden, Woden, Wotan) Asya’dan gelip, bütün Avrupa’yı, Danimarka Adaları ve Ylland’ı geçip İsveç’e yerleşen büyük bir Tirkler (Turkar=Türkler) boyunun önderi olarak tarif edilmesine uygun düşünüyor. Eski İsveççenin de burada Oden ve yoldaşları tarafından yaratıldığı söyleniyor.” (*8)

Yani Prof. Lagerbring’e göre, **“Türkland”** (Türk İli) diye adlandırdıkları Orta Asya’dan gelmiş olan İsveç Tanrısı Oden, Herwarar Masalı’nda Tirkar (Türkler) ve Asiemaen (Asyalılar) olarak tanıtılan büyük bir kitlenin lideriydi. Oden, fotoğraflarında iki yanında kurtları ve yukarıda kartalıyla çok heybetli ve ünlüdür.

Odin, İskandinavya’da, İsveç’te Viking Tanrısı olarak olağanüstü saygı duyulmasının yanında Orta Asya Türkleri arasında da saygındır. **“Eski kaynaklar Öden Ata isimli kutsal bir Türk büyüğünün Eski Türk Yurdunda anıtları olduğu ve çok saygı duyulduğunu anlatır.”** Ünlü komutan Timur’un batıya yönelik sefere çıkmadan önce Öden Ata’nın mezarını ziyaret ederek, dua ve dilekte bulunduğu belirtilir. (*9)

“İsveççenin Türkçeye Benzerlikleri” kitabını İsveç tarihinin kurucusu Sven Lagerbring’in kaleme aldığını, kitabın, **“İsveççe ve Türkçe dilleri Arasındaki Benzerlik Üzerine Bakanlık Müsteşarı ve Şövalye Bay Johan Ihre’ye mektup”** içeriğinde olduğunu orada ifade etmiştik.

Mektupta Lagerbring, **“eski sagalarımızda (destanlarımızda) eski İsveççenin Oden (Öden, Woden) tarafından getirildiği anlatılır”** ifadelerine yer verir. Eski İsveççeyi İsviçre’ye getirdiği belirtilen

Oden’in ise **“Hervarar destanının (saga) birinci bölümünde Tirkar (Türkler-AG) ve Asieman (Asyalılar, Asyalı adamlar-AG) olarak tanıtılan büyük bir kitlenin önderi”** diye ifade edilir. (*10)

Lagerbring anlatımının devamında, Tanrı Oden’in geldiği coğrafyayı, yani Türklerin yaşadığı toprakları ise, **“Türkler çok uzun zamanlardan beri Hazar Denizi’nin ve Kafkas Dağları’nın kuzeylerinde”**ki geniş topraklar olarak kaydeder. Burada yaşayan Türklerin İskitler olduğunu, bu coğrafyaya Grekler ve Romalıların “İskitya” adını verdiklerini belirtir. (*11)

Oden, önce Almanya’ya geldi. Oradan Danimarka’ya geçti. Ve ardından bu uzun yolculuğu sonunda İsveç’e ulaştı. Almanya, Danimarka ve İsveç’te kral olarak birer oğlunu, yanlarına büyük kuvvetler katarak bıraktı. Lagerbring bu anlatımın Sturleson’a ait olduğunu vurgulayarak, Almanca, Danca ve

Kaynaklar:

(*5) Age, s. 30-31

(*6) Age, s.31-32

(*7) Age, s. 32

(*8) Age, s. 44

(*9) <https://www.mynet.com/vikinglerin-buyuk-tanrısı-odin-ve-thor-turk-muydu-190101037264>

(*10) Abdullah Gürgün, Age, s.52

(*11) Age, s.53

İsveççenin **“temelde aynı dil oldukları konusunda tam bir neden sunduğu”**nu ifade eder. Hatta daha ileri giderek, İngilizlerin ataları olan Angıl ve Saksonların kökeninin de Oden’e uzandığını ileri sürer. Ve **“Onların dilleri de aynı Türklerin ve Asyalıların dilinin bir dalıdır”** der. Durhamlı Rahip Simeon’un, (Simeon Dunelmensis’in), **“aynı yerlerden Schlesvig’e Oden’in Scaef isimli dokuz kuşak gerisinden atası zamanında bir göç olduğunu, inanılır bir şekilde anlattığı”**nın altını çizer. (*12)

Lagerbring’in mektubunda belirttiği Oden’in geldiği ve **“İskitya”** diye adlandırılan coğrafya, Öntürk atalarımız İskitler/ Sakalar diyarıdır. Öntürk atalarımız o coğrafyada günümüzden 6.000 yıl önce atı evcilleştirmeye başlamışlar, göçebeliliğin en yüksek aşaması olan atlı çoban kültüründe yaşamaktadırlar. Oden ve halkının onca uzun mesafeleri nasıl katettiğine cevap buradadır. **“MÖ 4. bin yılda, Kuzey Kafkaslar, Ural-İdil boyları, Hazar Denizi’nin kuzeyi, bugünkü Kazakistan ve Türkmenistan’da vahşi at sürüleri evcilleştiriliyor. (*13) İskandinav destanlarındaki Türk kökenli tanrı-kral Odin’in atının sekiz ayaklı olması bir gerçeklikten kaynaklanıyor.”** (*14)

“İsveççenin Türkçeye Benzerlikleri” kitabını İsveç tarihinin kurucusu Sven Lagerbring’in kaleme aldığını, kitabın, **“İsveççe ve Türkçe dilleri Arasındaki Benzerlik Üzerine Bakanlık Müsteşarı ve Şövalye Bay Johan Ihre’ye mektup”** içeriğinde olduğunu orada ifade etmiştik.

Mektupta Lagerbring, **“eski destanlarımızda (saga) eski İsveççenin Oden (Öden, Woden) tarafından getirildiği anlatılır”** ifadelerine yer verir. Eski İsveççeyi İsviçre’ye getirdiği belirtilen Oden’in ise **“Hervarar destanının (saga) birinci bölümünde Tirkar (Türkler-AG) ve Asieman (Asyalılar, Asyalı adamlar-AG) olarak tanıtılan büyük bir kitlenin önderi”** diye ifade edilir. (*15)

Lagerbring anlatımının devamında, Tanrı Oden’in geldiği coğrafyayı, yani Türklerin yaşadığı toprakları ise, **“Türkler çok uzun zamanlardan beri Hazar Denizi’nin ve Kafkas Dağları’nın kuzeylerinde”**ki geniş arazi olarak kaydeder. Burada yaşayan Türklerin İskitler olduğunu, bu coğrafyaya Grekler ve Romalıların **“İskitya”** adını verdiklerini belirtir. (*16)

Oden, önce Almanya’ya geldi. Oradan Danimarka’ya geçti. Ve ardından bu uzun yolculuğu sonunda İsveç’e ulaştı. Almanya, Danimarka ve İsveç’te kral olarak birer oğlunu, yanlarına büyük kuvvetler katarak bıraktı. Lagerbring bu anlatımın Sturleson’a ait olduğunu vurgulayarak, Almanca, Danca ve İsveççenin **“temelde aynı dil oldukları konusunda tam bir neden sunduğu”**nu ifade eder. Hatta daha ileri giderek, İngilizlerin ataları olan Angıl ve Saksonların kökeninin de Oden’e uzandığını ileri sürer. Ve **“Onların dilleri de aynı Türklerin ve Asyalıların dilinin bir dalıdır”** der. Durhamlı Rahip Simeon’un, (Simeon Dunelmensis’in), **“aynı yerlerden Schlesvig’e Oden’in Scaef isimli dokuz kuşak gerisinden atası zamanında bir göç olduğunu, inanılır bir şekilde anlattığı”**nın altını çizer. (*17)

İsveççenin Oden tarafından Kuzey’e getirildiğini ileri süren modern eleştirel İsveç tarihinin babası Sven Lagerbring ile etimoloji (kökenbilim) Profesörü ve İsveç Bilim Akademisi üyesi Johan Ihre, açık açık

KAYNAKLAR:

(*12) Age, s. 53

(*13) Laypanov –Miziyev, age, s. 40. Atın evcilleştirilmesine ilişkin Batı merkezli tezleri çürüten bilimsel çalışma için bkz. Semih Güneri, Türk Altay Kuramı, Kaynak Yayınları, 1. Basım İstanbul, Nisan 2018, s. 155-287/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Genişletilmiş Baskı, s. 134

(*14) Abdullah Görgün, İsveçlilerin Türk Kökenleri Üzerine, Kaynak Yayınları, İst. 2011, s. 36/Akt. Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Genişletilmiş Baskı, s. 134

(*15) Abdullah Gürgün, Age, s.52

(*16) Abdullah Gürgün, Age, s.53

(*17) Age, s. 53

“bizim atalarımız Oden’in yoldaşları (yolculuk kardeşleri) Türklerdir. Bu konuda elimizde yeterli kanıt var” diyorlar. Ardından da 18’inci yüzyılın bu büyük tarihçileri zamaneninin bunu alçaltıcı bulduğundan yakınlıkla şu ifadelerle yer vermektedir: **“Onları Traklar ya da Getler olarak göstermek isteyenler var. Böyle düşünebilirler. Eleştirme gereği duymuyorum. Tersine, kişisel olarak, bu açıklanan tanıklıklara güveniyorum. Benim vardığım sonuçlar değişmiyor. Çünkü bunlar da aslında Türklerle bir serüveni olan halklardır. Liderlerimiz rahatlıkla, atalarımızı Türkler ve Tatarlar olarak gösteriyorlar. Ancak bazı dürüst kişilerin ve hatta asil kişilerin buna öfkelenediklerini biliyorum. Onlar bu kökeni yeterince onur verici bulmuyorlar. Bir tarihçinin önde gelen rehberi ve amacı gerçektir: Bu şekilde onur kazanmak çok daha iyidir. Kendini ve yandaşlarını yalanlarla kandırmak; işte asıl bu tuhaf bir onursuzluktur. Bir de kim Türklerin öteki halklardan daha onursuz bir halk olduğunu söyleyebilir ki! Eğer onur sağlayan koşullar olarak, zaferler ve ülke fetihleri görülüyorsa ki yapılan kabaca budur; Türkler ve Tatarlar kadar bu koşulları yerine getiren halk fazla değildir. Çin bir Tatar eyaleti oldu, tüm Asya, Arabistan, hepsi Türklerin silahları karşısında eğildiler. Hatta Roma, evet hemen hemen tüm Avrupa, Hunlar ve Tatarların önünde titredi.”** (*18)

Bu ifadelerin açıklandığı zaman dilimi 18’inci yüzyılın ortaları...

1764 yılı...

Bu sözlerin, İskandinav Yarımadası’nda ve İsveç’te koyu bir Türk düşmanlığının hüküm sürdüğü, Luter gibi **“Her gün bin Türk öldürmek istiyorum, Tanrım bana güç ver”** diyen bir Türk düşmanının etkisindeki Lüteryan bir bölge ve ülkede hakikat sevdalı bir bilim insanının dışlanmayı, saldırıları, itibarsızlaştırılmayı göze alarak bilim insanı cesaretiyle söylenmesi, ülkemizde günümüzde örnek alınacak derslerle dolu bir girişimdir.

İsveçlilerin atalarının ve İsveççenin kökeninin Türkler ve Türkçe olduğuna dair belgeler İskandinav sagaları, yani destanlarıdır. (*) Abdullah Gürgün, İsveç tarihinin babası olan Sven Lagerbring’in İskandinav sagalarını iyi bilen bir bilim insanı olduğunun altını çiziyor.

İskandinav sagaları, *Hervarar sagası (Hervararsagan), Bosa sagası, Snorre’nin Eddası, Ynglinge Sagası*’dır.

Prof. Sven Lagerbring İskandinav sagaları hakkındaki kitabında (Hervararsagan’da, **“Türkler ve Asyalılar kuzey ülkelerine (Gandvik’in Jotunhaim denilen kuzey bölgesine) gelmeden önce buralarda devler ve yarı devler yaşardı, bu toprakları onlar işlerdi (...) O sıralar Doğu’dan Asyalılar ve Türkler geldiler ve buraya Kuzey’e yerleştiler. Önderlerinin ismi Oden idi. Sekiz oğlu vardı. Hepsi birer büyük ve kudretli adam oldular.”** diye yazar (*19)

Başka bir İskandinav destanı (sagası) Bosa Sagası’nda, **“Doğu Godland’ı Ring isminde bir kral yönetti. O, Göte’nin oğlu, İsveç Kralı Oden’in torunuydu. Oden Asya’dan gelmişti ve Kuzey’in en ünlü kraliyet hanedanlıkları onun soyundan gelmekteydi”** şeklinde Türk kökenli tanrı-kral Oden hakkında ifadeler bulunmaktadır.

Çok dil bilen Oden ve karısının, genç, yaşlı, kadın erkek çok kalabalık bir kitleyle Turkland’dan ayrılarak Kuzey’e doğru yola çıktığı, her geçtiği ülkede saygıyla karşılandıkları, hürmet gösterildiği, övgüyle söz edildikleri, **“onların insandan çok tanrılara benzedikleri”**nin belirtildiği Snorre’nin Eddası’nda, **“Saxland’a (Saksonya, Sechsen, Neidersachsen, Sachsenaltau: Almanya’nın doğu ve kuzey bölgelerine) gelinceye dek durmadılar. Oden burada uzun bir süre konakladı ve buraların büyük bir**

KAYNAKLAR:

(*18) Age, s. 54

(*) Orta Çağ’da Viking, Cermen ve İzlanda edebiyatında düz yazı anlatım türlerinden biri (Wikipedia.org)

(*19) Abdullah Gürgün, Age, s. 91-92

bölümünü egemenliği altına aldı. Ülkenin korunmasını üç oğluna verdi.” ifadeleriyle etnik kökenlerine parmak basılmaktadır. (*20)

Doğu Saksonya’ya oğul *Vegdeg*, Wesfalen’e oğul *Balder*, Frigland’e (Fransa’ya) oğul *Sige* hükmetti. Oden yönünü kuzeye çevirdi. Reidgotaland’e (Danimarka’da Jutland’a) geldi. Burayı da oğlu *Sköld*’ün korumasına bıraktı. **“Burada Sköldoğulları bunların soyundan gelmektedir. Onlar Danimarka kralları oldular. O zaman Reidgotaland denilen yerin adı şimdi Jutland.”** (*21)

Görüldüğü gibi antik çağlardaki halk hareketlerinden haberdar olmanın yollarından birinin efsanelerdeki ifadelerin araştırılmasından ya da o dönemlerde gezgin ve araştırmacıların yazdığı ve bugünlere ulaşabilen edibi eserlerin incelenmesinden veyahut da arkeolojik kazılardan bulunan bulgulardan geçtiği açık bir gerçektir. *Oğuz Kağan Destanı*’ndan, *Kutadgu Bilig*’den, *Dîvânu Lugâtî’t-Türk*’ten çok şey öğrendik. Yukarıdaki gibi bilim insanları kendi mitolojik anlatımlarından öğrenerek, dini muhafazakârlığın ve Türk düşmanlığının çok yoğun olduğu bir dönemde bilim insanlığı vicdanı ve hakikat aşkının etkisiyle Türk kökenlerini yazabilmişlerdir.

Oden kuzeye doğru sürdürdüğü yolculuğunu bugün Svidjod (İsveç’te) noktaladı. Anlatım şöyle sürdürülüyor sagada: **“Oranın kralının adı Gylfe’di. Aslar denen Asyalıların geldiğini duyan Gylfe hemen davrandı ve onları karşılamaya çıktı. Oden’e baş eğerek ülkesinin egemenliğini sundu. Nereden geçseler bu mutluluk sürdü. Ve buralara mutlu yıllar ve barış geldi.”** (*22)

Kargaşalığın hüküm sürdüğü bir toplumda huzur ve güven ortamı sağlayan kuvvetlerin hâkim duruma geçtiği gerçeği burada da görülmektedir. Pax Romana, Pax Ottoman, Pax Amerikana gibi tarihte çok görülen bu gibi durumlar Svidjod’da da yaşanmıştır. İlkel toplumun çözülme aşamasında bulunan Svidjotluların kaos içindeki toplumunda Asya’dan gelen Türk tanrı kral Oden barış, huzur ve mutluluk getirince Svidjodlular onun hakimiyetini hemen tanımışlardır. Yeni gelen Asyalılar atlı çoban kültürü aşamasında bulunmaktadır. Göçebeliliğin en son ve üst aşamasıdır bu. Medeniyete geçme ve devlet kuruculuğunun ustasıdır. Dünyaya da bu işi Oden’ler öğretmiştir.

Destanın beşinci bölümünde Oden’in son geldiği ve kralının kendisine boyun eğdiği Svidjod coğrafyasında **“çok güzel ovalar”** ve **“çok iyi bir ortam”** olduğunu düşünerek **“şimdiki adı Sigtuna (Stockholm yakınlarında eski bir kent-AG) olan güzel bir kale kent seçti. Orada beyleriyle (aşiret reisleriyle) Truva’dakine benzer bir düzen kurdu. On iki beyini ülkenin yasalarına göre yönetmek üzere kente yerleştirdi. Her yere Türk geleneklerine uygun ve eskiden Truva’da var olana benzer adalet getirdi.”** (*23)

Oden kuzeye yolculuğunu sürdürdü. Ve en kuzey noktaya yani denize kadar ulaştı. Bu yeni coğrafyaya bilindiği gibi bugün Norveç denmektedir. Oden buraya da oğlu *Saming*’i kral yaptı.

Burada mitoloji şu ifadelerle sürmektedir: **“Haleygja (Haylija) Anlatısı’nda (Haleygjatal) belirtildiği gibi, bütün Norveç kralları, kontları (Jarl: İngilizce earl-AG) ve diğer büyük adamlar onun soyundan türemişlerdir.”** (*24)

En heyecanlı bölümü ise şu ifadeleri barındırır:

“Oden’in yanında, kendinden sonra gelecek olan ve şimdi İsveç (Svidjod) kralı olan oğlu Yngve vardı. Onun soyundan gelenlere de Ynglingler (Yinglingar) denecekti. Asyalılar bu ülkede kendilerine eşler buldular. Oğullarına eşler seçtiler. Ve Saksonya (Saxland) ve kuzeyinde soyları sayıca güçlendi. Dünyanın kuzey bölgelerine yayıldılar. Asyalıların dili (yani Türkçe-FÖ) bütün bu ülkelerin içinde konuşulan dil oldu. Ataların, kayda geçirilen bütün adları bu dilleri izledi. Ve

Kaynaklar:

(*20) Abdullah Gürgün, Age, s. 96

(*21) Abdullah Gürgün, Age, s. 97

(*22) Abdullah Gürgün, Age, s. 97

(*23) Abdullah Gürgün, Age, s. 98

(*24) Abdullah Gürgün, Age, s. 98

Asyalılar dillerini de birlikte dünyanın bu bölgelerine, Norveç (Norge), İsveç (Svidjod), Danimarka (Danmark) ve Saksonya'ya (Saxland) taşıdılar. Ve İngiltere'de şimdikinden değişik bir dilde verilmiş olan eski yer adları ve isimler olduğu görülür.” (25)

Ynglinge Sagası (Destanı'nın) 2'inci bölümünde, İskandinav halklarının ataları Türk kökenli tanrı-kral Oden'in geldiği ülke hakkında bilgi sunmaktadır. Buna göre, Oden Asya'dan gelmiştir. O zamanlar Tanakvis denilen Don Nehri'nin doğusundaki ülkeye Asaland (Asa Ülkesi, Asya) denirdi. Ya da Asa hem (Asa Yurdu) ... Asya'da bulunan baş kaleye Asgard (Asyalılar Kalesi) deniyordu. **“Buraya bir önder egemendi. Adı Oden'di.”** (*26)

Ynglinge Sagası (Destanı'nın) 5'inci bölümünde İsveç'te tanrı-kral Oden'in çok geniş mülklerinin bulunduğunu belirtir.

Kuzeydoğu-Güneybatı yönünde uzanan ve İsveç'i (Svidjod'u) diğer ülkelerden ayıran bir dağ silsilesinin bulunduğu belirtilen bölümünde, **“bu dağın güney yamacı Türk Ülkesi'nden (Turkland) uzak değildir. Burada Oden'in çok geniş mülkleri vardır”** denilmektedir. (*27)

11'inci bölüm ise Oden'in oğlu Sveigder'in ülkeyi babasından devraldığından, **“Tanrılar yurdunu ve ilk Oden'i ziyaret etme sözü verdiği”**nden bahsetmektedir. Sveigder'le 12 yoldaşının dünyayı dolaştığını belirterek şu ifadelerle seyahat hakkında bilgi verir: **“Türk Ülkesi'ne (Turkland) ve Büyük İsveç'e (Svidjod det stora) geldi. Orada pek çok akrabasını buldu. Bu yolculuk beş yıl sürdü. Sonra İsveç'e (Svidjod) geri döndü.”** (*28)

“ODEN'İN PEŞİNDE, GEÇMİŞİMİZİN İZİNDE”

Buraya kadar Güney İsveçli, papaz bir aileden gelen, iyi bir eğitim gören, devlet arşivlerinde çalışan Lund Üniversitesi öğrencisi, Lund Akademisi sekreteri, tarih profesörü, Lund Üniversitesi rektörlüğü de yapmış, İsveç Kralı'nca **“lager”** asaleti verilen, İsveç tarihi alanında **“modern eleştirel tarih araştırmasının babası”** sayılan, Lund Üniversitesi Tarih Enstitüsü'nün ilk tarih profesörü olan Sven Lagerbring'in (1707-1787) İskandinav destanlarına ve mitolojisine dayanarak kaleme aldıkları üzerinde durduk. Şimdi Norveçli ünlü gezgin bilim insanı, deneysel arkeolojinin duayeni Prof. Thor Heyerdahl tarafından bizzat Ynglinge Destanı'ndaki adrese gidip kazılar yaparak yazdığı **“Oden'in Peşinde, Geçmişimizin izinde”** adlı eserindeki bilgileri inceleyeceğiz.

Niye ülkemizde sağ ve muhafazakâr kesimde **“Osmanlı torunuyuz”** lafı gündemdeki yerini korumaktadır?

Daha sekiz yıl öncesine kadar dış politikada Neo-Osmanlılık siyasi otoritenin kullandığı bir sıfattı. Gerçi 2014 yılından sonra özellikle Ergenekon ve Balyoz kumpaslarının çökertilmesi ve Silivri duvarlarının yıkılması sonucu Türkiye'nin paslı Atlantik prangalarını kırma sürecine girmesiyle Neo-Osmanlılık sahte akımı da sönmeye başlamıştı ama gene de halkımız nezdinde **“Osmanlı torunu”** olmak vazgeçilmez bir tutumdur.

Hiç kuşkusuz Osmanlı İmparatorluğu bizimdir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin devamı olarak, onun yarattığı zeminde Türkmen kitlelerine dayanılarak kurulmuş, dünya tarihine 600 yıl rota çizmiş, bizim tarihimizin son çağlardaki önemli siyasi, toplumsal ve tarihi kuruluşlarından biridir. Çekirge sürüleri gibi Doğu'dan Batı'ya akan ve önüne geleni silip süpüren Tatar fırtınasında dağılan Anadolu Selçuklu Devleti topraklarında, çöken Bizans'ın da mirasını sentezleyerek Türk'ün ünlü devlet kuruculuğu maharetini ete kemiğe büründürerek dünya ve insanlık tarihine yön veren bir devlet kurulmuştur.

KAYNAKLAR:

(*25) Abdullah Gürgün, Age, s. 98

(*26) Abdullah Gürgün, Age, s. 99

(*27) Abdullah Gürgün, Age, s. 99

(*28) Abdullah Gürgün, Age, s. 99

Türkiye Cumhuriyeti ile köklü bir kopuş da yaşanmıştır. Artık tarih olmuş bir mazidir. Avrasya'ya doğru akan Türkiye'de hiçbir işe yaramayan bir hayaldir. Tam tersine Dışişleri Bakanı'mız Mevlüt Çavuşoğlu'nun dediği gibi **"Yeniden Asya Çağı"** sürecinde Türkiye Cumhuriyeti'ne ayak bağıdır. Ancak neden **"Hun torunuyuz"**, **"Köktürk torunuyuz"** vs. denmez de **"Osmanlı torunu"** olmak vazgeçilmez bir sıfat olma özelliğini taşır? Nihayetinde Selçuklular da Osmanlılar da Batıya doğru yönelen Sir-i derya Oğuzları'ndan kaynaklanan devletlerdir. Neden mesela **"Oğuz torunuyuz"** denmez? Dünya tarihine yön vermiş, büyük imparatorluklar örgütlemiş, insanlık tarihini derinden etkilemiş büyük devletler inşa etmiş halkımızın bilincinin derinliklerine tarihi kökleri nasıl itilmiş? Batı'da birçok halkın, ilk medeniyeti tarih sahnesine çıkaran etnik unsurun İskit-Saka Türkleri olduğu, bu Öntürk atalarımızın da ilkel toplumun en yüksek aşaması olan atlı çoban kültürünü geliştiren halk olduğu ortaya çıkınca atalarının mezarlarında at kemikleri araması boşuna değildir. Geçmişlerine baktıkça ve indikçe köksüz olduklarını anladıkları için tabii ki! Sakalar/ İskitler Gizlenen Kök Atalarımız adlı kitabın yazarı Bahtiyar Aydın'ın sosyal medya hesabından yaptığı, **"Elinde savaşa yendiği ve oğlunun intikamı için kafasını kestirip kan dolu fıçıya daldırarak kana doyurduğu Pers kralı Büyük Kiro's'un kesik başı bulunan Tomris Katun'un heykeli"**nin, **"Almanya'nın Saksonya eyaleti, Dresden şehrindeki parkı süslediğini gösteren"** paylaşımı gibi yayınlar kafalarımızda şafak attırıyor ve niye bu heykelin Türkiye'de de olmadığı sorgulamamızı sağlıyor. (*29)

Bir başka iddia: **"Hitler gelene kadar Almanlar Türk'tü."** Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Almanlar kendilerini Hunların devamı olarak tanımladılar. Kökenlerinin Sakalar'a –Öntürk atalarımıza- çıktığını belirttiler. (*30) Bundan dolayı Saksonya'da, Dresden kentinde Tomris Katun'un heykeli bulunmaktadır. Çünkü MÖ 1'inci bin yıllarda Hunların bir kolu olarak oralardan İskandinav Yarımadası'na kadar sekiz ayaklı atıyla, iki kuzgun ve kurduyla tanrı-kral Odin geçmiştir. (*31)

Ynglinge sagasında belirtilen tanrı-kral Oden'in geldiği topraklara (Turkland'e) –Oden'in çok geniş mülklerinin bulunduğu Öntürk atalarımız İskitler-Sakalar'ın ülkelerine- giderek bizzat araştırma yapan Norveçli ünlü gezgin bilim insanı, deneysel arkeolojinin duayeni Prof. Thor Heyerdahl, elde ettiği bilgi ve bulguları 1999 yılında Norveç'te İsveçli tarihçi ve harita uzmanı Per Lilieström'le birlikte kitaplaştırarak kamuoyuna sunmuştur. Kitabın adını **"Oden'in Peşinde, Geçmişimizin İzinde"** (Jakten pa Oden, Pa sporet var förtid) şeklinde koymuştur. Bu kitapta da İskandinav halklarının kökeninin, Kafkasya topraklarından kalabalık kitleler halinde tanrı-kral Oden önderliğinde Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlar üzerinden Avrupa içlerine ve kuzeye yönelerek İskandinav topraklarına göçeden İskit-Saka Öntürk atalarımız olduğu ifade edilmektedir. (*32)

Norveçli ve İsveçli bilim insanları Snorre Sturleson, Sven Lagerbring ve Thor Heyerdahl, Viking tanrı-kralı Oden ile Türkler arasındaki ilişkiyi **"hiç gizlemeden"**, açıkça ve alenen, çok büyük eleştiriler almaları pahasına **"deneysel arkeoloji kanalıyla"** da gözler önüne sermektedir. (*33)

KAYNAKLAR:

(*29) <https://twitter.com/TomrisHatun33/status/1581043483934347264>

(*30) Johannes Fresler, İskitler-Sakalar Almanların Ataları-
<https://twitter.com/TomrisHatun33/status/1581043483934347264>

(*31) Abdullah Gürgün, Age, s. 100

(*32) Abdullah Gürgün, Age, s.106-107

(*33) Abdullah Gürgün, Age, s. 107

Kızılderililer, Türk'tür1

Kolomb öncesi Amerika tarihi, göçler ve Kızılderililerin inşa ettiği medeniyetler tarihidir.

Olmek, Toltek, Aztek, İnka, Maya medeniyeti...

Bu halkların ilk vatanları, Amerika değildir.

Bu hakikat, artık bugün ispatlanmış durumdadır.

Amerika kıtasına ilk göçler MÖ 30-40 bin yıl önce Asya'dan Bering Boğazı'ndan vuku buldu. İnsanlar, henüz **"tabiat hali"**nin en üst aşamasında yaşıyorlardı. Avcılık ve toplayıcılıkla geçiniyorlardı. Bir üretim, dolayısıyla bir üretim fazlası yoktu. Komünal toplum halindeydiler. Bu göçler bin yıllar boyunca sürdü; MÖ 2. binlerde son buldu. Bu tarih Asya'da Öntürk atalarımız İskitler /Sakalar'ın hüküm sürdüğü dönemdir. Atlı çoban kültürü ikliminde devletleşmenin sancılarını çekmektedirler. Artık bu devrede göçler, atlı çoban kültürünün mayasını, ırmak boylarındaki devletleşme becerisi olmayan çiftçi halkların yarattığı olağanüstü ekonomik değerlerle mayalamak, bunun yarattığı zeminde devletler inşa etmek içindir. (*34)

12-13. yüzyıllarda kapitalizmin şafağının İslam dünyasında atacağı sanılırken, devrim, hâkim medeniyetin merkezinde değil, eteklerinde, kenarlarında meydana geldi.

15'inci yüzyılda Avrupa 1000 yıllık Ortaçağ karanlığından uyanmaya başladı.

Rönesans hareketleri, Aydınlanma süreci hantal Avrupa'yı hareketlendirdi.

Osmanlı Devleti, İpek Yolu'nu ele geçirdi. Dünya ticaret yollarının geliri Osmanlı Hazinesini doldurmaya başladı.

Bunun üzerine Büyük Coğrafi keşifler başladı.

15'inci yüzyılın ortalarından itibaren Avrupalılar yeni yollar aramaya girişti.

Bu kapsamda Vikinglerden 471 yıl sonra 1492 yılında Kolomb, doğunun zenginliklerine ulaşmak isterken yanlışlıkla Amerika'ya, sonradan "Amerika kıtası" denecek topraklara çıktı.

İşte Amerika kıtasında ne olduysa bundan sonra olmuş, kıtadaki on binlerce yıllık büyük antik medeniyetler yerle bir edilmiş, büyük katliamlar yapılmıştır. Amerika kıtasının altın ve diğer değerleri Avrupa'ya akmaya başladı.

Bunun sonucunda Avrupalılar Amerika kıtasını işgal ettiler.

Temelini İngilizlerin kurduğu 13 koloninin oluşturduğu ABD, 1776 yılında kurulduktan sonra Kızılderililer üzerinde onların topraklarını ele geçirmek için soykırım uyguladı. Kıtanın binyıllardır sakinleri ve sahipleri olan Kızılderilileri neredeyse soy olarak yok ettiler.

Kızılderililerin dilinin 600'e yakın lehçesi vardır. Ortak dilleri ise *Atabaşkan Dilidir*. Altay Dil Ailesine yakın bir dildir.

Kızılderili Aztekler, Toltekler'in soydaşıdır. Aztek mitolojisi, **"Aştlan"** adlı bir ülkeden geldiklerini içerir. Kendilerine bir mağaradan **"kuşlu bir bilge"** yol göstermiştir. Aztek mitolojisinin bu değerleri, Ergenekon Destanı'nı hatırlatmaktadır.

Kabile isimleriyle, yerleşim yeri isimleriyle Orta Asya Türklüğünü hatırlatmaktadır. Yerleşim yeri adları Uygurlarinkine tıpatıp benzemektedir. Apache (Apaçi), Orta Asya dillerinde de **"savaşçı"** olarak kullanılmaktadır.

Sayı sistemleriyle de Türkçeye benzemektedirler. Bir sayısını aynı anlamda ve aynı seslerle birçok Kızılderili boyu kullanmaktadır. (*35)

KAYNAKLAR:

(*34) Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Dr. Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları, geliştirilmiş 5. Baskı, s.135

(*35) Türktöyü- <https://www.turktoyu.com/kizilderililer-turk-mu>

Maya, Aztek ve Tulteklerin piramitlerinin, Mısır piramitlerine değil ama Mezopotamya Sumer piramitlerine (Zigguratlara) benzediği tarihi bir gerçektir. Ayrıca Kızılderililerin dilleriyle Sumerce arasında da büyük benzerlikler bulunmaktadır.

Orta Meksika’da yaşayan *Tultekler*, *Tullan (Turan)* adıyla destanlaştırdıkları bir ülkeden geldiklerine inanıyorlardı.

Rus bilim adamları, Kızılderililerin atalarının Altay Dağları ve Baykal Gölü arasındaki Tuva bölgesinden Amerika’ya gittiğini kanıtladılar. Böylece Orta Asyalılarla Kızılderililer arasındaki akrabalık ve genetik bağ bilimsel olarak ortaya çıktı. 1673’te John Jocelya isimli yazar, Mohawk Kızılderililerinin Tatar Türkçesi konuştuğunu yazdı. Dr. Calvin Kephart Kızılderilileri **“Türkler”** ve **“Turanlılar”** sözcükleriyle karşılamıştır. (*36)

Olmekler’le Türk asıllı Etrüskler’in heykel ve sanatları şaşılacak şekilde birbirine çok benzemektedir. (*37)

ANTİK TÜRKLERLE KIZILDERİLİLERİN BENZERLİĞİ

Eskiçağ tarihi uzmanı Bahtiyar Aydın, Kızılderililerin efsanelerinin antik Türk destanlarının sanki kopyası gibi aynısı olduğunu altını çizmekte, Dede Korkut ve Manas Destanı’nın Deli Dumrul adlı kahramanının, Siyular’ın **“Çılgın At”**’ı ile aynı içerikte olduğunu, bunun gibi benzerliklerin çok olduğunu belirtmektedir.

“...Kızılderili efsaneleri de eski Türk destanlarının kopyası gibidir. Konuların felsefi derinlikleri ve kahramanlara verilen isimler de birbirine benzemektedir... Örneğin, Dede Korkut ve Manas’taki Deli Dumrul, Siyu Kızılderililerinde ‘Çılgın At’ olarak karşımıza çıkmaktadır... İnkalardaki ‘kapalı yurttan çıkış’ anlamına gelen ‘Kapaktokon Efsanesinin’, Ergenekon Destanına benzemesi ve Mongo Kapak efsanesi de bire bir aynıdır... O halde İskitler, mitoslar bakımından Hunlar ve Kızılderililerin akrabası; din, dil, siyasi, sosyal ve kültürel yapılar bakımından da Hunlar ile Göktürklerin atası; ortak tarihe, coğrafyaya ve efsanelere göre de Oğuzlarla aynı olmalıdır...” (*38)

Büyük devrimci, milletimizin ve bütün Mazlum Milletlerin kurtuluş meşalesi Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümü üzerine onun büyük bir heyecanla başlattığı Türk soyunun geçmişinin araştırılması çabaları durduruldu. Devrim taşlaşmaya başlamıştı zaten. 1920 ve 30’ların devrimcilerinin heyecanı kireçlenmeye yüz tutmuştu. Atatürk sayesinde ayakta durabiliyordu. O etken ortadan kalkınca özellikle Milli Şef iktidarının Tanzimatçı zihniyetinin etkisiyle ülkemizin bilim ve düşün hayatına Batı etkileri, Avrupa odaklı tarih anlayışının zehirli fikirleri saldırıya geçti. Tanzimat’tan bu yana hazırcılığa ve kolaycılığa alışmış olan Türk aydını ve düşünürleri bu akımın zehirli meyveleriyle yetişti. Son zamanlardaysa Atatürk’ün ölümüyle kesintiye uğrayan ve Avrupa odaklı düşüncelerin etkisine giren bilim ve düşün hayatımızın yeniden dirilişi şartlarını yaşamaya başladık. Türkiye’imiz Atlantik zincirlerini kırdıkça, Avrasya yolculuğunda ilerledikçe ve derinleştikçe, siyasi bakımdan özgürleştikçe bilimsel ve düşünsel bakımdan da özüne dönmekte, yeniden Atatürk rotasına girmektedir. 21’inci yüzyıl bu bakımdan Türk Yüzyılı olacaktır.

Atatürk, Türk soyunun geçmişini, nereden gelip nereye gittiğini, Türk tarihinin tarih öncesini, antikitesini, orta Asya’dan nerelere kadar, hangi dönemlerde yayılmışlardı; bunu ortaya çıkaracaktı. Bunun için araştırma kurumları ve kurulları kurmuştu.

Bu arada Kızılderililerle yakından ilgilenmiş, Maya, Aztek ve İnkaların tarihine yönelmişti.

Tahsin Bey’i Meksika’ya elçi olarak atamış, Etnografya Müzesi’nden bazı görevlileri de yanına katmış; yüklüce bir harcırah vermişti. Görünüşte elçi olan Tahsin Bey’in esas görevi, Maya dilinin Öztürkçeyle olan benzerliklerini ve Maya tabletlerini araştırmaktı.

KAYNAKLAR:

(*36) Hürriyet- <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/teori-kanitlandi-39030524>

(*37) Türkiye- <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a15938.aspx>

(*38) Bahtiyar Aydın, Aydınlık yazarı Rozerin Doğan’la Söyleşi

https://egazete.aydinlik.com.tr/sites/default/files/gazeteler/2023/02/04/Aydinlik-230204_d.pdf

Atatürk'ün bir ekip eşliğinde Meksika'ya elçi olarak gönderdiği Tahsin Bey ve ekibinin 3 cilt tutan araştırmalarında, **"...Kızılderililerle Türkler arasında çok yakın bağ ve ilişkiler saptandı. Maya, Aztek ve İnka uygarlıklarının kullandığı güncel eşyalar, Türklerin kullandığı eşyalara aşırı derecede benziyordu. Davul ve kalkanlarındaki ay ve yıldız, tıpkı Türk bayrağındaki ay ve yıldızın tıpatıp aynısıydı. Tapınak ayınlarını yönetenlerin kürsülerinde 'Bozkurt' figürü vardı. Bozkurt dünyada sadece Türk mitolojisinde görülen bir figürdür. Maya tabletleriyle Orhun Yazıtları arasında birçok benzerlik vardı."** (*39)

Öte yandan bilim ve teknolojinin son dönemde olağanüstü gelişmesiyle yapılan çalışmalar sonucu Sibirya'da yaşayan Yakut Türkleriyle Meksika, Orta Amerika, Kolombiya ve Brezilya'daki yerli halklar arasında genetik benzerlikler, dolayısıyla akrabalıklar bulunduğu saptandı. (*40)

Diller arasındaki çok sayıda benzerlikler dikkat çekicidir. Birkaç Kızılderili kelimeyle Türkçeyi karşılaştırmak bile tarihi akrabalığı ortaya sermektedir.

Missigi: Mısır -Tepek: tepe -**Hu:** selam -Türe: töre -**Tete:** dede -Atışka: ateş -**Aş, köz:** yemek -Yu: su -**Yumak:** yıkamak -Köç: göç -**Tekun:** tekin -Atağ: ata -**Yaşıl: yeşil** -Çakira: çakır -**Kün: Gün** -Atapaskan: Kızılderili kabilesinin adı -**Ata Hualpa: Son Maya kralının adı** -Kalakmul, Uaxactun, Kopan: Maya şehirlerinin isimleri.

Bu çarpıcı dil benzerlikleri dışında Fransız dilbilimci Dumesnil, Kızılderililerin kullandığı 320 kelimenin Türkçe ile aynı olduğunu, Tarihçi Ord. Prof. Denis Sinor, kültür, din ve inanış, semboller, dil ve gelenekler arasında da çok ciddi benzerlikler saptadı. Kızılderili kabileleri, boyunlarına hilal şeklinde **"Tork"** adını verdikleri bir takı takmaktadırlar. Tork, Sümer Tanrıçası *Inanna*'yı sembolize eden **"Ay kayığı"** simgesi olan hilal şeklindedir. (*41) Anadolu'da Hitit devleti kurulmadan evvel yaşayan ve kralları Pampa döneminde Hitit hegemonyasına giren *Torklar (Torkomlar)* da *Tork kolyesi* takmaktadırlar. Bozok kabileleri olan sarışın Kızılderili kabilelerinden Navajolar, Şanılar, Ocibyalalar boyunlarına kolye olarak kemikten yapılmış Tork'lar takmaktadırlar. Bu **"Tork"**ları, Çokta Kızılderililer'i hilalin ortasına yıldız koyarak göğsü kaplayan geniş bir Ay yıldız kolye olarak kullanırlar. (*42)

KAYNAKLAR:

(*39) Aydınlik- <https://www.aydinlik.com.tr/fotogaleri/ataturkun-ozel-olarak-ilogilendigi-konu-mu-kitasi-insanligin-anavatani-miydi-342975?sayfa=25>

(*40) Yakut Türkleri ile Aztek ve Mayalar yakın akraba çıktı, Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/yakut-turkleri-ile-aztek-ve-mayalar-yakin-akraba-cikti-8293880>

(*41) Sümerler, Türk'tür- Yenigün- <https://www.burduryenigun.com/e-gazete/pages/07102022.pdf>

(*42) Aynı Tengri'nin Çocukları: Türkler ile Kızılderililerin ataları aynı mı? <https://indigodergisi.com/2013/12/ayni-tengrinin-cocuklari/>

Atatürk'ün ölümünden sonra bize unutturulan tarihi gerçeklerimiz

Anadolu'da 1071 konsepti

Türkler, 13 bin yıldır Anadolu'da

Yunan mucizesinin tarihi realitesi

Tanzimat'tan beri insanımızın ve aydınlarımızın bilinçaltına yerleşmiş olan Batı (Avrupa) hayranlığı Batı karşısındaki ezikliğimizin temelidir.

YENİDEN ASYA ÇAĞI

8-15'inci yüzyıllardaki Batı Asya Türk İslam Medeniyeti gittikçe taşlaştı ve kireçlendi. Dünya ticaret yolları okyanuslara kaydı. Akdeniz Ticaret Havzası eski önemini yitirdi. Medeniyet ve bilim, Batı'ya kaydı. Bunun sonucu yeni bir dünya oluşmaya başladı. Bugün artık bilim insanlarının üzerinde hemfikir oldukları gerçeğe göre, devrimler, kireçlenme ve taşlaşma nedeniyle merkezlerde değil, kenarlarda, varoşlarda cereyan etmektedir. 15'inci yüzyılda coğrafi keşiflerin, Rönesans'ın dinamiği ile burjuva devrimleri sonucu çağdaş medeniyetin Avrupa'da yükselmesi de bunun kanıtlarından biridir. Tıpkı yeni bir dünyanın kuruluşunun arifesinde bulunduğumuz bugünkü medeniyetin Asya'ya, Avrasya'ya kayması gibi... Devrimler ve çağdaş medeniyet, taşlaşmış Batı'da değil, varoşlarda, Avrasya'da cereyan etmektedir. Atlantik medeniyeti çökmekte, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun dediği gibi "yeniden Asya çağı" başlamaktadır. Tahlillerinde bu tarihi gelişmeyi merkeze almayan hiçbir görüş gerçeği tam anlamıyla kavrayamaz ve yansıtamaz.

YUNAN MUCİZESİ DİYE BİR HAKİKAT KALMAMIŞTIR

Tanzimat kafasını koparıp atmak için büyük Atatürk öncelikle tarih bilincini geliştirme yolunu tuttu. O inanıyordu ki, geçmişini öğrenen Türk gençliği atalarından daha büyük işler yapmak için güç toplayacaktı. Bundan dolayı Caren Fogg, e-postalarında, **"Türk tarihinin hakkından gelmek"**ten bahsediyor; Türkiye'nin üzerine silahla abanma teşebbüslerinde bulunan ABD'nin ideologları tarafından Türk gençliğinin tarihinden koparılması istenmektedir. Bu nedenle özellikle Türk tarihinin antik çağlarının araştırılmasına ve Anadolu'nun geçmiş tarihinin incelenmesine büyük önem verdi. Bunun için Türk Tarih Kurumu'nu kurdu. Ancak yaptığı işler ölümünden sonra sürdürülemedi. Toplumumuzun ve aydınlarımızın bilinçaltına yerleşmiş Tanzimat zihniyeti, 1938 yılını müteakiben yeniden gömüldüğü mezarından çıktı.

TTK'nın başkanlarından Hasan Cemil Çamlıbel, Atatürk'ün, **"Ege medeniyetini iyi bildiği"**ni, **"yeni arkeoloji, filoloji, antropoloji keşiflerini, vesikalarını, Batı bilginlerinin ciltlerce son eserlerini incelediği"**ni belirterek, **"Ege medeniyeti O'nun için bir dava, medeniyetin menşei davası, bir Türklük davası olmuştur. Bugün artık Yunan mucizesi diye bir hakikat kalmamıştır. Medeniyetin ilk beşiği Orta Asya'dır"**der.

"ANADOLU 13 BİN YILDIR TÜRK'TÜR"

Nitekim Öntürk atalarımız olan İskit/Sakalar'ın atlı çoban kültürü ikliminde İç Asya'da filizlenen ilk medeniyet çekirdeği insanlık tarihinin de ilk medeniyetidir. Bilinen ilk medeni halk da Öntürk atalarımız İskit/ Sakalar'dır. Atlı çobanlar, kontrol altında tuttıkları uçsuz bucaksız bozkırlardaki birçok etnosu bir çatı altında barış ve huzur içinde yaşatabilme becerisini, zenginlik ve kuvvet kaynağı tarımcı kavimlere götürerek onlara devlet kuruculuğunu öğretmişlerdir. Bu olay 12 bin yıl önce Paleolitik son döneminde gerçekleşmiştir. Bu süreç içinde Öntürk atalarımız Hazar Denizi'nin güneyinden Zağros ve Toros dağlarını aşarak Anadolu ve Mezopotamya'da bilinen medeniyeti yaratmıştır.

Kısacası **"Anadolu 13 bin yıldır Türk'tür."** (*1)

Bu nedenle 1071 konsepti tarihi bir yanılsa karşılık gelir.

Kaldı ki, dönemin tarihçileri 1071 Malazgirt Savaşında Selçuklu tarafı için "İskitlerin geri dönüşü" nitelemesinde bulunurlar. (*2)

KAYNAKLAR:

(*1) Mehmet Kenan Yelken- <https://www.veryansintv.com/anadolu-13-bin-yildir-turk-yurdudur/>

(*2) İbrahim Tellioglu, Fethedilenlerin gözüyle Anadolu'nun fethi, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2020, s.31/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen kök Atalarımız, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 29)

1071 KONSEPTİ

1071 konsepti, Atatürk sonrasının görüşüdür. Nitekim büyük Atatürk, 16 Mart 1923 tarihinde, **“Bu memleket tarihte Türk’tü, bugün de Türk’tür ve sonsuza dek Türk olarak yaşayacaktır”** dedi. (*3) Gene Mustafa Kemal Atatürk, 1 Kasım 1934 tarihinde Türklerin Anadolu’ya gelişi ve Anadolu antikitesi için **“Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ataların uygarlıklar kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir varlıktır. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip uygarlıklar kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için bugün çalışman gerekir; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz”** demektedir. (*4)

Atatürk’e göre, **“Anadolu en az 7 bin yıldır Türk beşiğidir.”** (*5)

HAKKÂRİ’DE BULUNAN 4 BİN YILLIK STELLER (BALBALLAR/ TÜRK MEZARLARI)

Hakkâri’de bulunan steller, MÖ 2. bin yıllara tarihlenmektedir. Mezarlardaki silahlardan hareketle steller, Avrasya bozkırları halklarının kültürlerine bağlanmıştır. Yani Hakkâri mezarlarında ele geçen silahların Orta Asya Öntürk ve Türklerin silahlarıyla birebir aynı olduğu saptanmıştır. Bu tarihi buluş, Türklerin binlerce yıl önce Anadolu’da yaşadıkları tezinin kanıtı olduğu belirtilmektedir. TTK’nun desteği ile yapılan kazılarda ele geçen balballara dayanarak, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Veli Sevin Anadolu kapılarının Malazgirt’le açılmadığını, Türklerin binlerce yıl önce Anadolu’da var olduklarını belirtti. Türklerin Anadolu’ya 1071 Malazgirt Zaferi’yle girmediği tezini Afyon Kocatepe Üniversitesi’nden Prof. Dr. Ekrem Memiş ileri sürmüştü. Buna destek Türk Tarih Kurumu adına Anadolu’da kazı çalışmaları yürüten Yüzüncü Yıl Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Veli Sevin’den de geldi. Sevin, Hakkâri Bölgesi’nde milattan önce 2 binli yıllara uzanan Türk mezar taşları bulduklarını belirtti. (*5)

Yazımızı, Atatürk ve Cumhuriyet kadını ünlü Sümer Kraliçesi Muazzez İlmiye Çığ’ın bir sözüyle sürdürelim:

“Bugüne kadar ‘Tarih Sümerlerle başlar’ deniliyordu. Bundan böyle ‘Tarih Türklerle başlar’ dememiz gerekiyor.”

KAYNAKLAR:

(*3) Atatürk’ün Bütün Eserleri/ c. 15, Kaynak yayınları, İstanbul, 2005, s. 218

(*4) Mustafa Kemal Atatürk- (Atatürk’ün Bütün Eserleri/ c. 27, Kaynak yayınları, İstanbul, 2010, s. 45)

(*5) Bahtiyar Aydın, Hangi Osmanlıyız/2, <https://www.siyasetcafe.com/bahtiyar-aydin-hangi-osmanliyiz-2-67666h.htm>

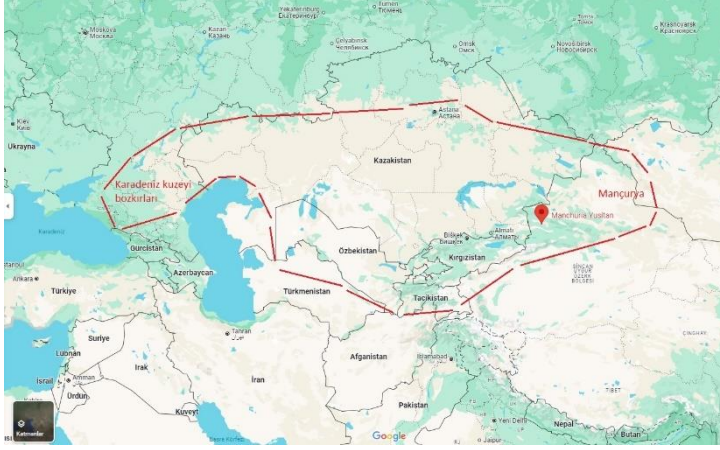
(*6) BELLETEN TTK- <https://belleten.gov.tr/tam-metin/2601/tur>
<https://www.burduruyenigun.com/e-gazete/pages/16122022.pdf>

At ve Türkler

Toplumsal gelişme sürecinin başlangıç aşamaları, **“tabiat halinde yaşam”**la ilkel Centilice (kandaş) safhaları yüz binlerce, milyonlarca yılı kapsayan bir süreçtir. Prehistorik çağların tarihinde bu dönemi, ateşin bulunması, mağaralardan çıkış, hayvanların evcilleştirilmesi başlıklarıyla hepimiz bir şekilde

öğrenmişizdir.

Bu kapsamda tarih öncesinde insanlığın doğal toplumsal gelişme yatağında at ve Türklerin özel bir yeri vardır. Günümüzden 6 bin yıl önce – MÖ 4. bin yıllarında- Karadeniz’in kuzeyindeki bozkırlardan Mançurya’ya kadar olan coğrafyada –Kuzey Kafkaslar, Ural-İdil boyları, Hazar Denizi’nin kuzey yöreleri, devamında bugünkü Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan’dan oluşan geniş coğrafyada- Öntürk atalarımız İskit/ Sakalar’ın ataları yaşamaktadır.

Bu dönemde vahşi at sürüleri buralarda evcilleştirilmektedir. Bu gelişme, göçebeliliğin en üst safhası olan **atlı çoban kültürü**dür. Devamında İskit/ Sakalar ve Hunlar gelir ardardına.

KOPPERS: “İLK İNDOGERMENLER,

ATI VE ATLI ÇOBAN KÜLTÜRÜNÜ ESKİ TÜRLERE BORÇLUDUR”

Türkiye’deki Hungaroloji Ana Bilim Dalı’nın kurucusu, Macar Türkolog *Laszlo Rasonyi* (Laslo Raşonyi diye okunur), **“Tarihte Türklük”** adlı kitabında tarihte atın evcilleştirilmesiyle ilgili olarak *Wilhelm Koppers*’ın tahlillerine atıfta bulunur. Koppers’a göre, atı ilk evcilleştirenlerin ve buna bağlı atlı çoban kültürünü yaşatanların ilk Türkler (Öntürk atalarımız İskitler ve onların ataları) olduğunu belirtmektedir. Bunun **“başlı başına kedine has tarihi bir başarı olduğu”**nu, bu gelişmenin, etnisitelerin ve kültürlerin gelişmesinde **“özel durumlar ve önemli sonuçlar yarattığı”**nı ifade eden Koppers, **“ilk indogermenler”**in [Avrupa’daki Germenler (Norveçliler, İsveçliler, Hollandalılar, Danimarkalılar, Almanlar, Polonyalılar), Hindistan Arileri ve Aryan (İran) halkları], atı ve atlı çoban kültürünü eski Türklere borçlu olduğunu belirtir. (*1)

Bu tahlili, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri adlı kitabında Dr. Doğu Perinçek de yapmaktadır. **“MÖ 4. bin yılda, Kuzey Kafkaslar, Ural-İdil boyları, Hazar Denizi’nin kuzeyi, bugünkü Kazakistan ve Türkmenistan’da vahşi at sürüleri evcilleştiriliyor (...) Avusturya Halkbilim Okulu’nun seçkin bilimadamları, göçebeliliğin en yüksek aşaması olan atlı çoban kültürünü ilkönce Öntürklerin geliştirdiğini saptıyorlar. Öntürklerin batıdaki komşuları olan Önhintcermenler, atlı çoban kültürünü Öntürklerden alıyorlar”** (*2)

Türk dilinin en eski ve değerli sözlüklerinden Kaşgarlı Mahmud’un Divanü Lugâti’t-Türk adlı eserinde, **“At Türk’ün kanadıdır.”** ifadesi yer almaktadır. (*3)

KAYNAKLAR:

(*1) “Türklerde neden at kurban edilirdi? İşte sebebi...” - Aydınlik/ Tarih

<https://www.aydinlik.com.tr/fotogaleri/turklerde-neden-at-kurban-edilirdi-iste-sebebi-325817>

(*2) Koppers, Die Indogermanen frage im Licht der historischen Völkerkunde, Wien, 1935 /Akt. Dr. Doğu

Perinçek, Og’dan Oğur’a devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak yayınları. Geliştirilmiş 5. Baskı, 2019, s. 134)

Türklerde 4. bin yılda başlayan ata ilgi atlı çoban kültürü zemininde Yeryüzü Hükümdarlığı ve Cihangirlik ölküsü ile devlet kuruculuğu kabiliyetini getirdi; insanlığa örnek oluşturdu. Orta Asya'da zenginlik ve servet kaynağı at sürüleridir. Kağanlıkları kuran Türk beylerinin 10 binlerce-100 binlerce at ve koyun sürülerinin bulunduğu anıtlarda yazılıdır. Herkesin ekonomik durumuna göre mutlaka belli miktar hayvana, dolayısıyla ata sahipti. Bu nedenle Yenisey anıtlarında **“sekiz adaklık barım”** denilmiştir. (*4) Yenisey Yazıtları'nda geçen bu deyim, **“Sekiz ayaklı at”** anlamındadır. Buradaki **“sekiz ayaklı at”** Şamanist bir özellik gösterse gerektir.

At, Türkler için gıda güvenliği meselesiydi.

At, Türkler için zenginlik kaynağıydı.

At, hepsinden önemlisi de Türkler için askeri savaş aracıydı.

MÖ 4. bin yılından itibaren binlerce yıl at Türkler için hayatlarının ayrılmaz bir parçası oldu. Bu kapsamda Türkler **ilk medeniyet atlımlarını at ve demirle** yaptı. Bugün uçak neyse 5-6 bin yıl önce at da Türkler için aynı işlevi gördü. Binlerce kilometrekarelik bozkırlarda at sayesinde uçsuz bucaksız alanları şimşek gibi geçtiler ve geniş alanların sahibi oldular. Attan Yakın Doğu'da sahil alanlarındaki çiftçi halklar Türklerden 1500-2 bin yıl sonra yararlanabildiler. Çiftçi halklarla birleşen Türkler birçok devlet kurdular.

Atın Türklerin hayatındaki yeri, Dede Korkut Hikâyelerinde, **“at işler, er övünür”** ve **“yaya erin ümidi olmaz”** atasözleriyle daha somut anlaşılmaktadır. (*5)

KAYNAKLAR:

(*3) Binicilik Okulu- <https://www.binicilikokulu.com/at-turkun-kanadidir/>

(*4) Yenisey Yazıtları/ Bay Bulun Yazıtı, Elegeş Yazıtı ve Begre Yazıtı/ Akt. Prof. Dr. Saadettin Yağmur Gömeç, <https://www.altayli.net/turk-kulturunde-at.html>

(*5) S. Y. Gömeç, “Türklerin Medeniyet Tarihindeki Yeri”, Uluslararası Askeri Tarih Dergisi, No 87, Ankara 2007, s.20; S. Y. Gömeç, Türk Destanlarına Giriş, Ankara 2009, s.371/Akt. <https://www.altayli.net/turk-kulturunde-at.html>

Türkler, tarihi boyunca hiç köle olmamış nadir milletlerdendir

Marks, 1237-1462 yılları arasında iki asrı aşkın uzun bir süre içinde Moğol-Tatar hâkimiyeti altında kalmalarına bakarak bu sürecin Rus halkının psikolojisinde çok derin izler bıraktığını belirtir. Bu tezden hareketle ***“her halkın karakteri yabancı boyunduruktan kurtuluşla gelişir”*** sonucunu çıkardı. (*1) Bu kapsamda bazı tarihçiler tarafından, Asya Üretim Tarzı (AÜT) teorisini ileri sürerek, Asya’da bütün toplumları devletin yarattığı tezi savunulmuştur. 40 yıl önce bu tez oldukça ünlü ve yaygındı. Türk tarihine de uyarlamışlardı. Türk toplumunu devlet oluşturmuştu bunlara göre. Yani Türk toplumu, pasifti, halk inisiyatifi yoktu, toplumsal bir kısırlık içindeydi. Rus toplumu için de ileri sürülmüştü bu tez.

Şimdiye kadar Türklerle ilgili olarak birçok makale yazdık.

Tamamı Türk tarihi ve Türklükle ilgiliydi.

Hepsinin özü de Türk halkının, tarihinin hiçbir döneminde inisiyatifi elden bırakmadığını, her zaman etken olduğunu, toplumsal kısırlık içinde bulunmadığını, tam tersine Türk toplumunun iç dinamizminin belirleyiciliğinin tarihi bir gerçeği oluşturduğunu ifade etmesi yönündeydi.

Dünyanın başka yerlerinde insanlık henüz ilkel kabile yaşantısı içinde yağma savaşlarıyla debelenirken, iç Asya’da Öntürk atalarımız İskit/ Sakalar ve ataları dünyanın ilk medeni halkı olarak tarih sahnesine çıkmaktaydı. Ardından Hunlar, Göktürkler sıraya girmişti. Karadeniz’in kuzeyindeki bozkırlardan Mançurya’ya kadar geniş bir coğrafyada döneminin atlı çoban kültürünü yaratmış, atlı çoban kültürüne ek olarak ve onun bir tamamlayıcısı olarak metalürjiyi (maden işlemeciliğini) geliştirmiş, bu nedenle döneminde ve tarihte ***“kuyumcu halk”*** unvanını sağlamış, binlerce kilometrelik mesafelerde hâkimiyet kuracak en kuvvetli orduları örgütlemiş, hakan ve tiginlerine altından elbise örece kadar zenginliklere sahip olmuştu. (*2)

Dr. Perinçek’in ifadelendirmesiyle İç Asya’da devletleşme atakları dalgalar halinde ***“MÖ 1000 yıllarından MS 1000 yıllarına kadar süren bir süreç”***ten itibaren atalarımızın medeniyet, devlet ve ordu kuruculuğu ve bağımsızlık sevdası, *Hunlar, Göktürkler, Sir-i Derya Oğuzları, Karahanlılar, Selçuklular, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti* halkaları halinde günümüze ulaşmıştır.

TÜRKLER TARİHİN HİÇBİR DÖNEMİNDE KÖLELİK ALTINA DÜŞMEDİ

Halkımızın karakteri sağlam, bağımsızlık ve hürriyeti karakterleştirmiş (yani bağımsızlık ve hürriyet karakteri haline gelmiş) bir halktır. Tarihimizde toplumsal psikolojimizde derin izler bırakacak bir yabancı hâkimiyeti ve kölelik dönemi yoktur.

Tarihte birçok halk uzun yıllar yabancı boyunduruğunda yaşamıştır.

19’uncu yüzyılın sonlarına gelindiğinde emperyalizm, dünyada bütün pazarları ele geçirmiş, Osmanlı Devleti, Rus Çarlığı ve Çin haricinde Asya, Latin Amerika ve Afrika’da bütün milletleri ve ülkeleri sömürgeleştirmişti.

Tarihi bir olgu olarak Türkler tarihin hiçbir döneminde ***“beylerden reayaya kadar”*** yabancı hegemonyasına düşmediler, yabancı kölesi haline gelmediler. Türkler, 13’üncü yüzyıldaki Moğol istilasına, 15’inci yüzyılın başlarındaki Timur saldırısına, 20. Yüzyıl başlarındaki İtilaf emperyalizmi haydutluğuna direnerek karşılık vermiştir. Sonuç olarak bu akınlar ve istila, işgal dalgaları, ***“toplumda bir boyun eğme ruhu”*** yaratamadan gelip geçmiştir.

Kaynaklar:

(*1) Dr. Doğu Perinçek, Osmanlı’dan bugüne Toplum ve Devlet, Kaynak yayınları, 2. Baskı, Eylül 1986, s. 18

(*2) Fatih Özcan, Avrupalı henüz bezden pantolon giyemezken, biz Orta Asya’da Hakanlarımıza altın elbise örüyorduk – 3, <https://www.kivilcimhaber.com.tr/avrupali-henuz-bezden-pantolon-giyemezken-biz-orta-asyada-hakanlarimize-altin-elbise-oruyorduk-3/>

Öte yandan 13'üncü yüzyıl ortalarındaki Babai isyanları, 1402-1413 Fetret devri ve 16'ıncı-17'inci yüzyıldaki köylü isyanları, devlet güçlerinin hâkim olamadığı bir halk inisiyatifine de işaret etmektedir. **"Yüzyılı aşan hürriyet mücadeleleri geleneğini ve Osmanlı devletine rağmen başarılan emperyalizme karşı 'İlk Kurtuluş Savaşı'nı da herhalde kaydetmeden geçemeyiz. Bu bunlar tarihimizde halktan gelen bir inisiyatif olmadığı ve Türk toplumunun kurucusunun devlet olduğu yönündeki görüşlerin pek sağlam temellere oturmadığını gösteriyor."** (*3)

Türk tarihinin bir başka tarihi özelliği, Türklerin toplumsal gelişme yatağındaki ilerlemesinde klasik şemadaki köleci toplum aşamasını yaşamadan atlaması, ilkel kabile toplumundan doğrudan doğruya feodal aşamaya sıçramalarıdır.

TÜRKLER, ROMA VE ANTİK YUNANLAR GİBİ KÖLECI OLMAMIŞ BİR HALKTIR

Bilimin ortaya koyduğu klasik toplumsal gelişim şeması, *ilkel kabile, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist toplum* olarak birbirini izleyen tarihi bir zincir oluşturmaktadır. İnsanlık genel olarak toplumsal gelişme yatağının her halkasını şu veya bu şekilde yaşamıştır. Türkler, tarihin bu *tunç yasında* ayrıcalık gösteren nadir halklardan biridir. Bu da bizim önemli bir tarihi mirasımızdır. Dünyada insanlığın ilkel toplumdan çıkarken, gelişen üretim fazlası nedeniyle zenginliklerin yığılması savaşlarda esirlerin öldürülmelerinin önüne geçmiş, onların üretim faaliyetinde çalıştırılmalarını sağlamıştır. Ayrıca bu dönemde köle ticareti ortaya çıkar.

KÖLE İSYANLARI, MÖ İLK YÜZYILLARA DAMGASINI VURDU

Tarihte özellikle Akdeniz ve Atlantik havzası köleliğin oğul çıkararak kaynadığı alan oldu. Önce antik Yunan'da ve Roma'da, Milattan Öncenin ilk yüzyıllarında meta üretiminin olağanüstü bir şekilde yükselmesine paralel olarak kölelik çok büyük oranlarda arttı. Roma'da köle kitlelerinin sayısı artınca taş ocaklarında ve madenlerde çalıştırılmaya başlandı. Bir kısmı da eğlencelerde gladyatör olarak birbirleriyle ölümüne ve aslan kaplanlarla çatıştırıldı. Aşırı zulüm ve işkenceler zaman zaman köle isyanlarına neden oldu. Roma'nın başına büyük dertler açan Sicilya köle isyanları (M.Ö. 136-132 ve 104-101) ve Spartaküs isyanı (M.Ö. 73-71) bunların en ünlüleridir.

BATI MEDENİYETİ'NİN ASIL KAYNAĞI KÖLE TİCARETİDİR

Daha sonraları köle ticareti ortalığı sarmış, köleciliğin yoğunlaşmasına yol açmıştır. Transatlantik Köle Ticareti, ilkin Amerikan kolonilerinde, ardından eyaletlerde çalıştırılan Kızılderili işgücünün azalmasıyla ortaya çıktı. Afrika yerlileri köle ticaretinin ana konusuydu. Afrika'nın ilkel kabilelerinden satın alınan ya da kaçırılan insanlar pazarlarda köle olarak satıldı. Batı'nın zenginliğinin, Batı medeniyetinin esas kaynağı Afrika'dan kaçırılan köle ticaretidir.

Aydınlık'ın bir araştırmasına göre, **"15. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasındaki 400 yıllık dönemde en az 13 milyon kişi, tüccarlar tarafından kaçırılıp köleleştirildi. Atlantik köle ticareti yoluyla Avrupalı sömürgeci güçlerin kurduğu deniz aşırı kolonilere gönderilen bu insanlar, nesiller boyu köle olarak zorla çalıştırıldı."** (*4)

Ancak burada köleci toplumun en karakteristik örnekleri *Roma ve antik Yunan*'da görülür. Birçok ülkede sonraki yüzyıllarda da görülen *köle, cariye, kul* gibi adlarla varlığını sürdüren kölelik bazı toplumlarda hâkim üretim biçimi olmamıştır. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu'nda da vardı cariyelik, kulluk, kölelik kurumu. Köle ticareti de vardı. Kemal Tahir'in Devlet Ana adlı eserinde **"kurtulmalığı"**nı toplamak için Osmanlı'nın kuruluş döneminde gezen bir esirden bahsedilir. **"Kurtulmalığı"**ına ek olarak soy bir hayvan (savaş atı) temin etmek için Osman Bey'e başvurmaktadır. Daha sonraları köle ticaretinin yasaklanması Sultan Abdülmecid tarafından 1847 yılında vuku bulmuş, köle pazarları kaldırılmıştır. Ama kölelik hiçbir zaman hâkim üretim tarzı durumuna gelmemiş, mevzi olarak kalmıştır. Köleci toplumda köle, bir metadır; köle sahibinin malıdır. Köle sahibi, köle üzerinde her türlü tasarrufa sahiptir, öldürme dâhil...

(*3) Dr. Doğu Perinçek, Age, s. 29

(*4) Aydınlık, <https://www.aydinlik.com.tr/haber/80-milyon-cocuk-modern-kole-353578>

2 ARALIK, “ULUSLARARASI KÖLELİĞİN KALDIRILMASI

GÜNÜ” OLMASINA RAĞMEN BUGÜN DÜNYADA 50 MİLYON MODERN KÖLE VARDIR

Bugün çağdaş dünyada bütün ülkelerde klasik anlamda kölelik yasaklanmış durumdadır. Bu gerçeğe ve Birleşmiş Milletler (BM’nin) 2 Aralık tarihini *“Uluslararası Köleliğin Kaldırılması Günü”* ilan etmesine rağmen dünya çapında 50 milyon *“modern köle”*nin olduğu belirtiliyor. Ayrıca dünya çapında kölelik şartlarında çalıştırılan 80 milyon çocuk işçi bulunduğu saptanıyor. (*5) İnsanoğlunun, tarih boyunca ticaret, para ve rant için hemcinsini köle olarak kullanmasının bir türlü önüne geçilemediği de başka bir somut gerçektir.

TÜRKLER, İLKELE KOMÜNAL TOPLUMDAN

MEDENİYETE VE DEVLETE BEYLERİN ÖNDERLİĞİNDE SİÇRAMIŞTIR

Bu tarihsel verilerin ışığında kendi tarihimize bakacak olursak, ilkel toplumdan çıkış şartlarında devlete ve medeniyete sıçrayan Türkler, bu tarihi devrimi beylerin (aristokrasinin) önderliğinde yaptığı saptanır.

Çeşitli gezginlerin, Orhun Yazıtları’ndan ve bazı bilim insanlarının araştırmalarından öğreniyoruz ki, Orta Asya’da ilkel kabile toplumunun, kendi hayatını idame ettirecek miktardan fazla üretim yapmaya başlamasıyla ve artık ürüne kabile şeflerinin ve ileri gelenlerinin el koymaya başlamasıyla birlikte kabile (kan=gens) bağlarının çözülmesi birbirine paralel ilerlemiştir. Artık bu gelişmeden sonra boylar (kabileler= gentilece) arasında birliğin harcı ya da bağı artık kan bağı değil, siyasi bağlılıktır. Boylar harmanlanmaya, birbirine karışmaya, belli bir beye (aristokrata) bağlı siyasi örgütlenmeler oluşmaya başlamıştır. *“Farklı boyların beyleri bir araya gelerek bir aristokrasi oluştururken, farklı kabilelerin üyesi olanlar da beylere bağlı olan topluma, yani boduna dönüşür.”* (*6) Orta Asya toplumlarında anılan bu devletleşme ve medenileşme süreci, (yani toplumun *“ak bodun”* (hâkim olanlar ve yönetenler) ile *“kara bodun”*a (tabi olanlara ve yönetilenlere) ayrıştığı süreç, İsa’nın doğumundan 2 bin yıl önce başladığı ve kesintisiz İsa’nın doğumundan sonra 800-1000-hatta 1200 yıllarına kadar sürdüğü belirtilir. Bu süreç içinde hâkim toplumsal bir tarz olarak köle ticareti ve kölecilik bakımından tarihin hiçbir kaydı yoktur. Tarihçi Mesudi, Oğuz toplumundaki sınıfları *“el ali, el-evasıt, el-efasil (yani yukarı, orta ve sefiller)”* şeklinde belirtmektedir. Mesudi’nin sınıflandırmasının, Orhun Yazıtları ve Uyurca Oğuz Kağan Destanı’nda çok sık tekrarlanan *“bey”, “el” ve “kün (gün)”* şeklindeki tasnife aynen uymakta olduğu belirtilir. (*7)

Orta Asya Türk toplumlarında köleciliğin olup olmadığı tartışmasında, Orta Asya Türk toplumundaki (Oğuzlarda) Arap Tarihçi Mesudi’nin belirttiği *“el ali, el-evasıt, el-efasil /yukarı, orta ve sefiller”* sınıflandırmasına denk düşen Orhun Yazıtları’ndaki *“bey, el ve kün (gün)”* sınıflandırmasında bulunan *“kün/ gün (cariye)”* yanıltıcı olmamalıdır.

Oğuz Kağan Destanı’ndaki toplumsal sınıflar, ortak boy mülklerini de kontrolünü elinde bulunduran ve şahsi mülkleri olarak çok büyük hayvan sürülerine malik soylular sınıfı (aristokrasi), yani beyler, feodal Batı toplumlarındaki serfin benzeri olan, beye tabi, ona *“işini gücünü veren”* halk ve beylere hizmet eden kadın ve erkek uşaklar *“Kuul”* ve *“Kün (Gün)”* dür. (*8) Başta tarihçi Gumilev olmak üzere (*9) bazı tarihçileri yanıltan işte bu iki sözcüktür. *“Kuul”* ve *“Kün”*, Orhun Yazıtları’nda birlikte kullanılmaktadır. *“Kün”* ve *“kul”*, cariye ve kul anlamına gelmektedir. Yazıtlar, savaşlarda yenik düşen bodunların halkının kün ve kul yapıldığı betimlenmektedir.

Kaynaklar:

(*5) Aydınlik, Age.

(*6) Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Dr. Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları, 1. Basım 2012, s.54

(*7) Mesudi, age, s. 30/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 1. Basım 2012, s.59

“Az kağanı ölti. Bodunu kün kuul boltı.” (Az kağanı öldü. Bodunu cariyeye ve kul oldu.) (*10)

“Beglik un oğlun kuul boltı. Eşilik kız oğlun kün boltı.” (Bey olacak erkek evladın kul oldu. Hanım olacak kız evladın cariyeye oldu.) (*11)

Aslında Oğuz Kağan Destanı ve Orhun Yazıtları, Türklerdeki binlerce yıl devam eden devletleşme ve medeniyet yaratma sürecinin hikâyesidir.

Bu destanda **“kuul”** ve **“kün”** sözcüklerini, antik Roma ya da Yunan’daki köle ile karıştırmak çok büyük bir yanılgıdır. Orhun Yazıtları’ndaki **“kuul”** ve **“kün”**, beylere hizmet eden, hizmetçi, erkek ve kadın uşaklardır. Erkek ve kadın kullardır. **“Kuul”** ve **“kün”** ile bey arasındaki sınıfsal ilişki, antik Roma ya da Yunan’daki efendi-köle ilişkisiyle aynı anlam ve özü taşımamaktadır. Köle ve kul kavramları, aynı sınıfsal içerikle kullanılamaz. (*12)

Burada Dr. Perinçek, kul ile köle kavramlarının birbirine denk olmamasını, Göktürk ekonomisinde meta üretiminin (parayla değişimin) gelişmemesine bağlamaktadır. Talat Tekin’in, kuul ve kün kavramlarını **“kul”**, **“köle”** şeklinde çevirdiğini, Orhun Yazıtları’ndaki **“kuul”** ve **“kün”** sözcüklerinin, köle değil, erkek ve kadın uşaklar (kullar) anlamına geldiğini, **“meta üretimi gelişmediği için, Orta Asya’da eski Yunan ve Roma’daki efendi-köle ilişkisinden söz edilemeyeceği”ni**, **“köle ve kul kavramını aynı düzlemde kullanmamak gerektiği”ni** belirtmektedir. (*13)

Ancak 7 yıl önce yazmış olduğu Orta Asya Uygarlığı adlı eşsiz eserindeyse, bu kez Gumiliev’in, **“Göktürk kağanlığının hâkim olduğu toprakların olağanüstü büyüklüğünü, güçlü bir toplumsal sistemin varlığı”yla** açıkladığını, **“Türklerin böyle bir sistemi kurmayı başardıkları”ni** ve **“ona el (il) adını verdikleri”ni** (*14) açıkladığını belirterek, **“Bu büyük tarihçi”nin**, **“Göktürklerin bozkırda belli bir barış ve düzen kurmada gösterdikleri başarıya dikkat çekerek, 8. yüzyılda devlet düzenine geçtiklerini kabul ettiği”ni**, (*15) **“Göktürk parasının bulunmasıyla birlikte bu görüş”ün** **“doğrulanmış bulunduğu”nun** altını çizdikten sonra şu ifadelerle yer verir: **“Biz daha önce Göktürk kağanlarının kendi adlarına madeni para kesmediklerinden hareketle, Göktürklerde para ile değişimin, yani meta ekonomisinin yeterince gelişmediği yargısını paylaşıyorduk. Bu nedenle Göktürk konfederasyonunu, devlete geçiş sürecinde önemli bir basamak olarak görüyorduk. Ancak bir sonraki bölümde inceleyeceğimiz üzere, son yıllarda Göktürk madeni paralarının bulunmasından sonra artık bu görüş eskimiştir. (*16) Göktürk kağanlığının kuruluşu, kabile konfederasyonundan devlete ve dolayısıyla uygarlığa geçiş anlamında bir devrimdir.”** (*17)

Türklerin Orta Asya’da ilkel komünal sistemden, köleci toplumu atlayarak, toplumsal sistemde köle-efendi ilişkilerine girmeyerek doğrudan feodaliteye sıçradıklarını olağanüstü bir özellik olarak vurguladık. Ancak şimdi bu özelliği pekiştiren bir özellik daha ortaya çıktı. Antik Roma ve Yunan köleci medeniyetlerinin görece çok gelişmiş bir meta ekonomisi temelinde yükseldiği düşünülürse,

Kaynaklar:

(*8) W. Bang-G.R. Rahmeti, Oğuz Kağan Destanı, İstanbul, 1936/ Akt. Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 1. Basım 2012, s.60

(*9) Lev Nikolayeviç Gumiliev, Eski Türkler, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İst. 2019, Çev. D. Ahsen Batur, s. 76

(*10) Talat Tekin, Orhun Yazıtları, Kültigin Doğu 20 (s. 28-29) / Akt. Age. S. 60

(*11) Age. S. 30-31/Akt. Age. S. 60

(*12) Talat tekın, Age. S. 60

(*13) Talat tekın, Age. S. 60

(*14) Gumiliev, Son ve Yeniden Başlangıç, çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2004, s. 265/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak yayınları, Birinci Basım, Nisan 2005, s. 17)

(*15) Gumiliev, Eski Türkler, Rusçadan çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, genişletilmiş 2. Basım, İstanbul 2002, s. 396/Akt. Age. S 17

(*16) Bu konuda geniş bilgi için, Bilim ve Ütopya Dergisinin ‘Tarihi altüst eden büyük keşif: Göktürk parasının bulundu’ başlıklı özel sayısını inceleyiniz. Özellikle Özbekistanlı bilim adamı Dr. Gaybulayla Bahtiyar’ın, Prof. Dr. Sergei Klyastorniy’in, Prof. Dr. Altay Amanjolov’un, Dr. Yavuz Daloğlu’nun, Prof. Dr. Takashi Osawa’nın ve Dr. Cengiz Alyılmaz’ın bu konudaki yazıları, Türkiye’nin bilim hayatında bilinmeyen bilgileri içermektedir. Bkz. Bilim ve Ütopya, sayı. 128. Şubat 2005

(*17) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak yayınları, Birinci Basım, Nisan 2005, s. 17-18

Türklerin (Göktürklerin) meta ekonomisi zemininde devlete, dolayısıyla medeniyete sıçradıkları, buna rağmen toplumda efendi-köle ilişkilerine meydan vermedikleri gerçeği, bizce Türklerin antik Roma ve Yunanlar gibi köleci bir halk olmama hasletlerini bir kat daha önemli hale getirir. Bu da bizim bir başka tarihi mirasımızdır.

Türk adının tarihselliği ve etimolojisi

Türk, tarihin sahnesine devrimlerle çıktı

Türk adının nereden geldiği, tarih sahnesine ne zaman, hangi şartlarda, hangi ortamda ve nasıl çıktığı hurafelerden ve uydurmalardan arınarak bilimsel bir açıklamaya son zamanlarda kavuşmuştur.

Genellikle Türk adı hamaset ruhuyla ele alınmış, Batılıların **“Türk gibi kuvvetli”** sözleri çok hoşumuza gitmiştir. **“Kuvvetli Türk”** kavramı Uygurlarla birlikte kullanılmaya başlandı.

Ancak Türk adının bilimselliği ve tarihselliği üzerine kafa yoranlar hep son dönemin bilim insanlarıdır. Türk adı hangi dönemde ve hangi dinamikler sonucu tarih sahnesine çıkmıştır?

Türk sözcüğünün etimolojik (kökenbilimsel) gelişimi hangi süreçleri izlemiştir?

Türk adının etnik ve siyasi içeriği nasıl gelişmiştir?

Sözcük üzerinde bu ve bunun gibi sorular, tarihsel süreç içinde incelendiğinde çok şaşırtıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Zaten tarih dışına çıkıldığında ya saçma sapan iddialar ya da hamaset ortaya çıkmaktadır.

Bugünkü tarihsel bilgi ve bulgular ışığında Türklerin tarihi, en fazla MÖ 4.-5. bin yıllara, yani günümüzden 6-7 bin yıl öncesine, İskitler /Sakalar’a kadar götürülebilmektedir. Kuşkusuz bu tarihlerden önce de Türkçe konuşan halklar vardı. Bu nedenle bu durumu karşılamak için **“Öntürk”** kavramı bulunmuştur.

Öte yandan uzun yıllar Avrupa odaklı tarih anlayışının bize dayattığı Türk tarihi üzerine hurafeler ve uydurmaların etkisiyle, tarihten Türk’ü çıkarsanız neredeyse tarih diye bir şeyin kalmayacağı gerçeğine ulaşmamızın önüne geçmiştir. Gerçekten de tarihin zaman tüneline yüzlerce, binlerce geriye gidildikçe bugünkü milletler birer birer ortadan kaybolmakta, sona sadece Türk kavmi kalmaktadır. Bu iddia boş bir etnik milliyetçi böbürlenme, şoven bir şişirme değildir. Tarihsel hakikatin ta kendisidir. İsveçliler, Almanlar vs. Avrupa halkları Türk kökenlerinden bahseder olmuşlardır. (*1)

DEVİRİMLER TÜRK’Ü DOĞURDU

Bir kere şunu hemen ortaya koymak gerekir. Tarihin bütün dönemlerinde Türk adı ve sözcüğü yoktu. Türkçe konuşan halkların tamamı Türk ismiyle anılmıyor; kendi etnik isimleriyle tarihe geçmişlerdir, Hunlar, İskitler, Oğuzlar vb. gibi. Türk adı tarih sahnesine devrimlerle çıkmış; ilkinde Göktürkler döneminde **devletleşme ve medenileşme devrimine** denk düşmüş, ikincisinde Milli Kurtuluş Savaşı’mızda Kemalist Devrim’le, Cumhuriyetle bir milletin adı olarak sahne almıştır. (*2)

Bu siyasal tezi, Dr. Perinçek ortaya koydu. Şimdi daha ilerde tekrar geriye dönmek üzere, ilk önce Türk sözcüğünün tarihsel gelişim sürecini, kökenbilimsel gelişimini inceleyelim.

Türk adı ilk defa Göktürkler ile tarihin gündemine düştü. Orhun Yazıtları’nda Türk sözcüğü birçok yerde **“Türük/Törük”** olarak geçmektedir. Bu sözcükler **“Törelî”** anlamına gelmektedir. Thomsen, (*3) Ziya Gökalp (*4) ve Dr. Perinçek de aynı görüşü paylaşmaktadırlar. Türük/ Törük sözcükleri, aynı metinlerde iki yerde Türk olarak geçmektedir.

Törü sözcüğü, **“görenek”, “adet”** anlamına gelir. (*5) Ancak ilkel komünal toplumda görenek anlamındaki **Törü/Töre**, ilerleyen devletleşme ve medenileşme aşamasında **hukuk** sözcüğüne dönüşmekte, **Türk** sözcüğü de tarihin gündemine düşmektedir. Thomsen ise bu sözcüğü, doğru bir

KAYNAKLAR:

(*1) Viking Tanrısı Odin Türk’tür1/ Fatih Özcan, <https://www.burduryenigun.com/e-gazete/pages/14102022.pdf>

(*2) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Birinci Basım, Nisan 2005, s. 25-26

(*3) Thomsen, Çözülmüş Orhun Yazıtları, çev. Vedat Köse, AKDİTK Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1993, s. 104-105/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya uygarlığı, Birinci Basım, Nisan 2005, s. 24

(*4) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya uygarlığı, Birinci Basım, Nisan 2005, s. 24

(*5) Divanü Lügat-it, III, Kaşgarlı Mahmut, s. 221/ Akt. Age. S. 24

şekilde *töre* ve *hukuk* anlamlarına ek olarak *kurumlaşma* olarak çevirmektedir. Hukuk anlamı kazanılırken *ordu* örgütlenmesi de sahneye çıkar. Bilim insanları son zamanlarda bu görüş üzerinde daha çok hemfikir olmaya başlamıştır. (*6)

TÜRK ADINDAKİ SİYASAL VE DEVRİMSEL BAĞ

Türk kavramı, Orta Asya’da kavimlerin toplumsal gelişim yatağının devlet ve medeniyet kurma aşamasında, Göktürkler ile birlikte ortaya çıkmıştır. Göktürkler’den önce de Türkçe konuşan halklar vardı. Ama Türk diye anılmıyorlardı. *İskit/ Saka, Hun, Kırgız, On Oklar, Dokuz Oğuzlar, Altı Oğuzlar* vs. boy adlarıyla, etnos kimlikleriyle anılıyorlardı. Devletleşme ve medenileşme sürecinde bütün bu kavimler Türk adıyla anılmaya başlandı. ***Devleşme ve medenileşme devrimi, Türk kavramını doğurdu. “Türk, başlangıçta bir sülale ya da boylar grubunun adyken, bir feodal toplumun, siyasi bir topluluğun, hukuka bağlı, devlet kurmuş bir kavmin adı olmuştur (...) Sözcüğün kökenbilimsel kaynağından daha önemli olan bu tarihsel gerçekliktir. Türk adının 1.500 yıl öncesinden gelen böyle devrimsel ve siyasi bir anlam taşıması, bugün için çok önemli bir mirastır. Çünkü milleti oluşturan etken, ırk değil, siyasi bağdır ve kültürdür.”*** (*7)

Bu siyasi bağ ya da ilişkinin çok derinlikli bir anlamı vardır. Atatürk de milleti tanımlarken tarihten gelen bu mirası dikkate alarak sonuca varmıştır.

TARİHİ MİRAS

Türk adının tarih sahnesine ilk çıkışının, Türklerin toplumsal gelişim yatağında ilkel toplumdan devletleşme ve medenileşme aşamasına sıçramasına denk düştü. Devlet kuran *Göktürk* hakanlarına verilen *Törük/ Türük (Türk-Göktürk)* adı, zamanla devlet çatısı altındaki Türkçe konuşun konuşmasının bütün kavimlere verilmeye başlandı. Göktürkler, tarihte bilinen ilk Türk adlı devlettir. Burada Türk adı, bir etnos adı ya da etnik bir anlamdan çok siyasi bir bağlanma olarak ya da siyasi bağ olarak ortaya çıkması bizim için müthiş bir tarihi mirastır.

2.000 yıllık yazılı tarihimizde Türk adı ikinci defa tarih sahnesine, 200 yıldır devam edegelen milli demokratik devrimimizin geçen yüzyılın ilk çeyreğinde Cumhuriyetle taçlanan Kemalist Devrim’le çıktı. Türk adı burada da bir *etnos*’tan ziyade siyasi bir bağ ifade eder. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuyla birlikte bu tarihi miras öne çıkmış, siyasi içerikle yeniden gündeme gelmiştir.

“TÜRKİYE CUMHURİYETİ’Nİ KURAN TÜRKİYE HALKI”

Tarih sahnesine ilk çıkışın hikâyesini Orhun Anıtları’nda izleyebildiğimiz siyasi içerikli Türk kavramının ikinci ortaya çıkışını Atatürk’ün Medeni Bilgiler kitabından izlenebilmektedir. Mustafa Kemal Atatürk, kendi el yazısıyla yazdığı bu tanım okullarda Yurttaşlık Bilgisi derslerinde okutulan Medeni Bilgiler kitabında Türk milletini ***“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkı”*** diye tanımlamıştır.

Kimi tarihçiler Orhun Kitabeleri’ndeki *Türk bodunu* kavramındaki *bodun* sözcüğünü *millet* olarak çevirmekle milletin tarihselliğini unutmuşlar, büyük bir yanılgı içine düşmüşlerdir. Çünkü millet tarihsel bir kategori olarak Fransız ihtilaliyle zirvesine ulaşan burjuva devrimlerinin bir ürünüdür.

Bizde de Türk milleti ilk defa devrimle, Cumhuriyet Devrimi’yle oluşmuştur ve oluşumu, siyasi bağ olarak Cumhuriyetin kuruluşuna bağlanmıştır.

Yukarıdaki Atatürk’ün Türk milleti tanımının esası, ***“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir”*** şeklindedir. Bu tanımdaki üç unsur, *Türkiye, Türkiye halkı* ve *Cumhuriyet Devrimi* dikkat çekicidir. Atatürk’ün bu millet tanımı, Cumhuriyet Halk Partisi’nin 1931 Programına da girmiştir.

KAYNAKLAR:

(*6) Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Ogur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kayak Yayınları, Birinci Basım, Kasım 2012, s. 100-101

(*7) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Birinci Basım, Nisan 2005, s. 25

ATATÜRK'TE MİLLET İLE KAVİM KAVRAMLARI

“‘Türkiye Cumhuriyeti’ni kurma eylemi’ bir devrimdir. İşte bu Cumhuriyet kuruculuğu, milletin siyasal unsurudur (...) Atatürk, devrimle yaratılan millet tanımıyla, milletin oluşmasında siyasal bağın belirleyici olduğunu vurgulamıştır. 1926 yılında ‘Millet ve Milliyetler’ prensibi üzerine yazdığı notlarda, ‘millet’ kelimesi ile ‘kavim’ kelimesinin karıştırıldığını saptadıktan sonra (...) ‘Millet kelimesiyle siyasal kuruluş anlaşılır. Kavim ‘people’ kelimesi ise her şeyden önce kök bağı ve ırkı hatırlatır.” (*8)

Kültür ve medeniyet yaratan bütün halklar, tarih boyunca saf bir etnos olarak kalamamışlardır. Mutlaka Fransızlar, Almanlar vs. gibi birçok kavmin özümlemesi, bir potada eritilmesi sonucu oluşmuştur. Türkler de Türk milleti de saf bir etnos değildir. Tarih boyunca, ta Orta Asya’dan günümüze kadar özümlemiş ve özümlemiştir. Bu nedenle Atatürk’ün yukarıda millet tanımındaki **“Türkiye halkı”** kavramını, bu konunun bilimselliğini anlamayan birçok kişi tarafından **“Türk halkı”** olarak değiştirmektedir. Oysa tarihçi Gumilev’in dediği gibi **“ırkçılık kadim Türklerin kültürüne yabancıydı.”** (*9)

Türk adı 6. Yüzyılın ortalarında ilk tarih sahnesine çıktığı şartlarda, Göktürk Kağanlığı birçok farklı etnos’tan kabileleri bünyesinde barındırıyordu. Ancak başlangıçta devletin kurucusu *Açına* soyunu ifade ediyordu. Hâkim unsur ile tabi bodunlar zamanla hepsi Türk adıyla anılmaya başlandı. Zamanla farklı kavimler Türkçenin içinde erimişler, Türkleşmişlerdi. Orta Asya’da Türkleşmeden devlet kurulamıyordu. Çünkü ünlü tarihi İpek Yolu Türklerin kontrolündeydi. Bütün güzergâh Türkçe konuşan halklarla iskâdı.

KAYNAKLAR:

(*8) Orta Asya Uygarlığı, Dr. Doğu Perinçek, Kaynak yayınları, 1. Basım Nisan 2002, s. 26

(*9) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İstanbul, 2019, Çev. D. Ahsen Batur, s. 209

İçinde merkezkaç kuvvetlerini de barındıran Türk Ülüş Sistemi

Göktürk devletinin bir imparatorluk olarak idari sistemine *ülüş nizamı* denir. Karadeniz kıyılarına kadar bütün Orta Asya bozkırları gibi olağanüstü boyutlarda bir coğrafyaya hükmetmenin yarattığı Türk idari sisteminin, içinde *merkezkaç dinamiklerini* de barındırdığı tarihi bir gerçektir.

Göktürk devletinde çok büyük servet birikti.

Bu servetin ihtişamını ve büyüklüğünü Menandros, Türk hanının Bizans elçilerini ağırlamasını anlattığı ifadelerde gözler önüne seriyor.

“Hanın otağı ipek kumaştandı (...) Otağ halılarıyla döşenmiş ve kuşanmıştı. Çeşitli görünüşlü heykelticiler vardı. Dizavul (İstemi Han) som altından yapılmış bir tahtta oturuyordu. Ortada altın tabaklar, maşrapalar ve sürahiler vardı (...) Dört altın tavusun tuttuğu bir som altın yatak bu çadırda bulunuyordu. Çadırın önündeki arabalarda, Türklerin yetilerinden çok değerliliklerini yansıtan som gümüşten ve ince işçilikli meydana getirilmiş sahanlar, heykeller ve leğenler görünüyordu (...) Burada Türk prensinin ihtişamı sergileniyordu.” (*1)

İpek, dönemin en kıymetli emtiasıdır. Altın, bütün zamanların servet kaynağıdır. Bu kadar büyük servetin sahibi, (son dönemin arkeolojik buluntusu) *para kesen* bir siyasi varlığa ilkel kabile denebilir mi? İmparatorluk sınırları içindeki bodunlara vergi koyan, itaat altına alınan ve ***“iş gücü verme”***ye zorlanan diğer halklara haraç tarheden bir siyasi varlık, -Avrupa odaklı tarih anlayışı sahibi tarihçiler istedikleri kadar ***“medenileşmemiş ilkel göçebe”*** desinler- devlettir.

Gumiliev’e, 6.-7. yüzyıllarda Türklerin dünyanın yarısına hükmeden zaferler kazanmalarını sağlayan etkenin, ***“...kurdukları ordu ve teşkil ettikleri idari sistem”***in ***“genel olarak göçebe dünyası seviyesinin üzerinde”*** olduğunu söyleyen ve ***“rahatlıkla söyleyebiliriz ki onlar övülmeye değer zaferlerdi”*** dedirten tarihi hakikat işte bu somut durumdur. İnşa edilen toplumsal sistem, olağanüstü genişlikteki – ***“dünyanın yarısının hâkimi haline gelmelerini”***– sağladı. (*2)

Gumiliev’in bile ***“kabile”*** diye diye ***“göçebe dünyası seviyesinin üzerinde”*** olarak tarif ettiği o idari sistem ve ordu, gerçek bir devlettir. ***“Kabileler”*** ise aslında eski ***“kan bağı/gens”*** özelliklerini yitirmiş, çeşitli boyların bir beye bağlılığını ifade eden bodun ya da bodun birlikleri durumundaydı. Gentilice bağlar yerini siyasi bağa, bir bey ya da soyluya bağlılığa dönüşmüştü. İskit/Sakalar’dan beri 1.500-1.600 yıldır süren bu süreç artık orduyu, devleti, parayı, bilimi, dini, ideolojiyi içeren bir medeniyete dönüşmüştü. Macar tarihçisi Ligeti’nin saptadığı gibi, Göktürkler’de, devlet hiyerarşisini ifade eden, *yabgu, şad, tigin, tarhan, tudun, ilteber, erkin* gibi 28 rütbe bulunmaktadır. Bu kadar çeşitli rütbenin varlığı paranın da bulunduğu anlamına gelir. Nitekim son dönemde Göktürk akçeleri de hafriyatlarda bulundu. (*3)

Göktürk devletini 6.-7. yüzyılların en güçlü devletleriyle boy ölçüşecek duruma getiren, ***“hakanlığı bir yüzyıldan fazla ayakta tutan”*** sistem *ülüş (uluş)* sistemiydi. Sistemin kuruluşu 550-560’larda on yıl içinde olup bitmişti. ***“Türk devleti, uzun mızraklar ve keskin kılıçlarla kurulmuştu.”*** Kısacası her yerde her dönemde cereyan eden askerî harekâtlarla, yani silahla inşa edilmişti. ***“On yıl zarfında (550-560) Türkler Sarı Deniz’den Volga’ya kadar bütün göçebe kabileleri kendilerine itaat ettirdiler ve sonraki yirmi yıl boyunca da yayılmayı sürdürdüler. Bu çok geniş toprakları fethetmekle iş bitmiyordu ve asıl mesele onu elde tutabilmektir. Türkler çok hızlı yayılırken yeni tebaalarının sempatisini***

KAYNAKLAR:

(*1) Menandr/ Menandros, s.378, 379/ Akt. Eski Türkler, Lev Nikolayeviç Gumilev, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İstanbul, 2019, Çev. D. Ahsen Batur, s. 79

(*2) Eski Türkler, Lev Nikolayeviç Gumilev, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İstanbul, 2019, Çev. D. Ahsen Batur, s. 79

(*3) Ligeti, Bilinmeyen İç Asya, 2. Basım, Macarcadan çev. Sadrettin Karatay, Ankara, 1986, s. 200/Akt. Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak yayınları, 1. Basım Nisan 2002, s. 48

kazanamadılar ve her dakika bir isyan çıktı. Bu isyanlar Açına ordası tarihten silininceye kadar da hiç bitmedi.” (*4)

Göktürk devletinin en büyük problemi, on parmağının altında on pire zaptetme ve hangi parmağı kaldırırsa pirenin zıplayıp gitme riski altında bulunma durumuydu. Bundan dolayı baş sorun, *eyaletlerdeki (ülüşlerdeki) ayrılıkçı hareketlerin bastırılmasıydı*. Mukan Han’ın en büyük problemi buydu. İtaat altına alınmış, **“iş gücü verme”**ye sokulmuş bir bodun ya da boy **“ancak başında kurt başlı tuğlarla donanmış zırhlı süvariler bulunduğu sürece mevcut düzene itaat ederdi.”** Ayrılıkçı hareket ya da isyanları ancak askeri kuvveti bulunan bir vali ya da eyalet yöneticisi bastırabilirdi. Buna karşılık merkezden uzaklarda bulunan bir eyalette elinin altında hatırı sayılı boyutta bir askeri kuvvet bulunduran bir yönetici ise hakana nasıl sadık kalacaktı? Kritik sorun bu noktadaydı. Eyalet yöneticisini yakın akrabalar arasından seçip göndermek de yeterli çözüm üretmiyordu. Çünkü onlar arasında da sürtüşmeler eksik olmuyordu. Bu nedenlerden dolayı tek çözüm olarak *ülüş sisteminde çare buldu* Göktürk hakanları. **“Genel valinin iyi niyet ve şahsi karakteri onun tahta sadakatinin garantisi değildi. O halde onu merkezi yönetime sadık kalacak menfaatdar haline getirmeliydi. İşte bu yüzden *ülüş sistemi taht tevarüsünde (devrinde/FÖ) malum bir nöbet esası üzerine kurulmuştu. Mukan-han’ın yasasına göre, tahtın varisi hanın oğlu değil, ailedeki ekber evladın bir küçüğü ve/veya küçük amcanın ekber yeğeniydi. Tahtın tevarüsünü bekleyen ve hanla aynı kandan gelen diğer prensler ise *ülüş sisteminde görev alırlar.*” (*5)***

Gumilev, Türk devletinin (Göktürk Hakanlığı’nın) 558 yılında dört temel prensliğe bölündüğünü ve bunun 576 yılında sekize çıkarıldığını, ancak bunları, **“her birinde genelkurmaylığa (Başbuğa) bağlı kumandanlık ve onun emrinde de muayyen bir askeri güc”**ün bulunmasına işaret ederek, **“Batı Avrupa’daki feodallara benzetme”**nin **“insafsızlık olacağı”**nı belirtmektedir. (*6) Kısacası Gumilev, 2-3.000 yıllık bir devletleşme ve medenileşme süreci sonunda insanlığın toplumsal gelişim yatağındaki üretim tarzları zincirinde bulunan ve en bariz şeklini eski Yunan ve Roma’da gördüğümüz kölecilik aşamasını atlayarak doğrudan bir üst tarza sıçramasını kabul etmemektedir. Türk devleti eğer feodal değilse kölecilik bir süreç yaşamaktadır. Gumilev birkaç yerde de Türklerin köle ticaretini gördüklerinden bahsetmektedir.

Oysa **“Orta Asya’nın uygarlaşma tarihi, özel mülkiyetin gelişmesi ve zenginleşme temelinde, kanbağının çözülmesi ve siyaset bağına dayanan örgütlenmelerin (konfederasyonlar ve giderek devletler) kurulması tarihidir.” (*7)**

İnsanlığın toplumsal örgütlenme yatağındaki zincire göre, insanlığın toplum halinde yaşamaya başlamasıyla birlikte en uzun toplumsal örgütlenmesi olan ilkel kabile toplumundan çıkışıyla birlikte içine girdiği toplum biçimi ya kölecilik ya da feodal toplumdur. Tarihçi Gumilev, Türk devletini, **“Batı Avrupa’daki feodallara benzetme”**nin **“insafsızlık olacağı”**nı belirtmesine rağmen bizim görüşümüz tam tersinedir. Türkler, tarihlerinde kölecilik toplumu tarzını görmeden doğrudan feodal topluma sıçramış ender halklardan biridir.

40 yıldır Türk tarihini araştıran ve yazan Dr. Perinçek’e göre, medeniyete ve devlet inşa etmeye doğru Türk dalgaları, MÖ 1’inci ve 2’inci bin yıllardan İsa doğduktan sonra 1’inci bin yıllarına kadar (bu tarih artık daha önce Karahanlılar düşünülerek söylenmişti. Bugün elde edilen bulgu ve bilgiler sonucu Göktürklerin bir devlet olduğu kanıtlanmış olduğundan beş yüzyıl geriye çekilmiş durumdadır.)

KAYNAKLAR:

(*4) Gumiliev, Age. S. 80

(*5) Age. S. 80

(*6) Eski Türkler, Lev Nikolayevič Gumilev, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İstanbul, 2019, Çev. D. Ahsen Batur, s. 80

(*7) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak yayınları, 1. Basım Nisan 2002, s. 34

birbirini izleyerek peş peşe geldi. ***“Orta Asya’da açılan kurganlardan, kabileler içinde daha M.Ö. 8. yüzyılda derin bir sosyal farklılaşma saptanmaktadır. Hun çağında sulama kanallarına, saban demirine, tahıl toplamak için çukurlara rastlıyoruz. Göktürk Yazıtlarında, ‘Kültigin’in altını, gümüşü, hazinesi, serveti, dört binlik at sürüsü vardı’ deniyor. İbni Fadlan’ın aktardığı üzere Oğuz içinde yüz bin koyun ve on bin ata sahip beyler bulunuyordu. Arap tarihçisi Mesudi, yerleşik hayata geçen Oğuzlardan söz etmektedir. İdrisi ise, ‘Oğuzların şehirleri çoktur’ diyor (...) Sınıf farklılaşması belirginleşmiş ve feodal ilişkiler filiz vermişti.”*** (*8)

Ülüş sistemine devam edelim.

Gumilev ülüş sisteminin ***“çok karmaşık ve girift”*** olduğunun altını çizmektedir. Ancak sistemin iktidar değişim yasasının ilk elde ***“kurucu bir rol oynadığı”***nı, ***“ayrıca iki defa devlet yönetiminde kritik anların yaşanmasına yol açabilecek çocuk yaştaki veliahtların tahta geçmelerini önlemiş olduğu”***nu vurgulamaktadır. Bundan dolayı da ***“iktidar daima kabiliyetli kişilerin elinde kalmıştır. Ülüşlerin başında bulunan prensler er veya geç yönetim başına gelecekleri ümidiyle disiplini bozmamış, karşı harekete geçmemişler, böylece de devlet dört bir yana gelişebilmiştir.”*** (*9)

Kaynaklar:

(*8) Dr. Doğu Perinçek, Osmanlı’dan Bugüne Toplum ve Devlet, 2. Baskı, Kaynak Yayınları, s. 26-27

(*9) Gumilev, Age. S. 81

Orta Asya’da medenileşmenin motoru olan çelişme

Orta Asya’da toplumların toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmesindeki devletleşme ve medenileşme ile kabile konfederasyonu oranları konusundaki tartışmalarda Perinçek’in dediği gibi, taraflar her iki yan için de –yani kabile yaşantısı için de devlet ve medeniyet için de- kanıt bulmakta zorluk çekmezler. Bundan dolayı Oryantalistler ve Avrupa merkezci tarihçiler Orta Asya coğrafyasındaki kabile ekonomisinin yaygınlığına işaret ederek **“Türkler Orta Asya’da henüz ilkel kabile toplumu aşamasındaydı”** görüşünü ileri sürmüşlerdir. Ancak toplumbilimsel tahlil yapan bilim insanları ve tarihçiler, toplumsal gelişme sürecini kuyumcu terazisine koyarak ne kadar kabile ne kadar devlet diye tartışmaya girmezler. Toplumsal gelişmenin temel gidişatını saptayarak **“kent-bozkır diyalektiği”**ni ortaya koyarlar.

KENT-BOZKIR DİYALEKTİĞİ

İç Asya’da siyasal örgütlenmeler, kentlerle çevresindeki göçebe ekonomisi mahşerinin beraberce varolduğu Orta Asya coğrafyasında vuku bulmuştur. Bu ortamda Avrupa merkezci tarihçiler, İç Asya’daki çoban ekonomisi mahşerine bakarak, devletin oluşması için henüz toplumsal ekonomik zeminin oluşmadığı sonucuna vardılar; ya da işlerine öyle geldi. Orta Asya Türklerinin medeni olmadığı, ilkel göçebe aşamasında olduğu iddiasıyla ortaya çıktılar. Toplumsal dinamizmden mahrumdular. Bizim tembel tarihçilerimizin birçoğu da onları kopya ederek peşlerine düştüler. Öte yandan ticaret yolları boyunca mısır patlağı gibi patlamış kentlere bakarak da artık devletin kurulmasının tamamlandığını ileri sürmek de mümkündür. Bunun gibi **“Orta Asya’nın kenarlarındaki kabile toplumuna ait büyüçülüğe (Şamanizme) işaret ederek, Orta Asya toplumlarının henüz kabile aşamasında kaldığını iddia edenler de vardır. Hatta Şamanizm ile Göktanrı inancı arasındaki, bambaşka toplumların varlığına işaret eden büyük tarihsel farkı görmeyen tarihçiler bile vardır.”**

(*1)

ORTAY ASYA’DAKİ TOPLUMSAL-SİYASAL GELİŞMENİN TEMELİNDEKİ ÇELİŞME

Orta Asya’da o dönemde ırmak boyları ve İpek Yolu güzergâhındaki şehirler ticareti, para ekonomisini ve Göktanrı dinini (Tengriciliği) temsil ediyorlardı. Orta Asya bozkırları ise kapalı ekonomi, göçebe hayvancılık (çoban halklar) ve Şamanizm (büyüçülük) alanlarıydı. Bu iki farklı toplum biçimi farklı çağları temsil etmekle beraber yanyana ve çatışma halinde yaşıyorlardı. **“Bir bakıma bu beraberlik, Orta Asya’daki gelişmenin temelindeki çelişmeyi oluşturur.”** (*2)

HÂKİM OLMANIN YOLU KENTLERE HÜKMETMEKTEN GEÇTİĞİ GERÇEĞİ

İç Asya’daki bozkırlarda yaşayan atlı çoban kitleleri ırmak boylarındaki, göl kenarlarındaki ve ticaret yolları üzerinde kurulmuş bulunan medeniyet vahalarına, kentlere yağma ve talan akınları düzenleyerek o yerlere hâkim oldular. Bu akınlar Çin’e Çin Seddi’ni inşa ettirmiştir. Ancak Çin hiçbir zaman kendini güvende hissetmemiştir. Öyle ki, bu akınlar sonucu, Çin’de 1000 yıla yakın yaşayabilen Türk hanedanı (Çu hanedanı) hâkimiyet kurmuştur. Bu bir tarihi olgudur ve buradan da anlaşılıyor ki, hâkimiyet kurmanın yolu, **“kentlere hükmetmekten geçmekte”**dir. (*3)

Demir, tarihsel süreç içinde medeniyet unsurudur. İnsanlık, maden devrinde demir işlemeciliğini başarak medeniyete adım attı. Metalürji (demir işletmeciliği) ve atlı çobanlık elele yürüdü. Henüz Türk olarak tarih sahnesinde olmamakla birlikte, Öntürk atalarımız *İskit/Sakalar*, MÖ 4. bin yıllarda vahşi at sürülerini evcilleştirmeye başlayan; eyer, koşum takımları ve üzengiye bularak çevredeki bodunlar üzerinde hâkimiyet kuran insanlığın ilk medeni halkıdır. Atlı çoban halklar (o dönemde genellikle de Türkçe konuşan halklar) metalürjiyle birlikte insanlığa örnek oldular.

KAYNAKLAR:

(*1) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Birinci basım, Nisan 2005, Kaynak yayınları, s.49

(*2) Dr. Doğu Perinçek, Age, s. 49

(*3) Dr. Doğu Perinçek, Age. S.49

Türklerin Türk adıyla tarih sahnesine çıkışları metalürjideki (demir dökümcülüğündeki) yetkinleşmeleri sonucu vuku bulmuştur. Biçurin'e göre, Türklerin ataları olan ve efsanelere göre, Tanrı Dağları'na kaçarak bir mağaraya sığınan dişi kurdun Turfan kadınlarıyla evlenen çocuklarından türeyen *Açına boyu* (Asena, aşına), **"Ju-Janlar'a (Cücenler'e-FÖ) demir döker"** di. 546'da *Cücen Hanı Anahuan*, Türklerin asıl mesleğinin demir dökümcülüğü olduğunu belirtmek için, Türk hakani hakkında **"benim dökümcü kölem"** diye bahsediyordu. (*4)

Çok uzun bir tarihi dönem olan ilkel komünal aşamada kan bağına dayanan savaşçı göçebeler ilkel aletlerle avcılık ve toplayıcılık ekonomisiyle geçimlerini sağlarlardı. *Bilge Kağan* bu aşamayı **"av avlamak, kuş kuşlamak"** şeklinde tanımlamaktadır. Ötüken ormanlarının ve İç Asya bozkırlarının ilkel sınırsızlığı içinde ancak karınlarını doyurabilecek kadar ekonomik faaliyetleri vardı. Toplumu sınıflara ayıracak artık ürün mümkün eğildi.

Boylar arası (Kabileler arası) savaşçılıkları, kabileler arası bitmek bilmez yağma ve talan baskınlarından gelir. Bu süreç, **"askeri demokrasi"** aşamasıdır. Müthiş bir anarşi dönemidir. Kabileler durmadan birbirlerine baskınlar düzenlerler. Yağmalarlar bastıkları kabilenin varlıklarını, karılarını, kızlarını **"kul ve küün"**, kul ve cariye yapmak için alıp kaçırlar.

Ardından İç Asya'nın bozkırlarında en önce Öntürk atalarımız olan İskitler olmak üzere atı evcilleştirdiler. Kuzey Kafkaslar, Ural-İtil boyları, Hazar Denizi'nin kuzey kısımları, mevcut Kazakistan ve Türkmenistan coğrafyasının bol otlu bozkırlarının ilkel sınırsızlığı içinde vahşi atlar MÖ 4. bin yıllarında evcilleştirilmeye başlandı. Buna paralel olarak maden işleme zanaatını (metalürjiyi) öğrendiler. Altın işleme zanaatında oldukça ünlüydüler. Bu nedenle İskitler/Sakalar, **"bozkırın kuyumcuları"** olarak tarihe geçti. İlker kabile toplumunun en üst aşaması olan atlı çoban kültürü böylece tarih sahnesine çıktı.

Kabilelerde kan bağı ilişkileri çözülmeye başladı. Çünkü ekonomide bir üretim fazlası oluşuyordu. Bu fazlaya kabile şefleri ve beyler el koyuyordu. Bu sınıflaşma sürecinde gelişen ve öne fırlayan bazı kabileler (boylar), diğer boylara boyun eğdirdi ve devlete giden yolda kabile konfederasyonlarını kurdular. Çözülen kabile ilişkilerindeki kan bağının yerini belli bir beye bağlılık aldı. Bu süreci gene Bilge Kağan'ın ifadesiyle anlatırsak, **"ili tutup toplumu örgütleyip"** kağanlık haline gelerek şehirleri ele geçirdiler. Orhun Yazıtları'nda birçok şehrin fethedildiği anlatılır.

"İli tutup, toplumu örgütleyerek" kağanlık haline gelen kuzeyin bozkır halkları, güneye inerek Çin kentlerini de zaman zaman ele geçirdiler. Burada kendi hanedanlıklarını (*Çu Hanedanını*) kurdular. Kurdular ama kuzeyden gelen iyi örgütlenmiş savaşçı göçebeler, ele geçirdikleri kentlerce özümlemlendiler. Buna dikkat çekerek olayı anlatan ve göçebe Türkleri uyaran Bilge Kağan, **"Çin'e gitme, o seni yutar"** ifadeleriyle **"olağanüstü bir tarih teorisi"** kurmuştur. (*5)

Bu dönemde toplumun gelişmesini ve ilerlemesini sağlayan çelişme, *kent-bozkır çelişmesidir*. Bozkırın atlı çoban kavimleri, olağanüstü bir dinamizmle zenginliğin ve medeniyet kaynağı şehirlerin üzerine çullandı. Kentleri ele geçirdi. İleri düzeyde ancak devlet kurmada beceriksiz kentler ve su boylarındaki çiftçilerin zenginlikleriyle birleştiler. Toplumsal örgütlenmede dinamik özelliklerin ve maharetlerin sahibi atlı çoban halklar devletler kurdular.

Ancak **"Kentler fethedilse bile kendini fethedenleri fethetmektedir. Yukardan gelen örgütlü akınlar ile Çin uygarlığı arasındaki bu olay, kuzeyin, yani Orta Asya'nın kendi içinde de defalarca yaşanmıştır. Orta Asya'da Hunlardan beri kurulan örgütlenmeler de bozkırlardan kentlere doğru büyük uygarlaşma ataklarının ürünüydü. Bozkırdan gelen ve daha göçebe karakterdeki her yeni**

KAYNAKLAR:

(*4) Biçurin, Sobraniye, 1/221-Akt. Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Rusçadan çev. D. Ahsen Batur, 8. Bası, Selenge Yayınları, İst. 2019, s.91

(*5) Dr. Doğu Perinçek, Age, S. 51

dalga, Orta Asya'nın hâkimiyetini ele geçirirken, bir bakıma daha önce kurulmuş olan kabile konfederasyonu veya devlet örgütlenmesi tarafından fethediliyordu. Hunlar, Avarlar, Göktürkler, Uygurlar, Hazarlar, Kırgızlar, Sir-i Derya Oğuzları, Karahanlılar, Cengiz'in büyük Moğol İmparatorluğu vb. hepsi kendisinden önceki hâkim kabileler topluluğunu devirirken, aynı zamanda o topluluğun devlet ve toplum sistemine fethedilmiş ve o miras üzerine yükselmişlerdir." (*6)

KAYNAKLAR:

(*6) Dr. Doğu Perinçek, Age. S.50

Kadim Türklerin Doğu ile Batı arasında köprü kurmaları

Kadim Türkler, Hunlar, Göktürkler ve diğerleri, Gumilev'in dediği gibi, insanlık tarihi içinde çok geniş bir yer kaplamaktadır. Bu durumla çelişmeli olarak nüfusları ise çok azdı. Öte yandan Çin ve İran'la sınır komşusuydular. Toplumsal, siyasi ve ekonomik ilişkiler ve karşılıklı etkileşim içindeydiler. Bu nedenle onların iç işlerine müdahalelerinin önüne geçememişlerdir. Çin ihraç emtiasının yıllara göre değişiklikler göstermesi, örneğin o dönemin en önemli ve en kritik ihraç ürünü olan ipeğin arz ve talebindeki değişiklikler veya siyasi amaçlarla kullanılması, ayrıca İpek Yolu'nun üzerindeki İran'ın kervanları zaman zaman engelleme yoluna gitmesi belirleyici olmuştur. Türk ekonomisini derinden etkilemiş, toplumsal altüst oluşlara neden olmuştur. (*1)

İpek Yolu, İlkçağ ve Ortaçağ'da Doğu ile Batı'yı (Akdeniz ve Avrupa ile Çin'i) birbirine bağlayan bir ticaret/kervan yolu; Çin'den başlayarak Anadolu ve Akdeniz aracılığıyla Avrupa'ya kadar uzanan, binlerce yıldır bölgede yaşayan kültürlerin, dinlerin, ırkların da izlerini taşıyan ve olağanüstü bir tarihi ve kültürel zenginlik sunmasının yanında güzergâh üzerindeki ülkelerin tarihinde derin izler bırakan dünyaca ünlü bir etkileşim yoludur. Çinli gezgin Chang Chien (Çang Çiyen'in) MÖ 138'de çıktığı Orta Asya seyahatiyle başlatılan, ancak Tunç Çağı'na kadar ulaşan kadim bir ticaret güzergâhı olan İpek Yolu, sadece tüccarların değil, aynı zamanda doğudan batıya ve batıdan doğuya bilgilerin, orduların, fikirlerin, dinlerin ve kültürlerin de yolu olmuştur. (*2) Bu ticaret yolunun aracıları kadim Türklerdi. Tarihçi Gumilev, Akdeniz ve Avrupa kültürleriyle Uzak Doğu arasındaki ilişkiler uçsuz bucaksız stepler ve sıradağlar nedeniyle İsa'nın doğumuna kadar hatta MS ilk yüzyıllara kadar birbirlerinden haberdar olsalar da herhangi bir iletişim kuramadıklarını ileri sürüyor. Ancak 6'ncı yüzyıl **"metal üzeni ve denk takımları"**nın bulunmasından sonra kervanların bu kucaklaşmayı sağladığını belirtiyor. (*3) Atın evcilleştirilmesi dünyada ve insanlık tarihinde ilk defa olmak üzere MÖ 4. bin yıllarında Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlardan Uzakdoğu'da Mançurya'ya kadar olan uçsuz bucaksız coğrafyada Öntürk atalarımız İskitler/Sakalar'la başlamıştır. Göktürkler'den yüzyıllar, bin yıllar önce cereyan etmiş bir olay. Metal üzeni ve koşum takımları da o dönemlerden kalma medeniyet eserleridir. Çünkü İskitler/Sakalar aynı zamanda metalürji zanaatkârdırlar. Demir ve altın işçiliği o kadar ünlüdür ki, kendileri insanlık tarihinde **"bozkırın kuyumcuları"** mahlasını almışlardır. (*4) Akdeniz ve Avrupa ile Uzak Doğu kültürlerini kucaklaştıran İpek Yolu'nda, hâkim oldukları alan batıda Bizans, güneyde İran, Hindistan ve doğuda Çin sınırlarına kadar uzanan Türkler aracı rolündedirler. Türkler, Çin üzerindeki baskıları sonucu elde ettikleri haracı ipek olarak alıyorlardı. Bu ipek kumaş, 100 bin topa kadar çıkmaktaydı. Kendileri de Çinlilere at veriyorlardı. Çin için at, Türkler için ipek altın değerindeydi.

Tarihi İpek Yolu kervan ticareti, çok bol kazanç aracıydı. Doğu'nun ipek, baharat gibi Batı'da bulunmayan emtiası ile Batı'nın (örneğin İran'dan) son derece pahalı ve arzı çok az sürme, Babil halısı, (Suriye'den) değerli taşlar, Kızıl Deniz'den inci ve mercan, Suriye ve Mısır'dan kumaşlar, Anadolu'dan uyuşturucular getirilirdi. Bu güzergâhın en önemli ve kritik metası ipekti. İpek, çoğu zaman alışverişlerde **"döviz birimi"** olarak kullanılıyordu. **"Hatta savaşlarda askerlere ücret olarak ipek veriliyordu (...). Bizans'ta ipek altın ve değerli taşlara denk fiyata ulaşmıştı."** (*5)

İran ile Bizans arasında MS 1. binin ortalarında ipek üzerinden kızılca kıyamet ve rekabet kopmuştu. Bizans, evrensel hegemonya peşinde koşuyor, bu nedenle tüm dünya devletleriyle siyasi ilişki kurmak mecburiyetinde kalıyordu. Avrupa'dan paralı askerler, ticari alışverişler, köleler ediniyordu. Bu nedenle yüksek miktarlarda ipeğe ihtiyaç duyuyordu. İpek ise İran'ın kuzeyinden geçerek geldiğinden ve İran Bizans'ın bu derece güçlenmesinden rahatsız oluyordu. Bu nedenle Bizans'a geçen ipeğin ya miktarına sınırlama getiriyor ya da fiyatını yükseltiyordu. (*6) Bizans, bu ambargoyu aşmak için ipeğin güzergâhını Hint Okyanusu üzerine kaydırmak amacıyla Etiyopyalılarla ilişki kurdu. Ancak İran Hint Okyanusu güzergâhındaki liman ve ticaret merkezlerine hâkim durumdaydı. İran burada da aşılamadı. Bizans İran'a mecbur kaldı. İpek ticaretinde eski usule dönüldü. Ancak 540 yılında savaş yeniden başladı. (*7)

İşte bölgedeki böylesine kritik bir tarihsel ortamda jeopolitik değeri olan Türk Hakanlığı (Göktürkler) doğdu. İpek ticaretinde çok üstün maharetleri olan Soğdıyanalılar da Türk hâkimiyetine geçmişti.

Göktürkler'in Batı kanadını yöneten *İstemi Kağan*, ganimet ve vergi kanalından kendisine akan ipek stokunu eritmek için Bizans'ın şiddetli ipek ihtiyacını kullanmak amacıyla harekete geçti. Ancak Bizans'la savaşa tutuşmuş olan İran Şahı Hüsrev Anuşirvan ne ipeği satın almak ne de Bizans'ın eline geçmesini istemiyordu. Bizans'ın eline geçen bol ipeğin bir süre sonra Anadolu'da Fırat boylarında sayısız paralı askerin peyda olmasına neden olacaktı. Ancak Türk Hanı'nı da kırmak istemiyordu. Bu nedenle kendince doğru ve haklı bir yol seçti. İpeğin parasını ödedi ve elçinin gözü önünde ipeği yakırdı. Bu İstemi Han'a ağır bir hakaret anlamına geldi. Ve Türk-İran savaşlarına neden oldu. Bu arada İstemi Kağan Bizans'la (İmparator II. Jüstinos'la) ittifak kurdu.

Ancak Türk ipeğinin Bizans'a ulaşması için İran'ın kuzeyinden geçen İpek Yolu güzergâhının değişmesi ve Kafkaslar üzerinden ilerlemesi lazımdı. İran ile savaşların noktalanmasından birkaç yıl sonra bunun da kapısı açıldı.

567 ve 571 yıllarında İstemi Han, Balkanlar'da Sava'dan Karadeniz'in, Kırım'ın kuzeyindeki Don'a kadar geniş bozkırlarda hâkim olan Avar tehlikesi nedeniyle İran'la savaşa son vererek kendi batısına çekildikten sonra birdenbire Kuzey Kafkasları ele geçirdi. Daha güneye Dağıstan/ Derbent'e kadar inerek ganimet topladılar. Ve Bizans sınırlarına ulaştı. (*8) Artık güney İpek Yolu'na alternatif Kafkaslar üzerinden güzergâh açılabilirdi. Ve Bizans'a ipek buradan ulaştırıldı. Ve İran tekeli ve ambargosu kırılmış oldu.

İPEK BÖCEĞİ KAÇAKÇILIĞININ STRATEJİK DENGELERİ DEĞİŞTİRMESİ

Ancak talihin bir cilvesi olarak somut şartları Türkler ve İranlılar aleyhine, Bizans'ın lehine değiştiren bir gelişme yaşandı. Bizans, İran, Avar ve Göktürkler arasındaki ipek savaşlarının askeri yönünden öte bir de gizli, sivil savaş yönü vardı: İpek böceği kaçakçılığı...

Bunun hikâyesini tarihçi Gumilev şöyle anlatır: ***"Prokopios Kesariysi'ye göre iki Hristiyan papaza, Bizanslı Theophanes'e göre ise birkaç İranlı, bastonlarının içini oyarak ipek böceklerinden birkaçını Konstantinopol'e getirmişlerdi. Pigulevskaya N. V. Böceklerin Soğdiyana şehirlerinden getirildiğini, Masson M. E. İse Theophanes'in anlattıklarına istinaden- onların Cürcan'dan kaçırıldığını ileri sürerler."*** (*9)

Böylece Bizans, Beyrut, Antakya gibi yörelerinde ipek böcekçiliğini başlattı. İran ve Türklerle bağımlılıktan kurtuldu. Yüzyılın sonlarına doğru Türklerin de İranlıların da ipek ticaretini tekellerine alma girişimleri başarısız oldu.

KAYNAK:

(*1) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Çev. D. Ahsen Batur, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İstanbul-2019, s.13

(*2) Vikipedi, özgür ansiklopedi, https://tr.wikipedia.org/wiki/İpek_Yolu

(*3) Gumilev, age, s. 14

(*4) Fatih Özcan, Öntürklerde (İskitlerde) atın evcilleştirilmesi ve devlet kuruculuğu1-

<https://www.kivilcimhaber.com.tr/onturk-atalarimiz-iskitler-sakalar/>

(*5) Geliodor, Epiopika. Per. Egunova, M.I., 1932, s. 99/Akt. Gumilev, age, s. 62

(*6) Gumilev, Age. s.62

(*7) Pigulevskaya, Vizantiyskaya. S. 198/Akt. Gumilev, Age. S. 63

(*8) Tabari, 1-2/895, 896- İbn al-Esir-krş. Artamonov, İstoriya, s. 137-138/Akt. Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Çev. D. Ahsen Batur, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İstanbul-2019, s.67

(*9) Gumilev, Age, s. 67-68

Türk tarihinde kurdun önemi Bozkurt mitolojisi ve Türkler

Oğuz Kağan'ın ömrü boyunca mürşidi olan kurdun ismi *Börteçine*'dir. *Gökbörü* de denmektedir.

Destandaki bu kurt bir erkektir. Türeyiş Destanında ise kurt dişidir, yani *Asena*'dır.

Kurt, Türk milletinin bir kudret sembolü olmuş, Türklerin ata kültünün temel figürüdür.

Türk ve Moğollar, soylarının *Gökbörü*'den geldiği efsanesine inanırlar.

Gökbörü (Bozkurt), **“çevik, hareketli ve güçlü bir hayvan olduğu için”** Orta Asya'da Türklerin **“hayat ve savaş gücünün bir simgesi”** olarak kabul edilmiştir. **“Özellikle destanlarda Türk milletinin yaşama azmini ve savaş gücünü temsil etmektedir.”** (O dönemlerde millet yoktu. Millet, kapitalizmin şafağında ortaya çıktı. Yazar kavim kavramını karşılamak için millet sözcüğünü kullanmış olmalı. / FÖ) (*1)

Göktürk aristokrasisinde kağan klanı olan *Aşina* boyunun atası dişi bir *Gökbörü*'dür, yani *Asena*'dır.

Oğuz Kağan Destanı'nda Gökbörü, bir ışık içinden çıkar ve konuşur. Oğuz ordusuna mürşitlik yapmıştır.

Kağan otağının önünde daima altın kurt başlı bir tuğ dikili dururdu. Bu kağanların atalarına bir saygı

işaretiydi. Kurt başlı sancak (tuğ) kağanlık işaretidir. Bu gelenek sadece Göktürkler'de değil, kadim

Türklerle, Öntürklerle kadar uzanır.

TÜRKLERİN, HUN PRENSİYLE DİŞİ BİR KURDUN BİRLEŞMESİNDEN TÜREMESİ

Tarihçi Gumilev, kadim Orta Asya halklarının köklerini genellikle bir kurda ya da başka bir **“yırtıcı”**ya bağladıklarını belirtir. Tibetliler, atalarının bir dişi maymunla bir orman rakşasasının (iblisinin) çiftleşmesinden, Moğollar bir bozkurtla bir alageyiğin, Tölesler (Tölişler) bir kurtla Hun yabgusunun kızının, Türkler ise Hun prensiyle dişi bir kurdun birleşmesinden türediklerine inanırlar. (*2)

AÇINA KELİMESİ KURT ANLAMINDADIR

Göktürklerin kurucu han boyu, kuzey Çin'de *To-paların*, *Kuzey Wei (Vey) Hanedanlığı*nı inşası

sürecinde boyun eğdirdiği 31 boy arasında bulunan, **“V. yüzyılda Hunlar ve Siyenpiler tarafından Çinliler'den fethedilen Shen-si (Şensi'nin) batı taraflarında yaşayan 'değişik boyların karışımından' ortaya çıkmış” olan ‘500 ailelik’ Göktürk kurucu han boyu Açina kelimesi ‘kurt’ anlamındadır.”** (*3)

Dilimizde kurt için **“böri”, “buri”, “kaşgir”** sözcükleri kullanılmaktadır. Moğolcada **“şonoçino”** kurt anlamına gelmektedir. 'A' ön-takısının Çince'de saygı ifade ettiği düşünülürse **“Açina”** sözcüğü **“asil kurt”** demektir. (*4)

Türklerde kurdun olağanüstü bir önemi olduğu, soyun kurttan geldiği efsanesinin toplumsal hayatta ilahi düzeyde bir anlam ifade ettiği tarihi bir gerçektir. Şimdiye kadarki bütün yazarlarda Türk hakaniyle bozkurt eşanlamı yansıtılmıştır. Bıçurin'in belirttiği gibi, *Siyenpi* asıllı *Göktürk* prensesinin, eşi *Şapolyo* için, **“tam bir kurt karakterli insan”** demesi, Çinlilerin Türklerle saldıracaklarında **“yapılması gereken şey, göçmenleri kovmak ve kurtlara saldırmaktır”** ifadelerini kullanmaları, Türklerin ortaya çıkışıyla ilgili **“dişi primajenitor (primogenitör/ ilk ata) kurt”** en fazla kullanılan figür olması bu tarihi gerçeğin ifadesidir. (*5)

KAYNAK:

(*1) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Çev. D. Ahsen Batur, 8. Baskı, Selenge Yayınları, s. 35

(*2) Gumilev, age, s. 35

(*3) Gumilev, age, s. 36

(*4) Gumilev, age. S.36

(*5) Bıçurin, Sobraniye, I/237-Akt. Gumilev. Age. S. 37

Bu efsanelerin iki versiyonu bulunmaktadır. İlkinin içeriğini, *Hyung-nu (Şyungnu)* hanedanından batıya göçedenler oluşturur. Yani Attila devletinden bahsedilir. Bu bahsi, tarihçi Gumilev ilginç bulur. Çünkü batıya göçen *Şyungnu* boyu, komşularınca tamamen imha edilmiştir. Sadece dokuz yaşında bir erkek çocuk sağ kalır. Saldırganlar çocuğun el ve ayaklarını keserek bataklığa, otların arasına atarlar. Bataklıkta bir dişi kurt çocuğu etle besler, daha sonra çocuktan hamile kalır. Bir zaman sonra çocuğu öldürürler ancak kurt Altaylara kaçarak orada on erkek çocuk doğurur. Bu çocuklar zamanla çoğalırlar. Birkaç nesil sonra *A-hsien-she (A-hsien Şad/ Arslan Şad)* adlı bir şef önderliğinde inlerden çıkarlar ve *Ju-jan (Juan-Juan/ Avar)* Hanına bağlanırlar. **“Bu efsaneye göre, Altaylı Tu-chüe’ler (Türküt/ Türkler) Batı Hunları’ndan çıkmışlardır. Fakat bu çıkış doğrudan değil mistik bir şekilde bir dişi kurt vasıtasıyla olmuştur. Çünkü Batı Hunları 468’de tarihten silinmiştir, Türkler ise millet olarak (kavim demek istiyor. Çünkü o zamanlar millet denilen tarihsel kategoriden bahsedilemez. Millet, 18. Yüzyılda kapitalizmin şafağında ortaya çıkmıştır-FÖ) 545’de ortaya çıkmışlardır ki, bu da onların süratli bir şekilde çoğaldıklarını ve birkaç kuşak geçtiğini gösterir.”** (*6)

Öteki efsanede de Türklerin **“So kolu”** (**“Batı ucu”**ndan) ve gene bir dişi kurttan türedikleri hikâye edilir. Efsanede, **“Batı ucu”** boyunun şefleri, nedeni belli olmayan kişisel hataları sonucunda ölürlər. **“Sadece dişi kurttan dört torunu hayatta kalır. Birisi beyaz ördek (lebed) olur. İkincisi Ch’u-ku (Kiku) ismiyle Abu (A-fu/Abakan) ve Kien (Ch’ien) nehirleri arasına yerleşir; üçüncü ve dördüncüsü ise Güney Altaylardaki Ch’u-hsi (Ch’u-yeh) (hu-che) nehri kenarında karar kılar. So efsanesini Kumandinler’in So koluna -Kuzey Altaylar’da Biya nehri sahillerinde yaşayan kabile- nisbet eden N. A. Aristoff, birinci torunu Lebedin/Ku-kiji kabilesine, ikinci torunu ise Abakan (Abu) ile Yenisey (Kien-kem) arasında yaşayan Kırgızlar’a bağlayarak izah eder. Büyük oğulun torunu birinci efsanedeki A-hsien-she’dir. Görüldüğü gibi her iki efsane de aynı sonuca bağlanmaktadır.”** (*7)

Bozkurt mitolojisi ve Türkler

Bin yılları ve çağları aşip gelen Ata-kültü Bozkurt

Türklerin kutsalı olan ve **“karakterlerinin yansımasını onda buldukları”** kurt motifi, sadece Orta Asya coğrafyası ve Türk antikitesiyle sınırlı kalmamış, bugünlere kadar etkisini sürdürüp gelmiştir. Ülkemizin bağımsızlığının ve Cumhuriyetimizin banisi Mustafa Kemal Atatürk için işgal kuvvetleri **“Bozkurt Mustafa Kemal”** nitelimesinde bulunmuş, bu adla kitap yazılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, kurt motifinin tarihi öneminin bilinci içinde hareket etmiş, üzerinde kurt motifli madeni paralar bastırmış, ders kitaplarına koydurmuştur. Son dönemde de bozkurt motifi siyasi olarak kullanılmaktadır. Adsız’ın, Türklerin devletleşme, sınıflaşma ve medenileşme süreçlerini anlatan **“Bozkurtların Dirilişi”** ve **“Bozkurtların Ölümü”** kitapları unutulmamalıdır.

İnsanlık tarihinde sadece Türklere özgü olan Bozkurt motifi, başlangıçta mistik bir bağlanma ihtiyacından doğdu. Gitgide *kült* halinde Türk’ün sembolü haline geldi. Özellikle geçiş dönemlerinde kurdun saygınlığı zirveye ulaşmış, bir *ata kültüne* dönüşmüştür.

Ben sizlere oldum kağan

Alalım yay ile kalkan

Nişân olsun bize “buyan”

Bozkurt olsun bize “uran” (Oğuz Destanı)

Kurdun kuvvetli, nevi şahsına münhasır bir huyu, sürüsü üzerinde iyi strateji ve taktik ustası ve örgütçü olması nedeniyle kendi özelliklerini yansıttığı inancına, ayrıca belki de Çinlilerin kendilerini börtü böcek herhangi bir hayvana benzetmeleri geleneği nedeniyle, Türklerin kendi aralarındaki rivayetlere

Kaynaklar:

(*6) Gumilev, age, s. 37

(*7) Gumilev, age, s. 38

binaen kökenleri için kurdu uygun bulmaları nedeniyle Türkler kurtları ataları olarak görmüşlerdir. *Ergenekon Destanı*'nda kurdun ataları olması, **“Göktürkler (T'u-chüeh), eski Hunların (Hsiung-nu/Şyungnu) soylarından gelirler ve onların bir koludurlar. Kendileri ise, A-şi-na (A-shih-na/Açına) adlı bir aileden türemişlerdir. (Sonradan çoğalarak), ayrı oymaklar halinde yaşamaya başladılar.”** (*8) şeklinde betimlenmiştir.

Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'a göre, bozkurt, savaşlarda Türklerin mürşididir. Kurt, Türk boylarının akıp giden hayatlarını izleyerek, onların başları sıkıştığında, zor zamanlarında ortaya çıkar, onlara doğru yolu gösterir. Baş sıkışan darda kalan Türklere mürşittir her zaman. Ama bu tarih boyunca böyledir. (*9) Göktürkler'de Ergenekon'dan çıkışta; 552'de demir döküp **“işini gücünü verdikleri”** Avarlar'ın hâkimiyetine karşı ayaklandıkları ve Göktürk devletini kurdukları süreçte *Bumin* olarak; 20'inci yüzyılda baş sıkışan Türk milletine Mustafa Kemal olarak gelip *mürşit (Hızır)* olmuştur.

Tarihi boyunca insanlık tarihine yön vermiş büyük devletler ve dünya tarihini yönlendirmiş imparatorluklar kurmuş olan Türk milletinde *bozkurt* bağımsızlık sembolüdür. Göktürklerde hakanın otağının önüne egemenlik ve bağımsızlık sembolü olarak ucunda altından bir kurt bulunan tuğ dikilmiştir. Çin yıllıklarında **“bayraklarının ucuna altından bir kurt başı takarlar. Muhafızlarına, savaşçılarına fu-li (böri) derler. Çin dilinde anlamı kurt demektir. Yani kurttan doğmuşlardır.”** denilmiştir. Tarihçi Prof. İbrahim Kafesoğlu Yenisey Yazıtları'ndan bozkurtu, **“Tanrı güç verdiği için babam kağanın askerleri böri gibi, düşman koyun gibi imiş'. Tabgaç hükümdarı T'ai-wu'ya göre 'kurt sürüsünü andıran Türk ordusu karşısında Çin askeri tayda ve düveden farksız’”** şeklinde aktarmaktadır. (*10)

Halide Edip Adıvar'ın *Dağa Çıkan Kurt*'unda, birkaç yüzyıldır Batılı emperyalist haydutlarca pençe pinçik edilen Türk milletidir kurt.

“Kurtların diyarına yürüdüler. İnlerimizi çiğnediler, yavrularımızı çaldılar, dişilerimizi parçaladılar, erkek kurtları avladılar; kaplanlar, aslanlar, ayılar, yılanlar, arkasından çakallar, köstebekler bağrışarak etimizi yağma, inimizi yerle bir ettiler. Herkes, tuzak, tırnak, pençe ve her şeyle kurt soyuna saldırdı. Bu eşi görülmemiş bozgun ve yıkım karşısında (...) kurtlar, soyun oç andını ulumak için dağlara çıktı.” (*11)

Millî mücadele döneminde edebiyatımızı oldukça etkileyen Alfred de Vigny'nin *Kurdun Ölümü* şiirindeki, **“O erkek kurt”,** Yahya Kemal'e göre, **“ölen ordudur; o dişi kurt, anne Anadolu'dur; o kurdun yavruları İnönü ve Dumlupınar çocuklarıdır ki dul annelerinden aldıkları dersi tekrar ediyorlar (...). tek başına boğuşan ve aman dilemeksizin, sessizce can veren erkek kurdu ve sonra yavrularını bu faciadan dağa asırıp, onlara hiçbir zaman muti hayvanlar derekesine düşmemeyi öğreten dişi kurdu, erkek Türk ordusunun ve anne Türk milletinin timsalleri gibi gördüler. Bu son cidal o hikâyeyi bize sahnede gösterdi.”** (*12)

KAYNAKLAR:

(*8) Tunç Akbulut, 2016: 83-91/Akt. Dr. Zafer Altun, Türk Kültüründe “Kurt Kavramı” Üzerine Bir İnceleme, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum / Education And Society In The 21st Century Cilt / Volume 8, Sayı / Issue 22, Spring / Bahar 201s.-s. 95 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/857517>

(*9) Velidi Togan, 2002: 544/ Ant. Age, s. 96

(*10) İbrahim Kafesoğlu, (1999). Türk Milli Kültürü, Ötüken Yayınları, İstanbul.

(*11) Halide Edip Adıvar, *Dağa Çıkan Kurt*, s. 192/Akt. Zafer Altun, Türk Kültüründe “Kurt Kavramı” Üzerine Bir İnceleme, s. 100

(*12) Dr. Zafer Altun, age, s. 101

Vigny'nin şiirindeki kurt, *“bir simge olarak şiirin ufkundan tüm zamanlara özellikle de okurun zamanına uzanan estetik ve şiirsel bir enerji”* taşımaktadır. İlk baştan kurt, mecazi anlamda *“dayanıklılığın”, “sadakatin”, “toprakla güçlü ilişkinin bir simgesi, Batı ile doğu mitolojilerinde de ‘kurucu’ aktör olarak bir anlam üstlenmiştir. Böylece ait olduğu türe bağlanan /hayvan/ niteliğini dönüştüren anlamsal bir üreticiliğe sahiptir: Orta Asya mitlerinde karşımıza çıkan dişi kurt (Asena) kağana süt verirken, Latin mitolojisinde yine bir dişi kurt (Lupa) Roma’nın kurucuları Romus ve Romulus’u emzirir. Kaynaklara göre Roma’yı kuran ikiz kardeşlerin babası Mars’ın ikonik temsillerinde dişi kurtla birlikte gösterilmesi bu eski söylenceye dayanır. Olumlu ve yardımcı bir figür olarak Oğuz Kağan Destanında yol gösteren kurt figürünü de anımsamakta yarar var.”* (*13)

KAYNAK:

(*13) Alfred de Vigny'den Yahya Kemal Beyatlı'ya: “Kurdun Ölümü” Şiiri Üzerine Bir İnceleme, Nedret Öztokat Kılıçeri, Türk Dili Edebiyatı Dergisi, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/857517>

Kadim Türklerde inanç

Tek tanrı Dini Tengricilik ile Şamanizm yanyana

Tarih yazıyla, medeniyetle, devletle, bilimle, ideolojiyle başlar. Bu tarihsel kategorilerin tamamı, insanlığın toplumsal gelişim yatağında belli bir aşamada ortaya çıkmıştır. Her kavmin tarihi ise kendi özgün tarihi ve toplumsal şartları zemininde farklı zamanlarda başlar. İnanç sistemi içinde değerlendirilen dinler de birer ideolojidir ve belli bir tarihi aşamada, yani devlet ve medeniyetle birlikte sahne almıştır.

ŞAMANİZM, DİN DEĞİL BÜYÜCÜLÜKTÜR

100 binlerce yılı tutan ilkel kabile toplumu boyunca inanç sisteminin özünü *Şamanizm* ve *şamanlar* (kamlar/doğaüstü güçlerle iletişime geçtiğine inanılan inanç büyükleri) oluşturur. Bütün kavimlerin bir şaman geçmişi vardır. Kimi tarihçiler, bütün kavimler gibi kadim Türklerin (Öntürklerin) de inanç sistemi olan Şamanizmi din olarak değerlendirirler. Hatta MÖ 1. bin yıl içinde Orta Asya Türklüğündeki Tengriciliği de Şamanizmle karıştıran tarihçiler vardır. Oysa Şamanizm din, şamanlar da peygamber değildir. Şamanizm büyücülüktür; şamanlar da büyücüdürler.

BOZKIRDAKİ ŞAMAN KABİLELER

OKYANUSUYLA KENTLERDEKİ TENGRİCİ ASİLZADELER YANYANA

Orta Asya Türk uygarlığı, uzunca bir süre bozkırlardaki kabilelerle kentler arasındaki çelişme zemininde gelişmiştir. Bozkırdaki Türkçe konuşan ya da başka dilli, *“baş eğdirilmiş”, “diz çöktürülmüş”, “iş gücü verme”*ye zorlanmış şaman kabile denizi ortasında kent ve uygarlığı temsil eden ve devletin sahibi olan Türkler tek tanrı Tengri’ye inanmaktadır.

Tarihçi Gumilev, Çinlilerin *“Wei –shu”* (Veyşu) ve *“Sui-shu”* (Seşşu) salnamelerinden hareket ederek, Türk inanç sisteminde *“güneş kültü”, “atalar kültü”,* atalar kültüründen farklı olarak devlet erkânının katılmadığı, sadece halkın katıldığı *“göğün ruhu”* kültü ve son olarak *“dağ kültü”* olmak üzere dört kült bulunduğunu belirtir. Ancak bununla birlikte iki Çinli kaynağın birbirinin zıddı ve birbirini telin eden ifadelerle sahip olduğunu, bu nedenle kadim Türklerin inanç sisteminin bu kaynaklardan tam olarak öğrenilemediğini aktarır. Buna karşılık Gumilev, Türklerin kadim inançlarının *“ilkel inançlar olduğunu söylemeye cesaret edemem”* demek, yani ilkel kabile şaman inancı olmadığını belirtmekte, Türklerin 5.-6. yüzyıllardaki inançlarının diğer çağdaş inanç sistemleri gibi *“bir hayli gelişmiş olduğu”*nu belirtmektedir. (*1)

Ve şu soruyu ortaya atmaktadır: *“Neden devlet erkânı ile halk ayrı ayrı ibadet ettiler? Halk kime, erkân-ı devlet kime ibadet etti? Şayet din adamlarının en tepesinde han duruyorsa bu büyücüler kimdi?”* (*2)

Buradaki espriyi Gumilev, Türklerin *“çeşitli milletlere (kavimlere-FÖ) mensup kabilelerden oluştuğu”*nu, *“geleceğin devlet erkânı Açına’nın ‘beş yüz ailesi’ Türkçe konuşan insanların yaşadığı Güney Altay eteklerine Ordos’tan gelip yerleştiği”*ni, *“bu iki toplum birbiriyle hızla kaynaştıysa da VII. yüzyıla kadar yine de asilzadeler ve halk grubu şeklinde kaldıkları”*nı, *“aristokratlarda görevin miras yoluyla intikali ve ‘asiller’in kızlarının halktan kişilerle evlenmelerinin yasaklanması”*nın bu iddiaya kanıt oluşturduğunu belirtmektedir. (*3)

KAYNAK:

(*1) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İst.- 2019, s.103

(*2) Lev Nikolayeviç Gumilev, Age. S. 105

(*3) Lev Nikolayeviç Gumilev, Age. S. 105

Buradan **“halk grubu”**nun bozkırı, kabileleri temsil ettiği, tabii ki büyücülüğü izledikleri, aristokrat Açına ailelerinin ise kent kültürünü, dolayısıyla daha gelişmiş, daha ileri bir inanç sistemini izledikleri anlaşılmaktadır.

Dr. Doğu Perinçek'in aktardığına göre, Avusturya halkbilimcileri (folklor araştırmacıları) Öntürkler'in, MÖ 3. bin yıllarından itibaren tek tanrıya taptıklarını saptadılar. (*4) Ayrıca Öntürklerin, Urallardaki atlı çoban kültürünün de öncüsü olduklarını belirlediler. **“Önhintcermenler 4 bin yıl önce, o zaman Güney Rusya'da yaşayan Ugorlardan ya da biraz daha doğuda oturan Öntürklerden 'savaşsever hayvan besicisi çoban savaşçılar' (Hirtenkrieger/ Hirtankriga-FÖ) kültürünü aldılar. Menghin, Cermenlerin örgütçülüğünü ve siyasal yaratıcılığını, bu atlı çoban etkisine bağlamaktadır. Atlı çobanlarla karışımın azaldığı ya da olmadığı yerlerde, devlet ve uygarlık yaratıcılığının da azaldığını veya hiç görülmediğini belirtiyor.”** (*5)

Gumilev Banzorav'a dayanarak, MÖ 3. bin yıllarından beri tek tanrıya tapan Öntürkler ve Türklerin tanrısı Tengri'yi **“kült”** olarak açıklamaktadır. **“Kök-Tenri- kültü Orhun Yazıtlarında şu şekilde tespit edilmiş: 'Başlangıçta yukarıda mavi gök, aşağıda kara toprak vardı; beni âdem (insanoğlu/FÖ) ikisinin arasında yaratıldı.' Kök-Tenri (Mavi Gök) burada gök maddi bir şey değil, sadece bildiğimiz gökyüzüdür.”** (*6)

Tengri inancının kökünün,

5 bin yıl önceye, atlı çoban kültürüne dayanması

“Tengricilik ya da Gök Tanrı inancı, Türk ve Moğol halklarının, şimdiki inanç sistemlerine katılmadan önceki yaygın inancıdır. Tengri, bugünkü Türkçedeki Tanrı kelimesinin eski söyleniş şeklidir.” (*7)

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, kadim Türklerin din ve inançlarının Şamanizm olduğu yönünde bir genel kabul bulunmaktadır. **“Ata dini”** diye öne sürülmektedir. Şamanizm, her şeyden önce bir din değildir, büyücülüktür. Oysa kadim Türklerde atlı çoban kültürü aşamasında başlayan bir tek tanrı inancı Tengricilik adıyla başlamıştı.

Tengri kavramı farklı şekillerde bütün Türkçe lehçelerinde bulunmaktadır.

Türk halkları, MÖ 4. bin yıllarından itibaren kabile toplumunun en üst ve gelişmiş aşaması olan atlı çoban kültürü yaşamıştır. Çünkü günümüzden 6 bin yıl önce İç Asya bozkırlarında İskit/Sakalar insanlık tarihinde bir ilk olarak vahşi atları evcilleştirmeye başlamışlardır. (*8) Karadeniz kuzeyinden Mançurya'ya kadar tüm İç Asya bozkırlarının hâkimi olan Öntürkler atlı çoban kültüründe yaşamaktadır. Bu uçsuz bucaksız coğrafyadaki Türkçe konuşan -konuşmayan halkları bir arada tutmak, onları sevk ve idare etmek için kültürel bir harç lazımdır. Bu nedenle kültürel harç olarak **Tengri inancının kökü atlı çobanlara dayanır. Dünyada ve insanlık tarihinde medeniyet ve devlet atlı çobanlarla başladı.** Bunu farkedene Batılılar, atalarının mezarlarında at kemikleri arar oldular.

Dr. Perinçek'e göre Tengri (tek tanrı), **“geniş alanlarda yaşayan kabilelerin birleştirilmesi”, “örgütlenme”, “merkeziyetçilik”, “kabileler arasında barış”, “devletleşme ve uygarlaşma”** demektir. (9) Tengri ile barış ve örgütlenme ilişkisi böyle kurulmaktadır. Buradan varılan sonucu göre, Öntürkler ve Türkler MÖ 3. binyıllardan itibaren tek tanrıya inandılar. Antiocheia (Antiyoçya diye okunur/

KAYNAK:

(*4) Koppers, Belleten, c. V, s. 481/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 1. Basım Kasım 2012, s. 132

(*5) Oswald Menghin'den akt. Rasyoniyi, Doğu Avrupa'da Türklük, s. 36/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, age. S. 132

(*6) Banzarov D. Çernaya vera. SPb., 1891/Akt. Gumilev, age, s. 105

(*7) Antik tarih- <http://www.antiktarih.com/2020/04/24/turk-mitolojisiinde-ulgenin-yukselisi-ve-erlikin-cokusu/>

(*8) Laypanov-Miziyev, age. S. 40/ Akt. Dr. Perinçek, Og'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri s. 134

(*9) Dr. Perinçek, Og'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri s. 133

Pisidya-FÖ) Kilisesi başrahibi Süryani Mikhail (1126-1199), kilise içerisindeki resmi görevlerinin yanı sıra yazmış olduğu Maktbanut Zabne (Dünya Tarihi) isimli kroniğinde (Chronique'lerinde) Türklerin Tek Allah tanıdıklarını belirtir. (*10)

Kadim Türkler, tek tanrı dini Tengri inancının yanında, **“ruhların ölümsüz olduğu”**na ve ölümden sonra bir öte dünyanın bulunduğuna, **“ölüm sonrası hayata”** inanıyorlardı. 576 yılında İstemi-han'ın cenaze töreninde, öteki dünyada Han'a refakatçi olarak **“dört savaş esiri Hun'un”** boynu vurularak öldürülmesi, (*11) **“İmparator Tai-tsung'un (Tayzan-FÖ) cenaze töreninde Â-shih-na She-ni (Açina'nın-FÖ) hükümdar dostundan ayrılmamak için kendini doğramak istemesi”** (*12) Türklerin ahiret hayatına inandıklarını ve dünyevi hayatın bir devamı olduğunu kabul ettiklerinin açık kanıtıdır. Dr. Perinçek, Orta Asya'da Kahramanlık çağında (**“askeri demokrasi”** döneminde) kurulan bodun konfederasyonlarının ve devletlerin yönetici hanedanlarının tek tanrıya, Tengri'ye tapmalarının, **“olağanüstü geniş bir coğrafyaya hükmetmeleriyle ve bu alanda barış sağlamalarıyla ilgili olduğu”**nu, yani **“Farklı kabileleri bir otorite altında toplamak ve barışı sağlamak”** ihtiyacından doğduğunu belirtir. Ayrıca **“tek tanrı düşüncesinin kökünde, atlı çoban kültürü ve merkeziyetçi, güçlü örgütlenme olduğunu tarihsel süreçler”**in gösterdiğini ifade eder. (*13)

Tengriciliğin özündeki “Gökyüzü Hükümdarlığı” Düşüncesi

Kadim Türklerdeki Tengriciliğin özündeki düşünce **“Gökyüzü Hükümdarlığı”**dır. Genellikle Türk devlet hanedanların, hakanların, hanların **Gök Tanrının yeryüzündeki temsilcisi** olduklarına inanılırdı. Bu **“Gökyüzü Hükümdarlığı”**nın yeryüzüne inmesi, dünyaya yansımasydı. Türklerin tek Tengriciliği, Öntürklerle, MÖ 3. bin yıllara kadar uzanır. MÖ 2. binlerin başında (MÖ 1027'de) **Çu'ların (Çu Türklerinin)** Çin'de kurdukları **Çu Devleti'**nde Tengricilik vardı. Çin'e Tek Tanrıculığı götüren de Çu'lardır. (*14)

Çin kaynaklarında Şyungnuların kullandığı sözcüklerden **“çeng-li ku-tu şan-yü”** Talat Tekin'e göre, Şyungnu hanlarının unvanıdır; **“Tanrının oğlu Şan-yü”** anlamına gelmektedir. (*15) Gumilev'in yazdığına göre (Tarihçi Biçurin'in Sobraniye'sinde belirttiği gibi), Şyungnu Hanı, **“gökte ve yerde doğmuş, güneş ve ayda olmuş”**tur. Bu Şyungnu Hanına verilen unvandır ve açılımı, **“göğün ve yerin oğlu, güneş ve ayın ortaya çıkardığı büyük Hun Yabgusu.”** şeklindedir. (*16)

Kadim Türkler, hanlarına ya da kağanlarına tanrısallık atfetmişler, Tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak görmüşlerdir. Kadim Türklerdeki hakanlarına tanrısallık atfetmeleri durumu, Şyungnulara da vardır, Göktürkler'de de vardır. **“Güneş”** kültü, **“atalar”** kültü, **“göğün ruhu”** kültü, **“dağ”** kültü inanç sistemlerinin diğer unsurlarıdır. (*17)

“Gökyüzü Hükümdarlığı”, Batı Asya ve Orta Asya'da kurumlaşmıştır. Burada, kabileler arası yağma ve talan savaşlarının önüne geçme amacı vardır; bu savaş hali ilişkilerinin yerine kabile aristokrasinin devleti geçmektedir. Ganimetin yerini de artık ürüne el koyan vergiler almaktadır.

KAYNAKLAR:

(*10) Sencer Divitçioğlu, Oğuz'dan Selçuklu'ya, s. 33/Akt. Dr. Perinçek, Og'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri s. 133

(*11) Menandr, s. 422/Akt. Lev Nikolayevič Gumilev, Eski Türkler, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İst.- 2019, s.112

(*12) Chavannes, Documents, 3/178/ Akt. Gumilev, age, s. 112

(*13) Dr. Perinçek, Og'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri s. 133-134

(*14) Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri s. 137

(*15) Talat tekin, Hunların Dili, s. 10/ Akt. Dr. Perinçek, Age. S. 138

(*16) Biçurin, Sobraniye'den akt. Gumilev, Hunlar, s. 103-114/ Dr. Perinçek, age, s. 138

(*17) Lev Nikolayevič Gumilev, Eski Türkler, Sekizinci Baskı, Selenge Yayınları İst.- 2019, s.103

Türk mitolojisinde de Tengri vardır. Uygurca kaleme alınmış olan Oğuzname ya da Oğuzkağan Destanı'ndaki Tengri de tek Tanrı inancını temsil eder. Ayrıca kadim Türklerin hanları **"Tengri-kut"** olarak düşünülür; **"güç kaynağının tanrıdan geldiği"**ne inanılırdı. (*18)

Oğuzname'de, Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsü Oğuz Kağan'ın ağzından, **"Ben Uygurların kağanıyım ve yeryüzünün dört köşesinin kağanı olsam gerektir. Sizden itaat dilerim. Kim benim emirlerime baş eğerse, hediyelerini kabul eder onu dost bilirim. Kim baş eğmezse, gazaba gelirim; düşman sayarak, ona karşı asker çıkarır ve derhal baskın yapıp onu astırır ve yok ederim."** şeklinde anlatılır. (*19)

YERYÜZÜ HÜKÜMDARLIĞININ VE HAKANLIĞIN TANRISAL KAYNAĞI

Tengricilik, Orhun Yazıtları'nda daha somut bir şekilde izlenebilmektedir. Bilge Kağan'ın tanrısallığı Yazıtlar'da, **"Tenri teg tenride bolmış Türuk Bilge Kagan"** (Tanrı gibi Tanrıda olmuş Türk Bilge Kağan) şeklinde formülleştirilmiştir. (*20) *Tengri*, kut'u verendir, *hâkimiyet yetkisini* verendir. Bu eylemi Bilge Kağan, **"Tenri yarlıkadukin için, özüm kuutum bar için kagan olurtum."** (Tanrı lütfettiği için, kut'um olduğu için kağan tahtına oturdum) şeklinde ifade ediyor. (*21)

Kadim Türklerde (Göktürklerde- Göktürk Yazıtları'nda) Tengri'nin, kağanların hükümdarlık kaynağı olmasının yanında **"Üze kök tenri, asra yağız yer kılıntukda"** (üstte mavi göğü ve altta yağız yeri yaratan olması) şeklinde ifade edilmiştir. (*22)

KAYNAK:

(*18) Bahaeddin Ögel, Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi, C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s.206–221; R. Grousset, Bozkır İmparatorluğu, Çev. R. Uzmen, Ötüken Yayınları, İstanbul 1980, s. 45; L. N. Gumilev, Hunlar, Çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2006, 79-84; Saadettin Gömeç, Kök Türk Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, s. 4-7./Akt-Özgür Türker-Oğuz Kağan Destanı. S. 3

[https://www.academia.edu/32410255/Oğuz Kağan Destanı By Özgür Türker](https://www.academia.edu/32410255/Oğuz_Kağan_Destanı_By_Özgür_Türker)

(*19) Özgür Türker-Oğuz Kağan Destanı. S.13

[https://www.academia.edu/32410255/Oğuz Kağan Destanı By Özgür Türker](https://www.academia.edu/32410255/Oğuz_Kağan_Destanı_By_Özgür_Türker)

(*20) Talat Tekin, Orhun Yazıtları, Kültigin Güney1, s. 2-2- Bilge Kağan, Kuzey1, s.44-45

(*21) Age. Kültigin Güney 9, s. 22-23, Bilge Kağan, Doğu 23, s. 58-59

(*22) Age. Kültigin Doğu1, s. 24-25, Bilge Kağan, Doğu2, s. 50-51

Yeterli kudret ve kuvveti olduğu halde Atilla Roma'yı neden yağmalamadı?

İnsanlık tarihinde medeniyet ve devletin kaynağı ya da üzerinde olduğu toplumsal zemin, kabile toplumunun en üst ve gelişmiş aşaması olan **atlı çoban kültürü**dür. Bu toplumsal zemin, insanlık tarihinde ilk kez olarak MÖ 4. bin yıllarda, günümüzden 6 bin yıl önce Ural boylarından Mançurya'ya kadar uzanan olağanüstü geniş İç Asya bozkırlarında Öntürk atalarımız İskit/Sakalarca başlatılan vahşi at sürülerinin evcilleştirilmesi süreciyle başladı. Bundan dolayı **"toplumsal gelişme ve örgütlenme"**de **"kısırlıkla"** ve **"yeteneksizlikle"**, **"ilkellik"** itham ettikleri Orta Asya Türk toplumlarının atlı çobanlarının medeniyetin fideliği olduğunu öğrenince Batılılar, atalarının mezarlarında at kemiği aramaya başladılar.

ATLI ÇOBAN KÜLTÜRÜ MEDENİYET VE DEVLET AŞISIDIR

Göçebeliliğin en üst safhası olan atlı çoban kültürü, tarihsel olarak medeniyet ve devlet *fide*liğidir. Atlı çoban kültürüyle temasa gelen kavimlerde hem *savaşçılık* hem de *örgütlenme yeteneği* ve *siyasi zekâ* gelişmekte, bu kültürden uzak yerlerde ve kavimlerde sönük kalmaktadır ya da hiç görülmemektedir. Atlı çobanların akınlarla fethettikleri yerleşik tarımcıların üretimi geliştirdikleri ırmak ve göl boylarında da devlet kuruculuğunun geliştiği görülmektedir. Bu kapsamda atlı çoban kültürü aynı zamanda **medeniyet ve devlet aşısı**dır. (*1)

ATLI ÇOBAN KÜLTÜRÜNÜN YERLEŞİKLİĞE ÜSTÜNLÜĞÜ

Adlı çoban halklarının **"kültür seviyelerinin yerleşmiş halklara nazaran daha aşağı bir seviyede bulunduğu"** anlayışının tersine, Raşonyi, **"çok defa atlı nomad (göçebe-FÖ) kültürünün yerleşmiş kültürden üstün"** olduğunu, **"iki bin beş yüz yıl önce İskitler'in böyle adlandırıldıkları"**nı, **"fakat ilk nomadların bunlardan daha eski devirlerde yaşamış halklar olduğu"**nu, **"çünkü göçebe halkların yaşayış tarzı en eski tarzlardan biri (...) ve bunun başlangıcının iptidai insan ırklarının teşekkül zamanına kadar gittiği"**ni belirtir. (*2)

İşte böyle bir üstün ideolojiyle Roma'ya dayanan *Hun Lideri Atilla*, kuvvet ve kudreti olduğu halde Gotlar vb. gibi Roma'yı yakıp yıkarak yağmalamaya tevessül etmedi. Denis Sinor'un, **"Anadolu'da ve Tuna eyaletlerinde harekât yapan Hunların talandan başka bir amaçları yoktu"** şeklinde bir tezi bulunmaktadır. (*3) Hatta daha da ileri giderek Atilla'nın Roma'ya saldırmamasını, **"belki Tanrı'nın öcalması sonucu can veren Alarik'in (savaşta üzerine inen şimşekten öldü/ FÖ) akıbetini düşünerek, bir ölçüde de besbelli Roma toprağından çekilmesi için ona inandırıcı sebepler göstermeyi başaran Papa I. Leon'un etkisinde kalarak bundan vazgeçmişti"** (*4) gibi bilimsel temeli olmayan tezleri de bulunuyor. Oysa tarihi gerçekler ve olgular bunun tersini göstermektedir. Ve Denis Sinor Hunlardaki **"yeryüzü hükümdarlığı ve örgütlenme hünerini"** bilmemektedir.

Xsiungnu'larda (Şyungnu diye okunur)-Hunlarda hükümdarlar için Talat Tekin'e göre, **"çeng-li ku-tu şan-yü"** (Tanrının oğlu Şanyü) anlayışı vardır. (*5) Biçurin'e göre, Çin elçisinin öğrettiği yoldan gidilerek, Hun toplumundaki insan ve hayvan sayılarıyla mal varlıklarının bir deftere işlenerek salık (vergi) toplanmaya başlanması üzerine Me-te'ye diğer boylar arasında olağanüstü bir imkân ve

KAYNAK:

(*1) Fatih Özcan, Türklerin Ordu Kuruculuğu, <https://www.kivilcimhaber.com.tr/turklerin-unlu-ordu-kuruculugu/>

(*2) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa'da Türklük, Notlarla yayına Hazırlayan Dr. Yusuf Gedikli, Selenge yayınları, İstanbul 2019, s. 32

(*3) Denis Sinor, Erken İç Asya Tarihi/ Hun Dönemi, İletişim Yayınları, 9. Baskı İstanbul 2019, s. 255

(*4) Denis Sinor, Age, s.270

(*5) Talat Tekin, Hunların Dili, s. 10/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, s. 138

üstünlük sağladı. Bu imkân ve üstünlükler arasında en önemlisi, Hun Kağanı'nın **"gökte ve yerde doğmuş, güneş ve ayda olmuş", "Göğün ve yerin oğlu, güneş ve ayın ortaya çıkardığı büyük Hun Yabgusu"** unvanını alması oldu. **"Burada iktidar hakkının 'tanrıların lütfuyla' tayin edildiği; bu yüzden de kabiledaşların iktidara gelen kişiye itaat edip, karşı çıkmama mecburiyetinde oldukları"** anlayışı ortaya çıktı. (*6) **"Hunlar, her yıl ilkbaharda, bir defa 'atalarına, gökyüzüne, yeryüzüne ve ruhlara kurban keserlerdi. Yabgu ise her gün iki defa olmak üzere, sabahleyin doğan güneşe, akşamleyin ise aya karşı tazimde bulunurdu. 'Ay ve yıldızların durumuna göre' tedbirler alınırdı."** (*7)

Türklerdeki yabgulara tanrısallık, daha doğru bir ifadeyle tanrının yeryüzündeki temsilciliği statüsünün atfedilmesi, siyasi alanda dünyada tek otoriteyi savunan *Cihangirlik* ve *İmparatorluk Ülküsüne* kaynaklık eder. Atlı çoban kültürü zemininde MÖ 3. bin yıllarında Tek Tanrı düşüncesinin, yani Tengriciliğin bu **gökselliğe -gökten kaynaklanan cihangirlik ve imparatorluk ülküsüne** eşlik ettiğini söyleyebiliriz.

Yukarıda da belirtildiği gibi Hunlarda Kağanın, **"çeng-li ku-tü şan-yü"** ritüeli, **"kozmosu insan suretinde tasvir eden idolleri"** bulunmaktadır. Kozmik tanrılar insanlık tarihinin antikitesinde oldukça boldur. **"Örneğin Yunan mitolojisinde, Uranus Satürn'ün babasıdır; Hint tanrılarının en eskisi Varuna'dır ve eski Skandinav halklarında ise Odin vardır."** (*8)

KURTLA KUZUNUN AYNI KAPTAN YEMEK YİYEBİLDİĞİ

BARIŞ VE ADALET İÇİN TANRISAL DESTEKLİ YERYÜZÜ HÜKÜMDARLIĞI ÜLKÜSÜ

Bu inanç sistemi, Türklerdeki Yeryüzü Hükümdarlığı ülküsünün bir şartıdır. **"Tanrısallık destekli Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsü"**nün **"toplumsal- ekonomik dinamiği, aristokrasinin zenginleşmek için geniş alanlara hükmetme eğilimidir. Ticaret yollarına egemen olmak ve barışı sağlamak, Yeryüzü Hükümdarlığının tarihsel görevidir. Bu görev, hükmedilen geniş coğrafyalarda yaşayan farklı etnik ve dinsel toplumların bir arada yaşatılması için hoşgörüyü gerekli kılar. Yeryüzü Hükümdarlığı, kabileler arasında yağma amacıyla yapılan baskınlara son verir. Kaşgarlı Mahmut'un söylediği gibi, kağanlık halkları yağmacılığın köklerinden kurtarır ve korur (...) Yani kurtla kuzunun aynı kaptan yemek yiyebildiği barış ve adalet sağlanır"** (*9)

Batılıların ve özellikle ABD'nin, toplumsal, ekonomik ve güvenlik bakımından çıkarları tamamen Avrasya'da bulunan Türkiye ve Türk milleti hakkında tarihi bilgilerinin yetersiz olduğunu, yedi ateşten geçmiş ve yetmiş yedi ateşe de hazırlıklı olan Türklerin, tarihin çekiç ve örsünde bilendiği, **"kaplanlarla koyunların bir kaptan su içebildiği"** ve Hacı Bektaş Veli'nin **"arslanlarla ceylanların dost olduğu"** barış ortamını hazırlayarak farklı kavimleri bir arada yaşatma maharetini gösterdiği imparatorluklar ve büyük devletler geleneğinden geldiğini söylerken bu bilinçle konuşuyorduk.

BAL YEMEK İÇİN KOVANI PARÇALAYAN AYI ROLÜ

Roma İmparatorluğu'na saldıran Gotlar, Vandallar, Lombardlar, Franklar, Jütler ve Saksonlar gibi barbar kavimler, yağmalama peşindeydi. Yakıp yıkacak, talan ederek çıkıp gideceklerdi. Henüz toplumsal gelişme şemasında çok geri, medeni olmayan, devlet, hukuk kavramlarını algılamayan, ilkel kabileler halindeydiler. Oppenheimer gibi söylersek, bal yemek için kovani parçalayan ayı rolündeydiler.

KAYNAKLAR:

(*6) Biçurin, Sobraniye, 1/56/ Akt. Gumilev, Hunlar, s. 103

(*7) Biçurin, Sobraniye, 1/49-50/Akt. Gumilev, Age, s. 114

(*8) Lev Nikolayeviç Gumilev, Hunlar, Çev. Dr. Ahsen Batur, 5. Baskı, Selenge Yayınları, İstanbul 12013, s. 114

(*9) Dr. Doğu Perinçek, Oğ'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri s. 146

(*10) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa'da Türklük, Notlarla yayına Hazırlayan Dr. Yusuf Gedikli, Selenge yayınları, İstanbul 2019, s. 45

Ama Roma kapılarına dayanan, *“kan kardeşlerimiz”* diyen Macarların *“Etil”* diye andıkları (*10) **Atilla** ise yukarıda belirttiğimiz **Gökyüzü Hükümdarlığı ülküsünü Batı’ya taşıyan önderdir**. Dr. Perinçek, Rasonyi’nin bu görüşünü, *“Atilla, Doğu’dan örgütçülüğü ve yeryüzü hükümdarlığı ülküsünü getirmişti. Bu nedenledir ki, Atilla gücü olduğu halde, Gotlar ve Vandallar gibi Roma’yı yağma etmedi. Amacı Roma’nın yerine geçecek Büyük İmparatorluk Ülküsünü gerçekleştirmektir. Kargaşalık ve yağma ortamını bertaraf ederek barış ve birliği kurmak istiyordu; ancak ömrü yetmedi”* ifadeleriyle vurgular. (*11)

Büyük Macar Türkolog (Türkbilimcisi) Laszlo Rasonyi (Laslo Raşonyi diye okunur), Macar tarihçi, sanat tarihçisi, epigraf, nümizmat ve arkeolog Andreas Alföldi’ye atfen bu konunun, *“mükemmel teşkilat, inzibat, disiplin, harekete daimî hazırlık, yer değiştirmede şaşılacak bir çabukluk ve en yüksek tekâmülünü bulmuş süvari tabiyesi (taktik), az nüfuslu Hunlara büyük bir askeri üstünlük kazandırmıştır. Fakat onlar şarktan yalnız teşkilatçılığı değil, yüksek tabakanın hâkimiyet ülküsünü de getirmişlerdir. Bu sırada Gotlar ve Vandalların yaptığı gibi Attila’nın da Roma’yı yağma edecek kadar kudreti vardı. Fakat hayır! O, onu yapmadı. Attila’nın ülküsü büyük imparatorluk idi, o sönmekte olan devletin kültür varlığını korumak istedi ve Roma imparatoru yerine geçerek bu karışıklık ve yağmakarlık dünyasını umumi bir sulh birliği içinde toplamak diledi, Onun erken ölümü buna mâni oldu”* ifadeleriyle üzerinde durur. (*12)

KAYNAK:

(*11) Dr. Doğu Perinçek, Age, s. 138/ Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa’da Türklük, Notlarla yayına Hazırlayan Dr. Yusuf Gedikli, Selenge yayınları, İstanbul 2019, s. 45

(*12) Laszlo Rasonyi, Age, s. 45

Antik atalarımız İskit/Sakalar izleyen Hunlar

İnsanlık tarihinde ilk medeniyeti ve devleti yaratan, Uzak Doğu'da Mançurya'dan Karadeniz'in kuzeyindeki steplere, Tuna nehrine, İran'a, Anadolu'ya kadar tüm İç, Batı ve Ön Asya'nın uçsuz bucaksız coğrafyasında büyük bir konfederasyon kuran, MÖ 4. bin yıllarında, yani gümümüzden 6 bin yıl önce Asya steplerinde vahşi at sürülerini evcilleştirmeye başlayarak göçebeliliğin en üst ve gelişmiş aşaması olan *atlı çoban kültürünü* yaratan, **"dünyanın en eski halısı 'Pazırık Halısı'nı dokuyan, 'bozkırın kuyumcuları' diye anılan"** (*1) –yakın döneme kadar bizlerden gizlenen- Öntürk atalarımız İskit/Sakalar, MÖ III. yüzyılda Sarmatlar tarafından yıkılınca Orta Asya'da Çinlilerin *Xiongnu (Şyungnu)* dedikleri Hunlar dönemi başlar. MÖ III. yüzyıl Orta Asya'sı, *Sarmatlar*, dönemin güçlü devleti *Partlar* ve birleştirilmiş Çin'le birlikte *Hunlar (Şyungnular)* dönemidir. (*2)

Orta Asya'nın antik tarihi hakkında bilgilere ancak Çin vakanüvislerinde rastlanmaktadır. Onlarda da sözcükler Çince seslerine göre yansıtıldığı için gerçek ve tarihi ad ve sesleriyle bilinmemektedir. Çince kaynaklarda Hunlar, *Xiong-nu (Şyungnu)* olarak belirtilmektedir. MÖ 4. yüzyıldan daha geriye tarihleri bilinmemektedir.

HUN SİYASİ ÖRGÜTLENMESİNİN YAPISI

Şyungnu etnosu ya da *Hunlar*, **"H'yenyun ve Hun-yu kabilelerinin Gobi Çölü'nün güney uçlarından kuzeye geçerek çoktan bir gelişim ve zengin bir kültür safhasına geçmiş bulunan yerli halklarla karışımından ortaya çıkmıştır."** MÖ 4. yüzyılda güçlü bir devlet kurdular. Bu devlet, 24 boydan oluşan güçlü **"askeri demokratik"** bir konfederasyondur. Başında ömür boyu reis olarak seçilen *Şan-yü/ Yabgu* bulunurdu. Siyasi örgütlenmenin idaresinde **"sağ kabile prensleri (batı bilge eligleri)"** ve **"sol kabile prensleri (doğu bilge eliglerinden)"** oluşan bir hiyerarşik düzen vardı. (*3) *Şyungnu* lideri *Modu (Mete)*, MÖ 176 yılında Çin imparatoruna bir mektup yazar. Mektupta, 26 ülkeyi fethederek halklarını Hun yaptığını ifade eder. **"Geniş Hun gerçeğinin en özlü ifadesi"** buradadır. Şöyle ifadelere yer verildi: **"O (Modu), Lö-Jan, U-sun ve Ho-Kut'u ve yakında bulunan 25 devleti ele geçirdi ve hepsi Hsiung-nu oldu."** (*4)

Hunlarda henüz toplumdan tecrit edilmiş, ayrılmış bir askeri kuvvet yoktur. Asker ve ordu bulunmaktadır. Ama bu askerler boyların eli silah tutan hemen hemen tüm bireyleridir. Hunlar, ordulara dayanarak değil, **"halkın desteğine sırtını veren kabile büyükleri"**nce, kabile şefleri ve yaşlıların oluşturduğu kurultayca yönetildi. Yabgu ya da Şanyü, tüm yöneticilerin, kurultayın başıydı. Toplumda ve boylar arasında **"şahsi otoritesinden başka herhangi bir gerçek iktidar"** yoktu. Eğer toplumda, boylar halkları arasında kendisine kitle teveccühü, kitle benimsemesi ortadan kalkar da ihtiyaç duyduğu büyük sayıda savaşçı desteği verilmezse yabguluğunun hiçbir anlamı kalmazdı. (*5) Niçin böyle oluyor?

Çünkü ilkel toplumun en üst ve son aşaması olan atlı çoban kültürü boy ve bodunlar (**"boy sistemleri ve kabile birlikleri"**), toplumsal örgütlenme sürecinin çok yüksek şekillerine (**"formlarına"**) bürünmezler. Burada **"boy büyüklerinin faydalandıkları gelenek, otorite, saygı ve iktidarın hâkimiyeti"** öne çıkar. **"Ama hiçbir yerde, günümüzdeki gibi, başkalarını yönetmek ve onların"**

KAYNAKLAR:

(*1) Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen Kök Atalarımız, Kaynak Yayınları, I. Baskı, s. 10

(*2) Lev Nikolayeviç Gumilev, Hunlar, Selenge yayınları, Çev. D: Ahsen Batur, 5. Baskı, s. 546

(*3) Gumilev, Age, s. 546-547

(*4) Hansgerd Göckenjan, 'Erken Atlı Göçerlerin Dünyası', Türkçe Konuşanlar-Orta Asya'dan Balkanlar'a 2000 Yıllık Sanat ve Kültür- içinde, Ed. Doğan Kuban, Tetragon AŞ, İstanbul 2007, s. 72/Akt. Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Basım, s. 69

(*5) Gumilev, Age, s. 87-88

iradesini zorla kendi doğrultusuna çekmek için silahlı askeri birlikler, hapisaneler ve diğer vasıtalarla malik sistematik yönetimlerin çıkar ve amaçları uğruna daima zorlayıcı ve baskıcı teşkilatlara sahip olmak maksadıyla gruplaşan münferit insan zümreleri” görülmez. (*6)

İşte bu aşamada devletin çekirdeği oluşmaktadır. Belli bir olgunluğa, toplumsal örgütlenmenin daha ileri formlarına ulaştıktan sonra da devlete dönüşmektedir.

Marks’ın dediği gibi, kamu mülkiyetinin bazı tezahürleri, küçük toplulukların birbirine yakın ama müstakil yaşadıklarına, bazen de **“aynı emek sürecinde birlik halinde genel bir yayılma”**ya şahit olur.

Gumiliev’e göre, bunun gibi Şyungnular’ın MÖ ilk bin yıllarında atlı çoban ekonomileri, yerleşik komşularından çok daha güçlü ve iyi örgütlenmiş duruma dönüştü. Engels’e göre ise **“ana iş dalına önce eğitimle başlanır; ondan sonra ise sürülerin taksimi ve onların güdülmesi gelir. Pastoral (çoban-FÖ) kabileler, diğer barbar kütlelerinden ayrılmışlardır ki, bu, toplumsal düzeyde emeğin ciddi şekilde ilk bölünmesidir. Pastoral kabileler, diğer barbarlara nispeten sadece daha fazla üretim yapmakla kalmamış, ayrıca onların üretim vasıtaları da farklı olmuştur. Ki, bu da başlangıçta düzenli mübadeleyi mümkün kılmıştır.”** Şyungnular da çevrelerindeki diğer kabilelerden toplumsal, ekonomik ve kültürel bakımdan daha ileri giderek MÖ ikinci yüzyılın başında devletleştiler.

Gumiliev’in dediği gibi, **“MÖ 209 yılında Hunlar, kendi 24 boylarını konsolide etmişlerdi; ancak sonraki olaylar, 24 Hun boyunun teşkil ettiği konfederasyonu toplumsal gelişimin en üst basamağına yerleştirdi ve böylece kabileler ittifakı bir ‘devlet’e dönüştü.”** (*7)

ORTA ASYA HUN SİYASİ ÖRGÜTLENMESİNİN KURULUŞU SIRASINDA KUVVETLER DENGESİ

Şyungnular, Orta Asya’da siyasi örgütlenmeye gittikleri sırada bölgenin siyasi güçler dengesi çok fazla iç açıcı değildi. Çin’in, savaştan devletler döneminde Çin (Ch’in), Cav (Chao) ve Yen devletlerine bölünmesini MÖ 221 yılında sona erdiren ve birleşik Çin’i yaratan Ch’in devleti, güneye doğru genişleyen Hunları dizginledi ve ellerinden Ordos’u da alarak daha kuzeye Yin Dağları’na sürdü. Bu şartlarda Şyungnu (Hunlar), doğularındaki Dunğ-hularla, Batı Gansu ve Doğu Sinkiang’ta Yüeçiler (Yüeh-Chihlerle/Yüçelir) ve kuzeylerinde Dinğ-linğler ve başka kabilelerle karşı karşıya kaldılar ve hasım bir çember içine hapsedildiler. Bu sırada Şyungnu lideri, Şan-yü Teoman (Tumen’di.) (*8)

Teoman zamanında Hunlar somut bir varlık gösteremediler. Hatta Çin’in saldırıları sonucu ellerindeki güney topraklarını kaybederek kuzeye doğru çekildiler. Ancak Hun tarihinde Modu (Mete’nin) bir darbeyle Hun Yabgu tahtına oturduktan sonra MÖ 209 yılı itibarıyla tarihi yükselme dönemi başlar. Gumiliev, Çuvaş asıllı tarihçi ve önde gelen bir Sinolog olan Nikita Yakovleviç Biçurin (Yakinfe) dayanarak, Hun devletinin doğuşunu Mo-du’nun MÖ 209 yılında iktidarı ele geçirmesiyle başlatmaktadır. Mo-du, önce Tung-hular’ı ani bir saldırıyla bertaraf etti; topraklarını, sürü ve malvarlıklarını ele geçirdi. Kısa zamanda bütün Mançurya bozkırları Mo-du’nun olmuştur. Ardından Yüeçiler’e saldırarak onları daha da batıya doğru sürdü. 4 yıl sonra Ordos’a yöneldi; buranın sakinleri Lou-fang ve Bayan (Payang) kabilelerini itaat altına aldı. Bu sırada Ch’in hanedanı yıkılmış, Çin kaosa girmişti. Çin’e ilk akınlarına başladı. Ordusu 300 bin sayılarına ulaşmıştı. (*9)

BATI SAVAŞLARIYLA, AVRASYA HÂKİMİYETİNİN BELİRLENMESİ

Yüeçi meselesinin alevlenmesi nedeniyle Çin saldırılarını durdurdu. Bütün dikkatlerini batıya çevirdi. Mo-du, Tung-hular’a ve Sayan-Altay boylarına karşı kolay zaferler kazanmıştı ama batı boylarına karşı

KAYNAKLAR:

(*6) Lenin V.İ. O gosudartsve, T.29, c. 437/Akt. Gumiliev, Age, s.87

(*7) Gumiliev, Age, s. 89-90

(*8) Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi, İletişim Yayınları, 9. Baskı 2019, İstanbul, Beşinci Bölüm-Hsiung-nu (Şyung-nu)- Ying-Shih Yü, Princeton Üniversitesi, Çev. Prof. Dr. Selçuk Esenbel, s. 169

(*9) Nikita Yakovleviç Biçurin (Yakinfe), Sobraniye, I|560-661/ Akt. Lev Nikolayeviç Gumiliev, Hunlar, Selenge yayınları, Çev. D: Ahsen Batur, 5. Baskı, s. 80

yapılan savaşlarda zorlanmıştı. Bu zorlanmayı Gumilev, batı savaşlarıyla **“Asya’nın kaderinin tayin edilmesi”**ne, **“2 bin yıldır Yüeciler’le Hunlar arasında devam eden çarpışmalar”**ın, **“Avrasya bozkırlarının etnogenezi (halkların aslı, kaynağı/FÖ) ve soy kökünü şekillendirecek olan Moğol unsurunun hâkimiyetini ön plana çıkarmış olması”**na bağlamaktadır. Ancak 177 yılında Şyungnu ordusu var gücüyle saldırarak Yüeciler’i yendi ve bütün *Doğu Türkistan, Wu-sun prenslikleri ve Ch’iang* topraklarını ele geçirdi. (*10)

MO-DU’NUN SİYASİ İKTİDAR DARBESİ

Modu (*Mete*’nin) iktidar (taht) darbesinin de ilginç bir hikâyesi vardır. Bu hikâyenin içeriği, Mo-du’nun **“hükmettiği mutlak sadakati ve kullandığı iktidar yöntemi”**nin aynası gibidir.

İki eşinden birer oğlu bulunan *Şyungnu* (*Hun*) *Şanyüsü Teoman* (*Tu-man*), yerine özel bir sevgi beslediği küçük oğlunun geçmesi için büyük oğlu *Mete* (*Mo-du*’ya) bir tuzak kurar. Onu bertaraf edebilmek için Mo-du’yu batı komşusu *Yüeciler’e* (*Yiu-çelır’a*) rehin olarak gönderir. Ardından da *Yüeciler’a* saldırır. Niyeti Mo-du’yu *Yüeciler’a* öldürtmektir. Ancak Mo-du, aktif, dinamik bir gençtir, *Yüeci* ordasında bir at ele geçirerek kaçmayı başarır. Bu arada babasının kallesliğini de öğrenmiştir. Babası oğlunun kahramanlığından etkilenerek biraz da Mo-du yanlısı kabilelerin baskısıyla Mo-du’ya 10 bin çadırılık bir kabilenin yönetimini bırakır. *Modu*, 2.000 kişilik süvarisini -Orta Asya kabilelerinde asker oranı genel nüfusun yüzde 20’si olarak hesabedilmektedir- askeri eğitime soktu. Askerlerine düşman saflarında korku ve panik yaratan okun ısıklık çalarak nasıl atılacağını öğretti. Mo-du, askerlerini kendisinin ısıklık çalarak attığı okla vurduğu her şeye kayıtsız şartsız, sorgusuz sualsiz ok atabilecek katı bir disiplinle yetiştirdi. Önce atına, ardından karısına attığı oklarda duraksayan askerleri derhal bertaraf edildi. Bir başka gün, av sırasında okunu babasının küheylanına çevirdi. Bütün savaşçıların da aynı tutumu aldıklarını gördü. Anladı ki, disiplin istediği kıvama gelmişti. Ardından ava çıkan babasını izleyen Mo-du, *Tu-man’a* okunu ısıklık çalarak gönderdi. *Tu-man*, aldığı birçok ok darbesiyle hayata veda etti. Çıkan kargaşalıktan faydalanan Mo-du, **“baba katili”** diye itaat etmek istemeyen üvey annesini, kardeşini ve beylerin kafasını uçurarak *Şanyülüğünü* ilan etti. Tarih, MÖ 209 yılıydı. (*11)

MO-DU İKTİDARI, ŞYUNGNU TOPLUMSAL GELİŞİM AŞAMASINA GÖRE GECİKMELİDİR

Şyungnulara MÖ 1. bin yıllarının başından beri gelişme gösteren siyasi iktidar organları belirli bir toplumsal gelişim aşamasında gerçek bir siyasi iktidar çekirdeğine dönüştü. MÖ 2. yüzyılın başlarında pekiştirilmiş olan 24 Şyungnu boyunun oluşturduğu konfederasyon Mo-tu tarafından devlete dönüştürüldü ama bu gecikmiş bir dönüşüm ya da devletleşmeydi; çünkü Şyungnu boylarının toplumsal gelişmesinin gerisinde kalmış bir atılımdı. **“Me-te’nin bütün yaptığı, mevcut yapıyı tahkim ederek biraz daha yeni bir kalıba sokmaktan ibaretti.”** (12)

HUNLARDA DEVLET BAŞKANI VE SİYASİ KUVVETİ

Çinlilerin Şyungnu dedikleri Hunlar, Orta Asya’da olağanüstü geniş bir coğrafyada antik atalarımız İskitler/Sakalardan sonra ikinci olarak hâkimiyet kurmuş Türklerdir. MÖ 1. bin başlarından MS 1. bin yılının ortaları arasındaki 1.500 yıllık Orta Asya tarihi, Çinliler, Hunlar ve Hunların çevresindeki boylar arasındaki savaşlar tarihidir.

MÖ 3. yüzyıla kadarki dönemde ilkel atlı çobanlar olarak yaşayan Hunlar 24 boydan oluşmaktaydı. Her boyun başında bir *aristokrat şef –Tutuk-* bulunmaktaydı. En güçlüleri ve başında bulunan reisi *Teoman* öne atılarak diğerlerini bir araya getirdi ve Asya Hun Devletinin çekirdeğini kurdu. Ancak oğlu Mo-tu (*Mete*), bir taht darbesiyle babasının yerine geçince 24 boyu konsolide ederek tarihe damgasını vurdu.

KAYNAKLAR:

(*10) Gumilev, Age, s. 84

(*11) Deniz Sinor, Age, s. 170

(*12) Gumilev, Age, s. 89

EN BÜYÜK ŞAN-YÜ AMA OTORİTESİ MUTLAK DEĞİL

Hunlarda devlet başkanına *Yabgu* (*Shang-yü/Şan-yü*) denir. Yabgu, Biçurin'e göre, **"en büyük"** anlamına gelmektedir. (*13) Buna göre, büyüktür ancak mutlak bir hükümdar değil, diğer 24 boy beyi arasında *en büyük, en saygın, en sözü dinlenir, en kudretli* şahıstır. Her biri kendi ülüşünde 2-10.000 arası silahlı kuvvete sahip yerel iktidar sahibi olan boy *Aristokratları* (*beyleri-tutuklar*) Şanyü'nün iktidarını sınırlandırmaktadır. Teoman'a, Mete'ye kadar atlı çoban kabile (**"askeri demokrasi"**) dönemlerinde, yani henüz tam bir devlet olmayıp toplumsal örgütlenmenin çok daha aşağı formlarında Şanyüler 24 boy beyinin oluşturduğu bir kurultayca seçildiği kesindir. Çünkü Tarihçi Gumiliev'e göre, Çinliler yıllıklarında Mete'ye kadar olan eski yabguların silsilesini saptamakta zorluklara maruz kalmışlardır. Mete'den sonra artık taht tevarüs sistemi miras olarak tarihe geçer. Genellikle de Yabgunun oğlunun tahta geçmesi gelenekselleşmiştir.

ŞANYÜ'NÜN DİNSEL VE İDARİ GÖREVLERİ

Yabgunun görevi ise devlet idaresinde başkumandanlık, diplomatik işlerde ve ilişkilerde son söz ve kararı vermek ve dinsel merasimlere başkanlık etmektir. **"Yani yılda bir defa yabgunun otağı önünde yapılan kurban takdim merasimini yönettiği gibi, günde iki defa güneş veya aya karşı saygıyla eğilme (tazim merasimi-FÖ) vazifesini resmen icra ederdi."** (*14)

EN BELİRLEYİCİ VE ÖNEMLİ DÖRT HUN BOYU

Hunlar toplam 24 boyun oluşturduğu bir bodundu. Ancak her biri elinin altında, binlerce süvariden oluşan askeri bir kuvvet bulunan mahalli iktidar olan her boyun hepsi aynı önem ve itibarda değillerdi. Örneğin Mete döneminde önemli ve etkin dört boy vardı. S. S. M. De Groot'a göre, ilki ve en önemlisi, en etkili, en itibarlı Mete'nin boyu olan *Hsi Lü-an-ti* (*Şiluantı-FÖ*) idi. Biçurin'e göre önemli diğer üç boyun adı, Türkçe olan ve **"tavşan"** anlamına gelen (bugün Türkistan'da hala kullanılan) *Kuyan* (*Hu-yen*), Çince bir sözcük ve *Ch'ui Yuan*'a göre Çinlilerin milli çiçeği olan **"orkide"** anlamına gelen *Lan* ve gene Türkçe bir sözcük olan ve **"il, ülke, memleket"** anlamına gelen *Su-pu*'ydu. Siyasi iktidar yukarıda anılan boyların tekelindeydi. Beylikler miras konusuydu. Biçurin'e göre, Devlet hâkimleri, devamlı olarak Su-pu boyundan seçilirdi. (*15)

KAYNAKLAR:

(*13) Biçurin, Sobraniye, 1/46-Akt. Gumilev, Age, s. 90

(*14) Gumilev, Age, s. 90

(*15) Gumilev, Age, s. 91

İskit-Saka ve Hunlardan sonra

Türk adının tarih sahnesine çıkması ve Göktürkler

Günümüzden 6 bin yıl önce (MÖ 4. bin yıllarında) Orta Asya bozkırlarında vahşi atları ilk kez evcilleştirmeye başlayan, böylece insanlık tarihinde ilk kez olarak medeniyetin ve devletin zemininin oluşmasını sağlayan atlı çoban kültürünü geliştiren, tüm Orta Asya'ya, Karadeniz kuzeyi güney ve kuzey Rusya bozkırlarına, Tuna'ya, Ön Asya'ya, Anadolu ve Orta Doğu'ya hâkim olan Öntürk atalarımız İskit/Sakalar bin yıllarca hüküm sürmüşlerdir.

İskit/Sakaların batısından sonra Orta Asya bozkırlarının imparatorluk hâkimi, Çinlilerin Şyungnu diye isimlendirdiği Hunlar, daha gelişmiş bir toplumsal örgütlenmeye sahip olarak ortaya çıktılar. Hunlu atlı çobanlar, MÖ 1. binin başlarından MÖ 209 yılında Modu (Mete'ye) kadar 24 boy halinde pekişerek geldiler. Teoman ile devlet olarak tarih sahnesine çıktılar; oğlu Mete ile bir imparatorluk oldular. 2. yüzyıl civarında eski otoritesini yitirdiler.

TÜRK ADIYLA TARİH SAHNESİNE İLK

DEFA HEM DE BİR DEVRİMLE ÇIKAN DEVLET GÖKTÜRKLER

Orta Asya'da Türkçe konuşan göçebe halklar, birçok boy ve bodunlar halinde yaşadılar. Ancak Türk adıyla ilk defa olarak tarih sahnesine bir devrimle çıkan Göktürk ya da Köktürkler oldu. Buradaki devrim, medeniyet ve devlet devrimidir. Ve tarihte ilktir. (*1)

GÖKTÜRKLER, ETNİK KÖKEN OLARAK AÇINA KLANINA MI DAYANIR?

Göktürk Hakanlığı'nı kuran toplumsal kuvvet, tarihçi Gumilev'e göre, "**Beş yüz ailelik**" bir klan olan Açina soyudur. Bu soy, başlangıçta bir vassal durumundadır.

Kuzey Çin'de, 420 yılında Hunlar, *Mu-junglar*, *Ti'ler*, *Yü'wenler* (*Tatabıların* selefleri) ve *Kıtanlar* olmak üzere bütün rakiplerini yenip üstün çıkarak bölgenin bütünlüğünü sağlayan ve Wei (Vey) İmparatorluğu adıyla erken feodal bir devlet kuran *To-pa Türkleri*, zaman içinde etnos kimliklerini yitirerek özümlendiler ve Çinlileştir. (*2)

GÖKTÜRKLER, ŞYUNGUNULARIN (HUNLARIN) TORUNLARI MI?

İşte Kuzey Çin'in fethi sürecinde To-palar'ca yenilen klanlar arasında "**beş yüz aile**"lık Açina (*A-shih-na*) etnosu da vardı. Gumilev, Biçurin'in Sobraniye'de, "**Bu 'beş yüz aile'nin, 'V. yüzyılda Hunlar ve Siyenpiler tarafından Çinliler'den fethedilen Shen-si'nin batısında yaşayan değişik boyların karışımından ortaya çıkmış olduğu**"na işaret ettiğini ifade etmektedir. Açina etnosu, Mu-kan'ın emrine girdi. Ancak To-pa Türkleri Hunları altedip Wei İmparatorluğunu genişletince, Altay dağlarının güney etekleri boyunca iskân olan *Ju-janlar* (*Cücenler/Avarlara*) sığındı. Demirci olan Açina etnosu, Cücenler'e demir döküp veriyorlardı. (*3) Deniz Sinor da aynı görüşte. Türklerin, Hunların (Şyungnuların) torunları olduğunu belirtir. (*4)

Açina klanının 551 yılındaki kağanı (*5) *Bumin Kağan*, Cücenler'e demir döküp veren bir vassaldır. Bu yılda çok ağır baskı ve zulüm sebebiyle Cücenler'e isyan eden *Tölesler*'in kendine bağlılığını kabul etti.

Kaynaklar:

(*1) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak yayınları, 1. Baskı Nisan 2005, s. 11

(*2) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Selenge yayınları İstanbul 2019, Çev. D: Ahsen Batur, 8. Baskı, s. 19

(*3) Gumilev, Age, s. 35

(*4) Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi-(Kök) Türk İmparatorluğunun Kuruluşu ve Yıkılışı-Indiana Üniversitesi, İletişim Yayınları, 9. Baskı, 2019, Çev. Prof. Dr. Talat tekin, s. 386

(*5) Gumilev, "Türk Prensi Bumin" ifadesini kullanıyor. Bu ifadeye verdiği alt başlıkta ise Barthold'a dayanarak Orhun kitabelerinde Bumin Kağan olarak geçtiğini belirtiyor. Age, s. 41

Bu fırsatı değerlendirmek amacıyla bağı olduğu *Cücenler*'e isyan için bir bahane yaratmak amacıyla Cücen hanı *Anahuan*'dan kızını istedi. Bunun üzerine Biçurin'in belirttiği gibi, Anahuan, **"bana demir dökən dökümcüm köle nasıl benim kızımı ister"** diye köpürdü. Bumin Kağan'ın çıkışı, vassalın efendiyle denk olmak arzusu şeklinde değerlendirildi. Wei imparatorluğu ile ittifak kurarak Cücen egemenliğini ortadan kaldırdı. (*6) Bu olaydan sonra 552 yılında *İl-han* unvanını aldı. Böylece Köktürk Kağanlığı tarih sahnesine çıkmış oldu.

AÇINA ADI ORHON YAZITLARI'NDA ANILMAMAKTADIR

Yukarıda belirttiğimiz iki yabancı tarihçiye karşılık yerli tarihçilerimiz ve Türk tarihiyle ilgilenen bilim insanlarımız Orhon Yazıtları'nda Aşina (Aşina) adının hiç geçmediğini belirtiyorlar.

Dr. Perinçek'in, Osman Karatay'a dayandırdığı tezine göre, **"Aşina adı Orhon Yazıtları'nda hiç anılmıyor. Bu nedenle Aşina, Türk hanedanının kendisine verdiği bir isim değil, Moğol veya Soğd asıllı kaynakların Çinlilere verdiği bilgilerde kullandıkları bir adlandırmadır."** (*7)

Bumin, 552 yılının sonlarına doğru öldü. Yerine geçen oğlu *Kara Issık-han* unvanını aldı.

554 yılında birkaç yıldır devam eden savaşlar ve çatışmalar kaosunun sonu olarak Göktürkler, bir imparatorluk haline geldi. Doğu bozkırlarının yarısını ele geçirdiler. Kuzeyde *Ch'i-ku* hükümdarlığı fethedildi; Sayan'ı geçemeseler de kuzey sınırlarını güven altına aldılar.

Orhun Yazıtları'nın (*Kül Tigin*) doğu yüzünde, bu dönem şu şekilde ifade edilmektedir: **"Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insan oğlu kılınmış. İnsan oğlunun üzerine ecdadım Bumin Kağan, İstemi Kağan oturmuş. Oturarak Türk milletinin ilini töresini tutuvermiş, düzenleyi vermiş. Dört taraf hep düşman imiş. Ordu salarak dört taraftaki milleti hep almış, hep tâbi kılmış. Başlıya baş eğdirmiş, dizliye diz çöktürmüş. Doğuda Kadırgan ormanına kadar, batıda Demir Kapı'ya kadar kondurmuş. İkisi arasında pek teşkilatsız Göktürk öylece oturuyormuş."** (*8)

To-Po (Taspar) zamanında Chou ve Ch'i imparatorluklarıyla yapılan ittifak anlaşmaları sürecinde Göktürkler, Çin kültürüyle yoğruldu. Kağanın otağına girip çıkmaya başlayan Budist bahşılar (bilginler), To-Po Kağana Budistliği aşılamayı başardılar. Ancak ülkelerine dönmek zorunda kalınca bilginler, bu sürecin sonunu getiremediler.

HÜKÜMDAR HANEDANLIĞININ UYGURLARA GEÇMESİ

Göktürk imparatorluğunu oluşturan halklar çok farklı etnik kökenden topluluklardı. Golden'a göre, Doğu Türkleriyle Batı Türkleri arasında idari bir ikilik vardı. Batı Türkleri, **"biri Nu-şı-bı öbürü de Tu-lu olmak üzere her biri beşer boydan oluşan iki boy (bodun-boylar birliği-FÖ) konfederasyonuna bölünmüş durumdaydı. Birbirine hasım 'Kara' ve 'Sarı' boylar arasında kıyasıya savaşlar cereyan ettiğini biliyoruz. Türk yazıtlarında, Çin kaynaklarında geçmeyen 'Mavi (kök) Türk'lerden söz edilir."** (*9) Sadece bunlar değil tabii ki; bir boylar birliği (bodun) olarak ileride 744 yılında devleti yıkacak olan *Karluk (Üç Oğuz)-Basmıl- Tokuz Oğuz* ittifakı da bulunmaktadır. Göktürk Kağanlığının, özellikle Tokuz Oğuzların **"işî gücü vermesi"** için, **"diz çöktürebilmek"** amacıyla birçok kanlı savaşlar vermesi gerekmiştir. Devleti ise Uygurlarla birleşerek On Uygur boylar topluluğunu oluşturan Tokuz Oğuzlar yıkmıştır. Daha doğru bir ifadeyle hükümdar hanedanlığı Uygurlara geçmiştir.

Çin feodalizminin Türk kağan ve tiginleri arasında işbirlikçiler bularak ve iç cepheyi ele geçirerek çökertmeleri sonucu halkın büyük bir kısmı Çin hâkimiyetine geçti. 50 yıllık bir kölelik dönemidir bu. Bu dönem Orhun Yazıtları'nda duygu dolu bir dil ve üslupla anlatılır:

Kaynaklar:

(*6) Gumilev, Age, s. 42

(*7) Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, 5. Basım Nisan 2019, Kaynak Yayınları, s. 69

(*8) Vikipedi Ansiklopedisi, Bumin kağan, https://tr.wikipedia.org/wiki/Bumin_Kağan

(*9) Peter B. Golden, Güney Rusya Bozkırlarının Halkları, Çev. Prof. Dr. Ayda Arel/ Akt. Ve Der. Denis Sinor, Erken İç Asya Tarihi, İletişim yayınları, 9. Baskı İstanbul 2019, s. 388

“Kardeşler ağabeyleri gibi değildi, oğullar da babaları gibi değildi. Akılsız ve beceriksiz kağanlar tahta geçti. Onların emri altındaki kumandanlar da akılsız ve beceriksizdi. Soylularla halk tabakası arasındaki geçimsizlik, kardeşlerle ağabeyleri, soylularla halk tabakasını birbirlerine karşı kıskırtan Çinlilerin hilekârlığı ve sahtekârlığı yüzünden Türk halkı, kendi imparatorluğunun yıkılmasına, kendi kağanının tacını tahtını yitirmesine neden oldu. Soyluların erkek evlatları Çinlilerin kölesi oldu; hanım olmaya layık kız evlatları onların cariyesi oldu. Türk soyluları Türk unvanları ve makamlarını bırakıp Çin unvan ve makamlarını aldılar. Elli yıl Çinlilere hizmet ettiler.” (*10)

Göktürk İmparatorluğu’nda iç cephe Çinlilerin müdahaleleriyle sonu gelmez iç çatışmalara maruz kaldı. Burada aynı zamanda sınıf çelişkilerinin de işlemeye başladığı ve sınıf savaşlarının çıktığı da görülmektedir. Yukarıdaki alıntıda boylar arası çatışmaların yanında **Göktürk aristokrasisi (soyluları) ile halk arasında da çatışmaların varlığı** saptanıyor. Ancak Göktürk aristokrasisinin ihanetinden açıkça yakınıyor.

Çin hâkimiyetine giren Göktürk aristokrasisi karşısında halk kitleleri çılgına döndü, moral olarak bir yıkıntı haline geldi. Ancak Türk halkı 50 yıl tahammül edebildi köleliğe. Kaynaklarda *Kürşat*’ın bir saray darbesiyle işi çözüme kavuşturduğu anlatılır ama gerçeğin peşine düşüp araştırma yapılırsa sürecin hiç de öyle basitçe olmadığı anlaşılır.

Ünlü Rus Türkoloğu, SSCB İlimler Akademisi Üyesi *Sergey Efimoviç Malov*’da Türklerin kendi durumlarıyla ilgili açıklamaları çok nettir: **“Tabgaç budunka beglik uri oğlun kul bolı, silik kız oğlun kun bolu. Türük begler Türük atın ıtı Tabgaçğı begler Tabgaç atın tutıpan Tabgaç kağanka. Körmis, elig yıl isiğ küçük bermis, ilgerü kun togsıkda Bökli kağanka tegi sülayv bermiş. Kuriğaru Temir kapiğka tegi sülayv bermiş. Tabgaç kağanka elin törüsin alı bermiş. Türük kara kamuğ budun anca temis: Ellik budun ertim, kağanım kanı, ne kağanka isiğ küçük berürmen, ter ermiş, anca tep, Tabgaç kağanka yağı bolmış.”**

Bugünkü Türkçe karşılığı ise şöyle:

“...Tabgaç halkına beylik evladı kul oldu, hatunluk kız çocuğu cariyeye kaldı. Türk Beyler Türkçe isimlerini bırakıp Tabgaç beylerinin Tabgaçca ismini kabul edip Tabgaç’a bağlandı. Elli yıl gücünü ve emeğini (ona) verdi. Doğuya, gün doğuşuna, Bökli hakanına (Mukri, Ç. Mo-ho. Mançurya ve Amur boyunda) ordu göndermişti. Batıya Temir Kapı’ya kadar (şimdiki Buzgala) ordu göndermişti. Tabgaç hakanına (onların) devletini, hükümetini alıp vermişti. Türk halkı, bütün fertleri şöyle dedi: Devletli halk idim, şimdi devletim nerde? Devletimi ben kime verdim? dermiş. Hakanlı halk idim, hakanım nerede? Gücümü, emeğimi hangi hakana sarfediyorum? dermiş. Böyle deyip Tabgaç hakanına karşı çıkmış.” (*11)

Çin tahakkümü Türk halklarına ağır geldi, içlerine sindiremediler. Kaldı ki Türk kavminin bütün tarihi boyunca kölelik şemsiyesi altında bulunmadığı tarihi bir hakikattir. Kutluk önderliğinde ayaklandılar. Tang imparatorluğu için bu beklenmedik bir olaydı. Steplerle Çin’i birleştirme fikrinin boş bir hayal olduğu böylece ortaya çıkmış oldu. Ancak Türk halk kitleleri herhangi bir müttefik bulmadan, düşmanın dört bir yanını çevirdiği ve kuvvetlerinin de ondan çok az olduğu şartlarda birden bire ayaklanıvermişti. Malov’un belirttiği bir kitabede, **“Türklerin daha iyi bir hayat için değil, hür yaşamak ve kendi devletlerini kurmak amacıyla isyan ettiklerini kaydetmektedir. ‘Kendi emeğini ve gücünü Tabgaç (Çin-FÖ) devletine vermeyi istemeyen Türk halkı (Türk budun) kendimizi öldürüp,**

Kaynaklar:

(*10) Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi-(Kök) Türk İmparatorluğunun Kuruluşu ve Yıkılışı-Indiana Üniversitesi, İletişim Yayınları, 9. Baskı, 2019, Çev. Prof. Dr. Talat tekin, s. 417

(*11) Sergey Efimoviç Malov, Pamatniki, 1951, s. 37/Akt. Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Selenge yayınları İstanbul 2019, Çev. D: Ahsen Batur, 8. Baskı, s. 336

yok olalım daha iyi dedi. Ve onlar ölüme gittiler.” ifadeleri yer almaktadır. (*12)

Jülien’in belirttiğine göre, isyan eden Halk kitleleri 12 bin kişi civarındaydı. (*13) Sonraki yıl yeni bir Çin saldırısı cereyan etti. 680 yılında cereyan eden bu saldırı sırasında Türkler, Çin birliklerini mahvettiler. Başlarına prens *Fu-nien*’i han ilan ederek geçirdiler. Ancak kadın ve çocukların bulunduğu kabileler Çin ordusunun geri kalanınca kuşatma altına alınınca ister istemez savaşçı Türkler boyun eğdiler.

“...VE İLK OLARAK ONLAR ÖLÜME GİTTİLER.”

Güvenliklerinin sağlanacağı sözüyle teslim oldular. Ancak Çinliler sözlerinin eri çıkmadılar. Ch’ang-an’ın doğu meydanında isyancıların öncüleri ve kumandanlarının boyunları vuruldu. Meydanın çevresindeki halkın galeyanı mızraklı süvariler tarafından zorlukla bastırıldı.

Tonyukuk Dikiti bu ürkütücü olayı **“...ve ilk onlar ölüme gittiler.”** diyerek anlatmaktadır. (*14)

Şimdi savaşın öncülerinde bir değişikliğe gidilmişti. Önceleri aksakallar önderdi. Ve yenildiler ve öldüler. Şimdi ise uzun yıllar kölelik şartlarında Çin eğitiminden geçmiş *Tonyukuk* gibi bilgiler öne atıldı. *Ku-tu-lu* (*Kutluk*) hepsini birleştirdi. *Kutluk Kağan*, *Han Li Yüaning*’in ilk kuşağı *Hieli*’nin (*Kat İl-Han*’ın) uzaktan akrabasıydı. **“T’u-t’un”** unvanını aldı. T’u-t’un, kadim Türklerde bir askeri unvanı. *Kutluk*, *Tonyukuk* gibi Çin eğitiminden geçmiş olan ve Çin devletinin örgütsel zayıflıklarını ve zaafalarını bilen köle elitleri yanına alarak saldırıya geçti.

KUTLUK KAĞAN’IN AKLA SIĞMAYAN BAŞARISI

Burada *Kutluk Kağan*’ın faaliyetlerini kendi ağzlarından öğrenelim: **“Kağan 17 kişiyle (dışarı) çıkıp gitmiş. Onun (Çin sınırında) gezindiğini öğrenen şehir sakinleri dağa kaçtılar. Dağda yaşayanlar ise aşağı inerek toplandılar ve 70 kişilik bir grup oluşturdular. Tenri (Tengri/Gök Tanrı-FÖ) onlara güç verdiği için kağan atamın savaşçıları kurt gibi imiş. Onun düşmanları ise koyun gibi imiş. Savaşçılarıyla ileriye (doğuya) ve öne (batıya) yürüdü ve böylece 700 erkek yığdı. 700 kişi olduklarında ilteres, devletini yokeden, hakanını yokeden halkı, cariye haline gelen, kul haline gelen halkı, Türk hükümlarlığını yokeden halkı, ata babalarının kanun kaideleriyle teşkilatlandırıp yönetti. O zaman tölis-tarduşu, yabguyu, şadı belirledi.”** (*15)

Bu olaylar, tarih kitaplarında *Kürşad*’ın 40 adamıyla Çin sarayını basarak isyan etmesi şeklinde anlatılan olaylardır. *Kürşat*, Göktürk hükümdarı *Çuluk Kağan*’ın küçük oğlu; annesi bir Çin prensesi olan *İ-çeng Hatun*’dur.

Kürşat’ın faaliyetleri, 680 yılında II. Göktürk Devleti’nin kuruluşunda epeyce etkili olaylar olduğu konusunda tarihçiler hemfikirdir.

İlk halk hareketleri, Türklerin kolay lokma olmadıklarını kanıtladı. Her ne kadar Çinliler asileri, *Sarı Nehir*’den *Altay Dağları*’na sürdülerse de bu olay, **“balığı suya koyvermek”**le aynı şey olduğunu hayat az sonra gösterecektir.

Kutluk’un olağanüstü (akla sığmayan) başarısının bir başka ve en belli başlı sebebi, *Biçurin*’e göre, *Çinlilerin Batıdaki baş ağrısı Tibet saldırıları*ydı. “Uzak seferlere karşı eğitimli süvari birlikleri de olduğu halde Çin, asileri takip edip, ortadan kaldırmaktan vazgeçti? Evet, bir zamanlar Çin’in süvari birlikleri vardı ama 689’da Tibetliler’in darbeleriyle işe yaramaz hale gelmişti. Bütün ihtiyatları *Yünan cangıllarından Huang-ho nehrinin kayalık sahillerine, Turfan*’ın tozlu yollarıyla *Orta T’ien-shan*’ın ormanlık alanlarına kadar Tibet cephesine sürülmüştü. Sayıca az ve biraz da barbar olan *Tibetliler*

Kaynaklar:

(*12) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Selenge yayınları İstanbul 2019, Çev. D: Ahsen Batur, 8. Baskı, s. 338

(*13) Jülien, Document, 4/413/ Akt. Gumilev, Age. S. 338

(*14) Gumilev, Age, s. 339

(*15) Gumilev, Age, s. 342

693'e kadar Batı ucunun vadilerini ellerinde tutmuş, 700 yılına kadar da Çin ordusunun büyük bir kısmı *Kan-su* ve *Sih-ch'uan*'da (*Siçuan*) onlarla savaşmak zorunda kalmıştı. İşte *Kutlug*'un akla sığmayan başarısının belli başlı sebebi bu idi." (*16))

Yani Kutluk, bölgenin **askeri dengelerinin gerçekçi bir tahliline** dayanarak doğru bir stratejik karar almış ve isyan etmiştir.

Türkler, Doğu ve Batı kollarıyla eşzamanlı ayaklanarak, Çinlilere göre çok zayıf olmalarına rağmen Çinlilerin aynı zamanda patlak veren Tibetli isyanıyla uğraşmayı öncelermeleri yüzünden başarıya ulaştılar ve egemen olarak *Halha*'ya geldiler. Bu geliş, Halha yönetimini telaşa düşürdü ve bölge halkı *Tokuz Oğuz* ve diğer *Töles* kabilelerinin rahat ve huzurlu hayatlarını sonlandırdı.

Bütün bozkırlılar Türklere karşı teyakkuza geçti. Tonyukuk durumu, **"Düşmanlarımız çevremizi kuzgunlar gibi sarmışlardı ve bizler onlar için leştik..."** (*17) Yollig Tegin de **"Sağdan (güneyde) Tabgaç halkı düşmanımızdı. Soldan (kuzeyde) Tokuz-Oğuzlar'ın hakani Baz-kağan düşmanımızdı. Kırgızlar, Kurikanlar, Oyuz-Tatarlar, Kıtay (Kıtanlar) ve Tatabı'lar (Hi) –hepsi düşmanımızdı."** (*18) Durum, Kutluk ve Türkler için iç açıcı değildi. Ciddi bir tehlike altındaydılar.

Ancak Kutluk, mükemmel bir strateji ve taktik ustalıklı girdiği bütün savaşları kazandı.

Önce *A-shih-te Yuan-chen* komutasında 1000 kişilik bir askeri kuvveti batıya (Aral civarındaki *Kürdan* çölünü ele geçirmeye), *Tonyukuk* komutasında 2.000 kişilik bir askeri kuvveti kuzeye (saldırıya geçen *Tokuz Oğuz'a/Uygurlara* karşı) gönderdi. Kutluk, doğru strateji ve taktik uygulandığı takdirde, az kuvvetle büyük kuvvetlerin yenilebileceğini ispat etti.

Batıda gittikçe kuvvetlenen *Türgişler*, Batı Türk hanlarının hâkimiyeti altındaydı. Batı Türk hanları da *T'ang hanedanının* mahalli memurları haline gelmişlerdi. Biçurin'in belirttiği gibi, *A-shih-te Yüan-chen*, *Türgişlerle* savaştı ve yendi. (*19)

Kutluk ordasını, *ıduk (kutsal) Ötüken-yış*'ın (*Khangai /Hangay dağlarının*) balta girmemiş ormanları içine kurdu. Burada imparatorluk ordusundan gizleniyordu. *Kutsal Ötüken-yış*, Kutluk için askeri bir üstü aynı zamanda. Bu eylemler 2. *Göktürk Devleti*'nin kuruluşu için zemin hazırlıyordu. Malov'un da belirttiğine gibi, yazıtlara göre, *Kutluk İleres –kağan*, bozkırda tam bir hâkimiyet kurmak ve 2. *Göktürk Hakanlığı*'nı örgütlemek için **"40 yürüyüş"** tertiplede; düşmanlarını yirmi kez darmaduman etti. **"Dizi olanlar diz çöktürüldü, başı olanlar baş eğdirildi ve düşmanları barış yapmaya mecbur kaldılar."** (*20)

Kutluk, 693 yılında öldü.

Yerine *Kapagan-kağan* unvanını alan kardeşi *Moçur* (Ç. *Mo-cho*) geçti.

YOLLIG TEGIN'DEN MÜKEMMEL BİR DEVLET TEORİSİ

Yollig Tegin'in dedesi Kutlug İleres-kağan adına diktiği anıtın ifadeleri müthiş bir devlet teorisi ortaya koymaktadır.

Toplumsal örgütlenmede ileri bir aşamayı temsil eden Çin Devleti'nin kültürel ve ideolojik hâkimiyetini, daha eski aşamalarda, kabile örgütlenmesi safhalarındaki Türkler üzerinde kuracağı tehdidine dikkat çeken Yollig Tegin, **"Altın, gümüş, şarap ve ipeği böylesine bol veren Tabgaç halkının dili şirin, ipeği nefis imiş. Şirin dili, nefis ipeği ile aldatıp uzak milleti bu şekilde kendisine yakınlaştırmış."** İfadelerine yer vermektedir.

Kaynaklar:

(*16) Gumilev, Age, s. 345

(*17) Palov, Pamatniki, s. 65/ Akt. Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Selenge yayınları İstanbul 2019, Çev. D: Ahsen Batur, 8. Baskı, s. 348

(*18) Malov, Age, s. 38/Akt. Gumilev, Age, s. 348

(*19) Biçurin, Sobraniye, s. 17296/ Akt. Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Selenge yayınları İstanbul 2019, Çev. D: Ahsen Batur, 8. Baskı, s. 349

Sonucu ise şöyle anlatmaktadır:

“Şirin sözüne, nefis ipeğine aldanıp Türk halkının çoğu öldü. Türk halkının bazılarını orada kötü kişiler şu sözlerle kandırdılar: Uzakta olsa kötü ipek, yakında olsa iyi ipek verecek diyerek kandırır imiş. Cahil kişiler bu sözlerle inanıp, yakınına varılar. Birçokları öldü.”

Burada Yollığ-Tegin şu uyarıyı yapıyor:

“Oraya varırsan, ey Türk halkı, öleceksin. Ötüken-yış’i menzil tutup, vergi ve hediyeler karşılığında kervanların geçmesine müsaade etsen sana asla teşvik yok. Ey Türk halkı. Ötüken yurdunu saklayıp kalsan, ebedi millet olursun!”

Türklere bu uyarıları yapmakla kalmaz Yollığ-Tegin. Aynı zamanda Çin ile işbirliği yapmayan, bağımsızlık yolunda ilerleyen bir kısım aristokrasi unsurları da önderlik eder halka.

“...Hakan olup halkı elinden tutup ayağa kaldırdım. Fakir halkı zengin yaptım. Az halkı çoğalttım. Ya sözlerim yalan mı?”

“Ey Türk halkı, sen zayıf ve açken, söylenen sözlerin mahiyetini anlamazsın. Karnın doyunca da açlığın ne olduğunu hatırlamazsın.”

“Sözümü dikkatlice dinleyin arkamdaki kardeşim, yeğenim, oğul(lar)ım, ittifak uruğum, halkım; aşağıdaki şadlar ve yüksek unvanlı beyler (şadapit beyler); soldaki tarhanlar, buyruk beyleri. Otuz... Tokuz-Oğuz halkı ve beyleri...” (*21)

Türkler ikinci defadır ki devletlerini ihya etmişler, **Ötügen-yış merkezli Halha**’nın tamamını hâkimiyet altına almışlar, üstelik Uygurları da kendilerine bağlanmışlardır.

Ancak bölgesel şartlar hiç de elverişli değildi.

Uygurlar, güvenilmez unsurdu.

Devlet, doğu, güney ve batıdan Çin’le kuşatılmıştı.

Kuzeyde ise (Sibirya’da) **“Türklerin azılı düşmanı”** Kırgızlar vardı.

Üstüne üstlük Türk halkının ezici çoğunluğu da Ordos’ta Çin hâkimiyetinde kalmıştı.

Kapagan-han önceliği Ordos Türklerinin kurtuluşuna verdi.

Biçurin’in belirttiği gibi, Göktürk saldırısı 694 yılında başladı. Kapagan-han kuvvetleri yıldırım gibi Çin sınırına daldılar. Ortalığı altüst ettiler; birçok düşman savaşçısını öldürdüler, birçoğunu da esir aldılar. Çin karşı saldırısı ise Ötüken ormanları içinde iyi gizlenen Türk kuvvetlerini bulamadan geri döndü. Bu çatışmalarda Türklerin kadim bir savaş taktiği olan **“kuvvetliyen vur, zayıfken gizlen”** şeklinde ifade edilen savaş ilkesini uyguladıklarını Tonyukuk, **“güçlü olduğumuz zaman yağmalamaya gidiyor, zayıf olduğumuzda ise dağlara ve vadilere çekiliyorduk”** şeklinde ifade ediyor. (*22)

Kapagan-han’a iç açıcı olmayan bölgesel şartların çemberini kırmasına fırsat veren olağanüstü bir gelişme doğuda ortaya çıktı. Türklerin başarılı kurtuluş savaşı, Orta Mançurya’nın Moğol kabileleri **Kıtan** ve **Tatabılar**’a umut oldu ve cesaret verdi. Önce Kıtan, ardından Tatabı halkları ayaklandılar. Üzerlerine gelen Çin kuvvetlerini darmaduman ettiler.

Çin ordularının çöküntüye gitmesi Kapagan-han’a aradığı fırsat kapısını açtı. İmparatora isyanı bastırma teklifinde bulundu. Tabii karşılığı olacaktı bu hizmetin. Kapagan-han Kıtanları bir darbede darmadağın etti. Bu süreç Türk devletini alabildiğine güçlendirdi.

Kapagan-han (Kap-gan) 716 yılında, tedbirsiz hareket etmesinden faydalanan bir **Bayırku** savaşçısının pusuda öldürüldü.

TONYUKUK: TÜRK DEVLET YÖNETİM TARZININ SİMGESİ

Kapagan-han’ın yerine, oğlu **Böğü** geçemedi. Çünkü iktidarı, **İlteriş**’in iki oğlu **Prens Kül Tegin** ile **Bilge**

Kaynaklar:

(*20) Malov, Pamatniki, 1951, s. 38/ Akt. Gumilev, Age, 350

(*21) Gumilev, Age, s.151-152

(*22) Biçurin, Sobraniye, I/286; Julien, Document. IV/414/ Akt. Gumilev, Age3, s. 352

Kağan ele geçirdi. Devlet yönetiminde babalarına ve Kapagan-han'a olduğu kadar iki kardeşe de Indiana Üniversitesi öğretim üyesi Denis Sinor'un belirttiği gibi, **"sayıları pek az İç Asya devlet adamından biri olan"** Çin'in yetiştirdiği *Tonyukuk* yardımcı oldu. **"Tonyukuk, Türk devlet yönetim tarzının simgesiydi."** Çetin bir Çin karşıtıydı. Türk kavim (Sinor 'ulusal' demektir) değerlerinin **"öfkeli ve kızgın bir koruyucusu"** ydu. Bu sınır tanımayan **"kızgın ve öfkeli"** koruyuculuk, Türklerin savaşçı karakterlerine uygun olmadığı gerekçesiyle Budizme ve Taoizme muhalifti. Bu müstesna İç Asyalı devlet adamı, Türklerin, kendi deyişiyile sayıları Çinlilerin yüzde biri bile olmadığından kavmi kimlik ve değerlerini koruyabilmeleri için **"suları ve otlakları izleme"**leri ve **"sürekli yerleşim merkezleri kurmama"**ları gerektiğini düşünen biriydi. **"Ona göre, eğer Türkler kendi eski gelenek ve göreneklerini değiştirecek olurlarsa, bir gün yenilebilir ve Çinlilerin egemenliği altına girebilirlerdi. Türkler, kuvvetli iseler saldırmalı, zayıf iseler dağlara ve ormanlara çekilmeliydiler (...) Savaş, halkının elinde stok mal gibiydi, budun'un hayat şartlarını geliştirmek için tek araçtı."** (*23)

Burada bilge Tonyukuk, esaslı bir *devlet teorisi ve savaş stratejisi* ortaya koymaktadır.

Bilge Kağan Yazıtı'nda 18 yıllık uzun iktidar sürecini şu ifadelerle anlatmaktadır:

"Ben (Bile) zengin bir halk üzerine kağan olmadım; karnı aç, sırtı çıplak, zayıf ve korkmuş bir halk üzerine kağan oldum. Kardeşim Kül Tegin'e danıştım. Babamızın ve amcamızın kazandıkları şan ve şöhreti korumak için, Türk halkı uğruna, gece uyumadım, gündüz oturdum (...) Ben kağan olarak tahta oturduğumda, her yana dağılmış olan halk, öle yite, yayan ve çıplak olarak dönüp geldi. Halkı refaha kavuşturmak için 22 kez sefere çıktım (...) Ondan sonra, Tanrı'nın (Gök) lütfuyla, talihim olduğu için, ölmek üzere olan halkı dirilttim, çıplak halkı donattım, az halkı çoğalttım." (*24)

Ancak 731'de Kül Tekin öldü.

Üç yıl sonra da Bilge Kağan, maiyetinden biri tarafından zehirlenerek öldürüldü.

Oğlu yerine geçmekle beraber, o da fazla yaşamadı.

Takip eden 10 yıl içinde siyasi iktidarı ele geçirmek için ortaya atılan sahte kağan adaylarının sayısının çetelesini tarih bile tutamadı. İç çatışmaların tarafı olan *Basmiller, Karluklar ve Uygurların* çıkardığı kaos 2. Göktürk Devleti'nin, hallaç pamuğu gibi tozunu attı. 743 yılında üstünlüğü bir *Tokuz Oğuz* boyu olan *Uygurlar* sağladı. Hanedan Uygurlara geçti.

KAYNAKLAR:

(*23) Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi-(Kök) Türk İmparatorluğunun Kuruluşu ve Yıkılışı-Indiana Üniversitesi, İletişim Yayınları, 9. Baskı, 2019, Çev. Prof. Dr. Talat tekin, s. 420

(*24) Deniz Sinor, Age, s. 420

Medeniyette daha ileri bir aşama: Uygurlar

552 yılında Trk (Göktürk) kaĝanlığını kuran Bumin Kaĝan'ın uzun, kanlı ve etin atışmalardan sonra boyun eĝdirdiĝi ve itaat altına aldıĝı Töles boylarından *Tokuz Oĝuzlar (Uygurlar)*, Orta Asya bozkır topraklarında 744 yılında * Oĝuz (Karluklar)* ve *Basmıllarla* ittifak ederek takatten ve kudretten düşmüş olan 2. *Göktürk* kaĝanlığını yıktı.

744 yılındaki ittifak, *(Karluk ( Oĝuz) + Basmıl +Uygur (Tokuz Oĝuz) birliĝidir*. Türklerle ittifak arasındaki savaşların başlarında Ötüken tahtına Karluk/ Oĝuzlar'ın ıkacaĝı sanılıyordu; ancak *Tokuz Oĝuzlar Uygur* boyuyla ittifak yaparak *On Uygurlar* bodununu oluşturdu;  Oĝuz/Karlukları bertaraf ederek tahta oturdu. Başkenti *Orhun* Irmaĝı zerindeki *Karabalgasun* idi.

S. Millet'e göre, *Uygur lkesini (Uyguristan'ı)*, o dönemde en geniş Türk lkesi olarak gösteren *İbni Hurdadbih*, Tokuz Oĝuz hakanının **"12 demir kapısı olan büyük bir şehirde (Başkent Karabalgasun'da/ F) oturduĝu"**nu, **"şehir halkının Mâni dinine mensup olduĝu"**nu, **"hakanın ikametgahının yüksek bir tepe üstünde (...) kalesinde 900 kişiyi alabilecek bir altın otaĝ bulunduĝu"**nu ve **"bu otaĝın beş fersah geniřliĝinde bir alanı kapladıĝı"**nı belirtir. Bu dönemde devleti yeteneksiz silik hanlar yönetti. Daha doĝrucası hanlar adına kabile reisleri ve Maniheist ruhaniler yönetti. (*1)

Uygur devleti, büyük bozkırda halkı Türkçe konuşan üçüncü büyük devlettir. Kimileri buna **"kabile konfederasyonu"** diyor. Ancak kabile ile devlet ve uygarlık birbirinden farklı tarihi kategorilerdir. Uygurlarda Köktürkler'den daha gelişmiş bir devlet örgütlenmesi bulunmaktadır. Dünya matbaanın 15. yüzyılda Gutenberg tarafından icat edildiĝini söylemeye devam ediyor ama Uygur bölgesinde ele geçen 9. yüzyıldan kalma *basım tezghları* bunu yalanlıyor. Gene bulunan tomar tomar sözleşme, bono, poliçe örnekleri buna keza... Buraya ileride dneceĝiz.

Dokuz boyun, idari görevleri yoktu ama **"ana unsurları meydana getiren Tokuz Oĝuz'u meydana getiriyordu."** İtaat altına alınan Karluk ve Basmıllar da ana unsurun içinde sayılıyordu.

Geriye kalan altı Töles kabilesi ise *Pu-ku, Hun, Bayırku, Tona, Sih-kie (Sigie)* ve *Ch'i-pi (Kibi)* idi. (*2) Hanlık daha başlamadan i savaşların ateşleri içinde kaldı. Kuruluştan 3 yıl sonra Çin kaynaklarında *Gu-li pey-lo* diye geçen kurucu han ölünce yerine Çin kaynaklarında *Mo-yen-o* diye geçen oĝlu *Bilge Kl Kaĝan* unvanıyla han olur olmaz sert bir muhalefet ortaya ıktı. İsyancıların başı, unvanını ölen hanın elinden aldıĝı *Yabgu Tay Bilge-Tutuk*'tu. *Sekiz Oĝuz/Kıtanlar*'la Tatarlar da isyancılara katılarak Bilge-Tutuk'u han ilan ettiler. Birkaç gün süren çatışmaların ardından Kıtan ve Tatar savaşçıları ardına bile bakmadan kaçtılar. **"Gök (Tanrı) suçlu beyleri elime teslim etti"** diyen Bilge Kl Kaĝan, itaat eden kendi halkının beylerinin kafalarını vurdurdu. Ancak çok geçmeden halk yeniden isyan etti. Kıtan ve Tatarlar'ı yardıma aĝırdılar. Ne yazık ki, Kıtan ve Tatarlar'ın gecikmeleri, Bilge Kl Kaĝan Han'a yaradı. nce kendi halkını hizaya soktu. Ardından Kıtan ve Tatar savaşçılarının icabına baktı. İlkinde affedilen halk bu kez cezasını çekti. Hayvan sürüleri ve karıları alınıp götürüldü. Bu isyanların gerçek nedenleriyle ilgili herhangi bir kayıt yoktur. (*3)

UYGURLAR, TENGRİ KAĝAN DÖNEMİNDE ZİRVEYE ÇIKAR

Bilge Kl Kaĝan Han 759 yılında ölür. Yerine döneminde Uygurların hakimiyetlerinin zirvesine ıktıĝı, Çinlilerin *I-di-cyen* ya da *Moĝ-y* dedikleri ikinci oĝlu *Tengri (Tanrı) Kaĝan* unvanıyla tahta geçer.

Kaynaklar:

(*1) Millet C.-Sur le nom de cereales, s. 207/Akt. Gumilev, Age, s. 509

(*2) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Selenge yayınları İstanbul 2019, ev. D: Ahsen Batur, 8. Baskı, s. 449

(*3) Gumilev, Age, s. 450

Tengri Kağan döneminde de Çin'e askeri yardımlar sürdürüldü. 762 Şı Çav-i isyanının bastırılması için Tengri Kağan'ın bizzat kendisinin Çin'e gitmesinin Uygurların geleceğinde kader belirleyici bir etkisi oldu. Tengri Kağan, **"...Araplar Soğd direnişini bastırıldığında Maniheistlerin canlarını kurtarmak için çiçekli vadilerden vahşi steplere kaçmak zorunda kaldıkları VII. yüzyılın ikinci yarısında Büyük Bozkır'a gelmiş olan..."** (*4) Mâni dinini kabul etti. Bu olay, Uygurların tarihinde derin izler bıraktı. Uygurların geliştiği dönemde diğer tek tanrılı dinler (İslamiyet ve Hristiyanlık'ın) yalımları Orta Asya coğrafyasına ulaşmaya başlamıştı. Barış ve Pasifizm'i öneren Maniheizm, savaşçı ve sert bir halk olan Uygur halkına iyi gelmedi. Ayrıca İç Asya'da ilk defa olarak bir din bir devlet dini haline geliyordu. Bu İç Asya halkları için alışılmışın dışında bir gelişmeydi. Çünkü Bonzarov'a göre, **"Hunlar, Türkler ve kadim Moğollar 'Ebedi Gökyüzü'nü maddi 'mavi gökyüzünden' ayırarak, ona tapınmayı atalar kültürüyle özdeşleştirmeyerek hayatın ve dünya düzeninin kaynağı olarak kabul etmişlerdi."** (*5) Uygur'da Hristiyanlık da benimsenmişti. Ancak iç savaş döneminde isyancılar saflarına yer aldıklarından dolayı hemen hemen hepsi kılıçtan geçirilmişti. Bu gelişme Maniheizm'in yolunu açmış oldu. Bilge Köl Kağan da buna bağlı kaldı. Çince Orhon kitabesinde belirtilen Han'ın bu durumu hakkında **"Teng-li lu-ch'u (üi) muo-mi-shih hsie-t'u Teng mi-shihho Kui-lu"** denilmektedir. (*6)

"VAHŞİ BİR SAPIKLIK"

Uygur toplumu, çevresini bir boy denizinin kaplaması ve bir boylar konfederasyonu şeklindeki tarihi algıya rağmen toplumsal gelişim aşaması bakımından ileri bir sınıflaşma gerçeği göstermekte, devletin, ileri bir medeniyetin, gelişmiş bir ideoloji ve kültürel değerlerin varlığı, örneğin Urumçı'deki 2.200 yıl önce görülen görülmemiş bir yerleşme iradesi ve Karız kanalları şaheseri yaratmış bir devlet olarak karşımıza çıkmaktadır. Uygur toplumunda ve devlet katında Maniheizm'in başarılı olması, komşularının sert tepkileriyle sonuçlandı. Orta Asya'da İslami topluluklar, Tibet'te Budistler, Çin'in Konfüçyanistleri, Kırgız Hanlığı'nın Şamanistleri ortalarındaki Maniheizm'in başarısı karşısına **"vahşi bir sapıklık"** suçlamıştıyla çıktılar. Uygur coğrafyasında büyük bir cadı kazanı kuruldu.

MANİHEİZMİN TARIMIN GELİŞMESİNE YOLAÇMASI

Mâni dininin Uygurlar arasında yaygınlaşmasını alfabe değişikliği izledi. **"Uygur kalemı"** adı verilen yeni bir alfabe kabul edildi.

Uygur toplumunda, Mâni dini benimsedikten bir süre sonra kültürel etkileri görülmeye başlandı. Zira et ve sütü yasaklayan ilkeler içeren Manicilik'te perhiz günlerinde et, yağ ve süt tüketilmiyordu. Beslenme alışkanlıkları ters yüz olmuştu. Bu nedenle Uygur çoban ve avcılar, açlıktan ölmek için tarımsal faaliyetlere başlamışlar, sebze ve meyve yetiştirme yoluna gitmişlerdi. Bu gelişme ise steplerde tarımın gelişmesini getirmişti. (*7)

Mâni din adamları, Maniheizm'in kurallarının yerleşmeye başlaması, steplerde zirai gelişme üzerine başarılarını şöyle ifade ediyorlardı: **"Kan deryasına dönmüş, vahşi adetler ülkesi, sebze yetiştirilen bir ülkeye, cinayet işlenen topraklar iyiliklerin hâkim olduğu bir memlekete dönüşsün."** (*8)

Büyük bozkırda barış ve huzur hâkim hale gelince ticaret ve ticaret yolları canlandı. İpek Yolu, şirînleşti, cıvı cıvı oldu.

Kaynaklar:

(*4) Gumilev, Age, s. 463

(*5) D. Bonzarov, Çernaya vera, s. 6, 15/ Akt. Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları 2019 İstanbul, 8. Baskı, s. 458

(*6) "Tenri uluk küç munmış kat Denmiş kat küçlük ho-kan: Tanrının büyük güç verdiği büyük Denmiş (?) çok güçlü han." / Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Selenge yayınları İstanbul 2019, Çev. D: Ahsen Batur, 8. Baskı, s. 450

(*7) Paul Pelliot- Edeuad Chavannes, Traite manicheen, s. 268/ Akt. Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları 2019 İstanbul, 8. Baskı, s. 463

(*8) René Grousset, I. Empire des Steppes. S. 174/ Gumilev, Age, s. 464

750'lerden beri Çin'deki iç isyanların yangınları ve Uygurların bu isyanlara karışmaları sonucu 7-8 yılda Çin'i bitirmiş, tam bir harabeye döndürmüştü. Sonuçta Uygurlardaki barış ve sükûn dönemine denk düşen Çin'in durulması Orta Asya coğrafyasında farklı bir tarihi dönemin başlamasına yol açtı.

Biçurin'e göre, ***"bir dönem bitti! T'ang imparatorluğunun çelik kafesi yırtılınca, bir buçuk asır o kafes içinde yaşayan halklar dışarı çıkarak dört bir yana dağıldı. Çin'de başlayan 'rönesans' kendi orijinal kültürünü yarattı. Tibet, Budizmi benimseyip güçlendirerek hem kendi halkına hem de başka dinlerin propagandası yapanlara karşı onu ileri sürdü. Yabancı kültürlerin etkisi altına giren Uyguristan, öncelikle Maniheist 'din ulularının', sonra Nasturi azizlerin, Budist bahşılının ve Müslüman mollaların sesine kulak astı. Daha önce savaşlarda oluk gibi akan kanlarla sulanan bozkır artık asude bir hayata çekiliyor ve aciz hanların yumşak yönetimi altında hürriyet havasını tadıyordu."*** (*9)

Türklerin ***"MÖ 2 bin yıllarından MS 1000 yıllarına kadar devletleşme ve medenileşme atakları"*** sürecinin 7'inci yüzyılın ortalarındaki ayağında Türük (Göktürk) devletinin yerine kurulan ve büyük bozkırda itaat altına alınan boylar (kabileler) açısından düşünülürse bir bozkır konfederasyonu denilen Uygur devleti, yukarıda da belirtildiği gibi, örgütlenme bakımından, bir devletin temel yapıtaşlarının olduğu, kazılardan çıkan malzemelerce de kanıtlanan tarihi bir gerçektir. Her ne kadar Avustralyalı bir Sinolog olan Colin Patrick Mackerras Uygurlar adlı incelemesinde, eski Tang tarihinin 744'ten önceki Uygurların toplumsal hayatı hakkında vermiş olduğu, ***"sulak ve otlak arazi bulmak için dolaşırlardı (...) Atçılık ve okçulukta mahir idiler."*** bilgisine dayanarak, ***"aslında tipik göçebe"*** bir toplum olduğunu iddia etse de özünde toplum kent hayatına yönelmiş, ancak bozkırda atlı göçebe toplulukları okyanusu ortasında bulunuyordu. (10)

Dünya Orta Çağ mecrasına girmiş, dolu dizgin ilerlemektedir. 9'uncu yüzyılda Uygur toplumunda zirai faaliyetin yoğunlaştığı, arkeolojik buluntularla da kanıtlanmaktadır. Uygurların un öğütmek için el değirmeni kullandıkları bulunan değirmen taşlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca arkeolojik bulgular arasında harman tokmakları vardır. Uygur mezarlarında ölüyle gömüldüğü anlaşılan darı taneleri çıkmıştır. (*11)

En önemlisi de Çinlilerin ***"yeraltındaki Çin Seddi"*** dediği *Karız kanalları*dır. Uygurların, Turfan havzası ile Tanrı dağları arasındaki 60 km'lik çölün 90 metre altından 5 bin km'yi aşan kanal kazarak dağların kar suyunu buharlaşmadan kurak ve aşırı sıcak Turfan ovasına götürebilmeleri, dönemine göre olağanüstü bir medeniyet harikası, kamu ekonomisi örneği, tarım ve yerleşme iradesidir. (*12)

Zirai gelişmeye paralel olarak kentleşmenin de geliştiği görülmektedir. Uygur sarayına giden bir Arap seyyahı olan *Tamim İbn Bahr*'ın seyahatleri anlatılırken, ***"Temim bozkırlarda seyahat etti (...) Hükümdarın şehrine ulaştı (Karabalğasun). Bildirdiğine göre, burası büyük bir şehirdir ve zengin bir ziraatı vardır."*** (*13)

Batılı Oryantalistlere kalırsa Orta Asya'da bozkır halkları bulunmaktadır.

Orta Asya halkları ilkel göçebe bir hayat sürmektedirler; kabile toplumu hakimdir.

Kaynaklar:

(*9) Biçurin, İstoriya Tibeta, I/ 183/ Akt. Gumilev, Age, s. 483

(*10) Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi/ Uygurlar, Colin Mackerras, Griffith Üniversitesi, Modern Asya İncelemeleri Okulu, Avustralya, Çev. Prof. Dr. Şinasi Tekin, s. 450

(*11) Deniz Sinor, Mackerras, Age, s. 451-452

(*12) Fatih Özcan, KivılcımHaber, <https://www.kivilcimhaber.com.tr/bir-medeniyet-harikasi-turk-saheseri-kariz-kanallari/>

(*13) Vladimir Fyodoroviç Minorsky, Tamim ibn Bahr's Journey, s. 283/ Akt. Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi/ Uygurlar, Colin Mackerras, Griffith Üniversitesi, Modern Asya İncelemeleri Okulu, Avustralya, Çev. Prof. Dr. Şinasi Tekin, s. 451

Dikkate alınacak bir kent kültürü yoktur.

Barbarlığın yukarı aşamalarında falan bulunmaktadırlar.

Bilge Kağan'ın ifadesiyle henüz **“av avlamakta, kuş kuşlamaktadırlar.”**

Bir de çevre halkların zenginliklerini yağmalamaktadırlar.

Ama arkeolojik kazılar öyle demiyor.

“On binlerce tomar belgeler” ele geçirilmiştir. Bu bulgular, **“çok gelişmiş bir hukuk sistemine sahip oldukları”**nı, **“ticaret ve borçlar hukukunun çeşitli akitlerini bildiklerini, bono ve poliçe gibi senetleri kullandıklarını göstermektedir.”** Turfan bölgesinde Uygurlardan kalma **“mülkiyet ve borçlar hukukuna ilişkin sözleşme metinleri”** bulunmuştur. Bu bulgu, **“gelişmiş bir meta ekonomisi”**ne delalet etmektedir. (*14)

KENT İNŞASINI BİLMEKTEDİRLER

Oryantalistler ve Avrupa merkezli tarih anlayışındakiler ne derlerse desinler, gerçek bilim insanlarının araştırma ve bulgularında, Uygur kentleşme sürecinin, kendinden önceki 2 bin yıllık uzun devletleşme ve medenileşme sürecinin Hunlar ve Göktürkler aşamasından sonra gelen üçüncü ayağı olarak oldukça gelişmiş olduğu görülür. Devletin kuruluşunu izleyen 13 yıl içinde yeni kentler inşasını emreden siyasi irade, iki büyük kent kurmuştur. Birisi *Bay-balık (Zengin şehir)*, diğeri de başkent *Karabalgasun*'dur. Her ikisi de *Mo-yen-ço Kağan* zamanında tamamlanmıştır. Batı'da *Koço (Hoço)* ve *Bişbalık* kentleri dikkate değer Uygur kentleridir. Şenlenmiş çarşıları ve çeşitli esnaf türleri mevcuttur. Bu durum, dışarıdan ürün ithaline, bunun komisyoncular eliyle halka sunumuna işaret eder. Karabalgasun civarında arkeologların bulduğu eşyalar, sanatkarlığın ve mesleklerin çeşitlendiğini göstermektedir. (*15)

KENT-BOZKIR DİYALEKTİK ÇELİŞMESİ

Diğer Orta Asya toplumlarında olduğu gibi Uygur toplumunda da -hatta daha da yoğunlaşmış bir şekilde- bozkırlardaki atlı çoban kültürüyle komşuları Çin ve Soğd etkisiyle hızla gelişen kent kültürü arasındaki çelişme toplumsal çatışmalara, huzursuzluklara ve büyük gerilimlere sebep oluyordu. Devletleşme ve medenileşme yolundaki gelişmenin dinamik hareket ettiricisi olan bu çelişme, çoğu zaman Uygur toplumunu sarsan ihtilaflara da neden oldu. Özellikle mahalli kabile beylerin -tutukların- itiraz ve isyan için birer bahaneydi bu durum.

Uygurlar, iç dinamiklerin çatışmaları, çevre düşmanlıklarının saldırıları ve dış baskılar sonucu 9'uncu yüzyılın ortalarına doğru sarsıntı geçirmeye başladı. En tehlikeli hasım kuzey komşuları olan *Kırgızlar*dı. Kırgızlarla 820 tarihinde başlayan savaşlar durmaksızın devam etmiştir. 839-840'tan sonra Uygurlarla ilgili bilgiler aniden kesintiye uğrar. Bu çöküntü sonları olur.

Rus Orta Asya uzmanı tarihçi Gumilev, devletin zayıflamasındaki etkenler arasında, Uygur soylularının **“soysuzlaşmaları”**ndan bahseder. Devlet adamları arasındaki husumet ve çatışmalara paralel olarak mahalli kabile beylerinin kıpırdanmaları baş gösterir.

Vergileri artırılan ve mallarına el konan *Shat-o (şa-to)* Türkleri, Uygur toplumuna bağlılıktan koparak *Tibetlilerle* ilişki kurdular. Tibetlilerle birlikte 786 yılında *Belbalık* kentini işgal etiler. 790'lara doğru *Doğu Karlukları* da *Şa-to/Tibetliler ittifakına* katıldı. *Bişbalık* tümünden kaybedildi.

840 yılında kağanın düşmanı bir *tutuk (mahalli boy beyi)*, Kırgızlara çağrıda bulundu. Karakum ele geçirildi; kağan ve efradı öldürüldü. Kent yakılıp yıkıldı. Uygurlar dağıldılar. Bir kısmı güneye inerek Tibetlilere sığındılar. Diğer bir kısmı Karluklara iltihak etti. (*16) 840 yılında hâkimiyet Kırgızlara geçti. Bunun üzerine Uygurlar, Batıya göç ederek Beş Balık bölgesine yerleştiler ve Karahanlı Devleti'nin kuruluşunda Karluklar, Çiğiller ve Türkmenler ile birlikte önemli rol oynadılar.

Kaynaklar:

(*14) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak yayınları, Birinci basım Nisan 2005, s. 66-67

(*15) Vladimir Fyodoroviç Minorsky, Age, s. 452

(*16) Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi, İletişim yayınları, 9. Baskı 2019, Uygurlar, Colin Mackerras, (Griffith Üniversitesi, Modern Asya incelemeleri Okulu, Avustralya), Çev. Prof. Dr. Şinasi tekin, s. 428-429

Antik Türklerde ordu

Türkler Orta Asya'da çağdaşlarından daha kalabalık ordular örgütlemişlerdir

İnsanlık tarihinde ilkel toplumdaki çıkıp medeniyete adım atışın ön şartı, ekonomik üretimde bir artış ürünün oluşmasıdır. Bu ön şart, ilkel toplumun en üst ve en ileri aşaması olan atlı çoban kültürünün yaratılmasıyla mümkün oldu. İlkel boy (kabile) mensuplarının (İskit-Saka atalarımızın) günümüzden 6.000 yıl önce MÖ 4000'lerde, bugünkü Kazakistan ve Türkmenistan, Hazar Denizi'nin kuzeyi, Kuzey Kafkaslar, Ural-İdil boylarında insanlık tarihinde bir ilk olarak vahşi at sürülerini evcilleştirmeye başlamaları anılan gelişmenin zeminini oluşturdu. (*1)

Ekonomik artışa boy şefleri ve bodun reisleri el koymaya başladı.

Zamanla bu şef ve reislerin etraflarında silahlı maiyet unsurları oluştu. İşte bu maiyet unsurları silahlı kuvvet anlamında ordunun çekirdeğidir.

Ordu ise bir devletin temel unsurudur. Nerede bir devlet varsa onun silahlı kuvvetleri mutlaka bulunur. Ve ordunun ve devletin olduğu mekânda da halk silahtan tecrit edilmiştir. Bunu ilkel kabile toplumunda bulamayız. Orada herkes silahlıdır.

Devletin yaptırım kuvveti ordudur.

Devlet bir örgütlenme şeklidir ancak diğer toplumsal örgütlerden farklı bir örgütlenmedir. Bu fark, zor kuvvetine sahip olarak silahlı kuvvetlere (ordu) dayanmasıdır. Bu, devletin karakteristiğidir.

Toplumsal sınıfların ortaya çıkması, hâkim sınıfa devleti dayatmıştır.

Türkler, Orta Asya'dan beri kuvvetli ve kalabalık ordular örgütlediler. İlk Çağ'da, Orta Çağ'da ve günümüzde örgütlediğimiz ordular tarihi olgulardır. Bu durum bütün bilim insanlarını Türklerin devlet kuruculuğundaki ve ordu örgütlemesindeki yeteneklerinin kaynağını araştırmaya itmiştir.

Orta Asya'daki Türklerin örgütlediği orduların çoğu zaman çağdaşlarından daha kalabalık olduğu tarihi bir hakikattir. Bu konuda Rus tarihçisi Gumilev'in, Çin Hanedan Yıllıklarına dayanan Liu Mau Tsai'un, Zeki Velidi Togan'ın, Divan-ı Lügat-it Türk'ün, Roux'un ve Herodot'un yazdıklarından hareketle antik Türklerde ordu büyüklükleri ve bu becerilerin kaynakları konusundaki derli toplu bilgileri, Dr. Doğu Perinçek'te bulmaktayız. (*2)

Modu (Mete) zamanında Şyungnu ordusu 300 bin asker...

Mete'nin oğlu **Lao-Shang Yabgu** zamanında (MÖ 174-160 arasında) Şyungnu ordusu, 140 bin atlı...

MÖ 158 yıllarında Şyungnu ordusu 30 bin atlı...

Batı Köktürk Kağanı **İstemi Kağan**'ın MS 6. yüzyıl ortalarında Turfan Gaochange devletine ve diğer kent devletlerine saldıran ordusu, 100 bin askerden oluşuyordu.

Mu-Han zamanında MS 563 yılında Göktürk ordusu, 108 bin atlı...

MS 563 yılında **Göktürk** ordusu, 200 binden çok...

Göktürk ordusu 563-564 yıllarında, 200 bin atlı ve 100 bin askerden oluşuyordu.

Şa-po-lüe Kağan'ın ordusu 582 yılında 400 bin okçu...

Ta't'ou Kağan'ın ordusu 599 yılında 100 bin asker...

622 yılında **Hie-li Kağan**'ın ordusu 150 bin asker...

Kaynaklar:

(*1) Fatih Özcan- KivircimHaber, Öntürk Atalarımız Öntürklerde (İskitlerde) atın evcilleştirilmesi ve devlet kuruculuğu1

<https://www.kivircimhaber.com.tr/kok-atalarimiz-onturklerde-iskitlerde-atin-evcillestirilmesi-ve-devlet-kuruculugu1/>

(*2) Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Basım, S. 89-90

Türk Sir Bodun'un 657 yılında ordusu her atının dört atı olmak üzere çoğu atlı 200 bin asker...

Tokuz Oğuz Kağanlığına 808-821 yıllarında isyan eden **Kırgız ordusu** 400 bin asker...

Basmılların Karahanlıların merkezine saldıran ordusu 700 bin asker...

Doğu Göktürk Kağanlığına isyan eden **On Ok** ordusu, 100 bin asker...

Yine On Okların ordusu, 300 bin asker...

1402 Ankara Meydan Savaşı'nda çarpışan **Yıldırım Beyazıt ve Timur**'un ordularının toplamı 1 milyon askerd.

MÖ 6. yüzyılda **Darius'un Pers ordusunun** mevcudu 700 bin asker ve 600 gemidir.

İç Asya bozkırındaki kabilelerinde nüfus patlaması yaşandığı yıllarda büyük ordular örgütlendi. Antik orduları arasında bir karşılaştırma yapılırsa **"Şyungnu ve Köktürk ordularının Roma İmparatorluğu ordularından büyük olduğu görülür."** (*3)

Tarihte bilinen ilk Türkler, MÖ 8. yüzyılda tarih sahnesine çıkan ve MS 3. yüzyıla kadar varlığını 11 yüzyıl koruyan İskit/Sakalardır. Tuna'dan Mançurya'ya bütün Asya bozkırlarına hâkim olan İskitlerin güçlü bir askeri örgütlenmeleri vardı.

MÖ 4. bin yıllarında, yani gümümüzden 6 bin yıl önce Asya steplerinde vahşi at sürülerini evcilleştirmeye başlayarak göçebeliliğin en üst ve gelişmiş aşaması olan atlı çoban kültürünü yaratan, **"dünyanın en eski halısı 'Pazırık Halısı'nı dokuyan, 'bozkırın kuyumcuları' diye anılan"**, MÖ III.

yüzyılda Sarmatlar tarafından yıkılan İskitlerin (*4) düşüşe geçmeleriyle tarihin şafağında Şyungnular (Hunlar) görülmeye başladı.

MÖ 209 yılı, Hunların (Şyungnuların), **"ıslık çalan okları"**yla ünlü, Teoman'ın oğlu Mete (Mo-du'nun) babasına taht darbesi yaparak hakimiyeti ele geçirmesi ve kağan olmasıyla bir devlet olarak tarih sahnesine çıkmaları yılıdır. Orta Asya'da ikinci büyük örgütlenme Şyungnu (Hun) devleti olmuştur.

Üçüncüsü ise 552 yılında Bumin Han tarafından kurulan Göktürklerdir.

Göktürklerle birlikte artık Türk Antikitesi bitmekte, Türk Ortaçağı başlamaktadır.

Bilindiği ve geçmiş yazılarımızda işlediğimiz gibi Türklerde kölecî üretim tarzı hâkim bir toplumsal örgütlenme olmamış, toplum doğrudan feodal ilişkilere sıçramıştır.

İskitlerle başlayan uygarlaşma ve devletleşme, Şyungnular, Göktürkler, Uygurlar, Karahanlılar, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar zinciriyle feodal örgütlenme en olgun haline ulaşmıştır. Yukarılarda ordu büyüklüklerini yazmıştık. Kadim Türklerin kurdukları orduların çağdaşlarından, örneğin bir Roma ordusundan oldukça büyük olduğunu belirtmiştik.

İnsanlık tarihinde Türklerin, ordu ve devlet kuruculuğundaki maharetlerinin kaynağı bilim insanlarının hep merakını celbetmiştir. Ve bu konu hep araştırılmıştır.

Bu konuda araştırmaları ve Eski Türk kavimlerinin tarihi ve Türk-Macar ilişkileri konusundaki çalışmalarıyla tanınan ve Türkiye'deki Hungaroloji Ana Bilim Dalı'nın kurucusu, Türkiye'deki konferanslarıyla ünlü Macar Türkolog Laszlo Rasonyi (Laslo Raşonyi), 1 Mayıs 1937 tarihinde Ankara Halkevi'nde verdiği konferansta Avusturyalı Tarih Öncesi ve Üniversite profesörü olan Oswald Menghin'in araştırmalarına dayanarak belirttiği gibi, Germenlerin teşkilatçılık ve siyasi yaratıcılıklarını doğudaki **"nomadlar"**la (göçebeler) karıştıktan sonra elde ettiğini belirtir. Buradaki **"nomad"** (göçebe) ilkel kabile anlamında değil, ilkel kabile toplumunun en üst, en gelişmiş ve son aşaması olan, ilk kez 6.000 yıl önce (MÖ 4. bin yıllarında) İç ve Batı Asya'da, Urallar'da yaşayan Türklerin (İskit-Sakalar-FÖ) yarattığı atlı göçebe kültürüdür. Bu harmanlanmanın cereyan etmediği ve azaldığı mekanlarda devlet, medeniyet ve tabii ki ordu kuruculuğu alanındaki yaratıcılık azalır ya da hiç yoktur.

Kaynaklar:

(*3) Dr. Doğu Perinçek, AGE, S. 91

(*4) Fatih Özcan, Yenigün, <https://www.burduryenigun.com/10-haziran-2023-cumartesi-yeni-gun-gazetesi/>

TÜRKLER DÜNYA VE İNSANLIK TARİHİNDE İKİ

BAKIMDAN BELİRLEYİCİ ROL OYNADI: EKONOMİK VE TOPLUMSAL BAKIMLARDAN

Türkler, dünya ve insanlık tarihinde iki bakımdan, ekonomik olarak (hayvan beslemeyi yaratma ve geliştirme) ile toplumsal olarak (yüksek örgütçülük yeteneği) bakımından belirleyici rol oynamışlardır.

“En eski yüksek medeniyetler dahi önceden, çalışkan, ziraatçı, fakat devlet kurmakta kabiliyetsiz halkların yerleştiği büyük nehir ovalarında savaşçı göçebe (yani atlı nomad) halkların hücumundan sonra doğmuştur. Dünyanın kuvvetli ve devamlı devletler kurulmuş her tarafında da hayvan besleyen unsurun rol oynadığını görürüz. Araştırmalarımızın sonucu, bu unsurun her zaman (Ural)-Altaylara (dolayısıyla Türklere-FÖ) bağlı olduğunu gösterir.” (*5)

Bu tarihi hakikatlerden Batılı kibir abidesi Avrupa merkezci tarihçiler ve Oryantalistler haberdar değil midir? Hiç kuşkusuz Ural-Altay halklarının (Finnugor, Türkler, Moğolların) günümüzden 6.000 yıl önce hayvan besleyiciliğini (özellikle at yetiştiriciliğini) geliştirmelerini saptayan Viyanalı Osvald Menghin ve benzeri bilim insanlarının yayınlarını takip ediyorlardı. İşte Avrasya insanını **“ilkel göçebe”** diye küçümsemekle birlikte bu tarihi hakikatleri (Avrasyalıların devlet, medeniyet ve tabii ki ordu kuruculuğunu) öğrenince Batılıların, dedelerinin mezarlarında at kemikleri aramaya başladıkları ileri sürülür.

Devlet ve medeniyet kuruculuğundaki yeteneğin kaynağını ise bilim insanları şöyle belirtiyorlar: Büyük sürülerin (Orhon Yazıtları’nda **“Kültigin’in altını, gümüşü, hazinesi, serveti, dört bin at sürüsü”**nden oluşan servetinden bahsedilir. **“İbni Fadlan’ın aktardığı üzere Oğuz içinde yüz bin koyun ve on bin ata sahip beyler bulunuyordu.”**) (*6) bakımı, sevk ve idaresi, uçsuz bucaksız bozkırlarda göçebelik, otlak ve kışlaklar üzerindeki mülkiyet (sahiplik) hakkı için önlenemez çatışmalar, boy örgütleri gibi atlı göçebe kültürünü belirleyen unsurlar, **“zaruri olarak, insanların görüş ufkunu genişletir. Kahramanlığı, kabile neslini tanımayı, teşkilatçılığı, yani devlet kurmak için lazım olan hassaları (yetenekleri) yükseltirler (...)** Böyle ruhu taşıyan insanlar, ziraat yapan halkları basınca ve sürülerin varlığını da temin edebilecek bir daimî yerleşme ihtimali gelince, doğuştan bir reis ve devlet kurucu olabiliyorlardı.” (*7)

MEDENİYET VE DEVLET VE ORDU KURUCULUĞUNUN FİDELİĞİ

OLAN ATLI ÇOBAN KÜLTÜRÜ ORTA ASYA’DAN ÇIKTI, GERMENLER İSE BUNUN ALICISIDIR

Medeniyet ve devlet ve tabii ki ordu kuruculuğunun fideliği olan atlı göçebe kültürünün Altaylarda Öntürklerce bulunduğunu saptayan başka bilim insanları da vardır. Viyanalı etnolog Koppers da aynı görüştedir. Raşonyi, Koppers’a atfen, bütün devletlerin, **“hayvan besleyen nomad kültürünün Orta Asya’dan çıktığı”**nı gösterdiğini, Indo-Germenlerin ise atlı çoban kültürünün yaratıcısı olmayıp, **“ilk kabul edenleri olduğu”**nun artık aydınlatıldığını belirtir. (*8)

Kısacası Antikite tarihçileri olsun, antropologlar olsun artık ilk medeniyet ve devletin, tabii ki güçlü ordu örgütleyiciliğinin Orta Asya kaynaklı ve Türklerce gerçekleştirildiği tezinde hem fikirdirler. Yukarıda verdiğimiz antik ve Orta Çağ’ın başlarındaki Türklüğün ordu mevcutlarının çağdaşlarından kalabalık olduğunu belirtmiştik. Türkler bu kalabalık orduları gereğinde binlerce kilometre uzağa sevk edebiliyorlardı. Dr. Doğu Perinçek, Raşonyi, Koppers vb. gibi, bu orduların örgütlenmesinin, üstün

Kaynaklar:

(*5) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa’da Türklük, Selenge Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2019, Çev. Dr. Yusuf Gedikli, s.36

(*6) Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Basım, Nisan 2019, s. 125

(*7) Laszlo Rasonyi, Age, s.36-37

(*8) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa’da Türklük, Selenge Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2019, Çev. Dr. Yusuf Gedikli, s.37

savaş stratejileri ve taktiklerinin, silah ve teçhizatlarının, savaşçıların giyimlerinin tüm dünyayı etkilediğini belirtiyor. Türklerdeki bu yeteneğin kaynağını çok açık ve net olarak açıklıyor.

BÜYÜK ORDULAR KURMAK VE SEVK VE

İDARE ETMEDE KRİTİK NOKTA YÜKSEK ÖRGÜTLENME YETENEĞİDİR

Büyük ordular örgütlemenin nüfus yoğunluğu ve sayısı ile ilgili olmadığını, ayrıca Orta Asya göçebelerinin nüfuslarının kalabalık olmadığını ifade ediyorlar. Burada kritik noktanın, **“yüksek örgütlenme birikimi”** olduğunu altını çiziyorlar.

“Yüzbinlerce askerin yüzlerce, hatta binlerce kilometre uzağa taşınabilmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi, güvenliği, disiplini, eşgüdümü ancak çok gelişmiş bir örgütlenmeyle mümkündür (...) Bu örgütlenme birikiminin temelinde atlı çoban kültürünün geniş alanları denetleme tecrübesi ve dinamizminin olduğunu, Flor, Menghin, Schmidt ve Koppers gibi halkbilimcileri saptıyor.” (*9)

Bozkırda hayvan yetiştiriciliği çeşitleniyordu ancak burada belirtilen hayvan atıdır. At yetiştiriciliği atlı çoban kültürünün karakteristiğidir. Hele atın uzakları yakın eden hızıyla diğer bağlantılarının (üzengi, eyer ve pantolonun) Türkler tarafından birer birer keşfi, atlı orduları önünde durulmaz bir kuvvet haline getirdi.

ATLI ÇOBAN KÜLTÜRÜ, YERLEŞİK TARIMCILIKAN ÇOK İLERİDİR

Atlı çoban kültürü meziyetleri hakkında da Dr. Perinçek, **“At yetiştiriciliği ve çoban savaşçılığı, göçebe kültürünün en ileri aşamasıdır ve örgütlenme yeteneği açısından da yerleşik tarımcılıktan çok ileri de bir zemin oluşturur.”** saptamasını yapmaktadır. Bu saptamayı Raşonyi’de de gördük.

Atlı çoban kültürünün Türklerle büyük üstünlük sağladığını belirten Dr. Perinçek bu üstünlükleri şöyle ifade ediyor: Savaşta at ve yüksek at arabasını kullanmak; üzeniği, eyeri ve pantolonu keşfetmek (insanlık tarihinde ilk pantolonu giyen de Türklerdir); zırhlı ve uzun mızraklı süvari birlikleri kurmak; demir işçiliği, **“en sivri okları ve en uzağa atan yayları üretmek (...) Ancak bütün bu keşifler, yüzbinleri harekete geçiren bir örgütlenme birikimiyle birleşince, Orta ve Kuzey Asya’da karşı konulması zor bir kuvvet ve devlet geleneği oluşmuştur.”** (*10)

Atlı çoban savaşçılarından oluşan ordular, devlet kurmada yeteneksiz yerleşik tarımcıların bulunduğu akarsu boylarına, göl kenarlarına (İndus, Nil boylarına, Mezopotamya coğrafyasına) çok önce atlı çobanların şefleri birer devlet şefi halinde örgütlenme yeteneklerini konuşturmuşlar, kent devletleri, siteler, polisler halinde tarih sahnesine çıkmışlardır.

ATLI ÇOBAN KÜLTÜRÜ KAYNAKLI DEVLETİN GÖZÜ HERDAİM KENTLERE DİKİLİ OLMUŞTUR

“Atlı çoban kültürüyle kurulan devlet ve ordu, kaçınılmaz olarak ticaret yolları üzerinde egemenliğe yönelmektedir. Bozkırın gelişmiş düzeyde örgütlenmiş dinamiğinin hedefi, kentlerdeki zenginliklerdir ve ticaretin denetimidir.” (*11) Göçebe kitlelerinin çevrelediği bozkır devletinin gözü herdaim zenginliklerin harmanlandığı kentler olmuş, ticaret yollarına hakimiyet zenginliklerin harmanlanmasını getirmiştir.

Kaynak:

(*9) Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, s. 92

(*10) Dr. Doğu Perinçek, Age, s. 93

(*11) Dr. Doğu Perinçek, s. 93

Türklerin devletleşme sürecindeki batıya akınları

Türk Antikitesinde medenileşme ve devletleşme hakkında, cereyan eden toplumsal, ekonomik ve siyasi olgulara dayanılarak MÖ 1. bin yıllarından MS 1. bin yıllarına kadar uzanan 2 bin yıllık bir süreç üzerinde durulur.

Bu süreç içerisinde *Şyungnular*, *Köktürkler*, *Uygurlar* gerçek birer devlet örgütüdürler; ancak tüm bozkırı kaplayan atlı çoban okyanusu ortasında, bir bakıma kabileler konfederasyonu ortasında küçük bir adacık gibidir. Devletin çekirdeği ondadır. Hakimiyet, yönetim ondadır. Boyları hem etkiler ileriye doğru hem de onlardan etkilenir.

MÖ 209'larda *Mo-Tu (Mete)* ile birlikte *Şyungnu* (Hun) dönemi başlar. Bunun öncesi binlerce yıllık bir tarihi süreç içinde Öntürk atalarımız *İskit-Sakalar* dönemi vardır. Türklerin atlı çoban kültürünün yaratılması devresidir. İlkel komünal toplumun en üst evresidir. İskit-Saka atalarımız örneğin 6 bin yıl önce (MÖ 4. bin yıllarda) dünyada ilk kez olarak İç Asya bozkırlarında yabani atları evcilleştirmeye başlamışlardır. Bu atlı çoban kültürüdür. Atlı çoban kültürü, yerleşik tarımcılardan ileridir.

Şyungnular, 552 yılında Türk adının tarih sahnesine bir devrimle çıkışıyla birlikte Bumin Kağan'ın önderliğinde Köktürk Devleti izler. Ardından devletin ikinci devresi, *İlteriş Kağan*'ın önderliğinde Orhon bölgesinde 680 yılında inşa edilir. 63 yıl sonra 743 yılında hanedan hakimiyeti, *Üç Oğuz*

(*Karluklar*) ve *Basmıllarla* ittifak kuran *Tokuz Oğuz/ Uygurlara* geçer.

Ötüken'de başlayan Uygur hakimiyetinde, Uygurlar ile Karluklar arasındaki mücadele şiddetlendi. Bu mücadelelerde başarılı olan Uygurlar oldu. Üç Oğuz/Karluklar, 756 yılında *Türgiş (On Oklar)* topraklarına (Altay dağlarının batısından Seyhun ırmağına kadar uzanan geniş düzlüklerde, *İ-li ırmağı* boyları, *Issık göl* ve çevresi, *Çu nehri* vadisi ve *Talas ırmağı* kıyılarına) aktı. Üç Oğuzlar (Karluklar), yönetici boyu *Türgişler* olan (*1) *On Oklar* topraklarını, 766-799 yılları arasında 33 yılda istila etti. *On Okların (Oğuzların)* ana topluluğu, bu süreç içinde *İrtiş vadisine*, ardından *Sir-i Derya* boylarına göç ettiler. Burada Hazar Denizi'ne kadar olan topraklarda Siri Derya, Talas ve Çu havzalarında *Karluklar* ve *Kalaçlar*la karışarak 24 boy halinde Oğuz Yabguluğu'nu inşa ettiler. Oğuzların bir başka grubu, daha yukarılara, Aral, Hazar bölgesine yerleşmişler, ileriki tarihlerde *Selçuklu* devletini kuracaklardır. (*2) Buraya ayrıca ilerde geleceğiz.

Andığımız 2 bin yıllık medeniyet ve devletleşme sürecinin sonlarına doğru Türk unsurunun sürekli batıya, Orta Doğu'ya, Anadolu'ya doğru ilerlediği, ilerleme sürecine paralel olarak yönetici hanedanın devletleşmesi giderek gelişmiş, çevresindeki kabileler halesi de sürekli gerilemiştir. Ancak yüzyıllar sonra Osmanlı Devleti'nde bile ilkel göçebe kalıntılarının varlığını koruduğu tarihi bir gerçektir. Devletleşme süreci olarak belirtilen 2 bin yılının sonlarına kadar gelmiş bulunmaktayız. MS 1. bin yılın sonlarında yani. Orta Asya'da en son olarak Uygurlar 8. yüzyılın ortalarında yıkıldılar. O bölgede hakimiyet *Kırgızlara* geçti. Uygurlar da bölgeden ayrılarak *Beş Balık*'a yerleştiler. Burada *Karluk*, *Çiğiller* ve *Türkmenler*le birlikte *Karahanlıların* kurulmasında rol oynadılar.

Bilindiği gibi insanlığın *ilk büyük devrimi* toprakla buluşması, tarımı keşfetmesidir. Bu olay, günümüzden 10 bin yıl önce (MÖ 8.000'lerde) cereyan etti. Burdur'umuzda da Hacılar Höyük'te çıkan

KAYNAKLAR:

(*1) Ekber N. Necef, *Karahanlılar*, s. 78, 145/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, *Oğ'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri*, Kaynak Yayınları 5. Basım 2019, s. 50

(*2) Faruk Sümer, *Oğuzlar*, 199, s. 2 vd; Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, s. 178 vd; Hüseyin Salman, *Türgişler*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1998, s. 70 vd; Ahmed B. Ercilasun, *Türk Dili Tarihi*, s. 91; İbn Al Athir, Mesudi ve El Biruni'den aktaran Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk tarihine Giriş*, s. 137 178 vd/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, *Age*, s. 52-53

bulgulara göre, **“Hacılar insanı”** 10 bin yıl önce o topraklarda yerleşti, tarım yaptı. Toprağın işlenmesi ve üretim sürecinin başlaması insanı tabiata bağımlılıktan kurtardığı gibi bu aynı zamanda insanın tabiat üzerinde hakimiyet kurmaya başlaması demektir. Avcı -toplayıcılık ekonomisinden üretime geçiliyordu ki-ilerleyen zaman içinde bir üretim fazlası verilmeye başlanmasıyla artık ürün ile birlikte sınıflaşma başlar; dolayısıyla devlet ortaya çıkar yavaş yavaş ve medeniyet tarih sahnesinde yerini alır.

Macar halkı, Hunların torunlarıdır, yani soydaşımızdır

“Sizlerin (Türklerin/FÖ) Oğuz evlatlarınız biz Macarların Oğur evlatları diğer Türk halkları gibi eski devirlerde bütün dünyayı harekete getiren (...) (Orta Asya/ FÖ) medeniyet muhiti aynı mümessilleriydiler. Anadolu’ya Türkler bin yıl önce değil, MÖ 2-3.000 yıl önce geldiler. Atlı Nomad (göçebe) kültürü olarak Anadolu’da büyük bir rol oynadılar. Türk Tarih Kurumu Alacahöyük’te bunu teyit eden eserler de buldu.” (*1)

Ülkemizde onomalojinin (özel ad biliminin) temellerini atan, ömrünü Türk özel isimlerinin araştırılmasına adanmış, Türk özel ad biliminin, özellikle kişi isimlerinin esaslarını ortaya koymuş, Macar Halkbilimci, Türkiye’de Hungaroloji Ana Bilim Dalı’nın kurucusu Macar Türkolog Laszlo Rasonyi (Laslo Raşonyi), 1 Mayıs 1937 yılında Ankara Üniversitesi’nde verdiği **“Macarlar Arkeolojisinde Hunlar, Avarlar, Macarlar”** konulu konferansın girişini böyle söylemişti.

MACARLAR, GUNLAR ÜZERİNDEN ŞYUNGNU KÖKENLİDİRLER

16’ıncı yüzyılda Osmanlılarla Avrupa’da iktidar savaşlarına giren, ünlü Mohaç zaferiyle Kanuni’ye boyun eğerek bağımsız krallığı sona eren Macar halkı, ünlü Macar Türkologu Raşonyi’nin de belirttiği gibi **“Oğur evlatları”**, bizlerin **“Oğuz evlatları”**yla **“eski devirlerde bütün dünyayı harekete getiren medeniyet muhiti aynı mümessilleri”**ydi. Yani Macarlar, Oğuz kökenli Türkiye Türklerinin soydaşlarıdır; Hun Türkleri kökenlidirler.

Bilindiği gibi, Orta Asya’da kurulan ikinci büyük Türk devleti Hun devletidir.

Hunlardan Çin kaynakları aracılığı ile haberdar oluyoruz. Geçen yüzyılda bütün tarihçiler ve Türkologlar Orta Asya Türklüğü hakkında Çin kaynaklarına başvurdular. Çinlilerle ilişkileri olmasa *Hun* diye bir kavim ve devletten haberimiz olmayacaktı. Son zamanlarda Orta Asya’daki arkeolojik kazılarda elde edilen bulgularla bu bilgiler takviye edildi. Çin fonetiğinde *Hunlar Xiong-nu (Hyung-nu/Şyungnu)* şeklinde anılırlar.

ŞYUNG-NULAR, ÇİNLİ GÖÇMENLERLE

HUN-YÜ VE H’YENYUN HALKLARININ KARIŞIMINA DAYANIR

Hunların geçmiş tarihleri, kökenlerinin nereye dayandığı konusunda gene Çin kaynaklarına başvurur bilim insanları. Çin kaynaklarına dayanan *Grumm-Grijmaylo*’ya göre, bozkırlarda, Gobi çölünün güney uçlarında, kuzey steplerinde MÖ I. bin yıllarında *H’yenyun* ve *Hun-yü* göçebe kabileleri yaşıyordu. Efsanevi ilk Çin hanedanı *Hsia (Şa)* iktidarı MÖ 1764 yılında yıkılınca, gönderildiği sürgünde ölen hükümdar *Tse-Kui (Di-kui)*’nin son oğlu *Shung Wei (Şang Wey)* halkıyla birlikte kuzey steplerine göçetti. Tarihçi Gumilev’in belirttiği gibi, **“Klasik Çin tarihi kaynaklarına göre, Shung Wei, Hyung-nuların ataları olarak kabul edilir. Bu tarihi geleneğe göre, Hyung-nular, Çinli göçmenlerle bozkırlı göçebeler (Hun-yü ve H’yenyun halklarının/ FÖ) karışmasından türemiştir.” (*3)**

Peki Kuzey Çin steplerinde yaşayan bu *H’yenyun* ve *Hun-yü* halklarının kökeni nedir, kimdi bunlar? Kuzey Asya’dan gelerek MÖ III. bin yıllarında (günümüzden 5.000 yıl önce/Neolitik çağın sonlarında, Kalkolitik çağın başlarında) Kuzey Çin steplerine konan *Hun-yü* ve *H’yenyun* halklarının, **“Türk veya Turuk sözcüğünün Çince telaffuzuna göre yazılış şekilleri olan” (*4) Ti’ler, Ting-ling’ler, Ti-li’lerdir.**

Kaynaklar:

(*1) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa’da Türklük, Selenge Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2019, Çev. Dr. Yusuf Gedikli, s. 31-32

(*2) Lev Nikolayeviç Gumilev, Hunlar, Selenge Yayınları, İstanbul 2013, 5. Baskı, Çev. Ahsen Batur, s. 29-30

(*3) L. N. Gumilev, Age, S. 30

(*4) Dr. Doğu Perinçek, Og’dan Oğur’a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Basım, s. 67

Gumilev, bu halkların (yani H'yenyun ve Hun-yü'lerin), MÖ 3'üncü bin yılda bozkır coğrafyasında Çinliler'in ataları olan **"Karabaşlar"**ca süpürülüp çıkarılan *Kuzey Çin yerlilerinin torunları* olduğunun altını çizmektedir. **"Shung Wei'le birlikte gelen Çinlilerin bu kabilelerle karışıp kaynaşması sonucunda, ilk etnik unsur olarak Proto-Hunlar şekillenmiş; bilahare bunların kumlu çöllere çekilmesiyle birlikte, daha sonraki dönemlerde Hyung-nular ortaya çıkmıştır. Demek ki, Halha ovalarında yeni bir kaynaşma vuku bulmuş ve bunun sonucunda da tarihi Hyung-nular yüzeye gelmiştir. O döneme kadar bunlara 'Hu', yani bozkırlı göçebeler denilmekteydi. Böylece Hyung-nular, çöle hükmetmeyi başaran ilk millet (kavim yerine kullanılmaktadır-FÖ) olmuştur ki, bunu başarabilmek için güçlü, kuvvetli ve dayanıklı olmak şarttı."** (*5)

Macarlarla Hunların kanbağının artık somut bir şekilde kanıtlandığını söyleyen Macar Türkoloğu Raşonyi'nin sözünü ettiği Hunlar, yukarıda belirttiğimiz Hunlar mıdır? Şyungnular ya da Hunlarsa Kuzey Çin'deki halk ne zaman Tuna boylarına ulaştı da *Avarlarla* birlikte Macar halkının kökenini oluşturdu? Tabii ki bu soruları yüzlerce yıllık süreçler çerçevesinde düşünmek gerekmektedir.

NEOLİTİĞİN SONLARINDA ÖNTÜRKLER

MEDENİYETİN ZEMİNİ OLAN ATLI GÖÇEBE KÜLTÜRÜNÜ YARATTILAR

Orta Asya atlı göçebe kültürü, insanlık tarihinde ilk medeniyetin yaratıldığı sosyo-ekonomik ve kültürel zemindir. Ve ilk sahipleri de kadim atalarımız *İskit-Saka Türkleridir*, Öntürklerdir. MÖ 4. bin yıllarına kadar uzanır. Neolitiğin sonlarında başlar. Günümüzden 6 bin yıl önce Orta Asya steplerinde İskit-Sakalar tabiatla vahşi halde yaşayan at sürülerini evcilleştirmeye başlamışlardı. Dünyanın diğer mekanlarına, özellikle çalışkan çiftçilerin yaşadığı ırmak ve göl kenarlarına devlet kuruculuğunun fideliği olan bu atlı çoban kültürü 1.500- 2.000 yıl sonra gelebilmiştir. (*6) Raşonyi'nin dediği gibi, atlı göçebe kültürü yerleşik kültürden üstündü. (*7)

TARİH, AĞIRLIĞINI ARİSTOKRASİNİN KEFESİNE KOYMUŞTUR

MÖ 3. bin yıllarından itibaren Kuzey Çin steplerinde cereyan eden etnogeneiz süreci sonucunda harmanlanan farklı etnoslar *Önhunları* yaratmışlar, ardından gelen süreçte de *Şyungnular (Hunlar)* tarih sahnesine çıkmışlardır. MÖ 209 yılına gelindiğinde *Modu (Mete)*, babası *Teoman*'ın şekillendirdiği Hun devlet çekirdeğini konsolide ederek Hun devleti olarak tarih sahnesindeki yerini aldı. Konsolide etti, pekiştirdi; çünkü MÖ III. yüzyıl civarında artık Hun halkı, **"Gobi Çölü'nden Sibiryaya taygalarına kadar bütün bozkırların sahibi olmuş"**tu. (*8) Bu devlet, kabile mahşerinin ortasında birçok kabileyi (boyu), kabile birliklerini (bodunları) bir araya getirerek *Hun beylerinin* örgütlediği bir devlettir. Görünüştaki boylar (kabileler) konfederasyonu, tarihi olarak sürecin gerileyen, sönen tarafını temsil etmektedir. Merkezi idare, merkezdeki devlet erkani, yönetici aristokratların varlığı ise tarihi olarak sürecin ilerleyen, yükselen temel yönünü temsil etmektedir. Beylerin gözlerini diktikleri iktisadi varlıklar, *İpek Yolu'dur, kentlerdir*. Zenginleşmenin kaynaklarıdır. Bu iki yan arasındaki, boylar mahşeriyle merkezdeki aristokrasi, devlet ve medeniyet yanı arasındaki diyalektik çelişme Hun devlet ve medeniyetinin gelişme motorudur. Ve tarih, ağırlığını aristokrasinin tarafına koymuştur. Hunlar gerek Çin'le savaşlardan gerekse tabiatın haşinliğine maruz kalışlarından (71-72 kışında *Wu'sun* saldırılarından kaçanların geri dönüşü sırasında şiddetli bir kar ve donla karşılaşmaları kitleler halinde ölümlere yol açmıştı) takatsiz düşmüşlerdi. Bunun üzerine çevresindeki bütün düşmanları saldırıya

Kaynaklar:

(*5) L. N. Gumilev, Age, S. 31 (*6) Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Basım, s. 134

(*7) Laszlo Rasonyi, Age, S. 32

(*8) L. N. Gumilev, Age, S. 47

kalktı. Wu'sunlar batıdan, Wu'huanlar doğudan ve Ting-lingler kuzeyden saldırarak bitik Hunları kılıçtan geçirdi. Bir yandan da tabiatın hışmına uğrayan Hunlar halkının üçte birini kaybetti. Felaket bir kere ekleşti mi, ardardına darbe alınır. Çin tarafına geçen Hunların tamamı bu esnada tam bir kopuş içine girdi. Bu son darbeye Hunların ne derece bitkin düştüğünün kanıtını, eskiden 160 bin kişilik kuvvetin başaramadığını 3 bin askerlik bir Çin kuvvetinin hiç zorlanmadan 70 yılında bozkırda sürüleri ve insanları toplayıp götürmeleri oluşturdu. Böylesine ağır kayıplara rağmen düşmanlar asıl Hun topraklarını ele geçirememişti. Burada **“birkaç on bin kişilik güçlü atlara sahip savaşçı, eyerlerinin üzerinde dimdik duruyordu.”** O dönemin Bozkırlarında bu kuvvet esaslı bir varlıktı. Ancak Hunlar arasındaki klik çatışmaları sonlarını getirdi. (*9)

ŞYUNGNULAR'A ESAS DARBİYİ ÇİNLİLER DEĞİL, SİYENPİLER VURDU

Kuzey Hunlarına nihai darbeyi, Çin değil, dağınık durumdaki boyları ve boy beylerini örgütleyen güçlü bir iradeye sahip T'an-shih-huai (Tanşihay'ın) başlarına geçtiği gene bir Türk kökenli bodun olan Xianbei'ler (Siyenpiler) vurdu. Belalı ve korkunç Siyenpilerin kılıçlarından kurtulmak amacıyla dehşet içinde batıya yöneldiler. İşte bu kaçaklar, Avrupa Hunlarının tarihini yapacaklardır.

Burada bir parantez açarak tarihi ve arkeolojik belge ve bulgulara dayanarak belirtirsek, *Atilla, Ruga, Bleda* gibi liderlerinin yönetiminde Karadeniz'in kuzeyinden *Volga* ve *Tuna* üzerinden *Orta* ve *Doğu Avrupa'da Avarlar, Bulgarlar* ve *Macarlarla* karışık kaynaşarak *Kavimler Göçü'ne* neden olacak ve Avrupa'nın bugünkü siyasi yapısının oluşması sonucunu yaratacaklardır. Ancak bu konuda Avrupa Hunları ile Siyenpilerin önünden kaçan Hunlar arasında bir bağlantı, bir ilişki olmadığını ileri süren bilim insanları bulunmaktadır.

Örneğin *Denis Sinor, Bury'nin, “Hunların Avrupa'ya yönelmelerine yol açan doğrudan nedenlerin, uzak geçmişte kalan Syung-nu (!) çöküşüyle hiçbir ilgisi yoktur”* şeklinde **“olağanüstü güçlü yargısına dayanarak verdiği”** hükme **“hayran olmama”**nın mümkün olmadığını ileri sürüyor. (*10) Oysa Türk Antikitesi hakkında bilimsel araştırmalarıyla tanınmış dünyaca ünlü tarih otoritesi *Gumilev* ile *Macar dehası Laşonyi* ve başka tarihçiler **Avrupa Hunlarıyla Orta Asya Şyungnular'ının (Hunları'nın) bağlantısı saptamaktadırlar.**

Büyük Macar Türkbilimcisi (Türkoloğu-1809/1984) ve Türk özel ad bilimi ((onomalojinin) kurucusu *Laszlo Rasonyi* Orta Asya'da Şyungnuların savaşta ağır darbe alarak dehşet içinde batıya kaçtıklarını anlatmaktadır.

YURLARINDAN ÇIKARILAN KAVMİN ÖNÜNDEKİ İKİ SEÇENEK

Orta Asya'da savaşta ağır darbe alarak yaşadığı topraklardan sürülme tehlikesine maruz kalan atlı göçebe kültürü halklarının önlerinde iki alternatifin bulunduğunu, **“ya muzaffer olan kavim ittifakına girdikleri”**ni ya da **“yeni bir vatan kurdukları”**nı belirten Laşonyi, **“Ama nerede?”** diye sorguluyor. Şöyle devam ediyor: **“Göçebe atlı kavim bütün gücüyle ya vatanından atacağı veya kendi kavmi içerisinde hakimiyet altına alacağı bir kavimle karşılaşınca kadar hızla batıya doğru ilerliyor ve topraklarını acımasızca savunan kavimlerin çemberinden geçerek kendine yol açıyor ve böylece yeni bir imparatorluk kuruyor.”** (*11)

Orta Asya antik çağda tam bir kavimler okyanusu durumundadır. MÖ 1. bin yıllarından MS 1. bin yıllarına kadar devletleşme, medenileşme ve sınıflaşma süreci içerisinde birçok kavim ve onların boyları ve budunları durmadan birbirleriyle savaşmışlar; bir kavmin hızla ilerlemesi ve güçlenmesi sonucu diğerlerine boyun eğdirerek konfederasyonlar örgütlemişler; bu süreç içerisinde

Kaynaklar:

(*9) L. N. Gumilev, Age, S. 168 (*10) Deniz Sinor, Erken İç Asya Tarihi (Hun Dönemi), 9. Baskı 2019 İstanbul, İletişim Yayınları, S.248

(*11) Laszlo Rasonyi, Age, S. 102

birbirleri içinde harmanlanarak özümlemişlerdir. Bu nedenle belki de Dr. Doğu Perinçek'in belirttiği gibi, dünyada Orta Asya'daki kavimler kadar harmanlanan, birbiri içinde eriyen başka bir coğrafya bulunmamaktadır.

Daha önceki yazılarımızda da belirttiğimiz gibi atlı çoban kültürünün toplumsal gelişim şemasında göçebe toplumunun en üst aşaması olduğunu, sınıflaşmanın, devlet kurmanın ve medenileşmenin fideğini oluşturduğunu anlatmıştık. İşte bu kaynaşma içinde darbe yiyen ve yaşadığı topraklardan sürülen atlı çoban halkı, arkasında kovalayan düşmanlarının dehşeti içinde ilk yaptığı iş hızla batıya firar etmek olmaktadır. Ancak belirttiğimiz gibi o kavimler okyanusu içinden kendine yol açmak zorunluluğu ile ilerleyecektir. Bu konuda Laşonyi bir başka yerde şu ifadelerle açmaktadır konuyu: Laşonyi V-VII. yüzyıllarda *Amur* boylarında yaşayan *Murka* kavminden *Kun* boyunun bağımsız bir halk haline geldikten sonra 1017 yıllarında Mançurya'daki rolü büyük *Kitay*ların saldırı ve baskıları sonucu batıya yönelişi üzerinden konuya açıklık getirmektedir. ***"Asya'dan Avrupa'ya Amur nehrinden Tuna'ya kadar bir dalga baş döndürücü bir süratle geçmiştir. İşte bu şekilde yurdundan çıkarılmış olan atlı-nomad kavim iki imkân karşısında kalır: Ya muzaffer olan kabile ittiheadına dahil olur yahut yeni bir vatan arar. Fakat nerede? İleriye atılır, yurtlarını şiddetle müdafaa eden halkları yararak geçer, yurtlarından çıkarır yahut onları da kendi içerisinde alarak yeni bir kabile ittiheadı teşkil eder; yani böylece yeni bir imparatorluk kurar (...) 30 yıl içerisinde büyük bir halk binlerce kilometre (mesafe) geçmiştir! Bunu ancak cihan tarihinin büyük istilacı Türk halkları Hunlar, Avarlar, Göktürkler yapabilmektedir."*** (*12)

Tanşihay yönetiminde Siyenpilere yenilen *Şyungnu* (Hun) halkı darmaduman oldu. MS III. yüzyılda *Şyungnu* (Hun) halkı dört kola parçalandı. Kuzey *Şyungnu* halkı, ***"Yüeban"*** halkı, Güney Hunları arasından Çinlileşmeyi kabul etmeyen ve kuzeye gelen Hunlarla Kuzey Hunlarının bir kısmıyla Siyenpilerin karışması, harmanlanmasıyla oluşan ve Rus tarihçi Gumilev'in ifadesiyle ***"Hunno-Siyenpi"*** halkı ve Çinlileşmiş *Şyungnu* halkı...

Kuzey Hunları, belirtildiği gibi Siyenpilerin baskı ve saldırısı sonucu yok olmamak, hâkim boyun içinde erimemek için batıya büyük bir hızla kaçtı.

TARİHTE SADECE TÜRKLERİN YAPABİLDİĞİ EYLEM:

30 YILDA BÜYÜK BİR HALK OLARAK BİNLERCE KM MESAFE KATETMEK

Yukarıda iki yerde açıklandığı üzere, batıya ilerleyen Hunlar önüne çıkan ve yurdunu savunan yerli halklarla çarpışarak ilerledi.

Nereye kadar?

Binlerce kilometre mesafe katettiler.

1. yüzyılda Büyük Bozkır'ın batı ucunda, Gumilev'e göre Kafkaslar'da *Alanlar*, Artamonoz'a göre Aşağı Volga ve Urallar'da *Ugorlar*, Hajdu'ya göre Batı Sibirya'nın step orman alanlarında *Ugor-Samoidler*'den *Sabırlar* ve gene Gumilev'e göre Aral civarı ***"eski Avrupalı katmanların bakiyeleri Hionitler"*** yaşamaktaydı. *Şyungnular* (Hunlar'ın) önemli, boyun eğmeyen, dik duruşlu, bağımsızlık ve hürriyetine düşkün kesimi dosdoğru bu halklara doğru akmaktaydı.

Ancak Siyenpi hakimiyetini kabullenmeyerek batıya kaçan Hun dalgası sadece *Ugorlara* ve *Alanlar'a* çarptı. *Ugorlar*, kaçak Hunları içlerine aldılar. Onların barınmalarını ve yeniden eski güçlerine ve kudretlerine kavuşmalarını sağladılar. *Ugorlarla* kaçak Hunlar (*Şyungnular*) karışıp kaynaşarak birbirlerinin içlerinde eridiler. Bu etnogenez sürecinden yeni bir halk, *Gunlar* (*Kunlar*) ortaya çıktı.

Ancak Hunların Büyük Bozkır'ın doğu ucundan Siyenpi egemenliğinden kaçarak Volga boylarına geldikleri 155 yılından Alanlar ile ölümüne bir savaşa tutuştukları 350 yılları arasındaki 200 yıllık süreç karanlıktır. (*13) Yukarıda belirttiğimiz gibi Simon da aynı tezi ileri sürmektedir ama Gumilev'den farklı

Kaynaklar:

(*12) Laszlo Rasonyi, Age, S. 117-118 (*13) Gumilev, Age, S. 259

(*13) Gumilev, Age, S. 259

olarak Avrupa Hunları ya da Gunlar ile Orta Asya Şyungnular'ın bağlantısı olmadığını ileri sürer. Oysa G. I. Borovka'nın *Noin-ula kurganında* yapılan kazılarda elde edilen arkeolojik bulgular üzerinde yaptığı analiz her şeyi ortaya koymaktadır. P. K. Kozlova'nın belirttiği göre, **"Borovka'ya göre bulunmuş olan sanayi mamulleri arasında dışardan getirilmiş eşyalar ve hatta Yunanlılara ait olması gereken kumaş parçaları vardır. Bulunan kumaşlar hammadde, boya, dokuma tekniği ve desenler itibarıyla Karadeniz sahillerindeki Yunan kolonilerinde dokunan kumaşlara benzemektedir. Muhtemelen bunlar İskitler için dokunmuştu ve oradan Hunlara intikal etmişti."** (*14)

Yukarıda yeri geldiği için yüzeysel olarak belirttiğimiz gibi, Kuzey Çin ve Büyük Stebin doğu ucundaki coğrafyada İsa'nın doğumundan sonraki ikinci yüzyılın başlarındaki konjonktür içinde Hunlara hayat hakkı tanınmadı. Boyun eğmedikçe toptan ortadan kaldırılmak tehlikesi karşısında tarımın ve yerleşik hayatın geliştiğini bildikleri Karadeniz'in kuzeyindeki steplere, Volga ve Tuna boylarına yıldırım gibi göç ettiler. Bu coğrafyada iki asır Ugor kitleleri içinde birbirlerinin içinde eriyerek, birbirlerini özümleyerek sonunda bu etnogenezi sürecinden yepyeni bir halk olarak tarih sahnesine çıktılar. Fiziki görünüm ve karakterleri değişti. Tarihi isimleri *Gun (Kun)* oldu. Öyle ki Orta Asya'daki Hun halkıyla Gun halkının fiziki görünüşlerinin bile farklılaştığı belirtilmektedir. Avrupa halkları arasında dehşet saçacak yıllar yaklaşmaktaydı. (*15)

350-370 yılları arasında Alanlarla bitmek bilmez bir savaşa tutuştular. Alanları yendikten sonra Tuna'yı aşarak Avrupa sahasına ayak bastılar. Bu esnada temel güçlerinin çekirdeğini birleştikleri Ugorlar oluşturmaya başladı. Atlı göçebe kültürü üstünlüğü ile yendikleri Alanları da saflarına katarak yönetici kadroları kendileri olan bir konfederasyon kurdular. 470'lerde *Don* sahillerine yayıldılar. Bu coğrafyada yaşayan güçlü bir *Germen devleti* vardı. Başlarında *Ermanarik'in* olduğu *Doğu Gotları (Ostrogotları)* altderek daha da batıya ittiler. Böylece Avrupa'nın bugünkü siyasi yapısını oluşturacak olan *Büyük Kavimler Göçü'*ne neden oldular. İlk Çağ bitmek üzere, şafağında Orta Çağ görünmektedir.

"OGUR EVLATLARI" NIN MACAR'A DÖNÜŞMESİ SÜRECİNİN TARİHTEKİ İZLERİ

Ogur, Oğur, Oğuz kavramlarının yüzyıllar içindeki süreçlerde incelenmesi, Türk boylarının tarih içinde evrimleşme aşamalarını ortaya çıkarmaktadır. *Oğuz* ile *Ogur* adlarının anlamdaş olduğu, tarihçilerin üzerinde hemfikir oldukları bir görüştür. Zeki Velidi Togan'a göre, *Ogur/Yugur* ismi antik dünyada Türk adının yerini tutmuştur ve *Oğuz* adının selefidir. Ve *Ogur* adının geçerli olduğu dönemde henüz genel bir siyasi örgütlenme söz konusu değildir; *Oğuz* ise sınıflaşmanın ilerlediği, artı ürünün ortaya çıktığı ve devletin ilk çekirdeğinin biçimlendiği zamanın ürünüdür. (*16)

Dr. Perinçek, **"Hazarlar, Bulgarlar ve Kıpçaklar/Kumanlar gibi Kuzey Türklerinde, Ogur adıyla örgütlenmiş birçok boy toplulukları bulunduğu"**nu, **"Kutrigur, Utrigur, Onugur gibi boylar topluluklarının kökenlerinde, Tokur Ogur (Tokuz Oğuz), Otur Ogur (Otuz Oğuz), On Ogur (On Oğuz) gibi belli sayıdaki boyların bir araya gelmesiyle oluşan boy birliklerinin (Bodunların-FÖ) bulunduğu"**nun tespit edildiğini, Zeki Velidi Togan'ın, **"Bulgar sözcüğünün Bel Ogur (Beş Ogur), yani Beş Boy'dan geldiği"**ni ileri sürdüğünü, gene **"Macar ismini Beş Gur (Meş Gar) , yani Beş Boy isimlendirmesine bağladığı"**nı ve **"Macaristan'ın Almanca ve İngilizce karşılıkları olan Ungarn ve Hungary isimlerini On Ogur, yani On Boy kökeniyle açıkladığı"**nı belirtmektedir. (*17)

Macarların etnik kökenini biraz daha açalım.

Macar halkı (1.-7. yüzyıllar arasında) yüzlerce yıllık etnogenetik süreç içinde dört farklı etnos ile harmanlanarak tarih sahnesindeki yerini aldı.

Kaynaklar:

(*14) Gumilev, Age, S. 260

(*15) Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihi, s. 143/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Age, S. 32-33

(*16) Dr. Doğu Perinçek, Age, S. 33-34

(*17) Vikipedi- https://en.wikipedia.org/wiki/Ananyino_culture

**SINKOVICS: “DEFLARCA KANITLANMIŞ
TARİHİ BİR GERÇEĞİZ; HUNLARIN TORUNLARIYIZ”**

Yukarda *Onogur* sözcüğünün *On Boy* anlamına geldiğini ifade etmiştik. Bu *On Boy*, yani *Onogurlar*, İsa’nın doğumundan sonra 1. yüzyılın başlarında Uralların Asya yakasının eteklerinde ikamet ediyorlardı. İlk önce batıdan gelen *Mansi* halkı ile kaynaştılar. Mansiler, İdil nehrinin orta kesiminde MÖ 8. yüzyıl- 3. yüzyıl arasında ortaya çıkmış (*18) *Ananyino kültürü* mensubuydular. Mansiler, atlı, balıkçı ve avcı bir halktı. Unogur-Mansi karışımı halk kitlesi, Urallar’dan Güney Rusya’daki Kuban sahillerine göçtü. Kuban Nehri çevresinde, Karadeniz kıyısında *Don Stepleri*, *Volga Deltası* ve *Kafkasya* arasında ve Kırım Yarımadası’ndan Kerç Boğazı ile ayrılmış coğrafi bir bölge olan *Kuban*’da, daha sonra 527 yılında, *Magyeri*’nin komutasında gelen *Attila*’nın oğlu *İrnik* Hunlarıyla karıştılar. Daha sonraki yıllarda *Sabırlar* ve *Köktürkler* ile de harmanlanan ve büyük bir kitle haline gelmiş, yüzyıllar içinde değişmiş bulunan Ugor halkının bir kısmı 6.-7. yüzyıllarda Kuban’dan ayrıldı. Kuban’da kalan kitlenin reisi, İrnik’in torunlarından *Bayan*’dı. İşte bu Bayan’ın reisliğini yaptığı *Unogur kitlesi Macarlar* idi. 830’larda Kuban’daki **“Onogurlar (bugünkü şeklinin teleffuzu, Hungarus, Ungar, Hongrois) Don ve Dinyeper arasında yeni bir vatan kurdu. Bu memleketin ismi o zaman reisi olan Levedi’ye izafetle Levedya’dır. Buradan 889’da Dinyeper ve Karpatlar arasındaki Etelköz, yani ‘nehirler arası’ dedikleri sahaya ve oradan da 896’da bugünkü vatana (yani Macaristan’a/FÖ) yerleştiler.”** (*19)

Attila’nın İzinde adlı kitapta belirtildiğine göre, Macar yazar F. Sinkovics, **“...defalarca kanıtlanmış tarihi bir gerçeğiz: Hunların torunlarıyız.”** demektedir. (*20)

Hunlar ve Oğuzlar (*Sir-i Derya Oğuzları*) Orta Asya’nın Türkçe konuşan iki önemli halkıdır. Hunlarla Ugorların -Avarların- harmanlanmasından yeni bir halk, Macarlar tarih sahnesine çıkmıştır. Türkolog Macar bilim insanı Raşonyi’nin deyişiyle, **“Oğuz evlatlar”yla “Oğur evlatları”, “diğer Türk halkları gibi eski devirlerde bütün dünyayı harekete getiren (...) medeniyet muhitinin aynı mümessilleriydiler.”** Kanında bol miktarda Türk kanı bulunan, ancak bu kandaşlığı -kan konuşmaz kabilinden- bilince de çıkaran Raşonyi, günümüzde kadim atlı göçebe kültüründen, **“eski atlı aileden”**), **“temiz ve müstakil olan yalnız iki millet kaldığı”**nı belirterek, **“Birisi atlı nomad ailesine mensup olmakla gurur duyan ve bugün artık kılıç ve at eski rollerini kaybettiğinden büyük zararlara uğrayan fakat ona rağmen birçok da aha büyük memleketlerden daha fazla kültür mevcudiyetini gösteren küçük Macaristan’dır, diğeri büyük oğlu ve atasının rehberliği altında en eski Ural-Altay ırkını bugünkü makineleşmiş dünyada da yine büyük devletlerarasına yükselten Türkiye’dir.”** ifadelerini kullanır. Ve ekler: **“Macarlar X. asra kadar (kısmen daha sonra da) yalnız Türk kabileleriyle karışmıştır.”** (*21)

Kaynaklar:

(*18) Laszlo Rasonyi, Age, S. 56

(*19) F. Sinkovics, Attila’nın İzinde, Bilim ve Ütopya/Ağustos/2023

(*20) Laszlo Rasonyi, Age, S. 61

(*21) Laszlo Rasonyi, Age, S. 71

Orta Asya'dan batıya (Maveraünnehir'e) kayan Türk tarihi- (Türk Orta Çağı -Maveraünnehir/Çay Ardı'nda Türkler)

"Türklerin devletleşme sürecindeki batıya akınları" başlıklı yazımızı (s. 83), Türklerin medenileşmesi, devletleşmesi sürecini işlerken şu ifadelerle bitirmiştik:

"MS 1. bin yılın sonlarında yani. Orta Asya'da en son olarak Uygurlar 8. yüzyılın ortalarında yıkıldılar. O bölgede hâkimiyet Kırgızlara geçti. Uygurlar da bölgeden ayrılarak Beş Balık'a yerleştiler. Burada Karluk, Çiğiller ve Türkmenlerle birlikte Karahanlıların kurulmasında rol oynadılar. Bilindiği gibi insanlığın ilk büyük devrimi toprakla buluşması, tarımı keşfetmesidir. Bu olay, günümüzden 10 bin yıl önce (MÖ 8.000'lerde) cereyan etti. Toprağın işlenmesi ve üretim sürecinin başlaması insanı tabiata bağımlılıktan kurtardığı gibi bu aynı zamanda insanın tabiat üzerinde hâkimiyet kurmaya başlaması demektir. Avcı -toplayıcılık ekonomisinden üretime geçiliyordu ki-ilerleyen zaman içinde bir üretim fazlası verilmeye başlanmasıyla artık ürün ile birlikte sınıflaşma başlar; dolayısıyla devlet ortaya çıkar yavaş yavaş ve medeniyet tarih sahnesinde yerini alır." (*1)

Binlerce yıl süren bu süreç içinde çiftçi kavimlerin yanında yoğun ve geniş bir şekilde atlı çoban savaşılar da sahneye çıktı. Ve en önemli ve saygın tarihçilerin de belirttiği gibi atlı çoban kültürü, çiftçi kültüründen üstündü. (*2) Bu üstün kültürün Orta Asya'da ilk temsilcisi *Saka/İskit* atalarımızdır. Sınıflaşmanın yoğunluğu, devlet ve medeniyet unsurunun çekirdeği de bu üstün kültür bünyesindeydi. Sakalar/İskitlerin Sarmatlarca yıkılışını *Teoman* ve *Modu (Mete)* önderliğinde *Xiongnular* {(*Hiung-nu/Şyungnular-Hunlar*) (MÖ 209-MS 90)}, (Bu arada bozkırda bir ara dönem olarak *Tan-şi-huai -Tanşihay*) önderliğinde *Siyenpiler*, *Açına Şefi Bumin Kağan* önderliğinde *Göktürkler* ve *İlteriş Kutluk Kağan* önderliğinde *İkinci Göktürk Kağanlığı* (552-743) takip etti. 743 yılında bozkırda hâkimiyeti *Tokuz Oğuzlar/Uygurlar (Basmıllar, Karluklar, Tokuz Oğuzlar-Uygurlar ittifakı)* ele geçirdi. Uygurlardan sonra 840 yılında *Kırgızlar* hâkim oldu bölgeye, (Ötüken merkezli) Orta Asya'ya. Uygurlar ise Batıya göçtüler, *Beş Balık'a* yerleştiler.

Burada bir parantez açarak *Maveraünnehir* coğrafyasında MS 1. bin yılın sonlarındaki toplumsal, siyasi gelişmelere göz gezdirelim.

Uygurlar, *Divân-ı Lügat-it-Türk'te* "**Çay Ardı**" olarak geçen *Maveraünnehir'de* 840 yılında *Karluklar, Çiğiller* ve *Türkmenlerle* ittifak ederek *Karahanlılar Devleti'nin* kuruluşuna katıldılar. Karahanlı Türk devleti, 1212 yılına kadar sürdü. Başkenti *Buhara* olan *Samanoğulları*, Orta Asya, Doğu İran ve Afganistan'da 875-1002 yılları arasında hüküm sürdü.

Bu coğrafyada MS 1. binyıl sonlarında *Samanoğulları, Karahanlılar, Selçuklular, Gazneliler* zaman zaman birbirleriyle mücadele ederek, biri yıkılıp diğeri kurularak tarih sahnesinde yer aldılar. Selçuklular hariç hepsi (Karahanlılar, Samaniler, Gazneliler, Oğuz Yabguluğu vs.) tarihe gömüldüler. Selçuklular, 1040 yılında *Dandanakan Savaşı'nda* Gaznelileri yendiler. İlerleyerek 31 yıl sonra 1071 yılında *Malazgirt Savaşı'yla Bizans'ı* ağır bir şekilde yenerek Anadolu kapılarını Türklere açtılar. Türklerin bu hamlesi, Anadolu'ya ikinci gelişleriydi.

Amu Derya (Ceyhun) ile *Sır Derya (Seyhun)* arasındaki bölgeyi ifade eden *Maveraünnehir (Çay Ardı)*, insanlığın önemli medeniyet merkezlerinden biridir. Ünlü Arap gezgin, haritacı ve coğrafyacısı *İdrisi*,

Kaynaklar:

(*1) Fatih Özcan, Yenigün, 60- Türklerin devletleşme sürecindeki batıya akınları, <https://www.burduryenigun.com/13-kasim-2023-pazartesi-yeni-gun-sayfalar>

(*2) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa'da Türklük, Selenge Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2019, Çev. Dr. Yusuf Gedikli, S. 32

Çay Ardı'nı "Nüzhet el-Müştak" adlı eserinde, "Oğuzların yaşadığı ülke olarak tanımlar." (*3) "Sır Derya bölgesinin bizce bilinen ve yazılı eserlerde haklarında bahsedilen ilk sakinleri Sakalar veya İskitlerdir (Durmuş 1993)." (*4)

Ancak buradaki Oğuzlar Oğuz Yabguluğu'nu kuran Sır Derya (Sir-i Derya) Oğuzlarıdır. Bir de Orhun Yazıtları'ndaki Oğuzlar vardır. Bu Oğuzlar, Dokuz Oğuzlardır, dokuz boydan oluşmuştur; bu nedenle Dokuz Oğuzlar diye tarihte yer bulmuştur.

"OĞUZ" KELİMESİNİN ÇİFTE İÇERİĞİ

Oğuz kelimesini büyük Rus tarihçisi Gumilev, *"birbirine yakın olarak yaşayan küçük kabileler"*in *"kendi aralarında birleşerek ittifaklar meydana getirdikleri (...) topluluklar için kullanılan bir kelime"* olarak tarif eder. Örnek olarak da *"Tokuz Oğuz (Uygurlar) ve Üç Oğuz (Karluklar) kelimeleri böylece ortaya çıkmıştır"* diye ifade eder. (*5) Yani Dokuz Oğuzlar, Uygurlardır. Orta Asya'da Dokuz Oğuzlar 8. yüzyılın ortalarında Uygurlarla birleşerek On Uygurları meydana getirdiler ve Üç Oğuzlar (Karluklar) vs. diğer boylarla ve bodunlarla ittifaka girerek Türk Devleti'ni yıktılar. Uygurlar dönemini başlattılar. Yukarıda belirttiğimiz gibi Uygurlar 840 yılında yıkılınca Batıya Karluklarla, Çiğillerle ve Türkmenlerle birlikte, Maverâünnehir'e (Çay Ardı'na) göç ettiler, Karahanlıların kuruluşuna katıldılar. Çay Ardı coğrafyasında Karahanlıların kuruluşunda önemli rol oynayan Dokuz Oğuzların daha kuzey batısında, Aral ile Hazar arasında Oğuz Yabgu Devleti'ni kuran Oğuzlar ise Sir-i Derya Oğuzları (Sır Derya Oğuzları'dır.) Bu Oğuzlar ilerde göreceğimiz gibi İran yaylası üzerinden Anadolu'ya ilerleyecekler, Anadolu'yu Türkleştireceklerdir.

Bu isim karmaşasını Gumilev, Rusya Türkoloji'sinin öncülerinden Andrey Nikolayeviç Kononov'a dayandırdığı görüşüne göre, Orta Asya'da o dönemde geçerli Türkçedeki anlamından geldiğini, *"Oğuz etnik isimlendirmesinin esas nüvesini og- 'boy, kabile' kelimesi"*nin oluşturduğunu belirtmektedir. (*6) Bu isim kargaşalığını Dr. Doğu Perinçek daha açık ve akıcı bir dille, *"Oğuz sözcüğü"*nün, *"tıpkı bodun sözcüğü gibi boylar ve boylar ittifakı anlamına geldiği"*ni, zamanın Türkçesinde *"og"*un, *"boy demek olduğu"*nu, *"uz"*un ise, *"çoğul eki olduğu"*nu, *"Oguz sözcüğü"*nün, *"g harfinin yumuşamasıyla oğuz'a dönüştüğü"*nü belirtmektedir. Dokuz Oğuz, dokuz boy, Üç Oğuz üç boy anlamlarını taşıdığını belirten Dr. Perinçek, *"yine Yazıtlar'da Türgiş bodunu yerine zaman zaman kullanılan On Ok bodunu, on boydan oluşuyordu. Bizim bugün Oğuzlar diye bildiğimiz, Maverâünnehir bölgesinden Anadolu'ya gelen Sir-i Derya Oğuzları'nın kökeni bu On Oklar'dı. On boyun daha sonra batıya göç ederken başka boyları da içine alarak 24 boy halinde örgütlendiği anlaşıyor."* Önce boy, boylar anlamında olan sözcük daha ilerde zamanla etnik bir kavim adı haline geldi. (*7)

MAVERAÜNNEHİR'DE BEŞ DEVLET

Yukarıda kısaca belirttiğimiz Maverâünnehir (Çay Ardı) coğrafyasının tarihsel sınırlar İbn Havkal tarafından Sûrat el-Arz adlı eserinde şöyle belirtilmektedir. *"Mâverâünnehir'in doğusunda Pamir, Râşt ve doğru bir çizgi halinde Huttal'a sınır olan Hind arazisi"* bulunur. *"Batısında (kuzeyinde ve batısında) Taraz'dan itibaren batıya doğru Bârâb (Fârâb), Sütkend, Soğd, Semerkant ve Buhârâ tarafından Harezm'e ve Harezm gölüne kadar uzanan yay halindeki çizgi üzerinde Oğuzlar ve*

Kaynaklar:

(*3) Dâna Moldabayeva, "Sır Derya" Havzasının Türk Tarihindeki Yeri ve Önemi, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Öğretim Görevlisi, Türkistan /Kazakistan-S.2 -<https://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1262-published.pdf>

(*4) Dâna Moldabayeva, Age, S. 7

(*5) Lev Nikolayeviç Gumilev, Eski Türkler, Çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları İstanbul-2019, 8. Baskı, S. 85

(*6) Gumilev, Age, S. 85-86

(*7) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak yayınları, Birinci Basım: Nisan 2005, S. 13

Karluklar” yaşar; “Kuzeyinde Fergana’nın doğu ucundan Taraz’a kadar uzanan doğru çizgi üzerinde Karluk Türkleri bulunur. Güneyinde (güney batısında) Bedaḥşan’dan Harez gölüne kadar doğru çizgi üzerinde Ceyhun nehri bulunur. Harez ve Huttal da Mâverâünnehir’e dâhildir. Zira Huttal bölgesi Vahşâb nehri ile Ceyhun’un ana kolu olan Harbâb arasında kalır. Harbâb ve ötesi Mâverâünnehir’dir. Harezm’in şehri (merkezi) Ceyhun’un ötesinde kaldığını ifade etmektedir.” (*8)

840’ta Kırgız Türkleri, yakınında yaşadıkları Ötüken’e saldırarak Uygurları yıktılar ve Orta Asya’da kendi devletlerini kurdular. Uygur halkı parçalar halinde çeşitli yönlerde dağıldılar. Ancak genellikle kentlere doğru ilerlediler. Bir kısmı Çin’e giderek Çin devletine sığındılar ve zamanla Çinlileştiler. Büyük bir kitlesi Tarım Havzasına inerek orada önemli bir Uygur devleti kurdu. Bir kısmı batıya giderek Karluklara sığındılar. İşte konumuzu ilgilendiren kısmı *Karlukların (Üç Okların)* yaşadığı bölgeye, *Altay Dağları’nın* batısındaki *Kara-İrtiş* ve *Tarbagatay* yöresine sığınan Uygur halkıdır. Burada *Uygurlar (Tokuz Oğuzlar)*, *Karluklar* ve *Türkmenlerle Karahanlı Devleti’nin* kuruluşunda önemli rol oynadılar.

840 tarihi ya da 9’uncu yüzyılın ortaları Türk tarihinde oldukça kritik yıllardır. Bu sıralarda oluşan siyasi değişiklikler ve Orta Asya’da yeni oluşan şartlar Türk tarihinde ağırlık merkezinin batıya, İpek Yolu ticaretini kontrol eden, ekonomik zenginlikleri bağrında barındıran ve kent devletlerinden oluşan siyasi yapısıyla önemli olan *Maveraünnehir/ Çay Ardı* yöresine kaymasına neden oldu.

Önceki iki yüzyıl boyunca *Arap İslam* yayılmasının kuzeye ve doğuya doğru ilerlemesi, *İran’da Sasani İmparatorluğu’nun* yıkılmasıyla sonuçlandı ve Müslümanlığın yalımları, Çay Ardı coğrafyasını da yalamaya başladı. Karahanlılar’ın kuruluşuna kadar 7.-8. yüzyıllar boyunca bu coğrafyaya *Emeviler* hâkim olmaya çalıştılar. Özellikle *Soğdiana* ve *Fergana Vadisinde* olmak üzere Çay Ardı’nda Emevi ordularıyla *Suluk Çor* komutasındaki *Türgişler*, *Barçık Kağan* komutasındaki *Hazarlar* ve *Tonyukuk*, *İnel* ve *Bilge* tarafından komuta edilen *Göktürkler* ve *Çinliler* arasında şiddetli çatışmalara sahne oldu. Bu savaşların finali 751 yılında cereyan etmiş olan *Talas Savaşı*dır. (*9)

Bu arada Çay Ardı coğrafyası sakinleri Türkler arasında Müslümanlaşma eğilimi yaşanmaya başladı. Çinlilere karşı Müslüman Arapların saflarında savaşan *Karluk (Üç Oklar) Türkleri* tedricen İslam’a girmeye yöneldiler.

Başlangıçta *Göktanrıci/Tengrici* inançta olan Türk halklarıyla Müslüman Araplar arasında çok şiddetli savaşlar meydana geldi. *Horasan*, *Çay Ardı* ve *Batı Türkistan* toprakları kan gölüne döndü. 10’uncu yüzyıla kadar devam eden bu Türk-Arap çatışmalarının ardından ilkönce *Onoklar/Karluklar* olmak üzere Türk halkı arasında İslami inanç yavaş yavaş yayılmaya başladı.

TÜRKLER, “KILIÇ MÜSLÜMANI” MI?

7.- 8. yüzyıllar boyunca *Türgişler*, *Karluklar*, *Göktürkler*, *Hazarlar* ile *Arap İslam* orduları arasındaki bu şiddetli savaşlar dolayısıyla kimi tarihçiler Müslüman Türklerle **“kılıç Müslümanı”** diye aşağılama yoluna giderler. Çok tartışılan bir dönem ve konudur. Oysa tarihçi önce *tarihin maddesini* iyi kavraması gerekir. Toplumsal süreçlerle ilgisini dikkate almayan bu tür tahliller bilimsellikten uzaktır. MÖ 1. bin yıllarında başlayan Türklerin medenileşme ve devletleşme süreçleri iki bin yıl boyunca önemli

Kaynaklar:

(*8) İbn Havkal, Ebu’l Kâsim Muhammed el-Havkalî el-Bağdadi, Suretü’l -Arz, Leiden, 1967, s. 463, İbn Havkal, 10. Asırda İslâm Coğrafyası, Trc. Ramazan Şeşen, Yeditepe Yay. 2. Baskı, İstanbul 2017, s. 395. / Akt. Alparslan Kılıç, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaçağ Tarihi, Doktora Öğrencisi, MEB Okul Müdürü, Elâzığ/Türkiye, Uluslararası SOSYAL ZİHNİYET VE ARAŞTIRMACI DÜŞÜNÜRLER Dergisi, S. 114
https://smartofjournal.com/files/smartjournal/1575386149_12_7.40_ID772_K%C4%B1%C4%B1n%C3%A7_113_119.pdf

(*9) Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, İstanbul 1981, s. 58.

aşamalardan geçti. *İskit/Sakalar- Şyungnular- Göktürkler- Uygurlar* şeklinde ilerleyen ve her seferinde daha ileri, daha üst oluşumlar örgütlenen süreç 10. yüzyıla gelindiğinde toplumsal ve ekonomik yapı bakımından İslamiyet'i bir ideoloji olarak benimseyecek feodal bir toplum seviyesini tutturdu. Yani Türkler toplumsal ve iktisadi gelişim seviyesi bakımından İslamiyet'i bir ideoloji ve kurum olarak benimsemeye hazırıldılar.

"TERS İSTİKAMETLERDE ESEN İKİ KUVVETLİ RÜZGÂR"

Türklerin, Orta Doğu'dan çıkıp Orta Asya'ya doğru ilerleyen Müslüman Araplarla aynı ekonomik ve toplumsal seviyede olduklarını belirten tarihçi Jean Paul Roux, ***"Arapların doğuya doğru ilerlemeleri Türklerin batıya hareketiyle aynı anda gerçekleşiyordu. Sanki ters istikametlerde esen iki kuvvetli rüzgâr çarpışmak üzere gibiydi. Bu sert rüzgârlardan ya korkunç bir girdap doğacak ya da ikisi birleşip tek ve büyük bir fırtına olacaktı. Çünkü her iki güç dinamizmde birbiriyle eşittiler, ancak aynı doğaya sahip değillerdi. Biri daha ruhani ve kültürel bir hareketken, öteki özünde askerî bir hareketti. Bu nedenle İslamiyet Türklere bu kuvvetli çarpışmanın sonucunda bir din ve uygarlık verirken, Türkler de bu dine ordularını vermişti"*** ifadeleriyle açıklamada bulunmaktadır. (*10)

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETİ: KARAHANLILAR

İlk Müslüman olan Türk halkı da Üç Oklar (Karluklar) oldu. Batı Türkistan'da hâkim olan *Türgişleri* altederek *Karluk Devleti*'ni kurdular. Çinlilerle Müslüman Araplar arasında 751 yaz aylarında Kırgızistan'daki *Talas Nehri* kıyılarında cereyan *Talas Muharebesi*'nde, bünyelerinde bulunan *Karluk, yağma ve Çiğil Türklerinin Arap* saflarına geçmeleriyle Çinlilerin yenilmesini müteakiben 9. asrın ortalarına doğru Karahanlı Devleti kuruldu. Karahanlılar, ilk Müslüman Türk devletidir. Devletin kuruluşunda Uygurlar, Karluklar ve Türkmenler büyük ve önemli rol oynadılar.

Ancak Karahanlı devlet örgütünde *Karluk* ve *Yağma* Türklerinin rolleri konusunda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Kurucu rol konusunda önemli bir yere sahip olduğu düşünülen *Yağma* halkının Karahanlı hanedanının etnik kökenini oluşturan boy olduğu tarihçiler arasında birçok taraftar bulmuştur. Bu görüşün asıl ve ilk savunucuları bir Sovyet tarihçi ve doğubilimcisi olan *Vasiliy Vladimiroviç Bartold* ve Gene bir Rus doğubilimcisi ve diplomatı olan *Vladimir Fyodoroviç Minorski* olmuştur. Bilahare Faruk Sümer ve Reşat Genç de bu tezi savunmaya başlamıştır. Ancak bir süre sonra Bartold bu görüşten vazgeçerek Karahanlıların esas kurucularının *Karluklar (Üç Oklar)* olduğunu ileri sürmüştür. (*11) Besim Atalay da Bartold gibi Karluk vurgusu yapmaktadır. Divanü Lügat-it-Türk üzerine yazdığı eserinde, Karlukların *Türgiş Devleti*'ni altederek Batı Türkistan'da kendi devletini inşa ettiğini ve Talas Savaşı'na kadar devam ettiğini, ***"daha sonra Karahanlılar'a dönüştüğü"***nü, İslamiyet'i kabul eden ilk Türk topluluğu olduğunu açıklar. (*12)

Karahanlı Devleti'nin kuruluşunda rol oynayan kurucu unsurları *Dr. Doğu Perinçek*, Şubat 2023 *Teori Dergisi*'nde yayınlanan Kutadgu Bilik'deki *Devlet Teorisi* adlı makalesinde şu şekilde saptamıştır: ***"İlteriş Kutluk Kağan, İkinci Göktürk Kağanlığını Orhon bölgesinde 680 yılında kurmuştu. 743 yılında Uygurlar hâkimiyeti ele geçirdi. 840 yılında hâkimiyet Kırgızlara geçti. Bunun üzerine Uygurlar, Batıya göç ederek Beş Balık bölgesine yerleştiler ve Karahanlı Devleti'nin kuruluşunda Karluklar, Çiğiller ve Türkmenler ile birlikte önemli rol oynadılar."*** (*13)

Kaynaklar:

(*10) Jean Paul Roux, Türklerin Tarihi Pasifikten Akdeniz'e 2000 Yıl/ Akt. Aydınlık, Türkler zorla mı Müslüman oldu? - <https://www.aydinlik.com.tr/haber/turkler-zorla-mi-musulman-oldu-tarihci-ilber-ortayli-yanitladi-412835>

(*11) Araş. Gör. Ersin Teres (Yıldız Teknik Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü), Divānu Lugātī't-Türk'te Yağma Boyu ve Yağma Diyalektine Ait Kayıtlar, S. 223

(*12) Besim Atalay, Divanü Lügat-it-Türk, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, C. 1, S. 473/Akt. Vikipedi- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Karluklar>

(*13) Dr. Doğu Perinçek, Kutadgu Bilik Devlet Teorisi, Teori Dergisi Şubat 2023, Sayı: 397, S. 2

Devletin tarihsel ismi konusunda –her ne kadar Karahanlı Devleti/ Karahanlılar geleneksel hale gelmişse de- çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu devlete “*İlekhan Krallığı*” diyen kaynaklar da vardır. Arkeolojik kazılarda bulunan paralarda “*İlek/Lilik/Elik*” sözcüğü görülmektedir. Devletin çağdaşı İslam tarihçisi İzzeddin Ali İbnü'l-Esîr, Karahanlıları “*al-Hâqaniya*”, “*al-Haniya*” şeklinde ifade etmiştir. (*14) Kaşgarlı Mahmut ise “*Et-Türkü'l-Hakaniyye*” (Hakanlı Türkler), yani “*Türk Hakanlığı*” şeklinde değerlendirmektedir. (*15)

Bu coğrafyada kurulan bir başka Türk devleti, bünyesinde Türk kölelerin etkin olduğu bir *Fars* devleti olan *Samanoğulları* (*Samani Devleti*'nde) etkin görevlere (ordu komutanlığına) kadar yükselmiş, *Samani Emiri Alp Tegin* tarafından satın alınmış Türk köle *Sebük Tigin* (*16) tarafından kurulan *Gazne Devleti*'dir (963-1186). Tarihte *Gazneliler* olarak da anılmaktadır. Adını Gazne şehrinden almıştır. Gazne Türk Devleti'nin olumsuz tarihi özelliği, Fars asıllı Samani topraklarında kurulmuş olduğundan Samanilerin siyasi ve kültürel etkileri sonucu Gazne halkının zaman içinde *Farslaşması*dır. (*17) Sınırları, Maveraünnehir, Afganistan, Hindistan'ın kuzeyi ve Horasan'ı içine alır. Devletin en parlak devri *Sultan Mahmut* dönemindedir (998-1030). Sınırlar Ceyhun'dan İndus'a, Hint Okyanusu'na kadar genişledi. Rey ve Hemedan'ı içine aldı. Sultan Mahmut'un oğlu 1. *Mesut* zamanında Selçuklular ile yapılan savaş sonrasında devlet çöküşe gitti. Bu savaş, tarihe *Dandanakan Savaşı* olarak geçti. Tarihçi ve Hive (Buhara/ Özbek Üç Hanlığı) Hanı *Ebu'l-Gazi Bahadır Han*, Sultan Mahmut'un babası Sebük Tigin'in Sir-i Derya Oğuzlarının Kayı boyundan olduğunu yazar. (18)

Bu bölgede kurulan ve batıya doğru Türk tarihini ilerleten Sir-i Derya Oğuzlarından *Selçuklular* oldu. Oğuzlar ile Sir-i Derya Oğuzlarının farkını yukarıda başlangıçta açıklamıştık. Sir-i Derya Oğuzları, Orhun Yazıtlarında belirtilir, Türkîş Bodunu (On Oklar) kökeninden gelir. Çay Ardı (Maveraünnehir) coğrafyasından ilerleyerek Ön Asya'ya ve Anadolu'ya gelen Oğuzlardır. Bu ilerleme sürecinde, başlangıçtaki on boya yenileri eklenerek 24 boya yükselmişlerdir. Oğuzlar efsanelere konu olmuşlardır. Oğuz Kağan Efsanesinde Oğuz Han'ın altı oğlu ve onların da dörder oğlundan türedikleri anlatılır. (*19) Başlangıçta Orta Asya'da yaşayan *Oğuzlar*, bir süre sonra *Bozoklar* ve *Üçoklar* şeklinde ikiye bölündüler. Bir kısmı, kollar arasındaki anlaşmazlık ve sürtüşmeler yüzünden, bir kısmı da Ötüken'de Göktürk Devleti'nin kurulması nedeniyle batıya göçtü. Kalanlar Göktürklerin hakimiyetinde yaşamlarını sürdürdüler.

Kaynaklar:

(*14) Omeljan Pritsak, “Die Karachaniden” Der Islam (Karahanlılar Devleti) 31 (193-54): 17 / Akt.

Vikipedi, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Karahanlılar>

(*15) Prof. Dr. Ömer Soner Huncan, Türk Hakanlığı Karahanlılar, Paradigma Akademi Yayınları İstanbul 2015/ Akt. Vikipedi- Age.

(*16) Muhammed Şebânkâreî, Mecma'u'l-ensâb fi't-tevârîh, S. 167/Akt. Türk İslam Ansiklopedisi-

<https://islamansiklopedisi.org.tr/sebankarei> , Vikipedi- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Gazneliler>

(*17) Clifford Edmund Bosworth, The Ghaznavids: Their Empire in Afghanistan and Eastern Iran: 994-

1040 (Gazneliler: Afganistan ve Doğu İran'daki İmparatorlukları: 994-1040), İslam Ansiklopedisi-

<https://islamansiklopedisi.org.tr/bosworth-clifford-edmund> - Vikipedi-

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Gazneliler>

(*18) Ebu'l Gazi Bahadır Han, Türklerin Soy Kütüğü, s.57/ Akt. Vikipedi-

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Gazneliler>

(*19) Özgür Türker, Oğuz Kağan destanı, https://www.academia.edu/32410255/Oğuz_Kağan_destanı

TÜRKİYE TÜRKLÜĞÜ DAMARI

Altay Dağları'nın batısındaki ve Tanrı Dağları yöresindeki Oğuz boyları (Sir Derya Oğuzları-Türkmenler) de *Göktürklerin* batı kolu olan *Türkeş Kağanlığı* çatısı altında yaşadılar. Ardından 760'larda hâkim olan *Karluklara* bağlandılar. *Karluk, Uygur, Yağma ve Çiğil* boylarının katılımıyla kurulan *Karahanlı Devleti* bünyesinde yaşayan Oğuz boyları da vardı. 900 yılında *Kiev Knezliği* tarafından *Hazar Kağanlığı* yıkılınca, Hazar Denizi ile Aral Gölü arasında 950 yılında *Oğuz Yabgu Devleti*'ni kurdular. Ancak 50 yıllık ömürlerinin sonunda 1000 yılında devletleri *Kıpçaklar* tarafından yıkılınca bir kısmı kuzeye doğru ilerledi. Bunlar bugünkü *Kırım, Kazak, Bulgar ve Tatarların* atalarıdır. Bir kısmı da beyleri *Selçuk Bey*'in önderliğinde güneye indiler. Güneye inen Oğuzların beyleri İslamiyet'i kabul ettiler. İşte Türkiye Türklüğü bu damardan (*Sir-i derya Oğuzları damarından*) gelmektedir. Yüzyıllar boyunca Tengri'ye inanan Türklerin yerleşik hayata geçmeleri, böylece Müslümanlığı kabul etmeleriyle beraber ilerledi. *Oğuz-Kıpçak* savaşlarını anlatan *Dede Korkut Destanı*, Oğuz Türklerinin kadim destansı (epik) hikâyeleridir. İslamiyet öncesi, Türk boylarının tek Tanrı inancı olan *Tengri* inancı döneminin toplumsal olaylarının epik anlatımıdır. (*20)

Kınık boyundan olan bu Oğuzlar (*Sir-i Derya Oğuzları'nın Üçoklar Kolunun Deniz Han soyundan Kınık Boyu*), *Tuğrul Bey*'in önderliğinde adını *Selçuk Bey*'den alan *Selçuklu Devleti*ni kurdular.

Batı Türkistan'da Türkler arasında tarım ve yerleşik hayatın gelişmesine paralel olarak Müslümanlık da yayılmaya başladı. Türkler ve özellikle Oğuzlar, bir yandan kadim tarihlerinden gelen tek Tanrı inancı (*Tengri inancı*) nedeniyle, diğer yandan sınıflara bölünmüş toplumsal gelişme seviyelerine uygun ideolojik ihtiyaç olarak İslamiyet'i benimsediler.

Orta Asya'da avcı toplayıcılıktan çıkarak atlı çoban kültürü aşamasına giren Türk toplumunda, kan bağların gevşiyor; boylar (gens/ gentilice/klanlar) içindeki kandaş ilişkiler çözülüyor; toplumu birarada tutan bağlar, çimento kan bağları olmaktan uzaklaşıyor; boy beyine ya da reisine bağlılık öne çıkıyordu. Bir üretim fazlası birikiyor, bu artık ürün belli ellerde, boy beylerinde toplanıyor, dolayısıyla tolum sınıflara bölünüyordu. Bu süreç MÖ 1. bin yıllarından MS 1. bin yıllarına kadar iki bin yıllık bir zaman aldı. Ancak bu sürecin (medenileşme ve devleşme sürecinin) Göktürkler aşamasında medeniyet seviyesi (paranın kullanılışı/*21) devlete işaret ediyor. Bu süreçte toplumsal gelişmenin motoru, çevredeki, bozkırdaki atlı çoban halklarla kentlerdeki aristokrat beyler arasındaki çelişmeydi.

“Orta Asya'da ticareti, para ekonomisini ve Göktanrı dinini kentler ile göçebe hayvancılığı, kapalı ekonomiyi ve büyücülüğü barındıran bozkır, iki farklı toplumu ve iki ayrı çağı temsil etmekle birlikte yan yana ve çatışma halinde bulunmuştur. Bir bakıma bu beraberlik, Orta Asya'daki gelişmenin temelindeki çelişmeyi oluşturur.” (*22)

Dalga batıya, Batı Türkistan ve Çay Ardı'na (Maveraünnehir'e) kaydığı şartlarda bile bu çelişme varlığını şiddetle sürdürdü. Selçuklular, başlangıçta silahlı atlı çoban halka dayanmakla birlikte devleti kurumsallaştırma sürecinin ileri safhalarında halkı silahtan tecrit etme çalışmalarında bağımsız ve özgür yaşama alışmış atlı çobanlarla çelişmeleri zaman zaman çatışmalara neden oldu. Doğudan gelen atlı göçebe çoban kitlelerinin yıkıcı etkisini savuşturmak için onlara vatan bulma ve oralara sevk etme amacıyla daha ileriye, İran ve Anadolu içlerine doğru keşif kolları çıkardılar. Ancak *Büyük Selçuklu İmparatorluğu* da başka nedenlerle birlikte, çiftçilik yapmaları için toprağa yerleştirmeye, yani *serfleştirmeye* çalıştığı göçebe çoban kitlelerin darbeleri altında yıkılan Karahanlı Devleti'nin kaderini paylaşmaktan kurtulamadı.

Kaynaklar:

(*20) Bu konuda bilimsel ve derin bir tahlil için bakınız: Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak Yayınları, Birinci Baskı Nisan 2005, S. 62

(*21) Dr. Doğu Perinçek, Orta Asya Uygarlığı, Kaynak Yayınları, Birinci Baskı Nisan 2005, S.17

(*22) Dr. Doğu Perinçek, Age, S. 49

Aral Gölü civarında kurulan Oğuz Yabgu Devleti'nden ayrılarak güneye inen Tuğrul Bey'in önderliğindeki –ilk reisleri Selçuk Bey'e atfen Selçuklular diye anılan Oğuz kitleleri, 1040 yılında *Dandanakan* denilen mevkide Horasan, Afganistan ve Kuzey Hindistan coğrafyasında güçlü bir Türk devleti olan *Gazneliler*'le umutsuz bir savaşa tutuştular. Çünkü Gazneliler bir devletti; Selçuklular henüz örgütlenmiş değil, göçebe demokrasisi şartlarında yaşayan aşiret kuvvetleriydi. Ancak siyasi bir sürpriz olarak savaşı Selçuklular kazandı. Henüz bir vatanları olmayan Selçuklu Türkmen kitleleri, o bölgenin en verimli ve gelişmiş *Horasan* topraklarının, Gaznelileri kovarak hâkimi oldular. Selçuklu Devleti, 1040 yılındaki kuruluşundan itibaren birkaç on yılda tarihte az görülen bir hızla siyasi, ekonomik ve toplumsal bir gelişme göstererek 1071 yılında Anadolu'ya dayandı. Bölgede dönemin en güçlü devleti sayılan Bizans'ı Malazgirt Savaşı'nda yendi. Selçuklu Devleti, tarihte az görülür bir hızla, 7. yüzyıldaki Arap istilaları sonucu yaratılan feodal büyük mülkiyetin ele geçirilmesi, yerleşik İslam ülkelerinin feodal beyleriyle ittifaklar kurulması ve demokratik göçebe Türkmen kitlelerin silahsızlandırılarak ezilmesi temelinde yükseldi. 30-35 yıl içinde *Selçuklular, Horasan, Afganistan, Pakistan, Kafkasya, İran, Anadolu, Irak ve Suriye* topraklarında hâkimiyet kurarak doğuda Orta Asya'nın batısında *Sir-i Derya'dan Fırat'a* büyük bir imparatorluk inşa ettiler. Kendisinden yardım isteyen Abbasi Halifesinin çağrısına uyarak batıya ilerleyen Tuğrul Bey, İran ve Irak'ta artık gerileyen Abbasi topraklarına hâkim olmuş olan, Bağdat'ta İslam Halifesini kendisine bağlı bir kukla haline getirmiş, 732-1055 tarihleri arasında hüküm sürmüş olan *Şii Büveyhoğulları* devletini yıktı. Gene *Şii Fatmileri* yenerek Suriye ve Irak'tan kovdu. 1063 yılında ölen *Tuğrul Bey*'in yerine geçen *Alp Arslan*, 1071'de, dönemin en kudretli büyük devleti olan *Doğu Roma (Bizans'ı)* yenerek, Tuğrul Bey zamanında doğudan gelen atlı göçebe savaşçı fırtınasının yıkıcı etkilerinden devleti korumak ve onlara yurt kurmak amacıyla Anadolu sınırlarına attığı ilk harcin üzerine Anadolu'nun ele geçirilmesi sürecini başlattı.

1071 TÜRKLERİN ANADOLU'YA İLK GELİŞLERİ Mİ?

Türkiye'de tarihçiler arasında hala tartışılan bir konu olan Türklerin Anadolu'ya 1071 Malazgirt Savaşı'yla ilk kez geldikleri ya da Kürt ayrılıkçılığının ***"biz buradaydık, siz Orta Asya'dan gelip işgal ettiniz"*** tezi üzerinde durmak gerekir.

Türkler Anadolu'ya ilk defa 1071 yılında mı geldi?

Değilse, 1071 yılında Türkler tarafından savaşı müteakiben Anadolu'nun hızla Ege kıyılarına kadar istila edilmesini nasıl açıklayacağız?

Anadolu'ya Türkler 1000 yıl önce 1071 yılında değil, 4-5 bin yıl önce (MÖ 2.-3.000 yıl önce) geldiler diyor Büyük Macar Türkbilimcisi ve Türk Onomaloji (özel ad bilimi) kurucusu Laszlo Rasonyi. ***"Atlı Nomad (Göçebe) Kültürü olarak Anadolu'da büyü bir rol oynadıkları"***nı, ayrıca Türk Tarih Kurumu (TTK'nun) ***"Alacahöyük'te bunu teyit eden eserler de bulduğu"***nu ekliyor. (*23)

Heredot Tarihi'nde, Kimmerleri önlerine katıp süpürerek Ön Asya'ya kadar gelen İskit/Saka atalarımızın burada Medleri altederek 28 yıl Ön Asya'ya hâkim oldukları, daha sonra Urartuların yaşadığı coğrafyaya çekildikleri belirtilmektedir. (*24) *Yılmaz Öztuna, Heredot'un, İskit/Sakaların 28 yıl süren bu istilasının sonunda MÖ 626 yılında Perslerin (İranlıların) Zile yakınlarında Sakaları hileli bir taktikle imha ettiklerini ve Anadolu'dan attıklarını belirttiğini söylemektedir.* (*25)

Kaynak:

(*23) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa'da Türklük, Selenge Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2019, Çev. Dr. Yusuf Gedikli, s. 31-32/Akt. Fatih Özcan, Macar Halkı, Hunların torunlarıdır, yani soydaşımızdır, s. 1

<https://www.kivilcimhaber.com.tr/macar-halki-hunlarin-torunlaridir-yani-soydasimizdir/>

(*24) İbrahim Durmuş, İskitler, S. 87/Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen Kök Atalarımız, Kaynak Yayınları 1. Baskı 1022, s. 18

(*25) Abdülhalik Bakır-Ahmet Altıngök, Klasik ve Çağdaş Kaynaklar Işığında Turan-İran Kavramı ve Tarihsel Coğrafyası, s. 368

Çeşitli kaynaklarda Anadolu'da antik dönemdeki kaya resimlerinin bulunuşu, bu resimlerin Orta Asya'daki örnekleriyle mukayesesi sonucu Türk kültür varlığı olduğu saptanmıştır. Son zamanlarda Anadolu'nun dört bir yanında gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda elde edilen bulgular sonucu ya eski *Türkçe Tamgalar* ya *balballar* ya da *Yazılıkaya Anıtı*nda olduğu gibi *Orhun yazısı*yla yazılmış yazılar ortaya çıktı. Mustafa Kemal Atatürk, Anadolu için 7.000 yıllık Türk geçmişinden söz eder.

Kısacası Türkler, MÖ 4500-5000 yıldır Anadolu'da bulunmaktadır. 1071 yılında cereyan eden ve Bizans hâkimiyetini ortadan kaldıran Malazgirt Savaşı Türklere Anadolu kapılarını açmıştır. Nitekim o dönem Ermeni Krallığı tarihçileri "İskitlerin dönüşü" olarak değerlendirirler Malazgirt zaferini.

SELÇUKLU SOYLULARI, İSTİLA EDİLEN

GENİŞ TOPRAKLARI İKTİLAR HALİNDE TÜRKMEN ŞEFLERİNE DAĞITILAR

Selçuklu aristokrasisi, Önyasya'daki 7.-8. yüzyıllarda göçebe Araplarca istila edilen ve Bizans'la İran'dan devraldıkları feodal kurumları geliştirerek İslam derebeyliğinin yaratılan çeşitli biçimlerinin üzerine oturdular. Ele geçirilen bu uçsuz bucaksız toprakları büyük iktalar halinde atlı göçebe reislerine, Türkmen aşiret şeflerine dağıttılar. İlk başlangıçta, Horasan kentleri, 1040 Dandanakan Savaşı ve Gazne Devleti'nin yıkılışını müteakiben hanedan üyeleri *Tuğrul ve Çağrı Beyler*, *Musa Yabgu*, *İbrahim Yinal*, *Kutalmış*, *Alp-Sungur Beyler* arasında pay edildi.

Dandanakan zaferini müteakiben Tuğrul Bey, 1041-1042 yıllarında daha da batıya ilerleyerek ilk elde Gurgan ve Taberistan, mahalli hâkim Anuşirvan'ın teslim olması sonucu fazla zorlanmadan Hazar'ın bütün güney sahilleri boyunca geniş topraklar istila edildi ve mahalli feodaller 100 bin dinar ödeme karşılığında vasal (bağlı) feodaller haline getirildiler. Bu arada Tuğrul Bey, Çağrı Bey'le birlikte *Harezm* yöresini ele geçirdi. Bu yöreyi istila eden hanedan üyesi Selçuklu kahramanları, Tuğrul ve Çağrı Beylerin kardeşleri *İbrahim Yinal*, *Arslan Yabgu*'nun oğlu *Kutalmış*, *Çağrı Bey*'in oğlu *Yakuti* idi. 1042 yılında *Rey (Tahrân)* kolayca ele geçirildi. Birlik içinde bir siyasi otoritenin bulunmadığı, feodal parçalanma içindeki Batı ve Orta İran coğrafyasında Burucerd, Hemedan, Kazvin ve Zencan zorlanmadan alındı. (*26)

Selçuklular batıya doğru durmadan ilerlerken, Orta ve Batı İran toprakları hızla Selçukluların eline geçerken doğudan Türkmen aşiretleri (atlı göçebe halk kitleleri) de Horasan üzerinden batıya sel gibi akmaktaydı. Karahanlı Devleti'nin yiyip bitiren bu askeri demokratik kitleler Selçukluların da başını yiyebilirlerdi. Başlangıçta Selçuklular henüz devletlerini kurmadan önce bütün kitlelerin silahlı olduğu bu askeri demokratik güçlerden oldukça büyük oranda destek bulmuş ve yararlanmıştı. Ancak devleti kurup geliştirmek için ileri aşamaları ulaşıncaya ister istemez halkı silahsızlandırıp toprağa bağlamak, vergi toplamak zorundaydı. Ayrıca bu Türkmen göç hareketi, fethedilen İran coğrafyasında yerleşik halk arasında ciddi bir rahatsızlık yarattı. Bu nedenle Prof. Dr. Refik Turan'ın da dediği gibi, Selçuklular, bu göç dalgasını "Azerbaycan üzerinden Anadolu'ya yönlendirmeye" çabaladılar. Bu siyaset sayesinde Dandanakan Savaşı'nı müteakiben ilk 10 yıl içinde "Türkmen boylarından mühim bir kitlenin Azerbaycan, el-Cezire ve Doğu Anadolu'ya ulaştığı anlaşılmaktadır." (*27)

1046-1051 arası beş yıllık süreçte iki kez kuşattığı İsfahan kentini sonunda ele geçiren Tuğrul Bey'in elinden, ilkinde yüklü bir haraçla kurtulan kent hâkimi Feramurz, ikincisinde kenti teslim etme karşılığında Yezd kentini iktâ olarak aldı. İsfahan'ın çok beğenen Tuğrul Bey, kentin gelişmesi ve imarı için 500 bin dinar harcadı. (*28) Sadece bu durum bile, Selçuklu hanedanının, yağma ve çapul peşinde

Kaynaklar:

(*26) Selçuklu Tarihi, Editör Prof. Dr. Refik Turan (Türk ve İslam tarihinin İhtişamlı Halkası: Selçuklular), 3. Baskı Ağustos 2016, Grafiker Yayınları, S. 58

(*27) Age, S. 59

(*28) Age, S. 60

koşan askeri demokrasi aşamasındaki boylardan farkının, toplumsal gelişim aşamasındaki ileri ve kurucu seviyesinin ifadesidir. Dandanakan Savaşı'nı izleyen 15 yıl gibi kısa bir sürede, İran coğrafyasının büyük bir kısmının fethedilmesini müteakiben Selçuklu soyluları, askerî harekâtı daha batıya, Bağdat, el-Cezire, Azerbaycan ve Doğu Anadolu'ya yönelttiler. Böylece askeri demokrasi örgütlenmesi içindeki Türkmen kitleleri Van bölgesine girdi, batıda Erzurum'a ve kuzeyde Azerbaycan'a kadar ilerledi. Azımsanamayacak derecede büyük bir Türkmen kitlesi, Azerbaycan ve Doğu Anadolu'nun kapılarında, dönemin Ön Asya'daki ikinci en güçlü devleti olan ve Türkmen göç dalgasından büyük rahatsızlık duyan Bizans ile Selçuklu arasına yığıldı. Esasen Selçuklu aristokrasisinin önderi (hükümdarı) Tuğrul Bey Bizans'ın direncini kırarak doğudan dalgalar halinde gelen Türkmen-Oğuz kitlelerinin önünü açmak için *Kutalmış'ı*, *İbrahim Yinal*'la birlikte kuvvetli bir orduyla batıya, Azerbaycan'a gönderdi. Yaklaşık 50 bin kişilik Bizans ordusuyla 1048 yılında *Hasankale* yakınlarında yapılan savaş Selçuklu güçleri kazandı. Gürcü kumandanı *Liparis*'i esir aldılar. Müthiş ganimet ve esir ele geçirdiler. Erzurum ele geçirildi. Türkmen aşiretleri Van Gölü yöresinden Trabzon'a kadar yayıldılar. (*29) Bu noktadan sonra Selçuklu ilerlemesi bu coğrafyada bir süreliğine durduruldu. Tuğrul Bey'in bütün dikkatleri, güneye yöneldi; *Irak*, *Bağdat* ve *Suriye* üzerine odaklandı. Selçuklular, 7.-8. yüzyıllarda Maveraünnehir'e (Çay Ardı'na) ve Anadolu'da İznik'e kadar ilerleyen, Ortadoğu ve Önasya'daki yerleşik feodal toplumları hâkimiyet altına alarak, Bizans ve İran'dan ele geçirdikleri feodal kurumları daha da geliştirerek *Türk İslam feodalizminin* çeşitli biçimlerini yarattılar. Ancak ilerleyen zaman içinde 8. yüzyılın ortalarında Şiilerin darbeleri Emevi saltanatını, Vasik'in ölümünden sonra da 9. yüzyılın ortalarından itibaren güçten düşen ve birçok küçük devlet ve beyliğe bölünen Abbasi halifelerinin biçare durumları üzerinden ilerleyen Selçuklu kuvvetleri, Şii devletleri altederek halifeyi onların tasallutundan kurtardı. Bu ilişki için her iki taraf da Dandanakan Savaşı'ndan beri birbirlerini dikkatle izliyorlardı. Abbasi halifelerinin bu ilişkiden beklentileri, Şii hâkimiyeti altındaki biçare durumdan Selçuklular eliyle kurtulmak, dini ve maddi hâkimiyetlerine yeniden kavuşmak; Selçukluların amaçlarıysa ***"siyasi hâkimiyetlerini meşru temeller üzerine kurma ihtiyacı"***ydı. Tuğrul Bey, Abbasi halifesi el-Kaim bi-Emrillah'ın davetiyle 1055 yılında Bağdat'a girdi. Büveyhi hükümdarlığını yıkarak Abbasi halifeliğine yeniden can verdi, eski itibarını iade etti. Karşılık olarak İslam dünyasının takdirini kazandı; halife Tuğrul Bey'e iki altın kılıç kuşattı; onu doğunun ve batının hükümdarı ilan etti. Halife tarafından ***"dünya hakani"*** ilan edilmesi Selçuklulara büyük saygınlık kazandırdı. Böylece her iki yan da amaçlarına ulaşmış oldu. (*30) Tuğrul Bey, fethettiği ve hedefindeki topraklarda yaşayan Müslüman halk kitlelerini içinde halifenin kurtarıcısı ve koruyucu olması, onun zırhıyla siyasi meşruiyetini sağlaması ve ilerletmesi sonucu bölgede iyice kuvvetlenmesini sağladı. Fethedilen topraklar, kentler ve kasabalar atlı göçebe şeflerine ve hanedan üyelerine iktalar halinde dağıtıldı. Örneğin Tuğrul Bey, Çağrı Bey'in oğlu Yakuti'yi Anadolu seferine gönderdi. Yakuti, beraberindeki Türkmen şefleriyle birlikte Anadolu içlerine daldı. Büyük başarılar elde etti. Fethedilen toprakları Türkmen göçebe reislerine ikta olarak verildi. Ancak Tuğrul Bey'in dağıttığı iktalar, çok büyük iktalardı. Büyük *muktailar (ikta sahipleri)* bulundukları bölgede birer küçük devletçik ya da beylik halinde emri altında önemli silahlı kuvvetler bulunduran birer yerel iktidar durumundaydı. Bu olayı Osman Turan, ***"kendilerine geniş vilayetler verilen emirler,***

Kaynaklar:

(*29) İbrahim Kafesoğlu, Selçuklular, s. 365-Osman Turan, Selçuklular Tarihi, s. 121-123/ Akt. Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli, Tuğrul Bey Dönemi (1040-1063), s. 61-62

(*30) Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli, Selçuklu Tarihi {(Tuğrul Bey Dönemi (1040-1063))}, s. 64

iktaları dâhilinde maiyetlerinde çok defa bin askerin üstünde bir kuvvetle küçük bir hükümdar gibi idiler” (*31) şeklinde değerlendirmektedir. Yerel iktidarlar (muktailer), Büyük Selçuklu İmparatorluğu’nda birer *merkezkaç odağı* halinde işlev görüyor, merkezi iktidarla muktailer arasındaki çelişki, Selçuklu soyluları arasında şiddetli çatışmalara neden oldu.

Büyük Selçuklu’da merkezi iktidar çok zayıftı. Merkeziyetçi bir yapıdan çok ademimerkeziyet hakimdi. Bu durum yapısaldır ve toprak sisteminden kaynaklanır. Çünkü çok geniş topraklar dağıtılan muktailerin siyasi kuvveti, merkezi iktidardan daha kuvvetlidir. Her muktai, yerelde bir hükümdar gibidir. Kendi silahlı kuvvetleri vardır. Bu duruma yol açan sebebi Fuad Köprülü, eski Türk devlet örgütlenmesine dayandırır.

“...Köktürk devleti il’lerden müteşekkil, birleşmiş bir hey’et halinde bulunup, hükümdar bir nevi ‘pederane velayet’i haizdi. Samanilere halef olan Karahanlılar’da memleket yalnız hükümdarın değil, bütün saltanat ailesinin malı sayılıyor ve bundan dolayı birçok kısımlara ayrılarak ayrı ayrı idare olunuyordu; hatta bunlardan bazıları merkeze bile bağlı değildirler. Aynı hale Selçuklular’ın ilk zamanlarda da rastlanmaktadır. Devleti yalnız hükümdar temsil etmediğinden, bazı Horasan şehirlerinde Tuğrul Bey adına hutbe okunduğu halde, diğer bazı şehirlerde Davud’un (Çağrı Bey) namına hutbe okunuyordu.” (*32)

SELÇUKLULARDAKİ ADEMİ MERKEZİYETÇİLİK VE OSMANLILARDAKİ KATI MERKEZİYETÇİLİK

Köprülü’nün belirttiği dönemde Büyük Selçuklu’da topraklar hanedan ailesinin üç mensubu olan *Tuğrul Bey, Çağrı Bey ve Musa Yabgu* arasında paylaşılmıştı. Devlet yönetimi merkezin zayıf olduğu üçlü bir yönetimdi. Eski Türk devlet geleneğinden kaynaklanan Selçuklu feodalizminin bu özelliği, Anadolu Selçukluları’nda da biraz düzeltilmiş ve merkez göreliliği güçlendirilmiş halde görülmektedir. Osmanlılar da ise bunun tam tersi görülmektedir. Bu gelenekten ayrılarak son analizde iyice donarak yeniden üretimi engelleyip toplumun ilerlemesinin önünde engel oluşturacak olan çok katlı bir merkeziyetçilik uygulandığı tarihi bir gerçektir.

Tuğrul Bey Anadolu içlerine kadar fetih peşinde koştuğu süre zarfında Dandanakan Savaşı’nı müteakiben gerçekleştirilen aile kurultayı kararları gereği Selçuklu topraklarının doğu kısımları, Çağrı Bey’in fiili yönetimi altındaydı. Çağrı Bey, kısa zamanda Horasan kentlerini, Belh, Cüzcan, Badgis ve Huttalan gibi Toharistan kentlerini de ele geçirdi. Ardından kardeşi Tuğrul Bey’le birlikte Harezm’i ele geçirdiler. Çağrı Bey’in oğlu *Alp-Arslan* tarafından Horasan savunmasının kritik noktası olan *Tirmiz* ele geçirildi. Çağrı Bey bu bölgelerin yönetimini oğlu Alp Arslan’a verdi.

Musa Yabgu’nun payına ise Sistan ve Herat düşmüştü. Zaman zaman amcası Musa’yla da mücadeleye girişen Çağrı Bey, Horasan’da yarı bağımsız bir yönetim kurdu. Baştan itibaren devlet yönetimi alameti olan hutbeyi *el -Meliku’l -müluk* unvanıyla kendi adına okuttu. Ayrıca bir başka egemenlik alameti olan kendi adına *sikke (para)* bastırdı. Bu sikkelerde Çağrı Bey’in adı *Çağrı Beg* şeklinde geçiyordu. Ve Selçuklu hanedanı için özel bir önem taşıyan **‘ok’** ve **‘yay’** tamgaları işlenmişti. Bu parçalı idari yapı Selçuklular’ın *yumuşak karnıydı*.

Gene Dandanakan Kurultay kararlarından olan bir başka âdemi merkeziyetçi uygulama, Kirman’ın

Kaynaklar:

(*31) Osman Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam medeniyeti (Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1965, s. 220/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Osmanlı’dan Bugüne Toplum ve Devlet, Kaynak Yayınları, 2. Basım Eylül 1986, s. 61

(*32) Prof. Dr. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 4. Basım, Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları, Gaye Matbaacılık Sanayi, Ankara, 1981, s. 187, dipnot 4./Akt. Dr. Doğu Perinçek, Batı Asya’da Devlet teorisi Firdevsi - Yusuf Has Hacib -Nizamülmülk, Kaynak Yayınları, 2. Baskı, Eylül 2023, s. 155-156

Çağrı Bey'in oğlu Kara-Arslan Kavurd Bey'e verilmesiydi. Kavurd Bey'in 5-6 bin kişilik bir askeri kuvveti vardı. (*33) Kirman'da yarı bağımsız bir yönetim kuran *Kavurd Bey, Berdesir, Ciruft ve Bam* kentlerinde adına para (sikke) bastırdı. Bu yumuşak karnın zaafı Selçuklu'nun sonunu getirmiş, parçalanmasına sebep olmuştur.

GELİŞEN SELÇUKLU FEODALİZMİYLE

ASKERİ DEMOKRATİK (GÖÇMEN) TÜRKMENLER ARASI ÇELİŞME

Büyük Selçuklu Devleti ilk dönemlerinde, böylesi bir âdemi merkezîyetçi yapı dolayısıyla, bölgesinde (ikta topraklarında) birer bağımsız hükümdar durumunda bulunan Selçuklu hanedan üyeleri beylerin, daha çok da ikinci nesil meliklerin taht kavgalarıyla, isyanlarla çalkalandı. Başlangıçta askeri demokratik göçebe kitlelerine dayanarak fethedilen toprakların ilkin Selçuk hanedan üyeleri arasında paylaşılmasıyla oluşan merkezi siyasi iktidarın görece zayıflığı, devletin gelişip büyümesiyle merkezin kuvvetlenmesi zorunluluğu ister istemez birbiriyle çatışacaktı. Ayrıca hükümdarın İran içlerinde ilerlerken gerek İslam gerekse İran feodal merkezi yapılanmasının bilincine varması Tuğrul Bey'in de merkezîyetçiliğe yönelmesine neden oldu. Tuğrul Bey, önce atlı göçebe kitlelerinin feodalleşmeden hoşnutsuzluklarına dayanarak isyan eden *İbrahim Yinal, Kavurd, Arslan Yabgu*'nun oğulları *Kutalmış*'la *Resul Tigin* hareketleriyle yüzleşti.

Ancak bu isyanlar bastırıldı. Her bastırma olayını devletin daha da merkezileşmesi izledi. Bu süreci Selçuklu Veziri Nizamülmülk'ün başarılı çalışmaları yönetti. Bu konuya ilerde tekrar döneceğiz.

Şimdi Selçuklu ilerlemesine devam edelim.

Doğudan çağlayarak gelen göçebe savaşçı fırtınasını batıya, Anadolu ve Azerbaycan üzerine kanalizе eden Tuğrul Bey, bu fırtınanın kurmayı sürdürdüğü devleti etkilemesinden kıl payı sıyrıldı. 1041-1045 yılları arasında cereyan eden Anadolu'ya Türkmen göçebe akınları Anadolu'nun doğu kısımlarını altüst etti. Bu akınlar planlı bir fetih akını olmamakla birlikte Anadolu'yu keşfetme ve Bizans'ın gücünü kırma ve sınama açısından Selçukluları bilgilendirdi.

ANADOLU'NUN FETHİ İÇİN PLANLI VE ÖRGÜTLÜ SEFERLER

Yönetimleri Bizans'a bağlı Ermeni ve Gürcü halklarıyla Müslüman *Şirvanşahlar, Şeddadoğulları ve Caferoğlu* beyliklerinin yaşadığı Anadolu'ya Tuğrul Bey planlı ve örgütlü seferleri 1045 yılından sonra başlattı. Böylece amcaoğlu *İbrahim Yinal*'ı Hemedan ve İsfahan kentlerinin fethine, gene amcaoğlu *Kutalmış Bey*'le *Resul Tekin*'i Hazar sahilleri ülkelerinin fethine gönderdi. Azerbaycan fethiyle ise gene amcaoğlu *Haşan*'la *Çağrı Bey*'in oğlu *Yakuti Bey*'i görevlendirdi. (*34) Selçuklu beylerinin komutasında büyük çoğunluğu yeni bir yurt peşinde olan göçebe Türkmen kuvvetleri 3-4 yıl içinde Dicle Nehri'ne kadar Doğu Anadolu'da, Aras Nehri'ni geçip Arran, Gürcistan ve Azerbaycan içlerine kadar girdiler. Kutalmış Gürcü Kralının komutasında bir Bizans ordusunu yendi. Ancak Büyük Sap Suyu yöresinde Bizans kuvvetleri bu kez Şehzade Haşan kuvvetlerini yendi ve birçok Türkmen'le birlikte Haşan şehit düştü. Tuğrul Bey, Azerbaycan valiliğine atadığı İbrahim Yinal ve Kutalmış'ı intikam ve Anadolu gazası için görevlendirdi. 18 Eylül 1048 tarihinde Rum, Ermeni ve Gürcülerden oluşan Bizans ordusuyla Selçuklu ordusu *Pasinler Ovası*'nda savaştı. Bizans ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Komutanı *Liparit* esir alındı. Pasinler Savaşı, Selçuklular'la Bizans arasındaki ilk büyük karşılaşma oldu. Türkler, Pasinler Ovası'nda Bizans'a el ense çekti. Bizans'ın yenilebileceği anlaşıldı. (*35)

Kaynaklar:

(*33) Hafız-i Ebru, Coğrafiya, The British Library. Or. 1577, vr.142a/Akt. Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli, Selçuklu Tarihi, Tuğrul Bey Dönemi (1040-1063), s. 78

(*34) Ravendi (1957-1999), Rahatü's-Sudür ve Ayetü's-Sürur, C. 1, Çev. Ahmet Ateş, TTK, Ankara, s. 103/Akt. Refik Turan, Selçuklu Tarihi, Türklerin Anadolu'ya Akınları ve Malazgirt Zaferi'nden Önce Anadolu'da Türk Varlığı, s. 100

(*35) İbrahim Kafesoğlu (1976), Büyük Selçuklu İmparatorluğu, Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, s. 810/ Akt. Refik Turan, Age, s. 101

BİZANS'TAN TUĞRUL BEY'E BARIŞ ÖNERİSİ

Pasinler Savaşı'ndaki yenilgi Bizans'ı sarstı. Ayrıca Balkanlar'da Turak komutasında *Peçenek Türklerinin* saldırısı başlayınca İmparator *Konstantin* kendini çapraz ateş altında hissetti ve zor durumda kaldı. Bundan dolayı Tuğrul Bey'e barış önerisinde bulundu. Bunu kabul eden Selçuklu Sultanı, Bizans'a barış müzakeresi için *Ebu'l -Fazl Nasr*'ı elçi olarak gönderdi. Müzakerelerde Selçuklular'ın şartları Tuğrul Bey'in 1040 tarihinden itibaren Doğu Anadolu'ya kadar hızla ilerlemesi ve Anadolu içlerine dalması, gözü kapalı hesapsız kitapsız strateji ve taktikten yoksun askeri hareketler olmadığını, önceden bilgi sahibi olunduğunu göstermektedir. Selçuklu elçisi üç şart öne sürmüştür. İlki Abbasi Sultanı *Abdülmelik*'in oğlu *Mesleme*'nin yaptırdığı cami ve medrese tamir edilecek; ikincisi, Şii-Fatımi Sultanlığı adına okutulan hutbe, Abbasi Halife ve Selçuklu Sultanı adına değiştirilecek; üçüncüsü, İstanbul'daki cami mihrabına antik Türk egemenlik alameti olan ve Tuğrul Bey'in de kullandığı **"ok"** ve **"yay"** tamgaları işlenecek... (*36)

Anadolu akınları 1054 yılından sonra bizzat Tuğrul Bey'in komutasında sürdürülmüştür. Bu akınlar, güneyde *Toroslar'a*, kuzeyde *Kars'a* ve orta kesimde *Malazgirt* ve *Erciş'e* kadar ulaşmıştır. Ancak sadece akın olmanın ötesinde kalıcı bir başarısı olmamıştır. 1063 yılında Tuğrul Bey'in ölümüne kadar süren genellikle **"gaza"** sözcüğü ile kutsallaştırılan bu akınlar, Anadolu ortalarına kadar açılan vadilerin ve nehirlerin yönünü izleyerek Kızılırmak kenarlarına kadar ulaşmıştır. Bu akınları, Tarihçi Refik Turan'ın da belirttiği gibi, 2. Basil'in ölümünden sonra Bizans'ın iç kargaşa içine düşmesi, Güney İtalya'ya Norman saldırıları, Peçenek ve Oğuz Türklerinin Balkanlar'a inmeleri sürecindeki olaylarla Macar akınları kolaylaştırmıştır. Bu süreçler Anadolu'nun istila edilmesine zemin hazırlamıştır. (*37) Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun ilk sultanı olan Tuğrul Bey'in 1063 yılında ölümü üzerine, Selçuklu Devleti'nin kurucularından, ağabeyi ve Horasan Valisi Çağrı Bey'in oğlu ve yeğeni *Alpaslan* (doğum adıyla *Muhammed bin Davut Çağrı*), Vezir Muhammed el-Kündüri'nin, çocuğu olmayan Tuğrul Bey'in vasiyetini yerine getirerek, Çağrı Bey'in oğullarından *Süleyman'ı* tahta çıkarmasını, bunun üzerine tahtı ele geçirmek için ayaklanan ve Rey'i kuşatan Arslan Yabgu'nun oğlu Kutalmış'ı Dameğan yakınlarındaki bir savaşta yenip öldürerek tahta geçti. Ardından Alpaslan devletin yapısal zafiyetlerine müdahale edecek olan çok kritik bir karar aldı; Kündüri'yi azlederek, Türk devlet teorisi kurucularından *Siyasetname*'nin yazarı Nizamülmülk'ü vezirliğe getirdi. (*38)

Tuğrul ve Çağrı Beylerin kurduğu Selçuklu Devleti'nin daha önce bahsettiğimiz gibi âdemi merkezîyetçi bir yapısı vardı. Devleti kurarken Türk devlet geleneğini örnek alarak hanedan üyelerinin kolektif yönetimine dayanan bir yapı oluşturmuşlardı. Dandanakan Savaşı'nı müteakiben toplanan aile kurultayında fethedilecek yerlerle yöneticileri saptandı. Amu Derya (Ceyhun) ile Gazne kenti arası Çağrı Bey'e, Bust-Sistan çevreleri Mûsâ Yabgu'ya, Nişabur'dan itibaren bütün batı bölgeleri Tuğrul Bey'e verilmesine, Çağrı Bey'in oğlu Yakuti ile İbrahim Yinal'ın, batı cephesinde görevlendirilmesine, hanedandan Arslan Yabgu'nun oğlu Kutalmış'ın, Gürcan'dan ve Damgan'a kadar Hazar Denizi'nin bütün güney kıyıları boyunca uzanan topraklara, Çağrı Bey'in oğlu Kara Arslan Kavurd, Kirman çevresine görevlendirildi. Herkes fethettiği yerin yöneticisi olacaktı. Fethettikleri toprakların muktaileri olacaktı. Her birinin emrinde çoğu zaman 1000 savaşçıyı aşan askeri kuvveti bulunmaktaydı ve birer hükümdar gibiydiler.

Kaynaklar:

(*36) Prof. Dr. Refik Turan, Selçuklu Tarihi, Türklerin Anadolu'ya Akınları ve Malazgirt Zaferi'nden Önce Anadolu'da Türk Varlığı, s. 101

(*37) Prof. Dr. Refik Turan, Age, S. 105

(*38) Erdoğan Merçil (2000), Müslüman Türk devletleri tarihi, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, s. 52/Akt. Vikipedi- https://tr.wikipedia.org/wiki/Alp_Arslan

Hepsi de merkezkaçı oluşturuyorlardı. Kimisi hükümdarlık alameti olarak kendi adına sikke (para) kestiriyor, hutbe okutuyordu. Selçuklu'nun kuruluş döneminde görülen devletteki yapısal zaafı (merkezkaçın kuvvetli olmasını) Fuad Köprülü de eski Türk devlet örgütlenme geleneği uygulamasında görür:

“Eski Köktürk devleti il’lerden müteşekkil, birleşmiş bir hey’et halinde bulunup, hükümdar bir nevi ‘pederane velayet’i haizdi. Samanilere halef olan Karahanlılar’da memleket yalnız hükümdarın değil, bütün saltanat ailesinin malı sayılıyor ve bundan dolayı birçok kısımlara ayrılarak ayrı ayrı idare olunuyordu; hatta bunlardan bazıları merkeze bile bağlı değildiler. Aynı hale Selçuklular’ın ilk zamanlarında da rastlanmaktadır. Devleti yalnız hükümdar temsil etmediğinden, bazı Horasan şehirlerinde Tuğrul Bey adına hutbe okunduğu halde, diğer bazı şehirlerde Davud’un (Çağrı Bey) namına hutbe okunuyordu.” (*39)

Bilindiği gibi feodal toplumlarda, ülkenin sahibi saltanat ailesidir. Örneğin Osmanlılar’da padişahın, 15-20. yüzyıllar arasında Avrupa’da hüküm sürmüş olan, Almanya, Macaristan, Bohemya, İspanya, Napoli-Sicilya ve Sardinya topraklarına hâkim olan Habsburg hanedanınınındır. Büyük Selçuklular da MÖ 1. bin yıllarından MS 1. bin yıllarının sonuna kadar süren 2 bin yıllık Türk devlet örgütlenme sürecinin, bir başka ifadeyle Türk toplumunun feodal devlete ve medeniyete sıçrama sürecinin doruğu olduğu bir dönemin devletidir. Feodal bir özellik gösterir ancak başlangıçta kuruluş döneminde *Hunlar, Göktürkler, Karahanlılar* gibi Türk geleneğini izlemiş, merkezi zayıflatan, merkezkaçı alabildiğine güçlendiren bir uygulama başlatmıştı. Köprülü’nün de dediği gibi, Karahanlı uygulamasına benzer şekilde memleket saltanat ailesinin malı sayılmıştır. Yani sadece Tuğrul Bey’e değil, Selçuklu hanedanı üyelerinin hepsine ait kabul edilmiştir. Bu Dandanakan Savaşı’nı müteakiben toplanan kurultayda saptanmıştır. Bundan dolayı Tuğrul Bey, Çağrı Bey, Musa Yabgu ve oğullarına fethedilmiş yerlerin ve fethedecekleri yerlerin yönetimi verilmiştir. Buralarda her birinin silahlı kuvvetleri bulunan birer hükümdar gibi bağımsız saltanat sürmüşler, kendi adlarına para bastırmış, hutbe okutmuşlardır. Her biri kendi sahasında devleti temsil etmişlerdir.

“ÜÇLÜ KOLLEKTİF YÖNETİM: MERKEZİN GÖRELİ ZAYIF OLDUĞU SELÇUKLU FEODALİZMİ”

Büyük Selçuklu Devleti’ndeki feodal parçalanma hakkında Dr. Doğu Perinçek de aynı görüşleri savunur: ***“... Bu dönemde Selçuklu Hanedanı mensubu Tuğrul, Çağrı (Davud) ve Musa Yabgu’nun oluşturduğu üçlü bir kolektif yönetim oluşturulmuştur ki bu düzen, merkezin görelî zayıf olduğu Selçuklu feodalizminin ürünüydü.” (*40)***

Öte yandan bu parçalanmaya ek olarak, istila edilen toprakların, devletin kuvvetlenebilmesi için askeri demokrasi geleneklerine bağlı olan atlı göçebe savaşçılardan oluşan ordunun bu özelliğinin ortadan kaldırılması, göçebe örgütlenmesi ve askeri demokrasinin dağıtılması, toprak üzerindeki hakimiyetin derinleştirilmesi amacıyla toprakların göçebe beylerine ikta olarak dağıtılması uygulaması vardı. Bu yöntemle göçebe aşiret düzeni bozuluyor ve parçalanarak zayıflatılıyordu. Ancak öte yandan Selçuklu hanedanının toprak üzerindeki hâkimiyeti zayıflıyor; ikta alan aşiret beylerinin (muktailerin) merkezi devletle, yani sultanla ilişkileri zayıf ve gevşek oluyordu. Özellikle büyük iktalar bağımsız birer küçük beylik gibiydiler. Bunun sonucu olarak Selçuklu büyük beyleri arasında şiddetli çatışmalar yaşandı. İşte Sultan Alparslan’ın Nizamülmülk’ü vezirliğe tayin etmesinin isabeti buradan kaynaklanır. Sultan Alparslan, Büyük Selçuklu Devleti’nin bekası için yaptığı en büyük tarihi hamle, 1071 yılında Bizans ordusunu bertaraf ederek Anadolu kapılarını Türklere açmasıydı. Böylece Türkler antik

Kaynaklar:

(*39) Prof. Dr. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 4. Basım, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Gaye Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1981, s. 187, dipnot 4/Akt. Dr. Doğu Perinçek, Batı Asya’da Devlet Teorisi Firdevsi -Yusuf Has Hacib -Nizamülmülk, Kaynak Yayınları, 2. Baskı, Eylül 2023, s. 155-156

(*40) Dr. Doğu Perinçek, Batı Asya’da Devlet Teorisi Firdevsi -Yusuf Has Hacib -Nizamülmülk, Kaynak Yayınları, 2. Baskı, Eylül 2023, s. 156

dönemlerden sonra ikinci olarak Anadolu'ya dönmüş oldular. Alparslan, Kafkaslardaki yerel küçük krallıkları bertaraf etti. 1064 yılında, (MÖ 1200-1000 yılları arasındaki) Erken Demir Çağı'ndan beri çeşitli yerleşimlere sahne olmuş, MÖ 400'lerden sonra Ermeni beylerinin, 1045 yılında da Bizans hâkimiyetine giren, Hristiyan dünyasının kutsal mekânları arasında olan Ani kalesini alarak Kars'a hâkim oldu. Alparslan'ın Anadolu istilası için görevlendirdiği melik ve beyleri tarafından 1057-1069 arası yıllarda *Malatya, Sivas, Kayseri, Niksar, Konya* ve *Amuriye* ve *Honas* fethedilmekle birlikte geride kalan kalelerin bazıları Bizans garnizonlarının elinde olduğu için henüz güvenlikten yoksundu. Alparslan, 1067 yılında yerel iktidarlardan *Kirman Beyi* olan kardeşi Kavurd'un sultanlık iddiasıyla yaptığı isyanı bastırdı.

Malazgirt Savaşı zaferinden sonra Alparslan doğuya yöneldi. Maveraünnehir'le Hazar arasındaki Üstyurt ve Mangışlak yöresinde yaşayan ve İpek Ticaret Yolunun güvenliğini tehlikeye sokan Türkmen ve Kıpçak aşiretlerine ağır bir darbe vurdu.

1072 yılında doğuda Batı Karahanlılarla düşülen bir anlaşmazlık üzerine sorunu çözmek için çıktığı sefer sırasında Ceyhun Nehri'ni geçtikten sonra ele geçirdiği Berzem Kalesi komutanı Yusuf el-Hârezmî'nin huzuruna getirildiği sırada hançerli saldırısı sonucu aldığı öldürücü yaradan kurtulamayarak hayatını kaybetti.

Velihaht **Melikşah** yerine geçti.

Ancak, Melikşah, Çağrı Bey'in oğlu, yani amcası Kavurd Bey'in biat etmeyerek isyan etmesi üzerine Karaç Muharebesi'nde Kavurd Bey'i altetti. Tahta sağlam oturdu. Melikşah dönemi devletin en sağlam dönemidir. Alparslan zamanında başlanmış olan merkezin güçlenmesi Melikşah döneminde sürdürüldü. Bu süreçte Vezir Nizamülmülk belirleyici ve kritik rol oynadı.

Vezir, büyük iktâ dağıtılmasına karşıydı. Devletin bekası için merkezi iktidarın güçlendirilmesi, miri mülkiyetin genişletilmesi, muktailerin (yerel iktidarlardan) gücünün kırılması için iktidarın küçültülmesi gerektiğini düşünüyordu. **"İktâ sahiplerinin (muktailerin/FÖ) ve memurların çok zengin olmamaları, özel bir kale yaptırmamaları ve iki yılda bir değiştirilmeleri gerekiyordu"** diye yazıyordu

Siyasetname'de. (*41)

Melikşah döneminde de vezirliği devam ettirildiği için, bu görüşüne sultanı da ikna ederek uygulamaya soktu. Küçük iktidar dağıttı. Merkezkaçı zayıflattı. Merkezi güçlendirdi. **"Bu uygulama, feodal devletin inşasında ileri bir adımdı ve bir bakıma Fatih Sultan Mehmet'in güçlü merkeziyetçiliğinin habercisiydi. Machiavelli'nin ünlü Hükümdar kitabında Floransa Prensine Osmanlı ve Mısır Memluk Sultanlığının merkeziyetçiliğini örnek göstermesinin tarihsel köklerine bakınca, orada Nizamülmülk..."** görünüyor. (*42)

Melikşah, amcası Kavurd Bey isyanını bastırdıktan sonra iktidarını tanımayan ve Selçuklu sınırlarını taciz edip duran Gazneli ve Karahanlılar meselesini halletti.

İç düzeni sağladıktan sonra ülkesini genişletme mücadelesine girişti. Anadolu akınlarına hız verdi. Bu sürecin sonunda Anadolu'da Sapanca'da, İzmit gibi ileri noktalarda bile Türkmenlere rastlanmaya başladı. Bizans'ın topraklarını koruma çabaları sürekli boşa çıkıyordu. Bizans Türkmenlerin karşısında çaresizdi. Bizanslı tarihçi Attaleiates'in ifade ettiği gibi artık **"hiçbir Bizans mukavemeti görülmeyen Anadolu'da"** (*43) deniz kenarları dışında her yer Türkmen istilası altındaydı. Türkmen Şefi Artuk Bey,

Kaynaklar:

(*41) Nizamülmülk, Siyasetname, Çev. Nurettin Bayburtlugil, s. 68/ Akt. Dr. Doğu Perinçek, Age, s. 156

(*42) Dr. Doğu Perinçek, Age, s. 156/ Niccola Machiavelli, Hükümdar, s.7, 16, 53, 79.

(*43) Hasan Akyol -Erol Kara, Selçuklu Devleti- Melikşah Dönemi (1072-1092), s. 135.

Bizans kuvvetlerini 1074'te *Sapanca* çevresinde yendi. İlerleyen süreçte on binlerce Türkmen Sapanca'dan Üsküdar uçlarına kadar uzanan topraklarda yerleşti. Türk harekâtını orta, batı ve kuzeybatı Anadolu'da Melikşah'ın amcazadesi *Süleyman Şah* idare etti. Şah, bir yandan Bizans kuvvetleriyle mücadele etti; diğer yandan Bizans'ın asi kumandan ve tekfurlarıyla (valileriyle) ittifaklar kurdu. Bizans bu süreçte Balkanlar'da iktidar mücadelesi ve iç kargaşalıklar içinde, bir kaos yaşıyordu. Bizans, Türklerden yardım istedi. Bu kritik durumdan faydalanan Süleyman Şah, İznik'e yerleşerek - tıpkı *Erzurum'da Saltuklu, Erzincan'da Mengücekli, Mardin-Diyarbakır'da Artuklu, Amasya-Niksar'da Danişmendli* devletlerinin inşası gibi *Anadolu Selçuklu Devleti'nin* temellerini attı.

Alp Arslan zamanından beri Güneyde faaliyet gösteren *Emir Atsız*, 1076 yılı civarında Suriye topraklarını ele geçirdi. Buralardaki *Fatımi* etkisini kırdı. Atsız hâkimiyetini daha da güneye yaymak amacıyla Mısır'daki *Fatımi Devleti'ne* gözünü dikti. Kahire yakınlarında cereyan eden savaşta Atsız bozguna uğradı, Şam'a kaçtı. Melikşah, Gence Valisi olan kardeşi *Tutuş'u Suriye-Filistin Selçuklu Melikliğine* tayin etti. Fatımiler de karşı harekete geçerek büyük bir Fatımi ordusuyla Şam'ı kuşattı. Zor durumda kalan Atsız Halep'i kuşatan Tutuş'tan yardım istedi. Tutuş'un Şam üzerine yürüdüğünü farkedten Fatımi komutanı kuşatmayı kaldırarak Kahire'ye döndü. Tutuş, Şam'a girerek Atsız'ı ve kardeşini ortadan kaldırdı. Böylece hâkim olduğu *Suriye-Filistin* topraklarında 1079 yılında *Suriye Selçuklu Devleti'nin* temellerini attı.

İznik'i alıp merkez yaparak Anadolu Selçuklularının temellerini atan *Kutalmışoğlu Süleyman Şah*, güneye indi. Çukurova'dan sonra *Halep'e* kadar ilerledi. Şam Meliki Tutuş'la tutuştuğu savaşta yenildi ve hayatını kaybetti.

Devletini Çin'den Boğaziçi'ne ve Akdeniz'e, Kafkaslar'dan ve Aral Gölü'nden Hint Denizi'ne ve Yemen'e kadar genişleterek dünyanın o dönemdeki en büyük imparatorluğu haline getiren Sultan Melikşah, Başveziri Nizamülmülk'ün bir Batını kolu olan İsmaililer'in bir fedaisince öldürülüşünden 47 gün sonra 20 Kasım 1092 tarihinde kuşkulu bir şekilde zehirlenerek öldü. Kimi tarihi kaynaklarda Şii İsmaililer tarafından zehirlendiği iddia edilmiştir.

KAOS DÖNEMİ VE İMPARATORLUĞUN SONU

Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun 1092 yılından sonraki tarihi esas olarak kaos tarihidir. Her ne kadar Nizamülmülk'ce küçük iktalar halinde merkezkaç (yerel iktidarlar- muktailer) zayıflatılmış olsa da hanedan içi hesaplaşmalar ve çatışmalar özellikle hükümdarın ölümü üzerine şiddetlenerek, devleti ve ülkeyi kaosa sokmaktadır.

Melikşah'ın ölümüyle başlayan saltanat (siyasi iktidar) mücadelesi Melikşah'ın kardeşi *Suriye-Filistin Meliki Tutuş*, Melikşah'ın eşi *Terken Hatun*, 14 yaşında veliaht olan Melikşah'ın büyük oğlu *Berkyaruk* ve Gence Valisi (muktaisi) *Berkyaruk'un* kardeşi *Muhammet Tapar* arasında cereyan etti ve 3 yıl sürdü. Sonunda Berkyaruk, 1095 yılında Tutuş'u bertaraf ederek Bağdat'ta adına hutbe okuttu ve tahta çıktı. Ancak Berkyaruk batıda iktidar mücadelesi verirken doğuda da hanedandan olanlar boş durmuyordu. Hanedandan amcası *Arslan Argun* saltanattan hak iddia etti ve bağımsızlığını ilan etti. Merv, Tirmiz ve Nişabur'u ele geçirerek hakimiyet alanını genişletti. (*44) Ancak Argun kölesi tarafından öldürülünce Berkyaruk için bu defter de kapanmış oldu. (*45) Tapar'la Berkyaruk, 1099 yılından 1104 yılına kadar üç kez çatıştılar; her seferinde Tapar yenildi ve kaçtı, ardından tekrar isyan etti. Savaşlardan bıkan Berkyaruk sonunda ülkeyi iki sultan halinde paylaşarak yönetmeye başladılar. Böylece devlet ikiye bölündü.

Kaynaklar:

(*44) Erdoğan Merçil (2006), Müslüman -Türk devletleri tarihi, Ankara, Türk Tarih Kurumu, s. 60/Akt. Hasan Akyol- Erol Kara, Selçuklu Tarihi/ Fetret Devri (1092-1117), s. 147

(*45) Bundari, Zübdetü'n-nusra ve nuhbetü'l-usra (Irak ve Horasan Selçukluları Tarihi), Ankara, TTK, s. 234, 235/Akt. Hasan Akyol-Erol kara, age, s. 147

Ancak Berkıaruk yaraları sarmaya ve ülkeyi toparlamaya başladığı sırada 1096'de batıda Haçlı saldırıları da başlamıştı. Haçlı orduları, Kuzeybatı Anadolu'da 1. *Kılıç Arslan*'ı yenerek İznik'i almış, güneye sarkarak Antakya'yı kuşatmış ve almıştı (1097). Haçlı orduları geçtikleri yerleri kana boğuyor, çekirge sürüleri gibi önüne çıkanları sürüp biçiyorlardı. 1099 yılında Kudüs'ü Fatımiler'den aldılar. Bu süreç içinde Türk-İslam toprakları üzerinde *Urfa Kontluğu*, *Antakya Prenslığı*, *Kudüs Krallığı* ve *Trablus Kontluğu* adında Hristiyan devletleri kuruldu.

Berkıaruk'un ilk dönemlerinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun, Tutuş'un temellerini attığı Suriye Selçuklu Devleti, Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın temellerini attığı Anadolu Selçuklu Devleti ve Berkıaruk ve kardeşlerince yönetilen Büyük Selçuklu Devleti olmak üzere üçe bölüneceğinin belirtileri ortaya çıkmıştı.

Berkıaruk, kısa saltanatı boyunca hayatı savaşlarla ve hastalıklarla geçmişti. 1104 yılında hastalanarak öldü. Veliht olarak tayin ettiği oğlu Melikşah 2. *Melikşah* olarak tahta geçti, adına Bağdat'ta hutbe okuttu.

Ancak 2. Melikşah'ın sultanlığını, 1103 yılındaki babası Berkıaruk'un savaşta yendiği halde savaş bıkkını olduğu için anlaşılarak Azerbaycan'daki Sefidrud Nehri sınır olmak üzere devletin Azerbaycan, Diyarbakır, El cezire, Musul ve Suriye topraklarında sultan olarak tanıdığı amcası *Tapar* tanımadı. Bağdat'a yürüdü, sultanlığı ele geçirdi, adına hutbe okuttu. Melikşah'ın gözlerine mil çektirerek bertaraf etti. İsyan eden bazı hanedan üyelerini de albederek Selçuklu Devleti'nde 1105 yılında ***Tapar Dönemini*** başlattı.

Tapar, biatını bildiren Fars ve Huzistan *Emiri Çavlı Sakavu*'ya ikta olarak Musul bölgesinin yönetimini de verdi. Ancak bölge aristokrasisi ile bölge emiri *Çökermiş Çavlı*'yı kabul etmedi. Çavlı çıkan savaşta Çökermiş'i yendi. Musul beyleri Çökermiş'in oğlu *Zengi*'yi idarenin başına geçirerek el altından, Melikşah'ın ölümü üzerine, babası Kutalmışoğlu Süleyman Şah'a karşılık rehin tutulduğu sultanlık merkezinden kurtularak Anadolu Selçuklularının başına geçen 1. *Kılıç Arslan*'a kenti teslim edecekleri haberini gönderdi. Bunun üzerine 1. Kılıç Arslan, 1107 yılında Çavlı ile Habur Nehri kenarında tutuştuğu savaşta yenildi ve nehirde boğularak hayatını kaybetti.

Muhammed Tapar, 1118 yılında hastalığını yenemeyerek vakitsiz bir şekilde ölünce oğlu *Mahmud* tahta çıktı. Ama *Horasan Meliki Sancar*, bu emrivakiye karşı çıktı ve Mahmud ile 1119 yılında Save'de savaşa tutuştu ve kazandı. Yeğenini affetti, ona evladı gibi baktı. Daha sonra da Mahmud'a Rey'in dışında bütün batı bölgelerinin iktasını verdi. Kendisi "***Sultanu'l-a'zam***" (*en büyük sultan*) unvanını aldı; Mahmud'a da "***Sultanu'l-muazzam***" (büyük sultan) unvanını verdi. Sonuç olarak "***1119 yılından itibaren, Selçuklu tarihinde Büyük Selçuklular ve Türkiye Selçukluları ile birlikte Irak Selçukluları da hanedanda yerini almıştır. Bu hanedanın ilk sultanı Sancar'ın yeğeni Mahmud kabul edilir.***" (*46)

Sancar dönemi Büyük Selçukluların son dönemidir. Sancar'la birlikte Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun büyük parçası da tarihe karışmıştır.

Sancar, batıdaki meseleleri hallettikten sonra doğuya yönelmiş, doğudaki Karahanlı, Gazneli, Kara Hitaylar, Harezm Valisi Atsız meselelerine el atmıştır. Karahanlı ve Gazneli ülkesine yürüyerek Selçuklu hakimiyetini sağlamlaştırmıştır.

Sancar daha sonra, *Cücenler (Juan Juanlar-Avarlar)* tarafından Çin'den kovulan, dalgalar halinde batıya doğru ilerleyen, Karahanlı sınırlarına ulaşan, 1122 yılında başkenti Kaşgar olan Doğu Karahanlı hükümdarı Ahmed Han tarafından bozguna uğratılan ve sınır bekçisi olarak ülkenin doğu hudutlarına yerleştirilen, ülkede Karluk, Kanglı ve Oğuz isyanını fırsat bilerek Doğu Karahanlı topraklarını bir

Kaynaklar

(*46) Hasan Akyol-Erol kara, age, s. 155-156

hamlede işgal eden *Kara Hitayları* ve isyancı diğer Türk boylarını hizaya sokmuştur.

Sancar, 1141 yılında Harezm Valisi isyancı Atsız'ı bastırarak yola getirmiştir.

Ravendi'nin *Rahatu's-Sudür ve Ayetu's-Sürur* adlı eserinden öğrendiğimize göre, Sancar, gene 1141 yılında *Karluk-Kara Hitay* ittifakı ordusuyla kanlı *Katvan* savaşında ağır bir yenilgi almış, büyük zayıat vererek canını zor kurtarmış ve Belh'e kaçmıştır. (*47)

Katvan Savaşı, Sancar için sonun başlangıcı olmuş, itibarını ve otoritesini büyük oranda kaybetmiş, Türk- İslam dünyasında şok etkisi yaratmış, Selçuklu aristokrasisi uzun yıllar bu sarsıntının etkisinden kurtulamamıştır. Ancak bir süre sonra ordusunu yeniden toparlamayı başaran Sancar, Katvan Savaşı sonuçlarının verdiği boşluktan yararlanan Harezm valisi Atsız'ın isyanını bastırmıştır.

Selçuklu Devleti'nin kurucu kitlesi *Sir-i Derya Oğuzları*nın önemli bir kısmı, Tuğrul Bey ve Alp Arslan dönemlerinde alınan tedbirlerle kitleler halinde batıya sevk edilmiş, Anadolu, Azerbaycan, İran, Irak topraklarında yerleştirilerek özellikle Anadolu'nun Türkleştirilmesinde önemli ve belirleyici rol oynamıştır. Bununla birlikte Sancar döneminde, Maverâünnnehir ve Horasan'da hatırı sayılır derecede kalabalık bir Oğuz kitlesi hala varlığını koruyordu. *Sir-i Derya Oğuzları*nın *Üçoklar Grubunun* başında *Tuti Bey*, *Bozoklar Grubunun* başında da *Korkut Bey* vardı. (*48) Katvan Savaşı ertesinde Karahanlı ülkesinden Selçuklu topraklarına yeni Oğuz kitleleri akın etmiş, bunlar *Belh* yöresine yerleştirilmişti. Belh'deki Oğuzlar Sancar'a tabi olmuşlar, 24 bin koyun vergi ödemeye yükümlü kılınmışlardı. Verginin artırılması talebiyle vergi toplamaya giden Selçuklu tahsildarıyla Oğuz beyleri arasındaki ihtilaf yüzünden vergi tahsildarı öldürüldü. Bu isyan demektir.

SULTAN SANCAR'IN ESİR OLMASI

Kabile toplumunun en üst ve son aşaması olan atlı göçebe kültürü zemininde, halktan ayrı bir silahlı kuvvetin bulunmadığı, halkın tamamının silahlı olduğu askeri demokratik bir yapı içinde yaşayan, yerleşikliğe muhalif, başına buyruk, emir altına girmeyen, yerleşerek devlete vergi kaynağı olmayan, ancak bir şekilde zor durumda kalarak Belh'e yerleştirilmeye razı olup vergi veren Oğuzlar bir anda gelişen yeni durum karşısında Selçukluların *Belh Muktaisi (ikta sahibi, vali) Emir Kamaç* ile karşı karşıya kalmışlardır. 1153 yılında çıkan çatışmada Kamaç yenilmiş ve hayatını kaybetmiştir. Bunun üzerine Oğuz halkı, 100 bin kişilik bir orduyla üzerlerine gelen, savaşmamak için af dilemelerine rağmen savaşmak için direten Sultan Sancar'ı da şiddetli bir saldırıyla bozguna uğratmış, Sultan Sancar'la birlikte birçok devlet adamını esir alarak büyük zafer kazanmışlardır.

Sir-i Derya Oğuz halkı karşısında aldığı bu ağır yenilgi Sultanın ikinci altedilişidir. Artık sultanlığının da sonu olmuştur. Oğuzların elinde üç yıl esir kalan ve Oğuz beylerinin oyuncağı olan Sultan sonunda kaçırılıp esirlikten kurtulsa da artık bir daha kaçan ipin ucunu tutamamış, yeniden otorite kuramayan Sultan Sancar 1157 yılında ölmüştür. Dolayısıyla Büyük Selçuklu İmparatorluğunun Sancar yönetimindeki büyük kısmı tarihe karışmış, toprakları üzerinde o anda yaşayan unsurların ve hanedanların, özellikle ve büyük kısmı *Harzemşahların* kontrolüne geçmiştir.

Büyük Selçuklularında her ne kadar Melikşah döneminde Vezir Nizamülmülk tarafından birkaç köyden oluşan küçük iktalar şeklinde düzenlenmeye ve merkezkaç törpülenmeye, devşirmelerden kurulu hassa ordusunu güçlendirmeye, miri mülkiyeti genişleterek ve sultanın uhdesinde tutmaya, böylece sultanın ikta dağıtma hakkını tekelinde bulundurarak hâkimiyetini artırmaya çalışılsa da önceden dağıtılmış büyük iktalar, her birerinin kontrolünde yüzlerce askerden oluşan ordulara sahip küçük beylikler (devlet içinde devlet- yerel iktidarlar) durumu nedeniyle Selçuklu aristokrasisi arasında

Kaynaklar:

(*47) Ravendi, *Rahatu's-Sudür ve Ayetu's-Sürur*, I, s. 168-170/Akt. Hasan Akyol-Erol kara, age, s. 160

(*48) Hasan Akyol-Erol kara, age, s. 162

İbrahim Yinal ayaklanması, büyük Oğuz isyanı gibi şiddetli çatışmalara yol açmıştır.

Bu feodal parçalanma, bir yandan doğudan önüne geçilmez bir sel felaketi gibi gelen ve önüne gelen her şeyi silip süpüren Moğol istila hareketi karşısında Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun çökmesinde baş etken olması sonucu imparatorluk topraklarında, büyük iktalar halinde Türkmen beylerine verilmiş olan topraklarda beş Selçuklu devleti örgütlenmiştir.

*Anadolu Selçuklu Devleti

*Suriye Selçuklu Devleti

*Irak Selçuklu Devleti

*Kirman Selçuklu Devleti

*Horasan Selçuklu Devleti

“Türkiye Selçuklu Devleti” ya da **“Rum Sultanlığı”** (**“Selcûkiyân-i Rûm”, “Anadolu Selçukluları”**) gibi çeşitli adlarla da anılan Anadolu Selçuklu Devleti, Selçuklu Hanedanı'ndan olan Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın Büyük Selçuklu sultanlarının Anadolu'ya kanalize ettiği askeri demokrasi şartlarındaki Türkmen aşiretlerinin gücünü kullanarak Anadolu'da İznik başkent olmak üzere 1077 yılında kurduğu devlettir. Selefî Bizans'ta zaten mevcut olan gelişmiş feodal temel üzerinde Büyük Selçuklulardan daha güçlü ve daha merkezi bir devlet inşa etti. Anadolu'da Bizans'tan ele geçirilen toprakların tamamı *miri* mülkiyete geçirildi. 10. yüzyıldakinden daha ileri bir feodalleşmeyle miri mülkiyetin yaygınlığının birleşmesi, sultanın otoritesinin artmasını ve merkezîyetçiliğin güçlenmesini, (*49) Osmanlı Devleti merkezîyetçiliğinin zemininin oluşmasını sağladı. Bu gelişme tarihin tekerleğinin dönmesi yönünde ileri bir adımdı.

I. Haçlı Seferi başlarında İznik'in düşmesi üzerine Selçuklular Anadolu içlerine çekilmiş ve sonunda Konya başkent olmak üzere ayakta kalmayı başarmıştır. Büyük Selçukluların mirasçısı beş devletçikten ayakta kalabilen ve Türkiye Türklüğünün sürdürülmesini sağlayan bir işlev de görmüştür. Diğer mirasçılar zaman içinde tarihin dışına çıkmışlardır.

11. yüzyılda *Sir-i Derya Oğuzları*, Orta Asya'da hayat şartlarındaki değişiklikler, yoğun bir kuraklık sonucu otlakların daralması, *Kıpçakların* baskıları ve Moğol asıllı *Karahitayların* saldırıları gibi sebeplerle Mâverâünnehir'e, Horasan'a göç etmek zorunda kaldılar.

Burada tarihçi Raşonyi'nin önceki yazılarımızda sözünü ettiğimiz bir Antik Orta Asya gerçeğini hatırlayalım:

YURLARINDAN ÇIKARILAN KAVMİN ÖNÜNDEKİ İKİ SEÇENEK

Orta Asya'da savaşta ağır darbe alarak yaşadığı topraklardan sürülme tehlikesine maruz kalan atlı göçebe kültürü halklarının önlerinde iki alternatifin bulunduğunu, **“ya muzaffer olan kavim ittifakına girdikleri”**ni ya da **“yeni bir vatan kurdukları”**nı belirten Laşonyi, **“Ama nerede?”** diye sorguluyor. Şöyle devam ediyor: **“Göçebe atlı kavim bütün gücüyle ya vatanından atacağı veya kendi kavmi içerisinde hâkimiyet altına alacağı bir kavimle karşılaşınca kadar hızla batıya doğru ilerliyor ve topraklarını acımasızca savunan kavimlerin çemberinden geçerek kendine yol açıyor ve böylece yeni bir imparatorluk kuruyor.”** (*50)

Atlı çoban kültürünün toplumsal gelişim şemasında kabile toplumunun en üst aşaması olduğunu, sınıflaşmanın, devlet kurmanın ve medenileşmenin fidiğini oluşturduğunu anlatmıştık. İşte bu kaynaşma içinde darbe yiyen ve yaşadığı topraklardan sürülen atlı çoban halkı, arkasında kovalayan düşmanlarının dehşeti içinde ilk yaptığı iş hızla batıya firar etmek olmaktadır. Ancak belirttiğimiz gibi o kavimler okyanusu içinden kendine yol açmak zorunluluğu ile ilerleyecektir.

Kaynaklar:

(*49) Prof. Dr. Halil Berktaş, Age, s. 112

(*50) Laszlo Rasonyi, Doğu Avrupa'da Türklük, Selenge Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2019, Çev. Dr. Yusuf Gedikli, s. 117-118

O dönemde henüz daha kan bağları tam anlamıyla çözülmediği Orta Asya atlı çoban halkları boylar halinde yaşamayı sürdürüyorlardı. Çözülme süreci içindeki kandaş aile bağlarının yerini boy ya da bodun beylerine tabiiyet (bağımlılık) ilişkileri almaktaydı. Maderşahi (anaerkil) kandaşlık bozuluyor, pederşahi (ataerkil) ilişkiler onun yerine geçiyordu. Boylar ve bodunlar (boy birlikleri) hepsinden daha güçlü ve hâkim boy ya da bodun beyinin önderliğinde askeri demokrasinin konfederasyonlarını inşa ediyorlardı. Yağma savaşları yasaklanmış olmakla birlikte konfederasyon inşa etmek ya da mevcut oluşumun önderliğini kapmak için hızla güçlenmiş boy ya da bodun halkı, hâkim aristokrasiyi bertaraf ediyor ve yurdundan kovuyordu.

30 YILDA BİNLERCE KM'Yİ KAVİM

HALİNDE KATETMEK: TÜRK HALKLARININ YAPABİLDİĞİ EYLEM

Bu konuda Laşonyi bir başka yerde şu ifadelerle açmaktadır konuyu:

Laşonyi V-VII. yüzyıllarda Amur boylarında yaşayan Murka kavminden *Kun* boyunun bağımsız bir halk haline geldikten sonra 1017 yıllarında *Mançurya*'daki büyük *Kitayların* saldırı ve baskıları sonucu batıya yönelişi üzerinden konuya açıklık getirmektedir. ***“Asya'dan Avrupa'ya Amur nehrinden Tuna'ya kadar bir dalga baş döndürücü bir süratle geçmiştir. İşte bu şekilde yurdundan çıkarılmış olan atlı-nomad kavim iki imkân karşısında kalır: Ya muzaffer olan kabile ittifadına dâhil olur yahut yeni bir vatan arar. Fakat nerede? İleriye atılır, yurtlarını şiddetle müdafaa eden halkları yararak geçer, yurtlarından çıkarır yahut onları da kendi içerisine alarak yeni bir kabile ittifadı teşkil eder; yani böylece yeni bir imparatorluk kurar (...) 30 yıl içerisinde büyük bir halk binlerce kilometre (mesafe) geçmiştir! Bunu ancak cihan tarihinin büyük istilacı Türk halkları Hunlar, Avarlar, Göktürkler yapabilmıştır.”*** (*51)

Sir-i Derya Oğuzları da aynı akıbete maruz kalmışlar, Orta Asya'da yurtlarından sürülerek batıya doğru göç etmişlerdir. Anadolu'nun batı yörelerinde yurt tutan Selçuklu atlı çoban halkının etnik kökenini oluşturan *Siri Derya Oğuzlarının* hikâyesi de Raşonyi'nin anlattığı maceranın heyecanına, lirik destanına sahiptir.

FEODALLEŞMENİN DAHA İLERİ ŞEKİLLERİ; MERKEZİN KUVVETLENMESİ

Büyük Selçuklu Devleti'nin feodal parçalanma sonucu oluşan Suriye, Irak, Kirman, Horasan Selçukluları tarihi kendi yataklarında ilerleyedursun, Türk tarihini ilerleten damar olarak Kutalmışoğulları soyu, Alp Arslan'ın Malazgirt zaferinden sonra sel gibi akarak Anadolu'ya gelen atlı çoban Türkmenlerin liderliğini ele geçirip onların gücünü kullanarak Anadolu'nun tamamını ele geçirdi. Bizans'tan kalma feodal temelin üzerine çok daha kuvvetli, Büyük Selçuklu'daki derin feodal merkezkaçtan dersler çıkararak ve Melikşah döneminde Büyük Selçuklu Veziri Nizamülmülk'ün birkaç köyden oluşan küçük ikta yöntemini de uygulayarak feodal devletin daha ileri şekillerini yarattılar. Ele geçirilen Bizans topraklarının tamamı miri mülkiyete geçirildi. Böylece Büyük Selçuklu Devleti'ndeki feodalleşmenin daha ilerlemiş olması, Anadolu Selçuklu'daki yaygın miri mülkiyetle birleşince merkezin kuvvetlenmesini, sultanın otoritesinin olağanüstü artmasını, küçük feodallerin sultana bağlılıkları, sadakatleri ve muhtaçlıklarının artmasını, dolayısıyla merkezkaçın zayıflamasını getirdi.

Ancak merkez ve sultanla merkezkaçtaki küçük feodallerin çelişkileri varlığını gene de muhafaza etti. Ayrıca divan üyeleri ile az da olsa diğer büyük feodallerin büyük feodal toprak mülkiyetini çeşitli şekiller ve yollarla ellerinde muhafaza ediyorlardı. Sultanın hassa ordusunun yanında büyük silahlı maiyetlere sahiptiler.

Selçuk Bey'in oğlu *Arslan Yabgu*'nun torunu, Selçuk Sultanı *Tuğrul Bey* ile *Çağrı Bey*'in amcaoğlu,

Kaynaklar:

(*51) Fatih Özcan, Macarlar, Hunların torunlarıdır, yani soydaşımızdır, s. 3

<https://www.kivilcimhaber.com.tr/macar-halki-hunların-torunlarıdır-yani-soydaşımızdır-2/>

Tuğrul Bey'e karşı isyan eden, tahta geçen *Alp Arslan*'ın sultanlığını kabul etmeyen ve 1064 yılındaki çatışmada öldürülen *Kutalmış Bey*'in oğlu *Süleyman Şah*, Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucu lideridir. Süleyman Şah ve kardeşleri 1075'lerde, Anadolu'ya gelmeden önce Suriye topraklarında faaliyet gösterdiler. Ancak bu sahada *Melik Atsız*'ın tartışmasız iktidarı ve otoritesi onlara alan açılmasını önledi. Bundan sonra çeşitli kaynaklarda Anadolu'ya yöneldikleri belirtilmektedir. İbrahim Kafesoğlu'nun ifade ettiğine göre, ilk olarak Antakya'dan Anadolu'ya ayak bastı, *Konya*'yı ve *Gevele* kalesini ele geçirdi. (*52)

Süleyman Şah, ilerleyen süreçte Bizans Devleti'nin içinde bulunduğu krizden yararlanmış, taht kavgalarında taraf olarak topraklarını Marmara'ya doğru genişletmiştir. Süleyman Şah'ın Anadolu'daki başarıları *Maveraünnnehir*, *Türkistan*, *İran* ve *Horasan*'da yankı bulmuş, o çevrelerden Anadolu'ya akan Türkmen selini olağanüstü boyutlara çıkarmıştır. Ayrıca Türklerin eline geçen Bizans topraklarının otokton halkı da Bizans'ın köhnemiş düzeninin ekonomik ve dinsel baskılarından kurtularak yeni hakimleri coşkuyla karşılamışlardır. (*53)

1. SÜLEYMAN ŞAH'IN ÖLMESİ VE KAOS DÖNEMİ

1073 yılında ise Süleyman Şah, Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından Büyük Selçuklu Devleti'nin vasalı *Sultan-ı Rum* (*Rum Sultanı*) olarak atanmıştır. İki yıl içinde Marmara'da başarılı operasyonlarla toprakları genişletmiş, 1075 yılında Bizans'ın en önemli kentlerinden *İznik* ve *İzmit*'i ele geçirmiş, Güney Marmara yöresine tamamen hâkim olmuş ve Çanakkale Boğazı'ndan geçen gemilerden vergi almaya başlamıştır. 1077 yılında da İznik merkezli bağımsız devletini ilan etmiş, böylece Anadolu Selçuklu Devleti'ni inşa etmiştir. (*54)

Süleyman Şah, güney ve doğu yönlü genişleme faaliyetleri içindeyken, Tarsus, Adana ve Antakya'yı ele geçirdikten sonra Halep kuşatması sırasında Melikşah'ın Suriye Melikliğine gönderdiği kardeşi *Tutuş*'la 1086 yılında tutuştuğu *Ayn Seylem* savaşında yenilerek hayatını kaybetti. Halep'te toprağa verildi. (*) Savaş sonunda Süleyman Şah'ın oğulları Kılıç Arslan ve Kulan Arslan rehine olarak İsfahan'a gönderilmiştir. Süleyman Şah'ın güney seferlerine çıkarken yerine vekil olarak bıraktığı *Ebu'l -Kasım* bu kaos döneminde devleti yönetmiştir.

1092'de Melikşah ölünce Kılıç Arslan ve kardeşi Kulan Arslan serbest kalarak Anadolu'ya dönüp devletin başına geçti. Ülkeyi kaostan kurtarmak birliği sağlamak kolay değildi. Süleyman Şah döneminin sınırları epeyce daralmıştı. Ayrıca bütün beylerin Kılıç Arslan'ın iktidarını tek otorite olarak benimsemesi beklenemezdi. Bir başka talihsizliği Haçlı seferleri başlamak üzereydi. Nitekim Malatya'da *Danışmend Gazi* üzerine yürüdüğü sırada 1. *Haçlı ordusu* Marmara'dan ülkeye girmişti. 600 bin kişilik muazzam bir orduydı. Kılıç Arslan ve yardıma gelen *Danışmend Gazi* ve *Emir Hasan*'dan oluşan müttefik Türk kuvvetlerinin bir meydan muharebesinde üstesinden gelebilecekleri bir kuvvet

Kaynaklar:

(*52) İbrahim Kafesoğlu, Anadolu Selçuklu devleti Hangi Tarihte Kuruldu, TED, İstanbul, s. 10-11

(*53) Prof. Dr. Osman Turan, Türkiye Selçukluları Tarihi Ansiklopedisi, s. 38-40/ Akt. Vikipedi-

https://tr.wikipedia.org/wiki/l.%C3%BCleyman_%C5%9Eah#cite_ref-cahen_3-1

(*54) Prof. Dr. Osman Turan, Age, s. 84/ Akt. Vikipedi

(*) 1086'da ölen ve Halep'te defnedilen Melikşah'ın amcazadesi Kutalmışoğlu Süleyman Şah ile 1236 yılında Suriye'de bazı Kayı beyleriyle Caber'e giderken Fırat nehrinde boğularak ölen ve Halep'teki Süleyman Şah Türbesi'ne defnedilen Osman Gazi'nin dedesi Gündüz Alp'in dedesi Kaya Alp oğlu Süleyman Alp ile karıştırılır. Prof. Dr. Fahamettin Başar'a göre, "İlk Osmanlı tarihçilerinden Ahmedî, Enverî ve Karamanî Mehmed Paşa babasının Gündüz Alp olduğunu yazarlarken Oruç b. Adil, Aşıkpaşazade ve Neşrf gibi tarihçiler onun adını Süleyman Şah olarak kaydetmişlerdir. Bu ikinci kaynak grubunda verilen bilgilerin doğru olmadığı bugün kesinleşmiş gibidir. Nitekim ele geçen Osman Bey'e ait bir sikkede 'Osman b. Ertuğrul b. Gündüz Alp' ibaresinin bulunması bu fikri daha da güçlendirmiştir." <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/11/C11004200.pdf>

değildi. Kılıç Arslan, Haçlı ordusuna, Çukurova'ya kadar Anadolu'yu kuzeyden güneye geçerken uyguladığı gerilla savaşı yöntemleriyle yarım milyon kayıp verdirdi. Ama Haçlılar *Antakya'yı, Kudüs'ü, Urfa'yı* alarak *Kudüs Latin Krallığını, Trablusşam ve Urfa Kontluklarını, Antalya Prenslğini* kurdular. Ayrıca *Kilikya Ermeni Krallığı* kuruldu. Bu arada başkent İznik'i Haçlılara kaptıran Kılıç Arslan merkezi Konya'ya taşıdı.

ANDOLU SELÇUKLULARININ ACILARLA DOLU İKİNCİ ZOR DÖNEMİ

Kılıç Arslan, 1106'da Malatya, Urfa ve Harran'ı bir bir ele geçirdi. Ertesi yıl daha da güneye inerek Musul'u aldı. Adına hutbe okuttu. İran Selçuklularının sahasına girmişti ve Selçuklu Sultanlığına meydan okumuştı. *Sultan Tapar*'ın komutanı *Çavlı* ile *Habur Irmağı* kenarında yapılan savaşı kaybetti. Habur'u geçerken boğulup öldü. Kılıç Arslan'ın oğlu Şahinşah ise rehin olarak İran'a götürüldü. Anadolu Selçuklularının zorluk ve acılarla dolu 1107'de başlayan ve 1116 yılına kadar sürecek olan ikinci kaos dönemi başlamıştı. Anadolu Sultanlığı İç Anadolu'ya çekilmiş, burada tutunmaya çalışıyordu.

Kılıç Arslan'ın oğullarından *Mesud* dördüncü sultan olarak 1016 yılında tahta oturdu. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaçağ Tarihi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Serhat Altınkaynak'a göre Mesud'un künyesi, ***"Ebu'l-feth es-Sultanü'l-Muazzam İzzüddünya ve'd-din Mes'ud b. Kılıçarslan es-Selçuki"***dir. Sultanın kayınpederi *Danişmendli Beyi Emir Gazi*, Haçlılar ve Bizans'la başarılı mücadeleleri nedeniyle *Abbasi Halifesi* tarafından ***"Melik"*** unvanı verilmiş, uzun süre Anadolu'nun en güçlü hükümdarı haline gelmiştir. *Sultan Mesud*, bir çeyrek yüzyıl kayınpederi *Emir Gazi*'nin başında bulunduğu *Danişmendlilerin* vasalı olarak iktidarda kalmıştır. Ayrıca kardeşlerinden Malatya Muktaisi *Tuğrul Arslan* ile Ankara Muktaisi *Arab*'ın iktidarlarına da güçsüzlüğünden dolayı dokunamamıştır. (*55)

Sultan Mesud'un uzun iktidarı içerisinde 140 bini süvari olmak üzere 1 milyon 400 bin civarında bir kuvvetle 2'inci Haçlı Seferinin cereyan etmesi ve sultanın Anadolu'daki beyleri birleştirerek bu saldırıya direnmesi ve onu ezmesi tarihe damga vurmuştur. Seferde bulunan Fransız resmi tarihçisi Papaz Odo de Deuil'in, Anadolu'dan ilerledikleri sırada Türk hâkimiyetinde bulunan bölgeler için ***"Turchia" (Türkiye)*** diye bahsetmesi de tarihe damga vurmuştur. Böylece *Miryokefalon Savaşı*'ndan önce Türk hâkimiyeti kabul edilmişti. (*56)

Sultan Mesud, Emir Gazi'nin ölümü üzerine oğulları arasında çıkan iktidar kavgalarından ve Danişmendli ülkesinin parçalanmasından sonra bu beyliği ortadan kaldırmıştır. Sultan Mesud ömrünün sonlarına doğru Selçuk ülkesini oğulları arasında üleştirdi. 1155 yılında *Melik Kılıç Arslan*'ı da veliaht seçmişti. Her şeye rağmen öldükten sonra iktidar kavgaları gene de çıkmıştır. Ancak sonuçta hükümdarlığını Kılıç Arslan kabul ettirmiş ve tahta 2'inci *Kılıç Arslan* olarak oturmuştur.

Bu dönemde sultanın gücünü sürekli artırması, Eskişehir ovasına yeniden 100 bin civarında bir Oğuz kitlesinin gelmesi, bunların batıya durmaksızın akınlar yapması, yaylak ve kışlaklarını Bizans aleyhine durmadan genişletmeleri Bizans'ı tedirgin etti. Bu sürecin doğal sonucu olarak Selçuklu Sultanı ile Bizans İmparatoru *Komnenos*, Eğridir Gölü'nün kuzeyinde *Düzbel (Myrionkephalon-Miryokefalon)* denilen mevkide yapılan savaşta 2. Kılıç Arslan galip geldi. Anadolu artık bir Türk yurduydı; Selçuklu Türklerinin İç Anadolu'ya sıkıştırılamayacakları anlaşılmıştı.

Kaynaklar:

(*55) Serhat Altınkaynak, Selçuklu Tarihi, Ağustos 2016, 3. Baskı-Sultan 1. İzzeddin Mesud Dönemi (1116-1155), s. 299-300.

(*56) Salim Koca, Türkiye Selçuklu Sultanı 1. İzzeddin Keykavus'un Aldığı ve Kullandığı Hâkimiyet Sembolleri, Belleten, 1995, s. 142-Muharrem Kesik, Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan 1. Mesud Dönemi (1116-1155), Ankara, TTK Yayınları, 2003, 560/ Akt. Serhat Altınkaynak, Age, s. 309

Bu arada 3. *Haçlı Seferi* cereyan etti. Ancak bu seferin hedefi Anadolu değil, Irak, Suriye topraklarındaki Haçlı oluşumlarıydı. Anadolu'dan geçip gideceklerdi ancak babasından geçiş izni almalarına rağmen buna karşı çıkan oğul *Melikşah* Konya civarında 1190 yılında Haçlılara saldırdı. Ama yenildi. Haçlılar Konya'ya girdiler. Konya'da birkaç hafta kalan Haçlılar yollarına devam ettiler. Haçlılar Konya'ya girdiklerinde dahi Selçuklu sultanları, Konya 1077 yılında ele geçirildiği halde hala kent civarında çadırlarda yaşıyorlardı. Zeki Velidi Togan'ın verdiği bu bilgi, Tagenon'un 3. Haçlı Seferi'ne ait kayıtlarında yazılı olduğu, Mevlana'nın şiirlerinde 13. yüzyılın sonlarında kent hayatına alışmış oldukları halde Selçukluların yazın yaylaklarda yaşamaya devam ettiklerinin işlendiği belirtilir. (*57)

Bu durum, Selçuklu yönetici sınıfının, soylularının hala yerleşik hayata alışmadıklarını göstermekle beraber, Selçuklu ekonomisinin gelişim seviyesinin bir göstergesi olmuş, ***"Selçuklu altınları (dinarları) büyük ve yüksek ayarlı; Selçuklu akçaları (dirhemleri) halis olduklarından"*** çevre ülkelerde rağbet görmüştür.

2. Kılıç Arslan, Türk devlet töresini uygulayarak ülkeyi on bir oğlu arasında üleştirmişti. Yani bir bakıma merkezkaçı kuvvetlendirmiş, merkezi iktidarı zaafa uğratmıştı. Her bir oğluna çeşitli bölge ve kentleri iktâ etmiş, feodal parçalanmanın yollarına taşlar döşemişti. Her bir oğlu melik olarak bulunduğu yerde mahalli siyasi iktidar sahibiydi, mülkiyet hakları ve geliri kendilerine aitti, kendi namına sikke kestiriyor, hutbe de babalarından ardından kendi adlarını geçiriyorlardı. Maiyetlerinde kalabalık silahlı kuvvetleri bulunuyor, yönetim ve örgütleri kendilerine özgüydü. Her birinin kendi divanları vardı. Kısacası Kılıç Arslan ülkeyi on bir hükümete bölmüştü. Hayatını kaybettiği anda kızılca kıyamet kopacağı kesindi.

1192 yılında 2. Kılıç Arslan öldü, oğulları arasındaki dört yıllık taht çatışmaları sonucu ***Rükneddin 2. Süleyman*** tahta geçti.

1197 ile 1211 yılları arasında 14 yıl boyunca *Rükneddin 1. Süleyman Şah* ile *Sultan 1. İzzeddin Keykavus* arasında Selçuk tahtı birkaç sefer el değiştirdi. Bu süreç içinde bir yandan ülkede hanlar, kervansaraylar, medreseler ve camiler inşa edilir, bayındırlık faaliyetleri sürerken, diğer yandan da 1201 yılında Rükneddin Süleyman Malatya'yı alarak sınırları Fırat'a kadar genişletti. 1203 yılında sonradan Hamitoğulları beyliğine dönüşecek olan *Hamit* önderliğindeki Türkmenler *Antalya-Isparta* yöresine yerleştirildi. 1204 yılında Latin istilacıları Bizans'ı ele geçirdiler. *Keyhüsrev Komnenos*'tan *Sinop* ve *Samsun*'u aldı. 1207 yılında Selçuklu donanmasının Akdeniz üssü haline gelecek ve ticaretin gelişmesinde önemli katkıları olacak olan *Antalya* ele geçirildi ve ilk ticari anlaşma *Venedik* ile yapıldı. 1211 yılında iktidarına darbe yapılan *Aleksios* Selçuklulara sığındı. İznik imparatoru *Laskaris* ile *Filadelfiya (Alaşehir) savaşı* cereyan etti. Savaş esnasında sultanın bir Frenk askerince öldürülmesi üzerine sarsılan Selçuklu ordusu büyük kayıplar verdi.

Selçuklu tahtına Malatya muhtaisi *1. İzzettin Keykavus* çıktı. Ancak *Alaaddin Keykubat*, Türk taht veraset anlayışı doğrultusunda buna itiraz etti. Türk feodal taht veraset ilkesinde, bütün hanedan mensuplarının hakkı vardı ve bu hak, taht için mücadeleyi içermekteydi. ***"Özellikle hükümdarın oğulları arasında kıyasıya bir mücadelenin hüküm sürmesi adettendi."*** (*58) Nitekim Alaaddin Keykubat da ordusuyla Kayseri üzerine yürüdü. Ancak bir sonuç alamadığı gibi muhasara kaldırıldıktan, Ankara'ya çekildikten sonra kardeşinin karşı hamlesi sonucu altedildi. Böylece sultan tahtın tek hâkimi kaldı.

13. yüzyılın ilk on yılında Anadolu siyasi konjonktürü, Anadolu Selçuklu Devleti'nin batıdan ve kuzeyden küçümsenemeyecek büyüklükte kuvvetlerce tehdit edilmekteydi. Bizans'ın Latinlerce ele

Kaynaklar:

(*57) Ümit Hassan, Türkiye Tarihi-1 (Osmanlı Devleti'ne Kadar), Siyasal Tarih Açıklamalı Bir Kronoloji, s. 208

(*58) Cevdet Yakupoğlu, Selçuklu Tarihi, Sultan 1. İzzeddin Keykavus (1211-1220), s. 357

geçirilmesinden sonra Bizans tahtının hanedan üyeleri önemli kuvvetlerle dağılmışlar; *Laskaris İznik*'i başkent yaparak batıda Selçuklular aleyhine genişleme politikası güdüyordu. Hatta 1. Gıyaseddin Keyhüsrev Laskaris'le yaptığı savaşta hayatını kaybetmişti. *Komnenos* da Trabzon merkezli bir devlet kurmuş, bütün Doğu ve Orta Karadeniz topraklarına hâkim olmuştu.

Sultan ilk olarak Sinop meselesini halletmek üzere ordusunu Sivas'ta topladı. Kente saldırı hazırlıkları yaptı. Bu sırada şaşkın imparator *Sinop* ormanlarında güvenlik tedbirleri almaksızın avlanırken Selçuklu uç beylerince esir alındı ve sultan durumdan haberdar edildi. Böylece kritik şartların lehinde oluşturduğu avantajları kullanan sultan 1214 yılında Sinop'u savaşmaksızın ele geçirdi. Anlaşmaya göre, *Sinop*'u Selçuklular aldı; *Canik Aleksios*'a bırakıldı. Karşılığında imparator her yıl yüklüce bir haraç ödemeyi kabul etti. Böylece Trabzon merkezli Komnenos hanedanı Selçuklu Devleti'nin vasalı oldu. *Sinop*, Kırım ve Karadeniz üzerinden güneye uzanan tarihi *İpek Yolu*'nun ve diğer ticaret yollarının Anadolu'ya önemli bir giriş kapısı liman kentiydi. Sultan kentin stratejik mevkisine uygun tahkimatını yaptırdı.

Antalya'yı 1207 yılında alan 1. Gıyaseddin Keyhüsrev, 1211 yılında Bizans'la yaptığı savaşta hayatını kaybedip şehzadeler arası çatışmalar sırasında Anadolu'da oluşan otorite boşluğundan yararlanan Antalya'nın Hristiyan halkı, kent yönetimine darbe yaparak Türk idarecilerini ve halkını katletmiş, kente el koymuştu. 1. İzzeddin Keykavus, 1216 yılında şiddetli bir kuşatmayla Kıbrıs Frank Krallığı'ndan yardım gelmesine rağmen Antalya'yı tekrar ele geçirmiştir. Tıpkı Sinop'ta yaptığı gibi Antalya'yı da tahkim ettiren sultan yörede emlak sayımı yaptırarak bir kısmını *has*, diğer bir kısmını da çeşitli görevlilere iktâ etmiştir. *Antalya* böylece kısa zaman içinde Selçuklu Devleti'nin güneye, Akdeniz'e açılan bir kapı işlevine kavuşmuştur.

ANADOLU SELÇUKLULARININ ZENGİNLİK VE REFAH DÖNEMİ BAŞLANGICI

Sinop ile Antalya ve daha sonra *Alaiye (Alanya)* kentleri, Anadolu'nun en güney ve en kuzey kapıları olarak zenginliklerin kaynağı olmuştur. Anadolu Selçuklularının refah ve zenginlik döneminin başlangıcı, Sultan *Alaaddin 1. Keykubat* ile *İzzeddin 1. Keykavus*'un akılcı bir politikayla dünya ticaret yollarının Anadolu'ya giriş ve çıkış kapıları olan bu iki kuzey-güney kentinin -Bizans'ın zaafından da yararlanılarak- fethedilmesidir. Dünya ticaret yollarının kontrolünün ele geçirilmesi, zenginliğe ulaşmada ve toplumsal örgütlenmenin devlet ve medeniyet yönünde ilerlemesi, Türklerin Orta Asya'dan beri temel toplumsal ve siyasi stratejileri olmuştur. 1. İzzeddin Keykavus'un Anadolu'yu kuzeyden güneye baştanbaşa geçen dünya ticaret yollarının güvenliğini tam olarak sağlayabilmek amacıyla Çukurova bölgesinde zaman zaman bu güvenliği baltalayan *Ermeni Krallığı* meselesini 2116-17 yıllarında çözüme kavuşturmasıyla ticaret güvenliği daha da elverişli hale gelmiştir. Selçukluların refah döneminde *Sinop*, *Kayseri*, *Konya* ve *Antalya* -dünya ticaret yollarının yöneldiği bu kentler- birer ticaret ve zenginlik odağı olmuştur. Bu kentlere yönelen yollar boyunca hanlar, kervansaraylar ve benzeri bayındırlık faaliyetleri dikkate değerdir. Bu bakımdan özellikle Alaaddin 1. Keykubat'ın sultanlık dönemi, "*Selçukluluğun devlet 'eğri'sinin yüksek noktasına isabet eder.*" (*59)

Ortaçağ'da Türklerde hakan ya da sultan ölünce taht tevarüsü konusunda kesin hukuki kurallar konmadığından iktidara gelme olayı genelde şiddetli çatışmalara yol açmıştır. Sultanın çatışmaları önleme kaygısıyla hayattayken örneğin Sultan Mesud'un 1155 yılında, 2. Kılıç Arslan'ın 1188 yılında ülkeyi oğulları arasında paylaşması, yani eski bir Türk devlet geleneği olan *ülüş sistemini* uygulamışsa da sonuçta gene de hâkimiyet ve iktidar tekeline gidilerek her halükârda taht tevarüsü kanlı cereyan etmiştir.

Anadolu Selçuklularında geldiğimiz tarih dilimine (1211-1246) yıllarına bakalım:

Kaynaklar:

(*59) Ümit Hassan, Türkiye Tarihi-1 Osmanlı Devleti'ne Kadar Türkler, Siyasal Tarih Açıklamalı Bir kronoloji, s. 214

1211-1220: İzzeddin 1. Keykavus (9 yıl)

1220-1237: Alaaddin 1. Keykubat (17 yıl)

1237-1246: Gıyaseddin 2. Keyhüsrev (9 yıl)

Orta Asya'da yurdundan sürülüp çıkarılmışsın! Batıya doğru uzun yılları kapsayan bir zorunlu göçe maruz kalmışsın! Daha önce görmediğin bilmediğin bin bir çeşit ölüm tehlikesinin kol gezdiği topraklarda yurt tutmaya çabalıyorsun! Bir yandan da iç mücadeleler gücünü kudretini kırıyor. Biraz derinliğine düşünülürse ecdadımızın işinin ne kadar zor olduğunu anlarız. Sürekli taht kavgaları, hiçbir dönemde hiçbir sultanın rahat bir iktidar olmasına fırsat vermemiştir.

Öte yandan Orta Asya'dan yıkıcı bir kasırga gibi gürleyip gelen Moğol istilası ne Büyük Selçuklulara ne de Anadolu Selçuklularına toplumsal ve tarihi yataklarında engelsiz gelişme fırsatı tanımamıştır. Tarihi ömürlerinin erken safhalarında tarih dışına düşmüşlerdir.

Gıyaseddin 2. Keyhüsrev'in son dönemleri, özellikle son üç yılı devletin Moğol karşısındaki yenilgiyi müteakiben çöküşe gitmesi sürecinin başlangıcıdır. Bu dönemde 1240 tarihinde *Babai isyanı* da devletin dış saldırı karşısında zaafa uğramasının esas ve en büyük nedenidir.

BABAİ İSYANI, BİR TÜRKMEN

EYLEMİDİR; DİNSEL GÖRÜNÜMLÜBİR SINIF MÜCADELEDİR

Babai isyanı, Selçuklularda görülen ve Osmanlı'ya da sirayet eden geleneksel *atlı göçebe isyanlarının* en büyüğüdür. Feodal devletin atlı göçebe Türkmenleri toprağa yerleştirerek vergiye bağlama, yani köylüleştirme (serfleştirme) siyasetine karşı göçebelerin bir isyanıdır. Büyük Selçukluları merkezkaçın kuvvetli olması etkeniyle birlikte yıkıma götüren, Anadolu Selçuklularını da ağır bir zafiyete uğratarak Moğol istilası karşısında varlık gösterememesine ve giderek vasalı durumuna düşmesine neden olmuştur. Maraş dolaylarında patlak vererek bir anda Orta Anadolu'ya kadar yayılan isyan yangını sultan yabancı askerlerle bastırabilmiştir. Otlakların eskisi gibi ortak kullanılmasını isteyen ve yerleşikliğe karşı çıkan atlı çoban göçebe Türkmenler, yükselen feodal toplumun sınıfsal karakteriyle ters düşerek isyan ettiler. Tarihin tekerleğine çomak soktukları için yenildiler. Büyük bir tehlike atlatmakla beraber isyanın başarı ve büyüklüğünün yarattığı psikolojik ağırlığın altından kalkamamış olan devlet, Moğol saldırısının yarattığı kıyametin altında kalmış, onun vasalı olma yolu açılmıştır. İsyanın etkisi yıllarca sürmüştür. Kimileri isyanı tarikatlara bağlamaya çalışmış, örneğin Fuat Köprülü, *"Hülagu'nun, Alamut kalasını zapt ile İsmailileri yok etmesinden sonra kaçıp kurtulan birtakım batınilerin de Anadolu'ya gelerek tasavvuf perdesi altında tahrik ve fesatlara kalkışmaları"* (*60) şeklinde açıklamış, iç ve dış dünyanın siyasi ilgisini çekmiştir. Oysa Ortaçağ'da sınıf mücadelelerinin dini bir görünümle ortaya çıktığı tarihi bir gerçektir. 1256 yılında Sir-i Derya'yı (Ceyhun'u) geçerek batıya ilerleyen Moğollar, ilk elde Alamut kalesini yerle bir ederek İsmailileri ezmış ve dağıtmıştır. Tarih dışına çıkılıp bazı ideallerin kışkırttığı psikolojiyle böylesi uydurmalar olabiliyor demek ki; hem de büyük fikir adamları arasında bile! Çünkü Köprülü'nün, Alamut'tan Hülagu tarafından dağıtılan ve Anadolu'ya kaçıp gelen "Haşhaşiler" denen Hasan Sabbah fedailerinin tahrikiyle Babai isyanı arasında ilişki kurması tam bir anakronizm olmaktadır. **1240 nere, 1256 nere!**

KÖSEDAĞ SAVAŞI VE SELÇUKLU DEVLETİ'NİN MOĞOL'A VASALLAŞMASI

Anadolu'nun Moğollar tarafından istilasına yol açan Köseadağ Savaşı öncesinde Anadolu'daki siyasi yapı içinde ve genel olarak Ön Asya'da en kuvvetli devlet, Faruk Sümer'e göre, 1240'larda *"en geniş sınırlarına ulaştığı ve en zengin dönemini"* yaşayan, *"fakat II. Gıyaseddin Keyhüsrev gibi zayıf bir hükümdarın elinde"* bulunan (*61) *Anadolu Selçuklu Devleti*'ydi. Mısır ve Suriye'deki Eyyubiler kuzeye

Kaynaklar:

(*60) Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 206-207/ Akt. Ümit Hassan, Türkiye Tarihi-1 Osmanlı Devleti'ne Kadar Türkler, Siyasal Tarih Açıklamalı Bir kronoloji, s. 236

(*61) Faruk Sümer, Köseadağ Savaşı, TDV İslam Ansiklopedisi- <https://islamansiklopedisi.org.tr/kosedag-savasi>

sarkarak Artuklular'a ait Ahlat ve Silvan'ı ele geçirmişler, Anadolu Selçuklu ile doğudan ve güneyden sınır komşusu olmuşlardır. Doğu sınırlarında vergi ödeyen vasal *Ermeni Krallığı*, bir Artuklu kolu ve Mengücekliler bulunmaktadır. Kuzeyde ise diğer bir vergi vasalı *Trabzon Rum Devleti* vardır. Batıdaysa *Bizans* yer almaktadır. Moğollar, Harzemşahları yıkınca Selçuklularla komşu oldu.

1243 yılında *Kösedağ Savaşı*'nda Selçuklu ordusu, sultan Gıyaseddin 2. Keyhüsrev'in savaş öncesinin son yıllarında, savaşın arifesinde ve savaş esnasında işlediği bir dizi hatalı tutumu sonucu yenildi. Hem öyle bir yenilgi ki, Moğol ordusunun ilk anda sadece Selçuklu öncü kuvvetlerini tamamen imha eden başarısı sonucu Selçuklu ordusunun başta sultan ve komutanlarıyla birlikte tabanları yağlaması nedeniyle Moğollar için ucuz bir başarı oldu.

Moğollar, yıkıcı, tahripkâr bir yapıya sahiptiler. Toplumsal ve ekonomik gelişim seviyeleri, dolayısıyla kültürel formasyonları oldukça geriydi. Bu nedenle ele geçirdikleri mekânları harabeye çevirmekten çekinmiyorlar, acımasız bir katliam uyguluyorlardı. Can almanın ve kan akıtmanın yanında, müstahkem mevkiilerle birlikte hâkim oldukları yerlerde bayındırlık eserlerini, Kayseri gibi kentleri de yakıp yıktılar, harabeye çevirdiler.

Burada ele geçirdiği yerlerde kültür ve sanat anıtlarını, bayındırlık eserlerini yakıp yıkan, harabeye çeviren, bunların değerini bilmeyen ilkel *Vandallara* benzeyen Moğolların tarihi olarak toplumsal ve ekonomik gelişim seviyelerinin geri aşamalarda olduğu gerçeği ile karşı karşıyayız.

"BAL YEMEK İÇİN KOVANI PARÇALAYAN AYI TUTUMU"

Oppenheimer (Opınheymö'ye) atfen burada, *"bal yemek için kovani parçalayan ayının tutumu"* söz konusudur. Yukarıdaki görüşlerimizi doğrulayan Dr. Perinçek'e göre, Moğollar istila ettikleri topraklarda *"geçici hâkimiyetler kurmuş"*lar, *"sonra geri çekilmişler veya eriyip gitmişlerdir. (...) Bir sel baskını gibi akın ettikleri toplumları yıkıp geçmişlerdir."* Örneğin *"ayaklarını bastıkları coğrafyaya sosyo-ekonomik anlamda da kök"* salan, *"o coğrafyada daha önce yeşermiş olan uygarlık köklerinden"* beslenebilen, *"devletler kurarak o coğrafyanın malı haline"* gelebilen Türklerinki gibi devletler kuramamışlardır. Örneğin *"Rusya'da Moğol dalgaları (...) daha önceki Norman mirasını yoketmişti. Türkler ise geldikleri topraklarda buldukları İran, Bizans ve Arap miraslarını yoketmedikleri gibi, daha sonra gelen Moğol istila dalgalarının bu mirası yıkıp geçmesine de izin vermemişlerdir. Her halükârda Anadolu'da yıkılmayan bir uygar miras kalmıştır. Dahası, yükseliş çağındaki Türk feodalizmi, Bizans'ın köylü üzerindeki ağır yüklerine son vererek bir gençlik aşısı da yapmıştır."* (*62)

DEŞTİ KIPÇAK'TA MEDENİYET ESERLERİNİN MOĞOLLARCA TAHRİBİ

Moğolların toplumsal örgütlenme ve kültürel seviye bakımından oldukça geri olmalarının bir sonucu olarak, henüz barbar aşamalarda bulunmaları nedeniyle devlet ve medeniyet düşmanlıklarına bir örnek de 1227'lerde Karadeniz'in kuzeyindeki Kıpçak coğrafyasındaki tutumları oluşturur. Bu coğrafya Kıpçak arazisidir. Daha önce Rus ve Moğol saldırıları altında altı üstüne getirilen mahv--u perişan olan Kıpçak topraklarındaki Türkmenler Sinop'a kaçmışlar ve Alaeddin'den yardım dilemişlerdi. Bunun üzerine Suğdak ve çevresi *Hüsameddin Çoban* komutasındaki bir donanmayla ele geçirildi. Selçuklular vakit kaybetmeden Kafkas dağlarının kuzeyinde *Dinyester* ile *İrtiş* ırmakları arasındaki topraklarda, Kıpçak bozkırındaki (tarihi olarak Deşti Kıpçak coğrafyası) denilen bölgedeki kiliselerin en büyüğünü camiye çevirdiler. Bölgeyi iktaya çevirerek kadı, imam gibi memurlar gönderdiler. Yani ele geçirdikleri yerde bulunan mevcut medeniyet değerlerini korudular ve onlara kendi üsluplarına göre kültürel renkler ekleyerek sahiplendiler. Oysa daha sonra Moğol istilası sonucu tam bir tahribat oldu. Sarayları, camileri ve diğer değerlerin altını üstüne getirdiler, yakıp yıktılar.

Kaynaklar:

(*62) Dr. Doğu Perinçek, Osmanlı'dan Bugüne Toplum ve Devlet, Kaynak yayınları 2. Baskı Eylül 1986, s. 28

Büyük Selçuklu Devleti'nin 120 yıllık, Anadolu Selçuklu Devleti'nin de 230 yıllık (İlhanlı vasallığı dönemini saymazsak) 166 yıllık kısa ömürleri, bir yandan devlet örgütlenmesinin Türk yapısal geleneklerinin diğer yandan İlhanlıların darbesi gibi tarihi cilveler sonucu genç yaşlarda tarih dışına çıkmalarına sebep oldu. Büyük Selçuklular, merkezkaçın kuvvetleri sonucu ve Türkmen göçebe dalgaları arasında tarihe karıştı. Anadolu Selçuklu Devleti ise tarihin bir cilvesi sonucu doğudan kabarak gelen İlhanlı selinin kanlı köpükleri altında yok olup gitti.

ÇÖKÜŞ VE DAĞILIŞIN SATHI MAILİ

Ağır Moğol darbesi sonucu Anadolu Selçuklu Devleti çöküş ve yıkılışın sathi mailine girdi. Bir daha da kendini toparlayamadı. Çöküş sürecini patlak mısır gibi ardardına ortaya çıkan merkezkaç (**"özerk yerel iktidarlar"-beylikler**) ivmelendirdi. Merkezdeki iktidar mücadeleleri de bu ivmelenmede pay sahibidir. Bu dönemde devlet ve ülke **"üçlü saltanat"**la yönetilmiştir. Hükümdar oğullar İzzeddin 2. Keykavus, Rükneddin 4. Kılıç Arslan ve Alaeddin 2. Keykubat'ın kolektif hükümdarlığı dönemidir. (*63) Bu dönemde ikinci defa Selçuklu ordusunu yenen Baycu Noyan'a mektup göndererek, **"Biz üç yetimin babası en büyük Noyan"** (*64) diye hitap eden Rükneddin 4. Kılıç Arslan'ın tavrında görüldüğü gibi Selçuklu hükümdarlarının ahlaki seviyelerinde ve onurlarında utanç verici bir düşüş yaşandı.

1243 yılıyla 1335 yılları arası 92 yıllık Moğol hâkimiyeti, Anadolu'nun Türkleşmesinin sekteye uğraması ve duraklaması dönemidir. Bu dönemde yerli kuvvetlerin (özellikler Türkmenlerin) yer yer direnç göstermeleri sayesinde yıkıcı Moğol sel baskınının tahribatının, yerli tarihi toplumsal ve uygarlık değerlerini tamamen tasfiye etmesinin önüne geçilmiştir. Bu konuda ilk başlarda ağır darbenin tamamen yok edemediği Selçuklu kuvvetlerinin direnmesi etkili olmuş, sonraları yerel iktidarlar, beyliklerin direnmeleri koruyucu olmuştur.

Bu dönemde Moğol sömürüsü tam bir soyguna dönmüş, durmadan artırılan vergilerle Anadolu'yu soyup soğana çevirmiş, halkın fakir ve bitkin düşmesine sebep olmuştur. Moğollar, yüzyılın sonlarına kadar Selçukluları iç işlerinde serbest ve özerk bırakmışlar, ancak yüzyılın sonlarına doğru 1290'larda Selçuklu devlet idaresine tamamen el koymuş, **"Selçukluların sınırlı da olsa, iç işlerinde kısmi özerkliği"**ni ortadan kaldırmış, Temurtaş gibi **"genel valiler"** dönemini başlatmıştır. Böylece vasal durumundan çıkmış, siyasi, adli, askeri bütün görevlere el konulmuş, iltizama verilmeye başlanmıştır. Böylece Anadolu halk kitleleri, devletsizlik ve nizamsızlık şartlarında ayakaltında kalınacağını, en kötü devletin devletsizlikten yeğ olduğunu tecrübeyle öğrenmişler, iç soygunun son haddine varmasıyla **"üreticiler Selçuklu tahakkümündeki günleri arar duruma gelmiş"**lerdir. (*65)

Özellikle son dönemde Anadolu Selçuklu Devleti'ne siyasi, askeri ve mali bakımlardan fiilen el koyan Moğollar Anadolu'ya Fahreddin Kazvini'yi, **"hiçbir devirde görülmeyen oldukça kalabalık bir İranlı memur topluluğu"** ile birlikte göreve göndermiştir. Kayseri'den Ege kıyılarına kadar olan batı bölgelerinin yönetiminden sorumlu olan Kazvini Moğollara söz verdiği haracı gönderebilmek için **"ödenmesi çok ağır vergiler"** koydu. Bu yüzden halk yurtlarını bırakarak göç etmeye başladı. Bu kaos döneminde mahalli eşkiya halkı, zulmü gittikçe artan Moğollarla birlikte haraca bağladı. Moğol vergileri dayanılmaz boyutlara tırmandı. Üreticiler yeniden üretim imkânlarından mahrum hale geldi. Anadolu'da zaman zaman cereyan eden doğal afetler de halkın belini büktü.

Böylece yıkılan ve beş parçaya bölünen Büyük Selçuklu Devleti'nin parçalarından biri olarak 1075 yılında kurulan Anadolu Selçuklu Devleti, henüz doğal gelişmesinin zirvesine ulaşmadan, toplumsal gelişimi ileri aşamalara ulaştırmak için elindeki imkânların çoğunu kullanamadan Moğol darbesiyle tarihe karıştı.

Kaynaklar:

(*63) Ümit Hassan, Türkiye Tarihi-1 Osmanlı Devleti'ne Kadar Türkler, Siyasal Tarih Açıklamalı Bir kronoloji, s. 247

(*64) Ümit Hassan, Age, s.250

(*65) Ümit Hassan, Age, s.268-269

Kaynak dizini

- * Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları, 5. Baskı
- * Muazzez İlmiye Çığ, <https://www.youtube.com/watch?v=2030JepCclI>
- * İlber Ortaylı, https://www.youtube.com/watch?v=6_twPAqq13g
- * Hammond, 1971: 70'den aktaran Doç. Dr. Mahmut Tezcan
- * Erciyes Üni. Fen-Ed. Fakt. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tuncer Gülensoy
- * Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi / Yıl: 5, Sayı: 19, Aralık 2018, s. 533-542/ Ögel, 1985: 1-2)- (Kaşgarlı Mahmut- Divan-ı Lügat-it-Türk)
https://tidsad.com/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=953212469_1642 Metin BİLAL.pdf&key=30799
- * Danişmend, 1967
- * Kafesoğlu, 1983: 276 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/801698>
- * <https://www.milliyet.com.tr/gundem/pantolon-3000-yil-once-orta-asya-da-icat-edildi-2311564>
- * Talat Tekin Orhon Yazıtları
- * Dr. Doğu Perinçek, Og'dan Oğur'a, Devletin Oluşma Sürecinin Türkçedeki İzleri, Kaynak Yayınları
- * Koppers, Belleten, C. V, s. 481, (Akt.-Doğu Perinçek, Age,)
- * Rasonryi, Doğu Avrupa'da Türklük, s. 45 (aktaran Doğu Perinçek, Age, s. 138)
- * Firdevsi, Şahname, s. 195-976, (Akt. Dr. Doğu Perinçek, age, s.146-147)
- * Semih Güneri, Türk Altay kuramı, Kaynak Yayn. 1. Basım,
- * Bahtiyar Aydın, Sakalar/İskitler Gizlenen Kök Atalarımız
- * Kafesoğlu 2003:33 (Akt. Salih Özçamca, Türklerin Göçebeliği Hakkında Birkaç Not, s.178)
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/345685>
- * Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019
- * Altın Elbiseli Adam/ Ötüken, Fatih Özcan, Yenigün,
<https://www.burduryenigun.com/e-gazete/pages/15072022.pdf>
- * Wolfram Eberhard, Çin Tarihi, TTK Yayınları, Ankara
- * İlhami Durmuş, İskitler
- * Herodot, Tarih, çev. Müntekim Ökmen, İş Bankası Kültür Yayınları, 2019, Ksenophon (Yunan General), Anabasis –On Binlerin Dönüşü-, çev. Ari Çokona, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2021,
Tuncay Altun, Anayurt- <https://anayurtgazetesi.com/makale/10482438/tuncay-altun/1071-mi-daha-oncesi-mi>
- (*11) Muhaddere N. Özerdim, “Cholar ve bu devirde Türklerden Gelen ‘Gök Dini’, Belleten, c. 27, sayı. 105, Ocak 1963, s.1/Akt. Og'dan Oğur'a Devletin Oluşması Sürecinin Türkçedeki İzleri, Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları,5. Baskı, s. 131)
- (*) Altın Elbiseli Adam/ Ötüken, Fatih Özcan, Yenigün,
<https://www.burduryenigun.com/e-gazete/pages/15072022.pdf>
- (*12) Nuri Yazıcı, Türk Tarihinin Eski Çağları, s. 176/ Akt. Bahtiyar Aydın, Sakalar/Age, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 38)
- (*13) Wolfram Eberhard, Çin tarihi, TTK Yayınları, Ankara, 2019, s. 17-18 (Akt. Bahtiyar Aydın, Age, Kaynak yayınları, 1. Basım Şubat 2022, s. 42)
- (*14) Sun Yatsen, Halkçılık Üzerine, haz. Sadık Usta, Kaynak Yayınları, İstanbul, s. 100/ Akt. Perinçek, Age (S. 132)

ARSLANLARLA CEYLANLAR DOSTTUR KUCAĞIMIZDA BARIŞI

Türk'ün Devlet Kuruculuğu ve
Yeryüzü Hükümdarlığı Ülküsü

Bu eser, MÖ 4000 yıllarından MS 1000 yıllarına kadar uzanan Türk tarihinin izini sürerek; Türk milletinin devlet kurma iradesini, yönetim anlayışını ve yeryüzüne hâkim olma ülküsünü ele almaktadır. Türk'ün kadim değerleri, barış anlayışı, adalet düzeni ve medeniyet kurucu vasfı; arslanlarla ceylanların dost olduğu bir dünya idealinin temeli olarak incelenmektedir.

Güç, adaletle taçlandığında yıkmaz, inşa eder.
Devlet, merhametle büyüdüğünde ebedi olur.

ISBN 978-625-01-2345-6

9 786250 123456